

**Ewaluacja działań
podejmowanych na rzecz
edukacji w ramach
Regionalnego Programu
Operacyjnego
– Lubuskie 2020**

Raport końcowy

Województwo Lubuskie

reprezentowane przez

Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze

ul. Podgórna 7

65-057 Zielona Góra

www.lubuskie.pl

Wykonawcy:

„EU-CONSULT”

Sp. z o.o.

ul. Toruńska 18c lokal D

80-747 Gdańsk

www.eu-consult.pl

GRUPA BST:

badania - analizy - ewaluacje – audyty

ul. Mieczyków 12

40-748 Katowice

www.grupabst.pl

Gdańsk 2018

2

SPIS TREŚCI

1.	Wykaz skrótów	4
2.	Streszczenie	4
3.	Summary.....	6
4.	Wprowadzenie.....	9
5.	Cel i zakres badania	19
5.1.	Cel badania.....	19
5.2.	Uzasadnienie badania	19
5.3.	Obszary badawcze	19
5.4.	Zakres przedmiotowy	20
5.5.	Zakres podmiotowy	20
5.6.	Zakres terytorialny i czasowy	20
5.7.	Odbiorcy ewaluacji.....	20
5.8.	Kryteria ewaluacyjne	21
6.	Metody i techniki badawcze.....	21
6.1.	Analiza danych zastanych	21
6.2.	Wywiady indywidualne pogłębione (IDI)	23
6.3.	Wywiady CAWI/CATI	25
6.4.	Zogniskowane wywiady grupowe (FGI)	25
6.5.	Metoda kontrfaktyczna – IDI oraz PAPI	26
6.6.	Warsztat ewaluacyjny	27
6.7.	Diada	27
6.8.	Studium przypadku (case study).....	28
6.9.	Panel ekspertów	29
7.	Opis wyników ewaluacji	30
7.1.	Edukacja przedszkolna	30
7.2.	Kształcenie ogólne	58
7.3.	Kształcenie zawodowe	84
7.4.	Edukacja dorosłych	114
8.	Wnioski – panel ekspertów	136
9.	Ramy Wykonania Programu	137
10.	Case study.....	140
11.	Zakończenie	154
12.	Wnioski i rekomendacje	157
13.	Spis elementów graficznych w tekście	160
13.1.	Spis wykresów	160
13.2.	Spis tabel	163
13.3.	Spis map	164
	Aneks 1 – Pytania badawcze	165
	Aneks 2 – Wzory narzędzi badawczych	168

1. WYKAZ SKRÓTÓW

B+R	Działalność badawczo-rozwojowa
BDL GUS	Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego
CI	<i>Common indicator</i> (z j. ang. wskaźnik wspólny dla Programu)
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
EQAVET	<i>European Quality Assurance in Vocational Education and Training</i> (z j. ang. Europejska Sieć Wsparcia Jakości w Kształceniu i Szkoleniu Zawodowym)
GUS	Główny Urząd Statystyczny
ICT	<i>Informations and Communications Technology</i> (z j. ang. technologie informacyjno-komunikacyjne)
IP RPO-L2020	Instytucja Pośrednicząca Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020
IZ RPO-L2020	Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym – Lubuskie 2020
KE	Komisja Europejska
OP	Oś Priorytetowa
OWP	Ośrodek Wychowania Przedszkolnego
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PI	Priorytet inwestycyjny
PO KL	Program Operacyjny Kapitał Ludzki
PO WER	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój
RPO-L2020	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubuskiego na lata 2014-2020
TBE	<i>Theory-based evaluation</i>
TIK	Technologie informacyjno-komunikacyjne
UE	Unia Europejska
WLWK	Wspólna Lista Wskaźników Kluczowych
WUP	Wojewódzki Urząd Pracy
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

2. STRESZCZENIE

Zrealizowane badanie pn. Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz edukacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego - Lubuskie 2020 pozwoliło na określenie dotychczasowych efektów realizowanych działań oraz przedstawienie Instytucji Zarządzającej RPO-L2020 rekomendacji istotnych z punktu widzenia dalszego wdrażania Programu.

Tematyka badania dotyczyła czterech głównych obszarów wsparcia w zakresie edukacji w Programie:

- edukacji przedszkolnej;
- edukacji ogólnej;
- edukacji zawodowej;
- edukacji dorosłych.

W ramach ewaluacji przeprowadzono zarówno badania ilościowe (CAWI/CATI, PAPI), jak również jakościowe (IDI, FGI, diady, panel ekspertów, warsztat ewaluacyjny, case study) z przedstawicielami placówek uczestniczących w projektach (z dyrektorami i nauczycielami) oraz z przedstawicielami

instytucji tj. IZ RPO-L2020, IP RPO-L2020 czy kuratorium oświaty. Przeprowadzone badania ukazały, że badani przedstawiciele zauważają duże zmiany w wyniku realizacji przedsięwzięć dotyczących edukacji, współfinansowanych ze środków RPO-L2020. Respondenci zauważali pozytywny wpływ realizowanych projektów na różnorodne aspekty związane z edukacją na wszystkich analizowanych poziomach – różnice dotyczyły m. in. wzrostu jakości świadczonych usług oraz polepszenia wyników edukacyjnych swoich podopiecznych. Jednocześnie, zwracano uwagę na duże potrzeby, które w dalszym ciągu istnieją na lubuskim rynku edukacyjnym. Świadczy to o konieczności dalszego wspierania tej sfery w ramach zarówno obecnego, jak i przyszłego RPO. Istotną częścią raportu są case study, które ukazują 12 wybranych projektów z zakresu edukacji, prezentując jednocześnie dobre praktyki w ramach każdego z analizowanych projektów, jak również bariery i trudności na drodze realizacji przedsięwzięcia oraz sposoby radzenia sobie z nimi.

Dokonana ewaluacja pozwoliła ostatecznie na wyciągnięcie wniosków dotyczących wsparcia szkolnictwa w ramach RPO-L2020 na poszczególnych poziomach edukacji.

Wśród nich do najważniejszych można zaliczyć:

Edukacja przedszkolna:

1. W odniesieniu do wychowania przedszkolnego w województwie lubuskim zauważa się niedostatek wsparcia w zakresie:
  - Indywidualnej pracy z dzieckiem w wieku przedszkolnym;
  - Potrzeby wsparcia nauczania języków obcych;
  - Dodatkowego wsparcia w zakresie prowadzenia zajęć z gimnastyki korekcyjnej;
  - Rozbudowy pomieszczeń i budynków przedszkola;
  - Wsparcia w zakresie pracy z dzieckiem z niepełnosprawnością.Tym samym występuje niski poziom osiągnięcia wskaźnika dotyczącego liczby dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej, przy jednoczesnym wysokim wskaźniku liczby miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie.
2. Obserwuje się niewielką liczbę miejsc przedszkolnych w przedszkolach specjalnych oraz na obszarach wiejskich. Jednocześnie niewielki odsetek dzieci zamieszkujących obszary wiejskie objęty jest edukacją przedszkolną.
3. Na terenie województwa lubuskiego zauważa się zmniejszającą się populację dzieci w wieku przedszkolnym. Jednocześnie, region charakteryzuje się niską liczbą dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym na tle kraju.

Edukacja ogólna:

4. Zauważa się wysoki poziom osiągnięcia wskaźników w stosunku do zakładanych wartości docelowych, przewidzianych do osiągnięcia do końca 2023 roku.

Edukacja zawodowa:

5. Na terenie województwa lubuskiego zauważa się spadającą liczbę uczniów szkół zawodowych. Dane WUP wskazują jednocześnie, że absolwenci tych szkół znajdują się wśród pracowników z kompetencjami poszukiwanymi na regionalnym rynku pracy.

Edukacja osób dorosłych:

6. Na podstawie osiągniętych wskaźników produktu i rezultatu, w odniesieniu do kształcenia osób dorosłych zauważa się, że kryteria wyboru projektów gwarantują dostęp do wsparcia dla osób będących w najgorszej sytuacji – o niskich kwalifikacjach, zamieszkujących tereny wiejskie oraz znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy. Ponadto, wartości osiągniętych wskaźników wskazują, że popytowy system dystrybucji usług rozwojowych przynosi oczekiwane efekty.

Wskazane wnioski pozwoliły na stworzenie rekomendacji, które mogą służyć usprawnieniu systemu edukacji w województwie lubuskim. Dotyczą one m. in. następujących kwestii:

1. Należy utrzymać dotychczasowy poziom wdrażania Programu, jednocześnie zwracając uwagę na wskaźniki włączone do Ram Wykonania.
2. Należy kontynuować wsparcie w zakresie zwiększania liczby dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej.
3. Z uwagi na duże zagrożenie marginalizacją obszarów wiejskich oraz dysproporcje pomiędzy obszarami miejskimi oraz wiejskimi zaleca się zwrócenie szczególnej uwagi Programu na edukację przedszkolną na obszarach wiejskich.
4. Pomimo zmniejszającej się populacji dzieci w wieku 3-6 roku życia zaleca się kontynuowanie działań z zakresu edukacji przedszkolnej, w tym powstawania miejsc przedszkolnych. Znaczny odsetek dzieci nie jest bowiem objęty edukacją przedszkolną.
5. Zaleca się kontynuowanie wdrażania poddziałań odnoszących się do edukacji ogólnej w sposób dotychczasowy.
6. Rekomenduje się kontynuowanie działań z zakresu edukacji zawodowej w przyszłej perspektywie finansowej. Może to przynieść pozytywne efekty w postaci wzrostu liczby uczniów szkół zawodowych oraz poprawy sytuacji absolwentów tych szkół na rynku pracy w perspektywie średnioterminowej.
7. Rekomenduje się kontynuowanie działań w przyszłej perspektywie finansowej, z uwzględnieniem popytowego systemu dystrybucji usług rozwojowych. Osiągane wartości wskazują, że wsparcie w tym zakresie jest potrzebne i pożądane przez odbiorców docelowych wsparcia.

3. SUMMARY

Implemented study *Evaluation of measures for education under the Regional Operational Programme – Lubuskie 2020* resulted in the possibility to determine the current effects of conducted activities and to provide the Managing Authority of ROP-L2020 with recommendations significant in terms of the further implementation of the Programme.

The subject of the study focused on four main areas of support within the Programme in the scope of education:

- pre-school education;
- general education;
- vocational education;
- adult education.

As part of the evaluation, quantitative (CAWI/CATI, PAPI) and qualitative (IDI, FGI, dyads, panel of experts, evaluation workshop, case study) research methods were conducted with the participation of representatives of institutions engaged in the projects (directors and teachers) and with representatives of institutions such as the MA of ROP-L2020, IA of ROP-L2020, and the Board of Education. Conducted research resulted in the conclusion that the surveyed respondents noticed considerable changes occurring as a result of the implementation of educational projects co-financed from the resources of the ROP-L2020. Respondents noticed also a positive impact which the implemented projects have on various aspects related to education at all analysed levels - the differences concerned, among others, the increase of the quality of services and the improvement of the educational performance of students. However, considerable needs that are still present on the Lubuskie educational market were noted, proving the necessity of further support of this sphere within the framework of both current and future ROPs. A significant part of the report consists of a case study, which presents 12 selected projects in the scope of education, highlighting at the same time the good practices within each of the analysed projects, as well as indicating barriers and difficulties of implementing the project and possible solutions to them.

Conducted evaluation ultimately resulted in the development of conclusions regarding the support for the education under ROP-L2020 at various levels of education.

Among them, the most significant conclusions include:

Pre-school education:

1. There is an insufficient support in relation to pre-school education in the Lubuskie Voivodeship in the scope of:
  - Individual work with a pre-school child;
  - Need to support foreign language teaching;
  - Additional support in conducting corrective gymnastics classes;
  - Development of the nursery premises and buildings;
  - Support in working with a child with disability.

Given the above, there is a low achievement of the indicator regarding the number of children covered under the programme by additional activities increasing their educational opportunities in pre-school education, with the high indicator of places in pre-school education buildings co-financed by the programme.

2. A relatively inconsiderable number of places in special pre-school education facilities and in rural areas; at the same time, a low percentage of children living in rural areas is covered by pre-school education.
3. The population of pre-school children in Lubuskie Voivodeship is decreasing. At the same time, the region is characterized by a low number of children covered by pre-school education compared to the statistics for the country.

General education:

4. A high level of achievement of indicators in relation to the assumed target values to be achieved by the end of 2023 was observed.

Vocational education:

5. A decreasing number of vocational school students is observed in the Lubuskie Voivodeship. At the same time, Voivodeship Labour Office's data indicate that graduates of these schools constitute employees with competencies sought on the regional labour market.

Adult education:

6. Regarding the adult education, on the basis of achieved indicators of product and result, it is observed that project selection criteria guarantee access to support for people in the worst situation - low-skilled, living in rural areas and disadvantaged on the labour market. Furthermore, values of achieved indicators showed that the demand system of distribution of development services ensures the expected results.

Abovementioned conclusions resulted in the development of recommendations that may be used to improve the education system in the Lubuskie Voivodeship. Recommendations concern, among others, following issues:

1. It is necessary to maintain the current level of the implementation of the Programme whereas paying attention to indicators included in the Framework of the Implementation.
2. It is recommended to continue the support in the scope of the number of children covered under the Programme with additional activities increasing their educational opportunities in pre-school education.
3. Due to the considerable risk of the marginalisation of rural areas and disproportions occurring between urban and rural areas, it is recommended to focus on the measures of the Programme concerning pre-school education in rural areas.
4. Despite the decreasing population of children aged 3-6, it is recommended to continue activities in the scope of pre-school education, including the development of places of pre-school education - a significant percentage of children is not covered by pre-school education.
5. It is recommended to continue the implementation of the sub-measures related to general education in the manner they were implemented hitherto.
6. It is recommended to continue undertaking measures in the scope of vocational education in the future financial perspective, which may ensure positive effects in the form of an increase in the number of vocational school students and the improvement of the situation of graduates of these schools in the labour market in the medium-term perspective.
7. It is recommended to continue activities in the next financial perspective, including the demand-based distribution system for development services. Achieved results indicate that support in this area is needed and sought by the target recipients of the support.

4. WPROWADZENIE

RPO-L2020 jest dokumentem realizującym politykę spójności w województwie lubuskim w latach 2014-2020. Głównym jego celem jest *długofalowy, inteligentny i zrównoważony rozwój oraz wzrost jakości życia mieszkańców województwa lubuskiego poprzez wykorzystanie i wzmocnienie potencjałów regionu i skoncentrowane niwelowanie barier rozwojowych*¹. Program uwzględnia wyzwania i cele dokumentów szczebla regionalnego, krajowego i unijnego, takich jak *Strategia Europa 2020* oraz *Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020*², a także *Strategia Rozwoju Kraju 2020*, *Strategia Rozwoju Polski Zachodniej 2020* oraz *Polityka spójności 2014-2020*³. W Programie wyznaczono 10 Osi Priorytetowych, o tematyce koncentrującej się wokół aspektów mających wpływ na poprawę kondycji ekonomicznej oraz rozwój długofalowy województwa:

- OP 1 *Gospodarka i innowacje*,
- OP 2 *Rozwój cyfrowy*,
- OP 3 *Gospodarka niskoemisyjna*,
- OP 4 *Środowisko i kultura*,
- OP 5 *Transport*,
- OP 6 *Regionalny rynek pracy*,
- OP 7 *Równowaga społeczna*,
- OP 8 *Nowoczesna edukacja*,
- OP 9 *Infrastruktura społeczna*,
- OP 10 *Pomoc techniczna*⁴.

W niniejszym raporcie analizie poddane zostały OP 8 *Nowoczesna edukacja* oraz OP 9 *Infrastruktura społeczna* w zakresie Działania 9.3, które odnosi się do rozwoju infrastruktury edukacyjnej.

Całkowite finansowanie OP 8 *Nowoczesna edukacja* wynosi **93 946 602 EUR**. Wkład krajowy do tej osi wynosi 14 091 991 EUR⁵, zaś EFS przeznaczył na jej wdrażanie 79 854 611 EUR (jest to wartość odpowiadająca 31,30% środków EFS skierowanych na wdrażanie RPO-L2020)⁶.

W ramach OP 8 wyznaczono trzy priorytety inwestycyjne (**PI 10i, PI 10iii, PI 10iv**), dotyczące głównie wsparcia kształcenia ogólnego (w tym przedszkolnego) oraz kształcenia dorosłych i edukacji zawodowej. Relatywnie najmniej środków w ramach tej OP zostało przeznaczonych na kształcenie ustawiczne dorosłych (0,84% łącznego wsparcia finansowego z UE przeznaczonego na wdrażanie tej osi)⁷.

Celem głównym OP 8 jest poprawa jakości kształcenia w regionie⁸. Celem tematycznym tej osi jest natomiast *inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie*⁹. Działania w ramach OP 8 są zorientowane na zmianę

¹ Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020, Zielona Góra, lipiec 2018, załącznik do uchwały nr 273/3884/18 Zarządu Województwa Lubuskiego z dnia 24 lipca 2018 r. s. 6.

² Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020..., s. 75.

³ Badanie ewaluacyjne pn. „Ewaluacja systemu zarządzania i wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego–Lubuskie 2020”, Poznań, październik 2016, s. 17.

⁴ Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020..., s. 83-87.

⁵ Tamże, s. 261.

⁶ Tamże, s. 87.

⁷ Tamże, s. 81.

⁸ Tamże, s. 201.

⁹ Tamże, s. 73.

postrzegania, znaczenia i jakości kształcenia zawodowego. Kierunkiem rozwoju regionu powinno być wypracowanie wzorców współpracy pomiędzy przedsiębiorcami a ich otoczeniem. Ważnym obszarem w ramach OP 8 jest również wzrost jakości i dostępności do edukacji (od przedszkolnej po ponadgimnazjalną). Szczególną uwagą objęte zostały trudności wynikające z obniżenia wieku szkolnego, konieczność upowszechnienia edukacji przedszkolnej, szczególnie na terenach wiejskich, niedostosowanie gimnazjów i szkół średnich w kontekście podejmowania zatrudnienia przez absolwentów. Wysoki poziom alokacji finansowej OP 8 jest uzasadniony znaczną liczbą placówek i obszarów deficytowych w zakresie edukacji w województwie lubuskim¹⁰.

W poniższej tabeli zaprezentowano cele szczegółowe i priorytety inwestycyjne realizowane w ramach OP 8 *Nowoczesna edukacja*.

Tabela 1 Priorytety inwestycyjne i cele szczegółowe OP 8 Nowoczesna edukacja RPO-L2020

PRIORYTET INWESTYCYJNY	CEL SZCZEGÓŁOWY
<p>PI 10i <i>Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie liczby miejsc w edukacji przedszkolnej i podniesienie kompetencji uczniów w przedszkolach, • Podniesienie u uczniów kompetencji kluczowych oraz właściwych postaw i umiejętności niezbędnych na rynku pracy oraz rozwijanie indywidualnego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.
<p>PI 10 iii <i>Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Upowszechnienie kształcenia ustawicznego osób dorosłych, w tym będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy.
<p>PI 10 iv <i>Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie zdolności do zatrudnienia uczniów szkół i placówek oświatowych kształcenia zawodowego, • Zwiększenie umiejętności zawodowych osób dorosłych.

Źródło: Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020, Zielona Góra, lipiec 2018, załącznik do uchwały nr 273/3884/18 Zarządu Województwa Lubuskiego z dnia 24 lipca 2018 r. s. 73-74, 201.

Szczegółowe informacje dotyczące każdego z wymienionych w powyższej tabeli priorytetów inwestycyjnych i celów szczegółowych zamieszczono w dalszej części dokumentu.

¹⁰ Tamże, s. 87.

W poniższej tabeli zaprezentowano nazwy działań i poddziałań z przyporządkowaniem ich do poszczególnych szczebli edukacji oraz odpowiadającym im priorytetem inwestycyjnym. Część spośród poddziałań jest realizowana w formule ZIT.

Tabela 2 Działania i poddziałania RPO-L2020 w podziale na szczeble edukacji wspierane w ich ramach

Szczebel edukacji	Priorytet inwestycyjny	Działania i poddziałania dotyczące danego szczebla edukacji
Edukacja przedszkolna	10i	Poddziałanie 8.1.1 Poprawa dostępności i jakości edukacji przedszkolnej – projekty realizowane poza formułą ZIT; Poddziałanie 8.1.2 Wyrównywanie dysproporcji w jakości kształcenia na poziomie elementarnym realizowane przez ZIT Gorzów Wielkopolski; Poddziałanie 8.1.3 Wyrównywanie dysproporcji w jakości kształcenia na poziomie elementarnym realizowane przez ZIT Zielona Góra.
	10a	Poddziałanie 9.3.1 Rozwój infrastruktury edukacyjnej – projekty realizowane poza formułą ZIT; Poddziałanie 9.3.2 Rozwój infrastruktury edukacyjnej –ZIT Gorzów Wielkopolski.
Kształcenie ogólne	10i	Poddziałanie 8.2.1 Wyrównywanie dysproporcji w jakości kształcenia na poziomie ogólnym oraz dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych i zdrowotnych - projekty realizowane poza formułą ZIT; Poddziałanie 8.2.2 Wyrównywanie dysproporcji w jakości kształcenia na poziomie ogólnym oraz dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych i zdrowotnych - ZIT Gorzów Wielkopolski; Poddziałanie 8.2.3 Wyrównywanie dysproporcji w jakości kształcenia na poziomie ogólnym oraz dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych i zdrowotnych - ZIT Zielona Góra.
	10a	Poddziałanie 9.3.1 Rozwój infrastruktury edukacyjnej – projekty realizowane poza formułą ZIT; Poddziałanie 9.3.2 Rozwój infrastruktury edukacyjnej –ZIT Gorzów Wielkopolski.
Kształcenie zawodowe	10iv	Poddziałanie 8.4.1 Doskonalenie jakości kształcenia zawodowego -projekty realizowane poza formułą ZIT; Poddziałanie 8.4.2 Doskonalenie jakości kształcenia zawodowego, realizowane przez ZIT Gorzów Wielkopolski.
	10a	Poddziałanie 9.3.1 Rozwój infrastruktury edukacyjnej – projekty realizowane poza formułą ZIT; Poddziałanie 9.3.2 Rozwój infrastruktury edukacyjnej –ZIT Gorzów Wielkopolski.
Edukacja dorosłych	10iii	Działanie 8.3 Upowszechnienie kształcenia ustawicznego związanego z nabywaniem i doskonaleniem kwalifikacji zawodowych.
	10iv	Działanie 8.5 Doskonalenie umiejętności zawodowych osób dorosłych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie załącznika nr 1 do Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych, Wersja nr 49, Zielona Góra, październik 2018.

PI 10i: ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia

PI 10i realizowany jest w ramach poddziałań 8.1.1, 8.1.2, 8.1.3, 8.2.1, 8.2.2 oraz 8.2.3, odnoszących się do edukacji przedszkolnej oraz ogólnej. Istotne w zakresie tego priorytetu jest wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez podwyższanie dostępności oraz jakości kształcenia.

Cel szczegółowy: Zwiększenie liczby miejsc w edukacji przedszkolnej i podniesienie kompetencji uczniów w przedszkolach

Cel szczegółowy dotyczy zarówno zdrowych dzieci, jak również tych z niepełnosprawnością, a dodatkowo – dzieci wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem. Szczególne znaczenie dla Programu ma podwyższanie kwalifikacji kadry pedagogicznej, zwiększenie dostępności do edukacji przedszkolnej oraz do zajęć dodatkowych. Głównymi obszarami działania w ramach celu szczegółowego są tereny wiejskie województwa lubuskiego, gdzie istnieją trudności w dostępie do placówek przedszkolnych, w tym upowszechnianie na obszarach gdzie dostępność jest ograniczona. Podejmowane przedsięwzięcia pozwolą na powrót do zawodu osobom pełniącym funkcje opiekuńcze nad dziećmi (głównie kobietom)¹¹.

Cel szczegółowy: Podniesienie u uczniów kompetencji kluczowych oraz właściwych postaw i umiejętności niezbędnych na rynku pracy oraz rozwijanie indywidualnego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Cel szczegółowy dotyczy uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych na terenie województwa lubuskiego. Głównym zamierzeniem Programu jest poprawa jakości, dostępności, efektywności i innowacyjności kształcenia na wszystkich etapach edukacji. Wchodzące w zakres celu przedsięwzięcia powinny koncentrować uwagę na przeciwdziałaniu dyskryminacji, dlatego szczególną wagą są objęci uczniowie z niepełnosprawnością, wykluczeni lub zagrożeni wykluczeniem oraz osoby ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi¹². Ważnym obszarem działania są szkoły z obszarów wiejskich, z uwagi na niskie wyniki egzaminów osiągnięte przez uczniów tych placówek¹³.

Analizowany cel szczegółowy zakłada przeciwdziałanie rozwarstwieniu społecznemu w szkołach. Kolejnym zadaniem jest przygotowanie uczniów na etapie szkolnym do rozwijania kompetencji zgodnych z predyspozycjami oraz do nabywania nowych umiejętności, co będzie prowadziło do lepszego radzenia sobie na rynku pracy¹⁴.

Problemem województwa lubuskiego jest niedoposażenie szkolnych pracowni komputerowych, co utrudnia zdobywanie ważnych w dzisiejszych czasach kompetencji cyfrowych. Program ma na celu

¹¹ Tamże, s. 202-204.

¹² Tamże, s. 204-210.

¹³ Tamże, s. 206.

¹⁴ Tamże, s. 204-210.

uzupełnienie wspomnianych deficytów oraz przekazanie innych, niezbędnych narzędzi wsparcia edukacji¹⁵.

PI 10iii: wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji

PI 10iii odnosi się do działania 8.3, zakładającego wsparcie w zakresie edukacji osób dorosłych, w jego ramach zaplanowano upowszechnianie idei uczenia się przez całe życie (koncepcja *Life Long Learning* – LLL)¹⁶.

Cel szczegółowy: Upowszechnienie kształcenia ustawicznego osób dorosłych, w tym będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy

Powyższy cel obejmuje tematykę zmniejszenia dysproporcji w zakresie kształcenia ustawicznego osób dorosłych na terenach zagrożonych degradacją. Istotne dla Programu jest podniesienie kompetencji kluczowych – podstawowych i przekrojowych. Priorytetowym działaniem w ramach celu jest podniesienie kompetencji z zakresu języków obcych oraz ICT - są to umiejętności najbardziej poszukiwane przez pracodawców. Jednocześnie są to kluczowe kompetencje, niezbędne do stworzenia i rozwoju koncepcji gospodarki opartej na wiedzy. Umożliwienie podnoszenia tych umiejętności jest krokiem do zwiększenia szans w zatrudnieniu, utrzymania zatrudnienia lub otrzymania lepszych jego warunków. Działania skierowane są do osób dorosłych z terenu województwa lubuskiego, ze szczególnym uwzględnieniem osób o niskich kwalifikacjach i starszych¹⁷. Szkolenia zakończone są możliwością zdobycia certyfikatów zgodnych z normami europejskimi¹⁸.

PI 10iv: lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwienie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami

PI 10iv realizowany jest w ramach poddziałań 8.4.1, 8.4.2, odnoszących się do edukacji na poziomie zawodowym oraz działania 8.5, dotyczącego kształcenia osób dorosłych. Zakłada on poprawę jakości kształcenia zawodowego oraz jego integrowanie z rynkiem pracy. Celem priorytetu jest zwiększanie szans na zatrudnienie absolwentów lubuskich szkół kształcenia zawodowego.

¹⁵ Tamże, s. 204.

¹⁶ Tamże, s. 211.

¹⁷ Tamże, s. 211.

¹⁸ Tamże, s. 212.

Cel szczegółowy: Zwiększenie zdolności do zatrudnienia uczniów szkół i placówek oświatowych kształcenia zawodowego

W odpowiedzi na ciągłe wdrażanie nowych technologii oraz systemów produkcji, działania koncentrują się na sprofilowaniu kształcenia zawodowego do obowiązującego rynku pracy na poziomie lokalnym i regionalnym. Program zakłada stworzenie wsparcia prowadzącego do nabywania przez uczniów szkół zawodowych umiejętności zgodnych z predyspozycjami oraz nowych kompetencji. Istotna z punktu widzenia Programu jest również możliwość rozwijania nabytych kwalifikacji po zakończeniu edukacji¹⁹.

Cel szczegółowy: Zwiększenie umiejętności zawodowych osób dorosłych

Powyższy cel szczegółowy dotyczy rozwijania kwalifikacji zawodowych osób dorosłych i niwelowania dysproporcji w upowszechnianiu kształcenia zawodowego. Działania są skoncentrowane wokół terenów wiejskich i zagrożonych degradacją. Najistotniejsze przedsięwzięcia koncentrują się na podwyższaniu kompetencji z wykorzystaniem kwalifikacyjnych kursów zawodowych oraz kursów umiejętności zawodowych. Dzięki temu osoby dorosłe z obszaru województwa lubuskiego mają szansę, by uzupełnić, zmienić lub podwyższyć umiejętności albo skorzystać z usług doradczych, które wskażą im kierunek rozwoju. Udzielana pomoc jest walidowana certyfikatami, jako, że osoby z umiejętnościami potwierdzonymi w powszechny sposób mają większe szanse na rynku pracy²⁰.

Efekty realizowanych w ramach RPO-L2020 działań są mierzone za pomocą wskaźników. System monitorowania RPO-L2020 wynika z *Wytycznych w zakresie monitorowania postępu rzeczowego realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020*²¹. Jednocześnie w przypadku OP 8 *Nowoczesna edukacja* określone zostały następujące wskaźniki produktu i rezultatu bezpośredniego, przedstawione w zamieszczonej poniżej tabeli:

Tabela 3 Wskaźniki produktu oraz rezultatu OP 8 Nowoczesna Edukacja RPO – L2020

WSKAŹNIKI PRODUKTU	WSKAŹNIKI REZULTATU BEZPOŚREDNIEGO
PI 10i – edukacja przedszkolna	
<ul style="list-style-type: none"> • Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej • Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie • Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu
PI 10i – edukacja ogólna	
<ul style="list-style-type: none"> • Liczba nauczycieli objętych wsparciem z zakresu TIK w programie • Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych lub umiejętności uniwersalnych w programie • Liczba szkół i placówek systemu oświaty	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe lub umiejętności uniwersalne po opuszczeniu programu • Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych

¹⁹ Tamże, s. 214.

²⁰ Tamże, s. 217.

²¹ *Wytyczne w zakresie monitorowania postępu rzeczowego realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020, Minister Inwestycji i Rozwoju, Warszawa, 9 lipca 2018 r., sygn. MR/2014-2020/13(03).*

<p>wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały wyposażone w programie • Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu
PI 10iv – edukacja zawodowa	
<ul style="list-style-type: none"> • Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy • Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wyposażonych w programie w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego • Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w programie 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących wyposażenie zakupione dzięki EFS • Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu
PI 10iv – edukacja dorosłych	
<ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób, uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia w programie 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje w ramach pozaszkolnych form kształcenia
PI 10iii – edukacja dorosłych	
<ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie • Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie • Liczba osób w wieku 25 lat i więcej objętych wsparciem w programie 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób o niskich kwalifikacjach, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu • Liczba osób w wieku 50 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu • Liczba osób w wieku 25 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu
PRIORYTET INWESTYCYJNY	WSKAŹNIKI REZULTATU DŁUGOTERMINOWEGO
PI 10i – edukacja przedszkolna	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowaniu ze środków EFS
PI 10i – edukacja ogólna	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS
PI 10iv – edukacja dorosłych	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020, wersja 49, Zielona Góra, październik 2018, s. 246 i n.

Pogrubioną czcionką oznaczono wskaźniki składające się na Ramy Wykonania Programu.

Poprawa lub unowocześnienie infrastruktury edukacyjnej również ma bezpośredni wpływ na podniesienie jakości nauczania. Pośrednio wpływa na wydłużenie aktywności zawodowej rodziców/opiekunów dzieci, możliwość znalezienia przez nich satysfakcjonującej pracy oraz ważne w tym kontekście niwelowanie obszarów wykluczenia. RPO-L2020 zakłada połączenie działań

realizowanych w ramach OP 8 z poprawą stanu infrastruktury edukacyjnej (współfinansowaną ze środków OP 9 *Infrastruktura społeczna*), co powoduje efekt synergii realizowanych projektów²². OP 9 *Infrastruktura społeczna*, prócz sfery edukacyjnej (wspieranej w ramach poddziałań 9.3.1 i 9.3.2) dotyczy także sfery zdrowotnej oraz społecznej. Jej celem tematycznym jest *promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją*²³. Na realizację projektów w ramach OP 9 przeznaczono 85 684 241,00 EUR ze środków EFRR; spośród tego **24 581 085,00 EUR** przeznaczone jest na realizację działań dot. sfery edukacyjnej²⁴. OP 9 składa się z trzech priorytetów inwestycyjnych, z czego jeden z nich (**PI 10a**) dotyczy infrastruktury edukacyjnej, dwa pozostałe zaś – wspomnianej już infrastruktury zdrowotnej i społecznej. Cele szczegółowe PI 10a zaprezentowane zostały w poniższej tabeli.

Tabela 4 PI 10a OP 9 Infrastruktura społeczna wraz z celami szczegółowymi oraz wskaźnikami produktu i rezultatu

Priorytet inwestycyjny	Cele szczegółowe
PI 10a Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększona dostępność wysokiej jakości edukacji przedszkolnej • Lepsza jakość infrastruktury edukacji ogólnej na poziomie podstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym • Zwiększona dostępność oraz poprawa warunków kształcenia i szkolenia zawodowego
Wskaźniki produktu	
<ul style="list-style-type: none"> • Potencjał objętej wsparciem infrastruktury w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastruktury edukacyjnej (CI 35) • Liczba wspartych obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty 	

Źródło: *Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020...*, s. 74, 223.

Poniżej zamieszczono także szerszy opis celów szczegółowych, wspieranych w ramach PI 10a w odniesieniu do poddziałań 9.3.1 oraz 9.3.2, realizowanych w ramach RPO-L2020 w trybie pozakonkursowym.

PI 10a: inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej

Cel szczegółowy: Zwiększona dostępność wysokiej jakości edukacji przedszkolnej

Działania w ramach powyższego celu koncentrują się na wzroście dostępności do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej oraz usług edukacyjnych, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów wiejskich. Budowa nowych i modernizacja już istniejących placówek wychowania przedszkolnego ma na celu zwiększenie liczby miejsc w tych placówkach oraz umożliwienie powrotu do pracy zawodowej rodzicom oraz opiekunom najmłodszych (szczególnie kobietom) po okresie przerwy zawodowej spowodowanej wychowaniem dziecka²⁵.

²² *Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020...*, s. 223.

²³ *Tamże*, s. 69.

²⁴ *Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020, wersja 49, Zielona Góra, październik 2018*, s. 292, 317.

²⁵ *Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020...*, s. 235-236.

Cel szczegółowy: Lepsza jakość infrastruktury edukacji ogólnej na poziomie podstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym

Program zakłada również polepszenie dostępności do wysokiej jakości szkolnictwa oraz usług edukacyjnych ze szczególnym uwzględnieniem obszarów wiejskich, poprzez modernizację placówek edukacyjnych, w tym szkół specjalnych. Szczególną uwagę poświęca się podniesieniu jakości kształcenia w zakresie nauk matematyczno-przyrodniczych. Działania w ramach celu przyczyniają się do niwelowania nierówności społecznych i terytorialnych w zakresie dostępu do edukacji oraz zwiększenia szans rozwojowych uczniów²⁶.

Cel szczegółowy: Zwiększona dostępność oraz poprawa warunków kształcenia i szkolenia zawodowego

Szczególnym obszarem działania w tym zakresie są również tereny wiejskie. Powyższy cel szczegółowy zakłada modernizację szkół zawodowych w taki sposób, aby poprawić jakość kształcenia oraz zintegrować system nauczania z potrzebami rynku pracy. Pozwoli to na skuteczniejsze znalezienie zatrudnienia przez absolwentów wchodzących na rynek pracy²⁷.

Dla PI 10a, realizowanego w ramach OP 9 wyznaczono następujące wskaźniki produktu:

- Potencjał objętej wsparciem infrastruktury w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastruktury edukacyjnej (CI) 35 – przedszkola,
- Potencjał objętej wsparciem infrastruktury w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastruktury edukacyjnej (CI) 35 – szkoły podstawowe, gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne (bez szkół zawodowych),
- Potencjał objętej wsparciem infrastruktury w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastruktury edukacyjnej (CI) 35 – szkoły zawodowe,
- Liczba wspartych obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty – szkoły podstawowe, gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne (bez szkół zawodowych),
- Liczba wspartych obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty – szkoły zawodowe²⁸.

W ramach Działania 9.3. realizacja działań mierzona jest również za pomocą wskaźników rezultatu bezpośredniego. Wnioskodawca wybiera spośród wskaźników umieszczonych na WLWK, te, które są adekwatne z punktu widzenia realizowanego wsparcia.

Ponadto w odniesieniu do Działania 9.3 monitorowane są wskaźniki strategiczne (źródło danych to m.in. GUS i OKE), tj.:

- Wyniki sprawdzianu kończącego szkołę podstawową,
- Średni wynik egzaminu gimnazjalnego w części matematyczno-przyrodniczej z zakresu przedmiotów przyrodniczych,

²⁶ Tamże, s. 238.

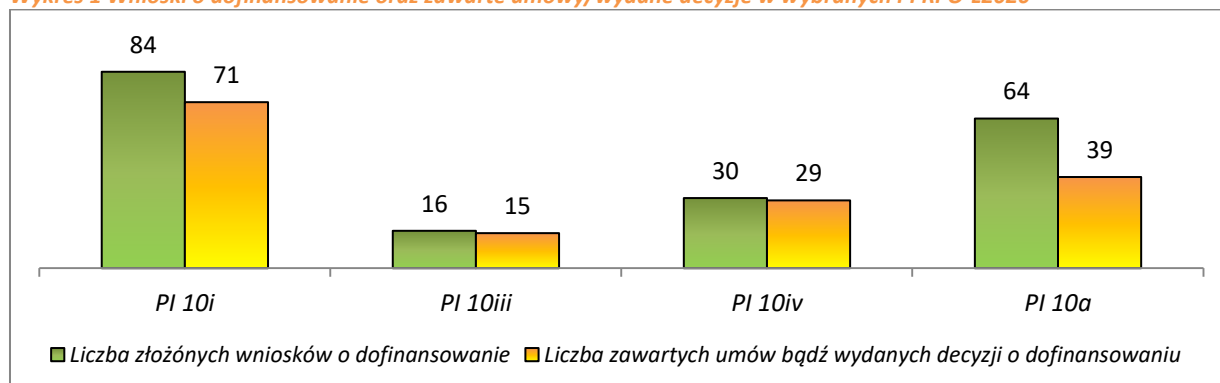
²⁷ Tamże, s. 241.

²⁸ Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020, wersja 49, Zielona Góra, październik 2018, s. 316.

- Średni wynik egzaminu gimnazjalnego w części matematyczno-przyrodniczej z zakresu matematyki,
- Odsetek uczniów szkół zawodowych zdających egzaminy (kończących edukację zawodową zdany egzaminem).

Analiza zależności pomiędzy złożonymi wnioskami a zawartymi umowami bądź wydanymi decyzjami o dofinansowaniu projektu wskazują, że znaczna liczba wniosków charakteryzowała się poprawnością pod względem merytorycznym.

Wykres 1 Wnioski o dofinansowanie oraz zawarte umowy/wydane decyzje w wybranych PI RPO-L2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji kwartalnej dot. III kwartału 2018 roku – dane przekazane przez Zamawiającego (wg stanu na dzień 30.09.2018 r.).

Wsparcie w ramach RPO-L2020 jest skorelowane również z celami zawartymi w *Strategii UE na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu EUROPA 2020*²⁹. Strategia wskazuje m. in. na konieczność podnoszenia umiejętności cyfrowych w społeczeństwie oraz ograniczenie odsetka osób przedwcześnie kończących naukę³⁰. Zgodnie z zapisami dokumentu, podejmowane w tym zakresie działania mają przyczyniać się do zwiększenia innowacyjności gospodarek krajowych. W tym celu konieczne jest wdrażanie przedsięwzięć związanych m. in. z podniesieniem jakości edukacji³¹.

Wskazać należy, że działania podejmowane w ramach RPO-L2020 w odniesieniu do edukacji poprzez swoje cele szczegółowe przyczyniają się także do realizacji celów *Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020*. W ramach OP 8 i OP 9 RPO-L2020 realizowane są cel operacyjny 3.1. *Wzrost dostępności i atrakcyjności kształcenia w placówkach edukacyjnych*, funkcjonujący w ramach celu strategicznego 3. *Spółeczna i terytorialna spójność regionu Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020*³².

²⁹ Europa 2020: Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Bruksela, 3.3.2010, KOM(2010) 2020, c.europa.eu/eu2020/pdf/1_PL_ACT_part1_v1.pdf (dostęp: 30.11.2018).

³⁰ Badanie ewaluacyjne pn. Ewaluacja ex-ante Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego –Lubuskie 2020, Kutno, 19 marca 2014 r., s. 80.

³¹ Europa 2020: Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Bruksela, 3.3.2010, KOM(2010) 2020, c.europa.eu/eu2020/pdf/1_PL_ACT_part1_v1.pdf (dostęp: 30.11.2018), s. 13.

³² Ewaluacja systemu oceny i wyboru projektów w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020, s. 31.

5. CEL I ZAKRES BADANIA

5.1. Cel badania

Celem badania była ocena realizacji działań na rzecz edukacji w regionie, podejmowanych w ramach RPO-L2020.

5.2. Uzasadnienie badania

Ewaluacja miała na celu określenie dotychczasowych efektów realizowanych działań oraz przedstawienie Instytucji Zarządzającej RPO-L2020 rekomendacji istotnych z punktu widzenia dalszego wdrażania Programu. Wyniki badania ewaluacyjnego zostaną w przyszłości wykorzystane w praktyce do poprawy stosowanych w ramach Programu rozwiązań oraz przy planowaniu kolejnych działań.

5.3. Obszary badawcze

Tematyka badania dotyczyła czterech głównych obszarów wsparcia w zakresie edukacji w Programie. Każdy obszar charakteryzuje się różnym stopniem realizacji, co prezentuje poniższa tabela.

Tabela 5 Obszary wsparcia edukacji wraz ze wskazaniem działań i poddziałań RPO-L2020, z których są finansowane oraz liczbą podpisanych umów o dofinansowanie projektu (w tym z liczbą projektów zakończonych) – stan na 25.07.2018 r.

Obszary wsparcia	Poddziałanie	Liczba podpisanych umów o dofinansowanie projektów	Liczba projektów, których realizacja została zakończona
Edukacja przedszkolna	8.1.1, 8.1.2, 8.1.3, 9.3.1, 9.3.2	44	8
Kształcenie ogólne	8.2.1, 8.2.2, 8.2.3, 9.3.1, 9.3.2	49	19
Kształcenie zawodowe	8.4.1, 8.4.2, 9.3.1, 9.3.2	36	0
Edukacja dorosłych	8.3, 8.5	17	0

Źródło: Szczegółowy Opis Przedmiotu Zamówienia.

Analizy w planowanym badaniu zostaną przeprowadzone według czterech wyżej wyszczególnionych obszarów wsparcia z zakresu edukacji, tj.:

Na podstawie analizy danych monitoringowych oraz informacji zebranych w badaniach ilościowych i jakościowych, Wykonawca dokonał analizy postępu rzeczowego wskaźników w projektach z obszaru edukacji, w celu określenia ich skuteczności i efektywności. Poza określeniem stanu realizacji, Wykonawca zidentyfikował i ocenił czynniki, które mogły/mogą mieć wpływ na ostateczne efekty projektów z obszaru edukacji. Wykonawca zwrócił również uwagę na kwestie dotyczące uzupełniającego charakteru interwencji EFRR w obszarze edukacji w stosunku do EFS. Ponadto na podstawie analizy dokumentów źródłowych, uzupełnionej o opinie zebrane w toku badania,

dokonał identyfikacji najciekawszych dobrych praktyk w ramach projektów RPO-L2020. Wykonawca wskazał również najważniejsze bariery i trudności w realizacji projektów z obszaru edukacji.

5.4. Zakres przedmiotowy

Przedmiotowe badanie dotyczyło kompleksowej oceny projektów realizowanych w ramach RPO-L2020. Należy pamiętać, że jakość kształcenia ma istotny wpływ na konkurencyjność gospodarki. Ponadto, od jakości funkcjonowania systemu edukacji zależy zdolność do wytwarzania i wdrażania innowacji. Wyniki zrealizowanego badania zostaną wykorzystane przez IZ RPO-L2020 w ramach sprawozdawczości z realizacji Programu oraz przy planowaniu przyszłych działań z zakresu edukacji.

W przypadku wychowania przedszkolnego dokonana analiza stanowiła ponadto podstawę do szacowania wskaźnika rezultatu długoterminowego: *Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują dwa lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS*. W tym celu przy wsparciu analizą *desk research* na temat liczby nowopowstałych miejsc wychowania przedszkolnego w wyniku wsparcia otrzymanego z RPO-L2020, osoby zaproszone do udziału w badaniu focusowym oraz specjaliści z dziedziny edukacji, wytypowani do udziału w panelu ekspertów, zostali poproszeni o oszacowanie wartości wskaźnika.

Według stanu na dzień 25 lipca 2018 r. w działaniach/poddziałaniach stanowiących zakres przedmiotowy badania ogłoszono 36 naborów wniosków (w trybie konkursowym i pozakonkursowym), z czego 34 są już zakończone. Na 182 złożone wnioski, poprawne pod względem formalnym, zostało zawartych 146 umów o dofinansowanie. Zakończonych zostało natomiast 27 projektów. Dla umów zawartych w działaniach/poddziałaniach objętych badaniem Wykonawca przeanalizował wnioski o dofinansowanie, wnioski o płatność, w tym w przypadku projektów, które zostały zakończone – wnioski o płatność końcową.

5.5. Zakres podmiotowy

Dla właściwego przeprowadzenia badania Wykonawca dotarł do następujących osób: grup respondentów:

- Beneficjenci RPO-L2020;
- Dyrektorzy szkół i innych placówek systemu oświaty;
- Nauczyciele, instruktorzy praktycznej nauki zawodu i inni pracownicy placówek oświatowych,
- Przedstawiciele Kuratorium oświaty;
- Przedstawiciele instytucji zaangażowanych w realizację RPO-L2020.

5.6. Zakres terytorialny i czasowy

Zakresem terytorialnym badania był obszar województwa lubuskiego. Badanie obejmowało okres od chwili rozpoczęcia wdrażania RPO-L2020 do dnia 25 lipca 2018 r.

5.7. Odbiorcy ewaluacji

Odbiorców ewaluacji będą stanowić:

- Instytucja Zarządzająca RPO-L2020;
- Instytucje Pośredniczące RPO-L2020;
- Komitet Monitorujący;

- Krajowa Jednostka Ewaluacyjna;
- Komisja Europejska.

5.8. Kryteria ewaluacyjne

W badaniu zostały uwzględnione następujące kryteria ewaluacyjne:

- SKUTECZNOŚĆ:** rozumiana jako ocena, czy założone cele zdefiniowane na etapie programowania są osiągnięte dzięki projektom realizowanym w obszarze edukacji.
- UŻYTECZNOŚĆ:** rozumiana jako stopień, w jakim interwencja RPO-L2020 przyczyniła się do zaspokojenia potrzeb grup docelowych wsparcia.
- TRAFNOŚĆ/ADEKWATNOŚĆ:** rozumiana jako stopień adekwatności celów realizowanego wsparcia w stosunku do zmieniających się potrzeb i wyzwań społeczno-gospodarczych zidentyfikowanych w obszarze edukacji na terenie województwa lubuskiego
- EFEKTYWNOŚĆ:** rozumiana jako analiza relacji pomiędzy nakładami a osiągniętymi efektami, również pod kątem możliwości osiągnięcia zbliżonych lub lepszych efektów przy wykorzystaniu mniejszych lub porównywalnych zasobów

6. METODY I TECHNIKI BADAWCZE

6.1. Analiza danych zastanych

Analiza danych zastanych to metoda badań społecznych, która zakłada szczegółową analizę już istniejących i dostępnych danych. W jej wyniku następuje scalanie, przetwarzanie i analiza danych rozproszonych dotychczas wśród rozmaitych źródeł.

Wykonawca objął analizą desk research następujące dokumenty:

- Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020, załącznik do uchwały nr 273/3884/18 Zarządu Województwa Lubuskiego z dnia 24 lipca 2018 r.;
- Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020 (z załącznikami), wersje 1-49, obowiązujące w trakcie trwania poszczególnych naborów w ramach OP 8 i OP 9, <http://rpo.lubuskie.pl> (dostęp: 31.10.2018);
- Umowa Partnerstwa 2014-2020. Wspólna lista wskaźników kluczowych 2014-2020-katalog definicji dla Celów Tematycznych finansowanych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Funduszu Spójności oraz dla Pomocy Technicznej;
- Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020, Zielona Góra 2012 r., załącznik do uchwały nr XXXII/319/12 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 19 listopada 2012 r.;
- Program Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego, załącznik do uchwały nr 279/3968/18 Zarządu Województwa Lubuskiego z dnia 30 sierpnia 2018 r.;
- Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020 – Umowa Partnerstwa, MliR; wersja z dnia 24.10.2017 r.;
- Rekomendacje Rady dla Polski (*Country Specific Recommendations*) i *Country Report* dla Polski na poziomie regionalnym, www.ec.europa.eu;
- Zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 czerwca 2009 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram odniesienia na rzecz zapewniania jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym (EQAVET);

- Strategia UE na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu EUROPA 2020;
- Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w obszarze edukacji na lata 2014-2020, Minister Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa, 2 czerwca 2015 r., sygn. MliR/H2014-2020/19(01)/06/2015;
- Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w obszarze edukacji na lata 2014-2020, Minister Rozwoju, Warszawa, 6 września 2016 r., sygn. MR/H2014-2020/19(02)/9/2016;
- Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w obszarze edukacji na lata 2014-2020, Minister Rozwoju i Finansów, Warszawa, 1 stycznia 2018 r., sygn. MR/2014-2020/19(03);
- Wytyczne w zakresie monitorowania postępu rzeczowego realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020, Minister Infrastruktury i Rozwoju Warszawa, 22 kwietnia 2015 r., sygn. MliR/H 2014-2020/13(01)/04/2015;
- Wytyczne w zakresie monitorowania postępu rzeczowego realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020, Minister Inwestycji i Rozwoju, Minister Rozwoju i Finansów, Warszawa, 18 maja 2017 r., sygn. MR/H 2014-2020/22(02)/03/2017;
- Wytyczne w zakresie monitorowania postępu rzeczowego realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020, Minister Inwestycji i Rozwoju, Warszawa, 9 lipca 2018r., sygn. MR/2014-2020/13(03);
- Dane wygenerowane przez Zamawiającego z aplikacji SL2014 w odniesieniu do projektów realizowanych w ramach analizowanej OP 8 i OP 9 RPO-L2020;
- Dokumentacja naborów w trybie konkursowym i pozakonkursowym z obszaru edukacji (kryteria oceny wniosków, regulaminy konkursów, wezwania do złożenia wniosków, regulamin prac Komisji Oceniających Projekty), pozyskana ze strony internetowej www.rpo.lubuskie.pl oraz udostępniona przez Zamawiającego;
- Informacje kwartalne z realizacji Programu w zakresie osiągnięcia wskaźników właściwych dla monitorowania postępu wdrażania OP 8 i OP 9 RPO-L2020;
- Roczne sprawozdania z realizacji Programu w zakresie osiągnięcia wskaźników właściwych dla monitorowania postępu wdrażania OP 8 i OP 9 RPO-L2020, www.rpo.lubuskie.pl;
- Plan rozwoju szkolnictwa zawodowego w województwie lubuskim z wykorzystaniem środków Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020, Zielona Góra, sierpień 2016 r., załącznik do uchwały nr 125/1619/16 Zarządu Województwa Lubuskiego z dnia 23 sierpnia 2016 r.;
- Diagnoza stanu i perspektyw rozwoju szkolnictwa zawodowego w województwie lubuskim;
- Ewaluacja systemu oceny i wyboru projektów w ramach RPO - Lubuskie 2020;
- Ewaluacja systemu zarządzania i wdrażania RPO - Lubuskie 2020;
- Ewaluacja ex ante Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020;
- Komplementarność interwencji Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego z projektami realizowanymi w ramach innych funduszy UE w województwie lubuskim;
- Porozumienie w sprawie powierzenia zadań Instytucji Pośredniczącej (ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wlkp.) w ramach instrumentu Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Regionalnego Programu Operacyjnego - Lubuskie 2020 z dnia 3 sierpnia 2015 r. wraz z aneksami;

- Porozumienie w sprawie powierzenia zadań Instytucji Pośredniczącej (ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Zielonej Góry) w ramach instrumentu Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Regionalnego Programu Operacyjnego - Lubuskie 2020 z dnia 3 sierpnia 2015 r. wraz z aneksami;
- Dane pochodzące ze statystyki publicznej, m. in. GUS, BDL GUS – dotyczące struktury demograficznej województwa i poszczególnych powiatów bądź gmin oraz liczby szkół na poziomie województwa oraz poszczególnych jego powiatów bądź gmin;
- Wnioski o dofinansowanie projektów oraz wnioski o płatność, w tym o płatność końcową w zakresie projektów zrealizowanych z OP 8 i OP 9 RPO-L2020, udostępnione przez Zamawiającego.

6.2. Wywiady indywidualne pogłębione (IDI)

Indywidualny wywiad pogłębiony polega na przeprowadzeniu z daną osobą ustrukturyzowanej rozmowy, która ma na celu uzyskanie konkretnych informacji w sposób planowy i metodyczny według określonego schematu, zwanego scenariuszem wywiadu.

Populacja badana:

- przedstawiciele IZ RPO-L2020 oraz IP RPO-L2020 odpowiedzialni za wdrażanie analizowanych Działań/Poddziałań;
- dyrektorzy szkół i innych placówek systemu oświaty lub/i ich zastępcy z podmiotów realizujących projekty w różnych Poddziałaniach;
- Przedstawiciele firm realizujących projekty w ramach Działań 8.3. oraz 8.5.;
- przedstawiciele Kuratorium Oświaty.

6.2.1. PRZEDSTAWICIELE IZ RPO-L2020 ORAZ IP RPO-L2020 ODPOWIEDZIALNI ZA WDRAŻANIE ANALIZOWANYCH DZIAŁAŃ/PODDZIAŁAŃ

Dobór próby badawczej:

Celowy – do badania zaproszone zostały osoby posiadające bogatą wiedzę na temat działań edukacyjnych realizowanych w ramach RPO-L2020.

Liczba respondentów: 4.

Struktura próby:

W badaniu wzięło udział 2 przedstawicieli IZ RPO-L2020 oraz 2 przedstawicieli IP RPO-L2020.

6.2.2. DYREKTORZY SZKÓŁ I INNYCH PLACÓWEK SYSTEMU OŚWIATY LUB/I ICH ZASTĘPCY Z PODMIOTÓW REALIZUJĄCYCH PROJEKTY W RÓŻNYCH PODDZIAŁANIACH

Dobór próby badawczej:

Celowy – do badania zaproszone zostały osoby posiadające bogatą wiedzę na temat działań edukacyjnych realizowanych w ramach wybranych poddziałań RPO-L2020.

Liczba respondentów: 20.

Struktura próby:

W badaniu wzięło udział:

- 2 dyrektorów/zastępców dyrektorów szkół i innych placówek systemu oświaty realizujących projekty w ramach Poddziałania 8.1.1;
- 2 dyrektorów/zastępców dyrektorów szkół i innych placówek systemu oświaty realizujących projekty w ramach Poddziałania 8.1.2;
- 2 dyrektorów/zastępców dyrektorów szkół i innych placówek systemu oświaty realizujących projekty w ramach Poddziałania 8.1.3;
- 2 dyrektorów/zastępców dyrektorów szkół i innych placówek systemu oświaty realizujących projekty w ramach Poddziałania 8.2.1;
- 2 dyrektorów/zastępców dyrektorów szkół i innych placówek systemu oświaty realizujących projekty w ramach Poddziałania 8.2.2;
- 2 dyrektorów/zastępców dyrektorów szkół i innych placówek systemu oświaty realizujących projekty w ramach Poddziałania 8.2.3;
- 2 dyrektorów/zastępców dyrektorów szkół i innych placówek systemu oświaty realizujących projekty w ramach Poddziałania 8.4.1;
- 2 dyrektorów/zastępców dyrektorów szkół i innych placówek systemu oświaty realizujących projekty w ramach Poddziałania 8.4.2;
- 2 dyrektorów/zastępców dyrektorów szkół i innych placówek systemu oświaty realizujących projekty w ramach Poddziałania 9.3.1;
- 2 dyrektorów/zastępców dyrektorów szkół i innych placówek systemu oświaty realizujących projekty w ramach Poddziałania 9.3.2.

6.2.3. BENEFICJENCI REALIZUJĄCY PROJEKTY W RAMACH DZIAŁAŃ 8.3. ORAZ 8.5.

Dobór próby badawczej:

Celowy – do badania zaproszone osoby posiadające bogatą wiedzę na temat działań edukacyjnych realizowanych w ramach wybranych działań RPO-L2020.

Liczba respondentów: 4.

Struktura próby:

W badaniu wzięło udział:

- 2 przedstawicieli podmiotów realizujących projekty w ramach Działania 8.3;
- 2 przedstawicieli podmiotów realizujących projekty w ramach Działania 8.5.

6.2.4. PRZEDSTAWICIELE KURATORIUM OŚWIATY

Dobór próby badawczej: celowy – do badania zaproszone zostały osoby posiadające bogatą wiedzę na temat działań edukacyjnych realizowanych w ramach RPO-L2020.

Liczba respondentów: 2.

6.3. Wywiady CAWI/CATI

W przypadku techniki CAWI wspierane CATI do potencjalnych respondentów wysyłane są e-maile, zawierające: informację o badaniu, list polecający oraz link do ankiety. Osoby, które nie zareagują na maila, otrzymują maile przypominające o badaniu, następnie zaś miejsce ma kontakt telefoniczny, służący realizacji badania CATI.

6.3.1. BENEFICJENCI

Populacja badana:

Beneficjenci analizowanych Działań/Poddziałań.

Dobór próby badawczej:

Wykonawca przeprowadził badanie pełne – zostali nim objęci wszyscy beneficjenci, którzy rozpoczęli realizację projektów w ramach RPO-L2020 do dnia 25 lipca 2018 r. włącznie.

Liczba respondentów: 146.

6.3.2. NAUCZYCIELE, INSTRUKTORZY PRAKTYCZNEJ NAUKI ZAWODU ORAZ PRACOWNICY PLACÓWEK OŚWIATOWYCH

Populacja badana:

Nauczyciele, instruktorzy praktycznej nauki zawodu i pracownicy placówek oświaty.

Dobór próby badawczej:

Losowy – do udziału w badaniu zostali zaproszeni losowo wybrani nauczyciele, instruktorzy praktycznej nauki zawodu i pracownicy placówek oświaty.

Liczba respondentów: 275 osób.

6.4. Zogniskowane wywiady grupowe (FGI)

FGI to ustrukturalizowana i moderowana dyskusja kilku osób, zogniskowana na wybranym zagadnieniu. Prowadzona jest według scenariusza, który określa konkretny cel rozmowy i wytyczne dla moderatora dotyczące tego, jak prowadzić dyskusję.

Populacja badana:

Dyrektorzy szkół i innych placówek systemu oświaty lub/i ich zastępcy.

Dobór próby badawczej:

Celowy – do badania zaproszone zostały osoby posiadające bogatą wiedzę na temat działań edukacyjnych realizowanych w ramach RPO-L2020.

Liczba wywiadów: 3.

Struktura próby:

Zostały przeprowadzone 3 badania FGI:

- 1 badanie z dyrektorami lub zastępcami dyrektorów reprezentującymi placówki wychowania przedszkolnego – wzięło w nim udział 6 osób;
- 1 badanie z dyrektorami lub zastępcami dyrektorów reprezentującymi placówki kształcenia ogólnego – wzięło w nim udział 5 osób;
- 1 badanie z dyrektorami lub zastępcami dyrektorów reprezentującymi placówki kształcenia zawodowego – wzięło w nim udział 5 osób.

6.5. Metoda kontrfaktyczna – IDI oraz PAPI

Analiza stanów kontrfaktycznych polega na porównaniu sytuacji osób i opinii osób, na które wpłynął określony czynnik z sytuacją i opiniami osób, które nie znalazły się pod wpływem tego czynnika.

W ramach metody kontrfaktycznej Wykonawca przeprowadził IDI z dyrektorami szkół i innych placówek systemu Oświaty lub/i ich zastępcami z podmiotów, które nie realizowały projektów w zakresie edukacji w ramach RPO-L2020 oraz wywiady bezpośrednie kwestionariuszowe (PAPI)³³ z nauczycielami, instruktorami praktycznej nauki zawodu i pracownikami placówek oświaty, którzy nie uczestniczyli w projektach w zakresie edukacji w ramach RPO-L2020.

6.5.1. DYREKTORZY SZKÓŁ I INNYCH PLACÓWEK SYSTEMU OŚWIATY LUB FIRM ŚWIADCZĄCYCH USŁUGI W ZAKRESIE EDUKACJI DOROSŁYCH LUB/I ICH ZASTĘPCY Z PODMIOTÓW, KTÓRE NIE REALIZOWAŁY PROJEKTÓW W ZAKRESIE EDUKACJI W RAMACH RPO-L2020

Populacja badana:

Dyrektorzy szkół i innych placówek systemu oświaty lub firm świadczących usługi w zakresie edukacji dorosłych lub/i ich zastępcy z podmiotów, które nie realizowały projektów w zakresie edukacji w ramach RPO-L2020.

Dobór próby badawczej:

Celowy – do badania zaproszone zostały osoby posiadające bogatą wiedzę na temat jakości nauczania w szkołach, które reprezentują.

Liczba wywiadów: 24.

Struktura próby: Wykonawca zrealizował:

- 6 wywiadów z dyrektorami/zastępcami dyrektorów placówek edukacji przedszkolnej;
- 6 wywiadów z dyrektorami/zastępcami dyrektorów placówek kształcenia ogólnego;
- 6 wywiadów z dyrektorami/zastępcami dyrektorów placówek kształcenia zawodowego;

³³ Badanie bezpośrednie z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety jest najbardziej popularną techniką zbierania danych wśród metod ilościowych. Polega na zbieraniu informacji przy pomocy standaryzowanego kwestionariusza ankiety. Pytania zawarte w kwestionariuszu są opracowane na podstawie problemów badawczych.

- 6 wywiadów z beneficjentami oferujących wsparcie w zakresie edukacji dorosłych.

6.5.2. NAUCZYCIELE, INSTRUKTORZY PRAKTYCZNEJ NAUKI ZAWODU I PRACOWNICY PLACÓWEK OŚWIATY, KTÓRZY NIE UCZESTNICZYLI W PROJEKTACH W ZAKRESIE EDUKACJI W RAMACH RPO-L2020

Populacja badana:

Nauczyciele, instruktorzy praktycznej nauki zawodu i pracownicy placówek oświaty, którzy nie uczestniczyli w projektach w zakresie edukacji w ramach RPO-L2020.

Dobór próby badawczej:

Losowy – szkoły, w których zostało zrealizowane badanie, zostały wybrane losowo. Do badania zostali zaproszeni losowo wybrani nauczyciele.

Liczba respondentów: 275.

Struktura próby:

Struktura próby w badaniu PAPI była zgodna ze strukturą próby w badaniu CAWI/CATI, aby zapewnić porównywalność wyników.

6.6. Warsztat ewaluacyjny

Warsztat ewaluacyjny służy omówieniu wyników zaprezentowanych badań. Podobnie jak badanie FGI, jest on ustrukturalizowaną dyskusją kilku osób, zogniskowaną na wybranych zagadnieniach. W przeciwieństwie do FGI, które służy pozyskaniu opinii respondentów na temat ewaluowanych zagadnień, warsztat ewaluacyjny miał na celu omówienie wyników ewaluacji.

Populacja badana:

Przedstawiciele instytucji zaangażowanych w realizację RPO-L2020: IZ RPO-L2020 oraz IP RPO-L2020.

Dobór próby badawczej:

Celowy – do badania zaproszone zostały osoby posiadające bogatą wiedzę na temat działań edukacyjnych realizowanych w ramach RPO-L2020.

Liczba warsztatów ewaluacyjnych: 1.

Liczba uczestników warsztatu: W badaniu wzięły udział 4 osoby – 3 przedstawiciele IZ oraz 1 przedstawiciel IP.

6.7. Diada

Diada to inaczej tzw. „dwójka” – jest to ustrukturyzowany wywiad prowadzony jednocześnie pomiędzy dwójką respondentów i moderatorem, który ma na celu uzyskanie konkretnych informacji w sposób planowy i metodyczny, według określonego schematu, zwanego scenariuszem wywiadu.

Populacja badana:

Nauczyciele, instruktorzy praktycznej nauki zawodu i pracownicy placówek oświaty z podmiotów realizujących projekty.

Dobór próby badawczej:

Celowy – przy doborze respondentów Wykonawca zadbał o wysokie zróżnicowanie placówek, w których zatrudnieni są respondenci pod względem wielkości placówki i lokalizacji.

Liczba wywiadów: 24.

Struktura próby:

Wykonawca zrealizował:

- 6 wywiadów z pracownikami placówek edukacji przedszkolnej;
- 6 wywiadów z pracownikami placówek kształcenia ogólnego;
- 6 wywiadów z pracownikami placówek kształcenia zawodowego;
- 6 wywiadów z przedstawicielami beneficjentów świadczących wsparcie w zakresie edukacji dorosłych.

6.8. Studium przypadku (case study)

Case study to analiza pojedynczego przypadku, pozwalająca wyciągnąć wnioski co do przyczyn i rezultatów jego przebiegu. Celem studium przypadku jest pokazanie koncepcji wartych skopiowania. Studia przypadku przeprowadzone zostały na podstawie nie tylko danych zastanych, lecz także danych pozyskanych od interesariuszy projektów (beneficjentów, dyrektorów/zastępców dyrektorów szkół i innych placówek oświaty, nauczycieli, instruktorów praktycznej nauki zawodu i pracowników placówek oświaty).

W każdym *case study* uwzględniono m.in.:

- Nazwę projektu;
- Wartość projektu;
- Nazwę beneficjenta;
- Odbiorców wsparcia;
- Działania zrealizowane w ramach projektu;
- Efekty osiągnięte dzięki realizacji projektu (w podziale na planowane i nieplanowane);
- Ocenę trwałości efektów osiągniętych dzięki realizacji projektu;
- Bariery i trudności napotkane w trakcie realizacji projektu oraz sposoby, w jaki sobie z nimi poradzono;
- Spis dobrych praktyk wykorzystanych w projekcie.

Populacja badana: Projekty w zakresie edukacji zrealizowane w ramach RPO-L2020.

Sposób doboru próby:

Celowy. Analiza przeprowadzona została dla projektów, które w największym stopniu przyczyniają się do realizacji założonych w RPO-L2020 celów. Dobór projektów do *case study* został przeprowadzony przez członków Zespołu Badawczego na podstawie analizy desk research.

Liczba studiów przypadku: 12.

Struktura próby:

Case study zostały przeprowadzone dla:

- 3 projektów z obszaru wsparcia edukacji przedszkolnej (Poddziałania 8.1.1, 8.1.2, 8.1.3, 9.3.1, 9.3.2);
- 3 projektów z obszaru wsparcia kształcenia ogólnego (Poddziałania 8.2.1, 8.2.2, 8.2.3, 9.3.1, 9.3.2);
- 3 projektów z obszaru wsparcia kształcenia zawodowego (Poddziałania 8.4.1, 8.4.2, 9.3.1, 9.3.2);
- 3 projektów z obszaru wsparcia edukacji dorosłych (Działania 8.3, 8.5).

6.9. Panel ekspertów

Panel ekspertów to technika podobna do grup fokusowych, czyli ustrukturalizowanych i moderowanych dyskusji zogniskowanych na konkretnym zagadnieniu. Uczestniczyli w nim eksperci, czyli osoby, które posiadają cenną wiedzę w danej dziedzinie. Panel ekspertów złożony był z następujących części:

- Omówienie wyników zrealizowanych badań;
- Opracowanie analizy SWOT działań na rzecz edukacji w regionie podejmowanych w ramach RPO-L2020;
- Pogłębienie wstępnych wniosków i rekomendacji opracowanych przez Zespół Badawczy.

Populacja badana: Eksperci z zakresu edukacji i rynku pracy.

Dobór próby:

Celowy – eksperci zostali wybrani na podstawie dorobku naukowego oraz doświadczenia zawodowego związanego z tematyką edukacji. Do panelu ekspertów zaproszone zostały osoby z tytułem co najmniej doktora, nienależące do Zespołu Badawczego.

Wykonawca podjął starania, by w panelu ekspertów wzięli udział przedstawiciele 5 różnych podmiotów/instytucji, co pozwoliło na uzyskanie zróżnicowanych odpowiedzi. Przyjęcie takiej struktury próby pozwoliło na uniknięcie sytuacji, w której badane osoby wzajemnie potwierdzały wyrażane przez interlokutora zdanie. Pozwoliło to na nadanie większej dynamiki prowadzonemu badaniu.

W panelu ekspertów wzięło udział 5 osób z następujących instytucji:

- Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach;
- Uniwersytet Śląski;
- Uniwersytet Opolski;
- Główny Instytut Górnictwa.

7. OPIS WYNIKÓW EWALUACJI

7.1. Edukacja przedszkolna

7.1.1. WYZWANIA I POTRZEBY W OBSZARZE EDUKACJI PRZEDSZKOLNEJ W WOJEWÓDZTWIE LUBUSKIM

W województwie lubuskim pod względem rozwoju i potencjału gospodarczego przodują dwa miasta: Gorzów Wielkopolski oraz Zielona Góra³⁴. Tereny wiejskie województwa charakteryzują się niskim dostępem do usług publicznych oraz niekorzystną sytuacją społeczno-gospodarczą. Są to obszary interwencji Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego³⁵. Do terenów o niższym dostępie do infrastruktury sieciowej można zaliczyć powiaty krośnieński i słubicki. Bariery rozwojowymi tych terenów są znaczne rozproszenie osadnicze i duża lesistość³⁶. Działaniami RPO-L2020 objęty jest obszar całego województwa, jednak tereny wiejskie są w większym stopniu narażone na pojawienie się problemów rozwojowych i wykluczenia, również w zakresie edukacji przedszkolnej, dlatego objęte są szczególną uwagą.

Brak możliwości korzystania z usług placówek wychowania przedszkolnego przez rodziców bądź opiekunów dzieci w wieku przedszkolnym, przede wszystkim na obszarach wiejskich, przekłada się na trudności w podejmowaniu zatrudnienia przez rodziców/opiekunów z uwagi na konieczność sprawowania opieki nad dziećmi. W 2018 r. stopa bezrobocia w województwie lubuskim wynosiła 5,8%. Jest to wartość poniżej średniej krajowej (5,9%)³⁷, jednak można zauważyć dość duże rozbieżności w zakresie wartości stopy bezrobocia w poszczególnych powiatach województwa. Najgorzej pod tym względem wypadają powiaty: międzyrzecki (stopa bezrobocia 12,1%), strzelecko-drezdenecki (10,3%) oraz krośnieński (9,7%)³⁸. Działania w ramach RPO-L2020 mają na celu wyrównanie dysproporcji oraz wykluczenia pojawiającego się w regionie, czemu służyć ma m.in. wsparcie w zakresie zapewnienia szerszego dostępu do miejsc wychowania przedszkolnego. Tym samym, podejmowane działania wpływają pośrednio na możliwości zapewnienia odpowiednich warunków do podejmowania zatrudnienia dla rodziców lub opiekunów dzieci.

Poniższa tabela ukazuje liczbę miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego w województwie lubuskim w 2017 roku. Zauważyć można, że największą liczbą miejsc przedszkolnych charakteryzuje się powiat m. Zielona Góra oraz powiat m. Gorzów Wielkopolski. W przypadku tych powiatów oraz powiatu wschowskiego występuje ponadto największa liczba miejsc w przedszkolach specjalnych. Najmniejszą liczbą miejsc w przedszkolach cechuje się natomiast powiat sulęciński. Wartym odnotowania jest także fakt, że w sześciu powiatach województwa nie ma dostępu do placówek specjalnych oferujących kształcenie na poziomie przedszkolnym.

³⁴ *Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020, Zielona Góra 2012 r., załącznik do uchwały nr XXXII/319/12 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 19 listopada 2012 r., s. 13.*

³⁵ *Tamże, s. 24.*

³⁶ *Tamże, s. 25.*

³⁷ *Dane Głównego Urzędu Statystycznego: www.stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/bezrobocie-rejestrowane/bezrobotni-zarejestrowani-i-stop-a-bezrobocia-stan-w-koncu-lipca-2018-r,2,72.html (dostęp: 05.11.2018).*

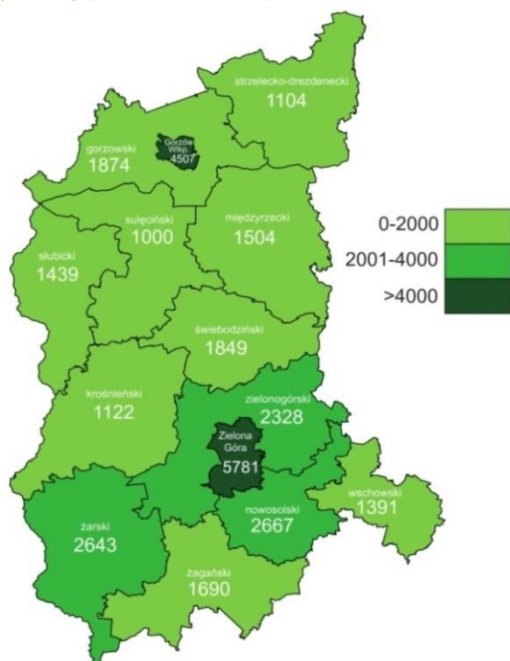
³⁸ *Dane Urzędu Statystycznego w Zielonej Górze: zielonagora.stat.gov.pl/zakladka1/ (dostęp: 05.11.2018).*

Tabela 6 Liczba miejsc w przedszkolach w podziale na przedszkola specjalne i nieuwzględniające placówek specjalnych w podziale na powiaty [dane za 2017 rok]

Obszar	Liczba miejsc w przedszkolach	
	Inne niż specjalne	specjalnych
Powiat gorzowski	1 874	12
Powiat krośnieński	1 122	0
Powiat międzyrzecki	1 504	20
Powiat nowosolski	2 667	0
Powiat słubicki	1 439	0
Powiat strzelecko-drezdenecki	1 104	20
Powiat sulciński	1 000	0
Powiat świebodziński	1 849	20
Powiat zielonogórski	2 328	18
Powiat żagański	1 690	0
Powiat żarski	2 643	0
Powiat wschowski	1 391	28
Powiat m. Gorzów Wielkopolski	4 507	37
Powiat m. Zielona Góra	5 781	25
LUBUSKIE	30 899	180

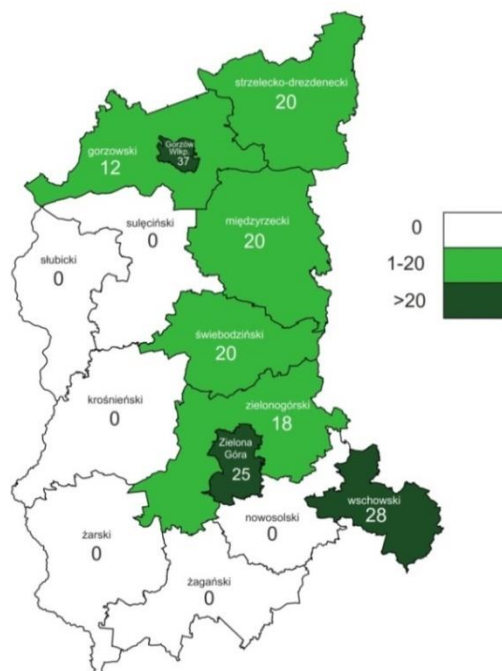
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych: bdl.stat.gov.pl (dostęp: 09.11.2018).

Mapa 1 Liczba miejsc w przedszkolach nieuwzględniających placówek specjalnych w podziale na powiaty [dane za 2017 rok]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych: bdl.stat.gov.pl (dostęp: 09.11.2018).

Mapa 2 Liczba miejsc w przedszkolach specjalnych w podziale na powiaty [dane za 2017 rok]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych: bdl.stat.gov.pl (dostęp: 09.11.2018).

W województwie lubuskim w 2011 roku objętych wychowaniem przedszkolnym było 71,4% dzieci w wieku 3-6 lat³⁹. Dla porównania, w 2016 roku było to 79,6%, a w 2017 roku – 84,3%⁴⁰. W 2014 roku

³⁹ Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020..., s. 37.

⁴⁰ Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/> (dostęp: 30.11.2018).

liczba dzieci uczęszczających do placówek wychowania przedszkolnego wynosiła 32 633, a w 2017 roku – 35 067⁴¹. Barię w dostępności do wychowania przedszkolnego jest przede wszystkim nierównomierny rozkład placówek wychowania przedszkolnego. Zauważa się przy tym niski odsetek dzieci mieszkających na terenach wiejskich, które uczęszczają do przedszkola (50% w 2011 r.) w porównaniu do tych mieszkających w miastach województwa (85% w 2011 r.)⁴². W 2016 roku odsetek takich dzieci w miastach województwa wynosił 95,1%, zaś na terenach wiejskich 52,3%. Wzrost odsetka dzieci uczęszczających do przedszkola w ostatnich latach jest zatem większy w przypadku obszarów miejskich. Wśród dzieci zamieszkujących obszary wiejskie wskaźnik ten wzrósł jedynie o 2,3%.

Jednocześnie, największy odsetek dzieci w wieku 3-6 lat jest objęty wychowaniem przedszkolnym w powiecie m. Zielona Góra, w powiecie m. Gorzów Wielkopolski, oraz w powiatach wschowskim i międzyrzeckim. Najmniejszy odsetek dzieci jest objęty wychowaniem przedszkolnym w powiecie strzelecko-drezdeneckim. Zauważyć trzeba, że odsetek dzieci w wieku przedszkolnym objętych opieką placówek przedszkolnych na terenach wiejskich jest dużo niższy, niż w przypadku obszarów miejskich województwa lubuskiego. W przypadku powiatów wschowskiego i ślubickiego opieką tą objęte jest co trzecie dziecko w wieku 3-6 lat zamieszkujące obszar wiejski. Pod tym względem sytuacja kształtuje się najkorzystniej w powiatach gorzowskim, żarskim, międzyrzeckim i krośnieńskim – odsetek dzieci z terenów wiejskich objętych wychowaniem przedszkolnym sięga tam ponad 60%.

Tabela 7 Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w podziale na powiaty [2017 rok, w %]

Powiat	Ogółem	W miastach	Na obszarach wiejskich
Powiat gorzowski	73,5	90,3	64,0
Powiat krośnieński	78,2	97,0	60,2
Powiat m. Gorzów Wielkopolski	95,2	95,2	Nie dotyczy
Powiat m. Zielona Góra	95,8	95,8	Nie dotyczy
Powiat międzyrzecki	85,0	106,2	60,5
Powiat nowosolski	78,2	91,2	55,7
Powiat ślubicki	83,8	113,5	34,0
Powiat strzelecko-drezdenecki	72,6	106,0	44,2
Powiat sulęciński	76,7	112,4	53,4
Powiat świebodziński	83,4	117,1	52,6
Powiat wschowski	90,0	150,9	35,7
Powiat zielonogórski	84,5	118,3	60,0
Powiat żagański	76,3	97,2	47,3
Powiat żarski	83,4	97,6	63,3
LUBUSKIE	84,3	101,0	54,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych: bdl.stat.gov.pl (dostęp: 09.11.2018).

Należy jednak zauważyć, że na niektórych obszarach miejskich odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym przekracza 100%. Wynikać to może z faktu, że część dzieci zamieszkujących tereny wiejskie korzysta z usług wychowania przedszkolnego w placówkach zlokalizowanych w miastach. Sytuacja taka warunkowana może być m. in. mobilnością rodziców/opiekunów, którzy zamieszkują

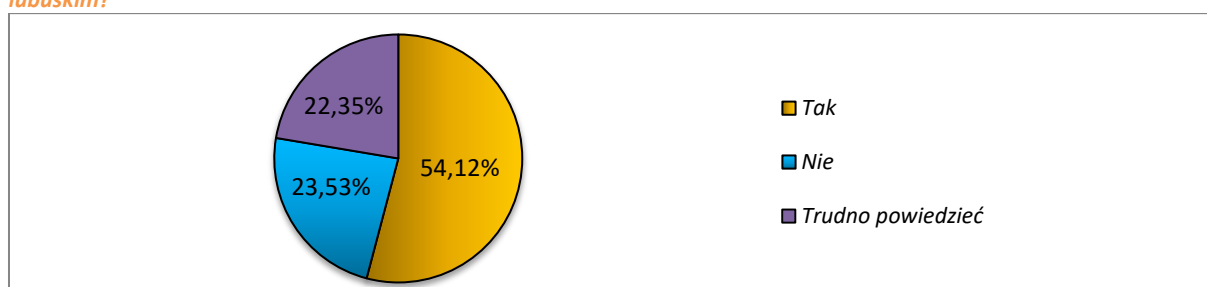
⁴¹ Bank Danych Lokalnych, <http://bdl.stat.gov.pl>, (dostęp: 09.11.2018).

⁴² Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020..., s. 37.

wraz z dzieckiem obszar wiejski, jednocześnie pracują w miastach. Tym samym, biorąc pod uwagę względy praktyczne, łatwiej jest im korzystać z usług placówek wychowania przedszkolnego zlokalizowanych blisko ich miejsca pracy. Niemniej, konieczne jest zwiększenie liczby dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym na obszarach wiejskich.

W trakcie badania CAWI/CATI beneficjenci realizujący projekty z zakresu edukacji przedszkolnej zostali zapytani o to, czy w ramach naborów, w których składali wnioski o dofinansowanie, przewidziano preferencje dla projektów odpowiadających na wyzwania społeczno-ekonomiczne i edukacyjne w województwie lubuskim. Ponad połowa respondentów wskazała, że preferencje takie uwzględniono w kryteriach wyboru projektów, stanowiących załącznik do regulaminu konkursu. Zdaniem 23,53% badanych w ramach naboru projektów nie przewidziano takich preferencji, zaś 22,35% respondentów miało trudności z udzieleniem odpowiedzi na to pytanie.

Wykres 2 Czy w ramach naborów, w których składali Państwo wnioski o dofinansowanie projektu, przewidziano preferencje dla projektów odpowiadających na wyzwania społeczno-ekonomiczne i edukacyjne w województwie lubuskim?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z beneficjentami projektów z zakresu edukacji przedszkolnej, n=85.

Dyrektorzy placówek wychowania przedszkolnego realizujący projekty w ramach Poddziałiań 8.1.1., 8.1.2. i 8.1.3. również zostali zapytani o to, czy RPO-L2020 w części dotyczącej wsparcia infrastruktury edukacyjnej stanowi odpowiedź na wyzwania w tym zakresie pojawiające się w regionie. Jednomyślnie twierdząco odpowiedzieli oni na zadane pytanie; jeden z respondentów zwrócił jednak uwagę na niewystarczającą, jego zdaniem, wartość środków przeznaczonych na doszkadzanie nauczycieli – była to jednak opinia jednostkowa, która nie znalazła potwierdzenia w wypowiedziach pozostałych osób z badanej populacji.

„(...) Na terenie gmin brakowało miejsc w przedszkolach, więc stworzono takie grupy w szkole podstawowej. Ten projekt pozwolił na uruchomienie nowych zajęć.”

Źródło: badanie metodą IDI.

„U nas jest zapotrzebowanie. (...) Rodzice chcą iść do pracy, chcą być aktywni zawodowo, [dlatego – przyp. red.] chcą posyłać dzieci do przedszkola”.

Źródło: badanie metodą IDI.

Tożsamą opinię na temat wsparcia kierowanego do placówek wychowania przedszkolnego w ramach RPO-L2020 zadeklarowali dyrektorzy tych placówek uczestniczący w wywiadach indywidualnych

w ramach metody kontrfaktycznej⁴³. Ich zdaniem wsparcie przekłada się na doposażenie przedszkoli, zwiększenie kompetencji pedagogów oraz poziomu zadowolenia rodziców i opiekunów dzieci uczestniczących w zajęciach w ramach wychowania przedszkolnego.

Przedstawiciele placówek wychowania przedszkolnego w zogniskowanych wywiadach grupowych, zwrócili uwagę na konieczność przeprowadzenia, przed zwiększeniem liczby miejsc wychowania przedszkolnego odpowiedniej diagnozy, gwarantującej realizację działań spełniających potrzeby lokalnej społeczności, tj. powstanie nowych miejsc wychowania przedszkolnego, utworzenie nowych grup, czy dostosowanie miejsca prowadzenia zajęć do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami (modernizacja parkingu, utworzenie podjazdu dla wózków itp.). Tym samym, podejmowane przedsięwzięcia mają duże szanse powodzenia jako odpowiadające potrzebom lokalnych społeczności.

Odpowiedzi udzielone przez przedstawicieli placówek wychowania przedszkolnego w trakcie badania metodą diady świadczą o tym, że RPO-L2020 w części dotyczącej wsparcia edukacji na poziomie wychowania przedszkolnego stanowi odpowiedź na wyzwania pojawiające się w regionie. Respondenci – dyrektorzy placówek wychowania przedszkolnego – wskazali, że w okresie poprzedzającym realizację projektów brakowało miejsc w przedszkolach, zaś dzięki inwestycjom powstały nowe miejsca, dzięki czemu rodzice nie muszą korzystać z odpłatnych usług placówek prywatnych. Badani zauważyli również, że projekty umożliwiają im przyciągnięcie nauczycieli i specjalistów (np. z zakresu logopedii) do mniejszych miejscowości, co przyczynia się do wyrównywania szans w zakresie dostępu do wysokiej jakości edukacji na poziomie przedszkolnym. Uczestnicy diad wyrazili zadowolenie z powodu otrzymania dodatkowych pomocy dydaktycznych, wzbogacających m.in. zajęcia rytmiczno-muzyczne i z zakresu wychowania fizycznego. Dzięki wsparciu w ramach RPO-L2020 placówki wychowania przedszkolnego były w stanie wzbogacić ofertę m.in. o zajęcia taneczne i plastyczne, które przyczyniają się do rozwoju dzieci. Dzięki szkoleniom skierowanym do nauczycieli, poznali oni nowe metody nauczania, umożliwiające pobudzenie wyobraźni podopiecznych. Istotna była również możliwość dostosowania infrastruktury placówek edukacyjnych do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami oraz przeprowadzenie termomodernizacji obiektów.

Dyrektorzy placówek wychowania przedszkolnego biorący udział w wywiadach przeprowadzanych w formie diad zapytani o wyzwania inne niż ujęte w RPO-L2020, z którymi mierzy się edukacja przedszkolna, wskazali na:

- Ograniczone możliwości w zakresie indywidualnej pracy z dziećmi;
- Potrzebę nauczania języków obcych;
- Konieczność prowadzenia zajęć gimnastyki korekcyjnej;
- Niedostateczną liczbę sal służących do prowadzenia zajęć dodatkowych;
- Niedostatek nauczycieli-specjalistów, którzy mogliby zapewnić wsparcie dzieciom z niepełnosprawnościami.

---

⁴³ W ramach metody kontrfaktycznej w badaniu wzięli udział dyrektorzy reprezentujący placówki wychowania przedszkolnego niekorzystające ze wsparcia RPO-L2020.

Otrzymaliśmy również dużo sprzętu na prowadzenie tych zajęć rytmiczno-muzycznych i mini-siłownie, do rozwijania umiejętności sportowych. Wzbogaciła się oferta oferowanych przez nas zajęć.

Źródło: badanie metodą diada.

Ponadto na wysokie zapotrzebowanie na utworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego wskazali przedstawiciele instytucji zaangażowanych w realizację Programu, uczestniczący w warsztacie ewaluacyjnym.

7.1.2. DZIAŁANIA PODEJMOWANE W PROJEKTACH Z OBSZARU EDUKACJI PRZEDSZKOLNEJ W RAMACH RPO-L2020

W ramach RPO-L2020 wymaga się, by realizowane projekty odpowiadały na cele Programu. Do każdego działania oraz poddziałania w poszczególnych osiach priorytetowych dedykowane są kryteria wyboru projektów – formalne i merytoryczne, które opierają się na zapisach RPO-L2020, wytycznych publikowanych przez ministerstwo właściwe ds. rozwoju oraz *Szczegółowym Opisie Osi Priorytetowych* Programu.

Kryteria wyznaczają zasady dotyczące między innymi: zachowania trwałości rezultatu po zakończeniu realizacji projektu, finansowania, okresu realizacji oraz ważnej w tym kontekście zgodności działań w ramach projektu z faktycznym zapotrzebowaniem. Kwestię tę porusza się m. in. w ramach kryterium 3 wskazującego, iż *liczba utworzonych w ramach udzielonego wsparcia nowych miejsc wychowania przedszkolnego musi odpowiadać faktycznemu i prognozowanemu w perspektywie trzyletniej zapotrzebowaniu na usługi edukacji przedszkolnej w gminie/na terenie miasta, w których są one tworzone*, przyporządkowanego do poddziałania 8.1.3⁴⁴.

W ramach PI 10i w odniesieniu do kształcenia na poziomie przedszkolnym funkcjonują również kryteria premiujące, związane z: obszarem wcześniejszego wsparcia w perspektywie 2007-2013, doskonaleniem kompetencji nauczycieli w zakresie pedagogiki specjalnej czy realizacją różnych typów wsparcia jednocześnie⁴⁵.

Realizowane w obszarze edukacji przedszkolnej projekty dotyczą zwiększania liczby miejsc w placówkach, polepszania dostępu do tego typu edukacji oraz podwyższania jakości kształcenia elementarnego⁴⁶. Dzięki zapewnieniu przestrzegania polityk horyzontalnych, placówki dostosowywane są do potrzeb dzieci (i dorosłych – np. nauczycieli, rodziców oraz opiekunów dzieci) z niepełnosprawnościami oraz nastawione na wyrównywanie deficytów psychologiczno-pedagogicznych i psychoruchowych. W tym celu zapewniane powinny być dodatkowe zajęcia specjalistyczne, np. lekcje rytmiki czy zajęcia z logopedą. Istotne w tym względzie jest również podwyższanie kompetencji kadry nauczycielskiej w placówkach wychowania przedszkolnego

⁴⁴ Uchwała nr 15/KM RPO-L2020 /2015 Komitetu Monitorującego Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020 z dnia 20 listopada 2015 r., zmieniająca uchwałę nr 3/KM RPO-L2020/2015 Komitetu Monitorującego Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020 z dnia 22 maja 2015 r. w sprawie przyjęcia kryteriów wyboru projektów dla poszczególnych osi priorytetowych, działań i poddziałania RPO Lubuskie 2020 finansowanych z EFS, s. 38-39.

⁴⁵ Tamże, s. 51-53.

⁴⁶ Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020, wersja 49, Zielona Góra, październik 2018, s. 249.

w zakresie pracy z dziećmi ze szczególnymi potrzebami edukacyjnymi. Działania szkoleniowe powinny dotyczyć ponadto współpracy na płaszczyźnie nauczyciel-rodzice⁴⁷.

W RPO-L2020 działania z zakresu wychowania przedszkolnego możliwe są do realizacji przy wsparciu środków pochodzących z poddziałań 8.1.1, 8.1.2, 8.1.3 i 9.3.1.. W ramach poddziałań wchodzących w zakres OP 8 podejmowane są przedsięwzięcia o charakterze miękkim, współfinansowane ze środków EFS, natomiast w przypadku poddziałań wchodzących w zakres OP 9 są to przedsięwzięcia o charakterze infrastrukturalnym, finansowane z EFRR. W poniższej tabeli zaprezentowano wykaz działań, poddziałań oraz typów projektów, jakie możliwe są do podjęcia w odniesieniu do edukacji przedszkolnej w ramach RPO-L2020.

Tabela 8 Wykaz typów projektów możliwych do realizacji w ramach poddziałań pokrywających obszar edukacji przedszkolnej

DZIAŁANIE	PODDZIAŁANIE	TYP PROJEKTU
Działanie 8.1 Poprawa dostępności i jakości edukacji przedszkolnej	Poddziałanie 8.1.1 <i>Poprawa dostępności i jakości edukacji przedszkolnej - projekty realizowane poza formułą ZIT</i>	a) Tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego, w tym dostosowanych do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami, w istniejących lub nowo utworzonych ośrodków wychowania przedszkolnego ⁴⁸ (również specjalnych i integracyjnych). b) Dostosowanie istniejących miejsc wychowania przedszkolnego do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami lub realizacja dodatkowej oferty edukacyjnej i specjalistycznej umożliwiającej dziecku z niepełnosprawnością udział w wychowaniu przedszkolnym poprzez wyrównanie deficytu wynikającego z niepełnosprawności. Działania te mogą być realizowane samodzielnie.
	Poddziałanie 8.1.2 <i>Wyrównywanie dysproporcji w jakości kształcenia na poziomie elementarnym realizowane przez ZIT Gorzów Wielkopolski.</i>	c) Rozszerzenie oferty ośrodków wychowania przedszkolnego o dodatkowe zajęcia wyrównujące szanse edukacyjne dzieci w zakresie stwierdzonych deficytów a. zajęcia specjalistyczne, o których mowa w § 6 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach: korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne, rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne oraz inne zajęcia o charakterze terapeutycznym; b. zajęcia w ramach wczesnego wspomaganie rozwoju w rozumieniu Prawa oświatowego; c. zajęcia stymulujące rozwój psychoruchowy np. gimnastyka korekcyjna
	Poddziałanie 8.1.3 <i>Wyrównywanie dysproporcji w jakości kształcenia na poziomie elementarnym realizowane przez ZIT Zielona Góra.</i>	d) Wydłużenie godzin pracy ośrodków wychowania przedszkolnego. e) Doskonalenie umiejętności, kompetencji lub kwalifikacji nauczycieli ośrodków wychowania przedszkolnego, do pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym, w tym w szczególności z dziećmi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz w zakresie współpracy nauczycieli z rodzicami, w tym radzenia sobie w sytuacjach trudnych: a. kursy i szkolenia doskonalące, w tym z wykorzystaniem pracy trenerów przeszkolonych w ramach PO WER oraz studia podyplomowe spełniające wymogi określone w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 r.

⁴⁷ Tamże, s. 249-250.

⁴⁸ Dofinansowanie działalności bieżącej nowo utworzonych miejsc wychowania przedszkolnego ze środków EFS możliwe jest przez okres nie dłuższy niż 12 miesięcy. Beneficjent będzie zobowiązany do zachowania trwałości utworzonych w ramach projektu miejsc wychowania przedszkolnego, przez okres co najmniej 2 lat od daty zakończenia realizacji projektu, określonej w umowie o dofinansowanie projektu. Trwałość jest rozumiana jako instytucjonalna gotowość OWP do świadczenia usług przedszkolnych w ramach utworzonych w projekcie miejsc wychowania przedszkolnego finansowana ze środków innych niż europejskie (Tamże, s. 249).

		<p>w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz. U. z 2012 r., poz. 131);</p> <p>b. wspieranie istniejących, budowanie nowych i moderowanie sieci współpracy i samokształcenia nauczycieli;</p> <p>c. współpracę ze specjalistycznymi ośrodkami np. specjalnymi ośrodkami szkolno-wychowawczymi, poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, ośrodkami wychowania przedszkolnego i szkołami kształcącymi dzieci i młodzież z niepełnosprawnościami.</p> <p>f) Kształtowanie i rozwijanie u dzieci w wieku przedszkolnym kompetencji kluczowych oraz umiejętności uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy.</p>
Działanie 9.3 Rozwój infrastruktury edukacyjnej	Poddziałanie 9.3.1 „Rozwój infrastruktury edukacyjnej – projekty realizowane poza formułą ZIT”	a) Inwestycje w infrastrukturę przedszkolną.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020, wersja 49, Zielona Góra, październik 2018.

Podejmowane działania w ramach EFRR stanowią uzupełnienie dla działań podejmowanych ze środków EFS. Poniżej wskazano przykładowe projekty z zakresu edukacji przedszkolnej, komplementarne względem siebie.

Tabela 9 Wykaz beneficjentów realizujących w ramach RPO-L2020 projekty dotyczące edukacji przedszkolnej komplementarne względem siebie

Poddziałanie	Beneficjent	Tytuł projektu	Data rozpoczęcia realizacji projektu	Data zakończenia realizacji projektu
8.1.1.	Gmina Lubiszyn	<i>Mam szansę pójść do przedszkola</i>	2018-09-01	2019-08-31
9.3.1.		<i>Modernizacja Infrastruktury przedszkolnej w Gminie Lubiszyn</i>	2016-09-09	2018-08-31
8.1.1.	Gmina Międzyrzecz	<i>Utworzenie nowych miejsc przedszkolnych dla dzieci z obszaru Gminy Międzyrzecz w tym wsparcie dla przedszkola prowadzonego przez Powiat Międzyrzecki</i>	2017-09-01	2018-08-31
9.3.1.		<i>Rozbudowa szkoły podstawowej o oddział przedszkolny wraz z łącznikiem i niezbędna infrastrukturą na działce nr ewid. 456/2 obr. 2 - Międzyrzecz przy ul. Wojska Polskiego</i>	2015-07-06	2018-06-30

Źródło: opracowanie własne na podstawie Listy projektów realizowanych z Funduszy Europejskich w Polsce w latach 2014-2020, <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/> (dostęp: 30.11.2018).

Zgodnie z wypowiedziami uczestników badania PAPI (nauczyciele reprezentujący placówki nieuczestniczące w realizacji projektów) działania służące podniesieniu jakości usług edukacyjnych podejmowane są przez placówki edukacji przedszkolnej w ograniczonym zakresie – największy odsetek respondentów wskazał, że reprezentowany przez nich podmiot realizuje działania służące podniesieniu standardu wyposażenia pracowni i sal lekcyjnych (77,07%). Drugą najczęściej wskazywaną odpowiedzią były działania zapewniające możliwość wykorzystania nowoczesnych technologii w nauczaniu (61,78%), a trzecią – działania zwiększające kompetencje nauczycieli (56,69%). Pozostałe odpowiedzi zostały wskazane przez mniej niż połowę respondentów.

Dyrektorzy uczestniczący w wywiadach indywidualnych wśród najistotniejszych działań podejmowanych w ramach projektów z obszaru edukacji przedszkolnej wskazywali przede wszystkim doposażenie sal, dostosowanie budynków do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, wprowadzenie do oferty nowych zajęć oraz podejmowanie działań mających na celu podniesienie kompetencji

personelu. Wskazywali, że przedsięwzięcia tego typu możliwe są do realizacji w ramach RPO-L2020, co stanowi niewątpliwą korzyść dla edukacji. Świadczą o tym wypowiedzi udzielone przez nich w ramach wywiadów indywidualnych:

„Doposażenie placówek. Od paru lat w budżetach placówek oświatowych są pieniądze dla dzieci z niepełnosprawnościami, w dalszym ciągu tych pieniędzy w stosunku do potrzeb jest za mało. Po raz pierwszy mamy komfort taki, że otwierając katalog nie myślę co ile kosztuje, tylko wybieram to co jest mi potrzebne. Nie muszę się liczyć z każdą złotówką i dzieci na tym korzystają”.

Źródło: badanie metodą IDI.

W okresie Programu jest nowa ścieżka, mianowicie dla nauczycieli. (...) Teraz możemy dofinansować studia, wyjazdy, dojazdy, wyżywienie. (...) Nauczyciele, którzy nabywają nowe kwalifikacje i kompetencje już pracują i przez kolejne lata będą tą wiedzę wykorzystywać. Przez to my możemy poszerzyć ofertę zajęć, które świadczymy.

Źródło: badanie metodą IDI.

7.1.3. SKUTECZNOŚĆ PROJEKTÓW W RAMACH RPO-L2020

Projekty z obszaru edukacji przedszkolnej, podejmowane w ramach OP 9 dotyczą budowy, przebudowy, rozbudowy, modernizacji, adaptacji i dostosowywania obiektów infrastrukturalnych na potrzeby edukacji i wychowywania przedszkolnego. Ważne jest, aby działania projektowe koncentrowały się na obszarach o szczególnych uwarunkowaniach demograficznych oraz o utrudnionym dostępie do placówek⁴⁹.

Inwestycje podejmowane w ramach poddziałania 9.3.1 muszą nawiązywać do projektów wdrażanych w OP 8. Obie osie priorytetowe są finansowane z różnych źródeł, dlatego działania realizowane z budżetu EFRR (OP 9) stanowić powinny uzupełnienie dla tych pochodzących z EFS (OP 8)⁵⁰. Projekty infrastrukturalne dotyczące wychowania przedszkolnego powinny być komplementarne w stosunku do celów EFS, czego przejawem jest na przykład dostosowanie budynków do potrzeb dzieci i dorosłych z niepełnosprawnościami⁵¹.

Dotychczas w ramach RPO-L2020 odbyło się 19 naborów wniosków w zakresie edukacji przedszkolnej. Największa ich liczba dotyczyła poddziałania 9.3.1 *Rozwój infrastruktury edukacyjnej – projekty realizowane poza formułą ZIT* (8 naborów), a następnie 8.1.1 *Poprawa dostępności i jakości edukacji przedszkolnej – projekty realizowane poza formułą ZIT* (5 naborów).

Do końca III kwartału 2018 r. planowane było zakończenie realizacji 24 projektów w ramach działania 8.1, natomiast w zakresie poddziałania 9.3.1 11 projektów (w obszarze edukacji przedszkolnej)⁵². Jednocześnie, od początku wdrażania Programu w ramach Działania 8.1. podpisano łącznie 43 umowy, zaś w ramach Działania 9.3. – 41 umów, w tym 11 umów w odniesieniu do edukacji przedszkolnej.

⁴⁹ Tamże, s. 315.

⁵⁰ Tamże, s. 319.

⁵¹ Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020..., s. 237.

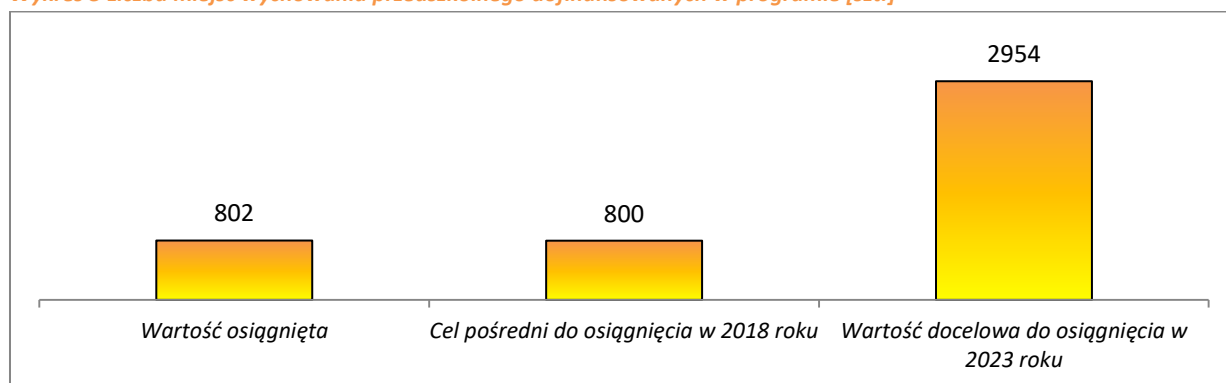
⁵² <http://mapadotacji.gov.pl/projekty/1/20?wojewodztwo=4&fundusz=2&program=2063&dzialanie=7807&lata=2014&zakonczone=on>, (dostęp: 08.11.2018).

Pomiar stopnia realizacji celów RPO-L2020 zakładanych przez poszczególnych beneficjentów mierzony jest za pomocą wskaźników produktu oraz wskaźników rezultatu. Wskaźniki te określone są wartościami liczbowymi. Ich pomiar następuje natomiast poprzez obliczenie wartości procentowej aktualnego stopnia realizacji wskaźnika w stosunku do wartości docelowej, planowanej do osiągnięcia na 2023 rok. Poniżej zaprezentowano analizę wskaźników dotyczących edukacji przedszkolnej przeprowadzoną w oparciu o dostarczone przez Zamawiającego informacje kwartalne z realizacji RPO-L2020.

Należy zwrócić uwagę na różnice w ramach funduszy dot. sposobu wykazywania realizacji wskaźników w ramach systemu SL2014. W przypadku EFRR, beneficjenci wykazują wskaźniki po zakończeniu rzeczowej realizacji projektu, natomiast w przypadku EFS – w momencie wejścia uczestnika do projektu i rozpoczęcia w nim udziału.

Jednym z najistotniejszych wskaźników produktu w ramach OP 8, włączonych do Ram Wykonania Programu, jest *liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie*. Spośród szacowanych 2 954 miejsc wychowania przedszkolnego, które docelowo (do 2023 roku) otrzymają wsparcie w ramach Programu, do końca III kwartału 2018 r. udało się wesprzeć 802 miejsca, co stanowi 27,15% wartości zakładanej do osiągnięcia w 2023 roku oraz 100,25% wartości pośredniej, zakładanej do osiągnięcia do końca 2018 roku.

Wykres 3 Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie [szt.]

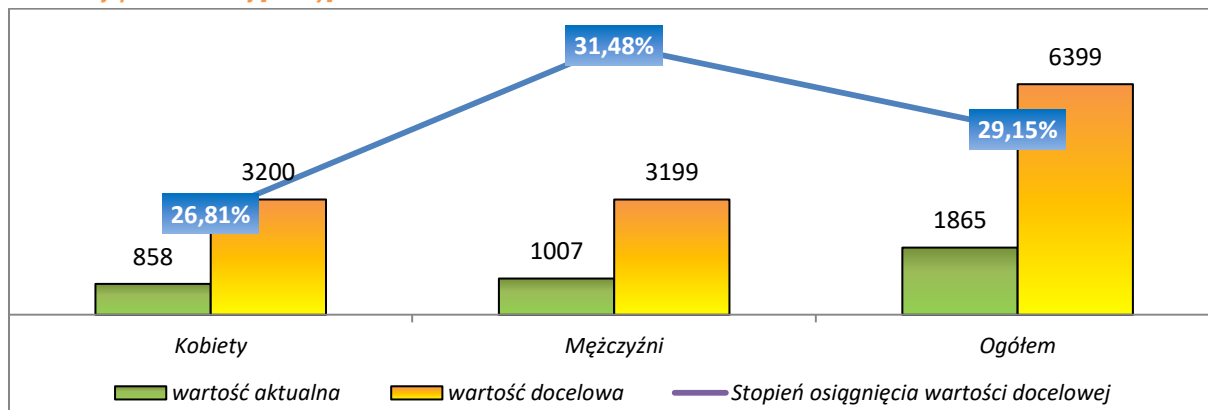

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji kwartalnej za III kwartał 2018 roku (wg danych na dzień 30.09.2018).

W ramach edukacji na poziomie przedszkolnym jednym ze wskaźników produktu jest *liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej*. Według stanu na dzień 30 września 2018 roku wskaźnik ten został osiągnięty na poziomie 29,15%, przy czym w ramach Programu wsparty zostało więcej chłopców, niż dziewczynek. W celu osiągnięcia wartości docelowej, konieczne byłoby wsparcie kolejnych 4 534 dzieci. Biorąc pod uwagę termin na osiągnięcie wartości docelowej, na osiągnięcie optymalnego poziomu wskaźnika pozostaje jeszcze czas.

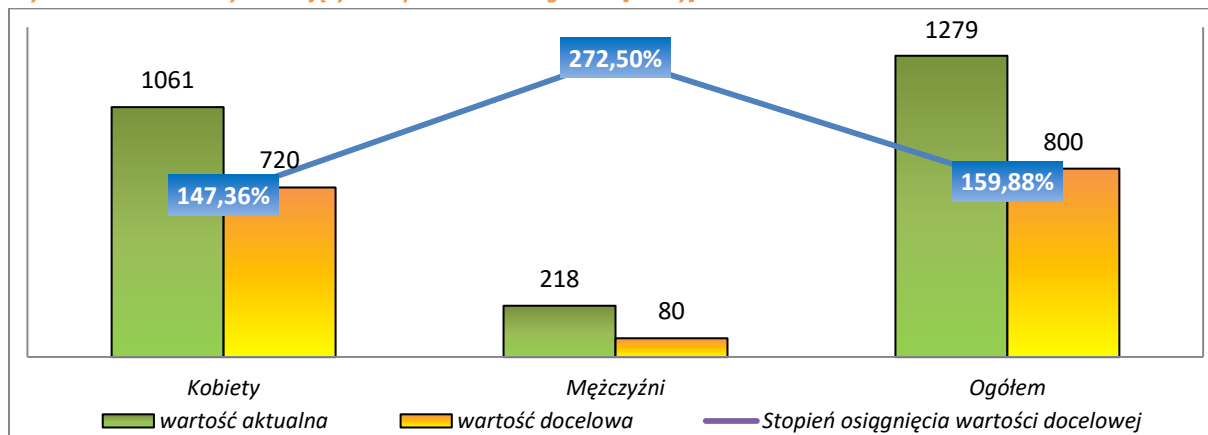
Wykres 4 Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej [osoby]

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji kwartalnej za III kwartał 2018 roku (wg stanu na dzień 30.09.2018).

Kolejnym analizowanym wskaźnikiem jest liczba nauczycieli objętych wsparciem w Programie. Liczba nauczycieli, którzy zostali do końca III kwartału 2018 roku wsparci w ramach Programu dla całego PI 10i przekroczyła wartość docelową, przewidzianą do osiągnięcia w 2023 roku, co przedstawia poniższy wykres. Należy jednak zaznaczyć, że wskaźnik ten jest odnoszony zarówno do edukacji przedszkolnej, jak również ogólnej. W przypadku samego Działania 8.1 wskaźnik został osiągnięty na poziomie 114 osób, co stanowi 28,5% wartości docelowej, ustalonej dla edukacji przedszkolnej na poziomie 400 osób.

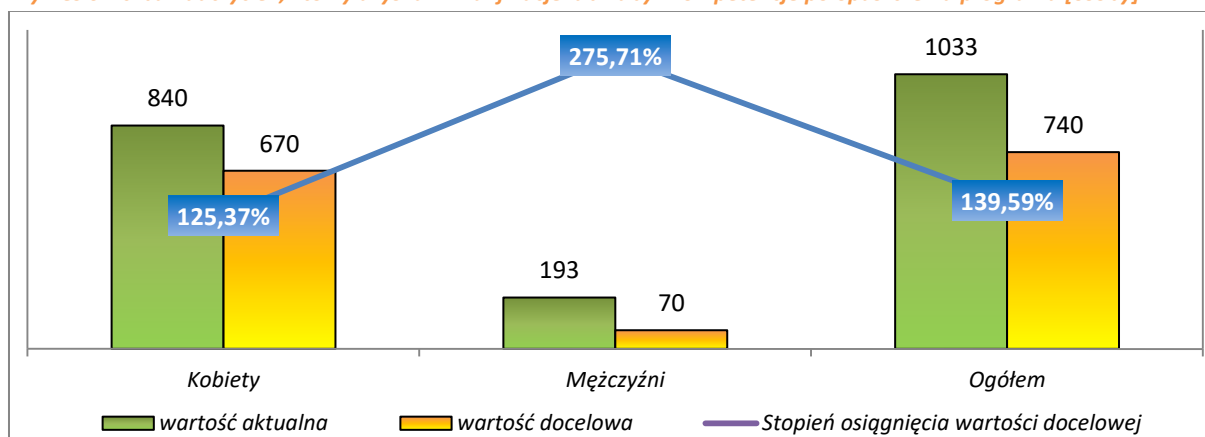
Wykres 5 Liczba nauczycieli objętych wsparciem w Programie [osoby]

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji kwartalnej dot. III kwartału 2018 roku – dane przekazane przez Zamawiającego (wg stanu na dzień 30.09.2018 r.).

Ostatnim analizowanym wskaźnikiem dotyczącym edukacji przedszkolnej jest liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu. Podobnie jak poprzedni zaprezentowany wskaźnik, również ten dla całego PI 10i już pod koniec III kwartału 2018 roku osiągnął wartości wyższe niż docelowe, przewidziane do osiągnięcia w 2023 roku. W przypadku edukacji przedszkolnej został on zrealizowany na poziomie 49 osób, co stanowi 13% wartości docelowej określonej dla edukacji przedszkolnej na poziomie 370 nauczycieli.

Wykres 6 Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu [osoby]

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji kwartalnej dot. III kwartału 2018 roku – dane przekazane przez Zamawiającego (wg stanu na dzień 30.09.2018 r.).

W ramach PI 10a, odnoszącego się do OP 9 RPO-L2020 realizowane jest wsparcie infrastruktury edukacyjnej w odniesieniu do edukacji przedszkolnej, ogólnej oraz zawodowej. W zakresie wszystkich poziomów edukacji wspieranych w ramach PI osiągnięto wartość wskaźnika produktu, dotyczącego potencjału objętej wsparciem infrastruktury w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastruktury edukacyjnej na poziomie 31,67% wartości docelowej, przewidzianej do osiągnięcia na koniec 2023 roku. Jednocześnie wskazać należy, że wartość szacunkowa wskaźnika, obliczona na podstawie dotychczas zawartych umów o dofinansowanie/decyzji o dofinansowaniu wyniosła pod koniec III kwartału 2018 roku 138,29% wartości docelowej. Odnosząc się do wskaźnika produktu pn. liczba wspartych obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty aktualnie osiągnięta wartość wynosi 8,57% wartości docelowej. Wartość szacunkowa obliczona na podstawie zawartych umów/wydanych decyzji o dofinansowaniu, przekraczała już pod koniec III kwartału 2018 roku wartość docelową o 165,71%. Wdrażanie OP 9 należy zatem uznać za zaawansowane.

W odniesieniu do OP 9, w ramach edukacji przedszkolnej (projekty typu I) podpisano 11 umów na łączną kwotę dofinansowania 22 325 475,43 PLN.

W ramach podpisanych umów wartość docelowa wskaźników wynosi:

- *Potencjał objętej wsparciem infrastruktury w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastruktury edukacyjnej (CI 35)* – 1 518 osób, co stanowi 101,20% wartości końcowej dla tego obszaru wsparcia oraz 10,44% wartości docelowej dla całego Działania 9.3;
- *Liczba wspartych obiektów infrastruktury przedszkolnej* – 11 szt.

Na podstawie zatwierdzonych wniosków o płatność (SL 2014) osiągnięta wartość wskaźników wynosi:

- *Potencjał objętej wsparciem infrastruktury w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastruktury edukacyjnej (CI 35)* – 433 osoby, co stanowi 28,87% wartości końcowej dla tego obszaru wsparcia oraz 2,98% wartości docelowej dla całego Działania 9.3;
- *Liczba wspartych obiektów infrastruktury przedszkolnej* – 2 szt.

Podczas renegotjacji Programu w 2018 r. obniżona została wartość docelowa wskaźnika pn. *Potencjał objętej wsparciem infrastruktury w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastruktury edukacyjnej (CI 35)* (z 4 000 osób na 1 500). Wartości wskaźnika zaplanowane w podpisanych dotychczas umowach powinny pozwolić na osiągnięcie nowej wartości docelowej.

Tabela 10 Wartość osiągniętych wskaźników produktu w odniesieniu do PI 10a, wdrażanego w ramach OP 9 RPO-L2020

Wskaźnik	wartość szacowana	wartość aktualna	wartość docelowa	% osiągnięcia wartości docelowej	
				wg wartości szacowanej	wg wartości aktualnej
Wskaźnik produktu: Potencjał objętej wsparciem infrastruktury w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastruktury edukacyjnej	20 117	4607	14 547	138,29%	31,67%
Wskaźnik produktu: Liczba wspartych obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty	58	3	35	165,71%	8,57%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji kwartalnej dot. III kwartału 2018 roku – dane przekazane przez Zamawiającego (wg stanu na dzień 30.09.2018 r.).

Kolejnym etapem niniejszej analizy jest określenie efektywności realizowanych przedsięwzięć. Efektywność projektów rozumiana jest jako stosunek poniesionych nakładów do osiągniętych efektów. W celu zmierzenia efektywności projektów, konieczne jest precyzyjne zdefiniowanie tej relacji. Przez poniesione nakłady rozumie się środki unijne rzeczywiście wydane (certyfikowane) w ramach danego typu projektów, nie zaś środki zakontraktowane w umowie lub decyzji o dofinansowaniu.

W pierwszej kolejności do określenia rzeczywiście wykorzystanych środków finansowych (uwzględniających wkład unijny oraz wkład krajowy) posłużono się wartościami zamieszczonymi we wnioskach o płatność. Poniższa tabela zawiera zestawienie wartości projektów według informacji zawartych we wnioskach o płatność w podziale na lata. Dane zostały zagregowane na poziomie poddziałań pokrywających obszar edukacji przedszkolnej.

Tabela 11 Zestawienie wykorzystanych środków finansowych w ramach realizowanych projektów według wniosków o płatność zatwierdzonych w danym roku, zagregowanych na poziomie poddziałań pokrywających obszar edukacji przedszkolnej [wydatki kwalifikowalne]

Edukacja przedszkolna - poddziałanie	2016 r.	2017 r.	2018 r.	Suma z lat 2016-2018
08.01.01	87 157,50 zł	1 470 301,14 zł	2 692 533,78 zł	4 249 992,42 zł
08.01.02	0,00 zł	1 261 400,24 zł	857 102,25 zł	2 118 502,49 zł
08.01.03	0,00 zł	732 349,36 zł	1 343 798,05 zł	2 076 147,41 zł
SUMA EFS	87 157,50 zł	3 464 050,74 zł	4 893 434,08 zł	8 444 642,32 zł
09.03.01	133 209,00 zł	4 833 916,00 zł	19 178 899,55 zł	24 146 024,55 zł
09.03.02	0,00 zł	0,00 zł	819 438,30 zł	819 438,30 zł
SUMA EFRR	133 209,00 zł	4 833 916,00 zł	19 998 337,85 zł	24 965 462,85 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia wniosków o płatność (wg stanu na dzień 30.09.2018 r.).

łącznie na działania z zakresu rozwoju infrastruktury edukacyjnej zakontraktowana została dotychczas kwota w wysokości odpowiadającej 8 444 642,32 PLN środków z EFS (w ramach Poddziałań 8.1.1., 8.1.2. i 8.1.3.). Przywołane wcześniej dane pokazują, że w zakresie liczby nowoutworzonych miejsc wychowania przedszkolnego już pod koniec III kwartału 2018 roku udało się przekroczyć cel pośredni, ustanowiony na koniec 2018 roku – utworzono 802 miejsca wychowania przedszkolnego. Tym samym, wskazać można, że wartość utworzenia jednego miejsca wychowania przedszkolnego wyniosła 10 529,48 PLN.

W poniższej tabeli przedstawiono zagregowane dane dotyczące stopnia osiągnięcia wskaźników produktu i rezultatu dla PI 10i, odnoszącego się do edukacji przedszkolnej.

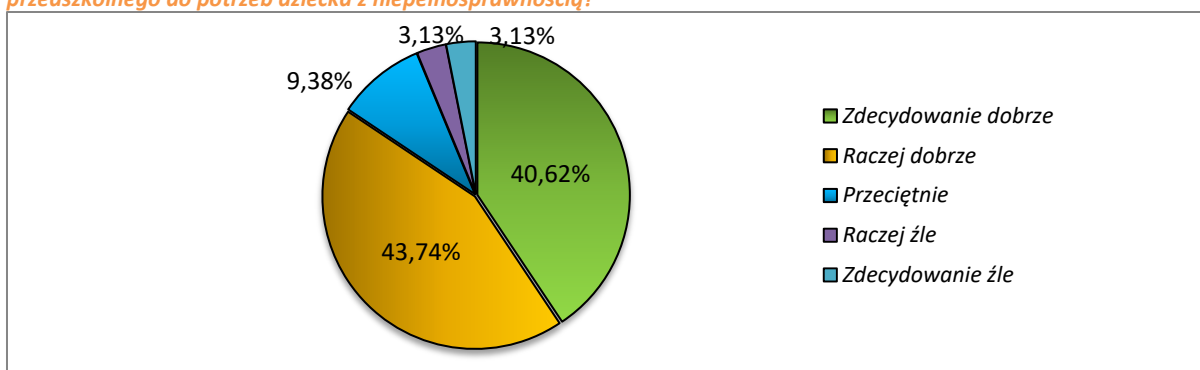
Tabela 12 Wskaźniki produktu i rezultatu bezpośredniego dla Działania 8.1.. RPO-L2020 wraz z osiągniętymi wartościami (stan na koniec III kwartału 2018 roku)

Rodzaj i nazwa wskaźnika	Wartość wskaźnika na koniec III kwartału 2018 r.
Wskaźniki produktu	
Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej	1 865
Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie	802
Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie	114
Wskaźnik rezultatu bezpośredniego	
Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu	49

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji kwartalnej dot. III kwartału 2018 roku – dane przekazane przez Zamawiającego (wg stanu na dzień 30.09.2018 r.).

Zdecydowana większość uczestników indywidualnych wywiadów pogłębionych zapytana o efektywność kosztową realizowanych projektów uznała, że jest ona na bardzo wysokim poziomie. Beneficjenci uczestniczący w badaniu CAWI/CATI zostali poproszeni o ocenienie efektywności kosztowej utworzenia bądź dostosowania jednego miejsca wychowania przedszkolnego do potrzeb dziecka z niepełnosprawnością. 84,38% respondentów oceniło ją pozytywnie (w tym 40,62% zdecydowanie dobrze, a 43,74% - raczej dobrze). Przeciwnego zdania było jedynie 12,51% badanych. Odpowiedzi udzielone na to pytanie świadczą o tym, że realizatorzy projektów są w stanie poprawić dostęp dzieci z niepełnosprawnościami do edukacji przedszkolnej bez ponoszenia przy tym nadmiernych kosztów.

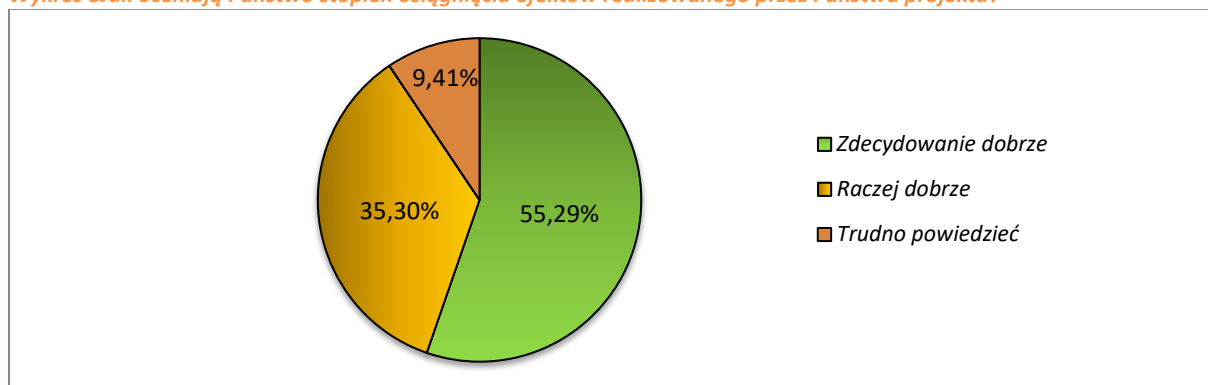
Wykres 7 Jak oceniają Państwo efektywność kosztową utworzenia/dostosowania jednego miejsca wychowania przedszkolnego do potrzeb dziecka z niepełnosprawnością?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z beneficjentami projektów z zakresu edukacji przedszkolnej, n=85.

Z badania CAWI/CATI z beneficjentami wynika, że w przypadku interwencji z zakresu edukacji przedszkolnej udało się osiągnąć zaplanowane efekty: 90,58% respondentów wskazało, że pozytywnie ocenia stopień osiągnięcia efektów realizowanych projektów (w tym 55,29% - zdecydowanie dobrze, zaś 35,30% - raczej dobrze). 9,41% badanych nie potrafiło udzielić odpowiedzi, nie odnotowano opinii negatywnych.

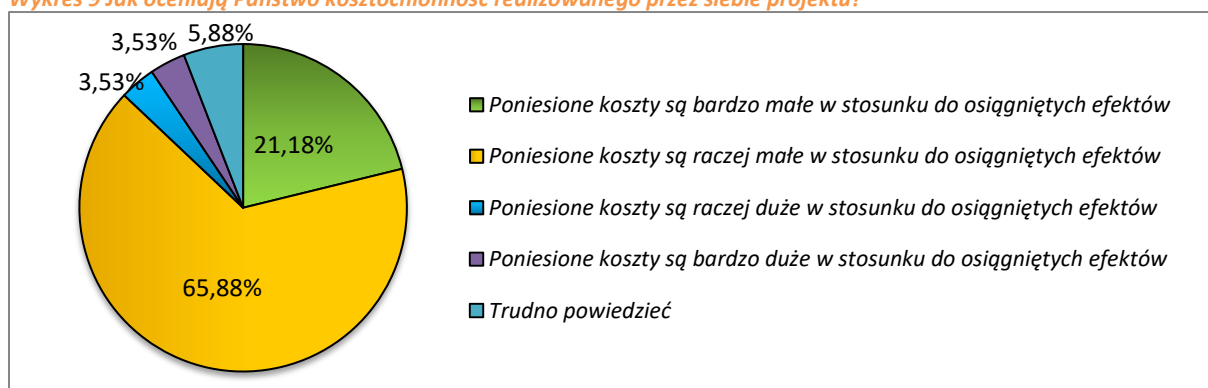
Wykres 8 Jak oceniają Państwo stopień osiągnięcia efektów realizowanego przez Państwa projektu?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z beneficjentami projektów z zakresu edukacji przedszkolnej, n=85.

Beneficjenci uczestniczący w badaniu metodą CAWI/CATI zostali poproszeni o wypowiedzenie się na temat efektywności realizowanych przez nich projektów z zakresu edukacji przedszkolnej. W opinii 21,18% respondentów ponoszone koszty są bardzo małe w stosunku do osiągniętych efektów, zaś zdaniem 65,88% - raczej małe w odniesieniu do rezultatów. Jedynie 7,06% badanych uważa, że poniesione wydatki są raczej duże w stosunku do osiągniętych efektów (w tym 3,53% wskazało odpowiedź „raczej duże”, taki sam odsetek beneficjentów wybrał opcję „bardzo duże”) – osoby te uzasadniły swoje odpowiedzi wysokimi kosztami dostaw, remontów i sprzętu. Odpowiedzi uczestników badania CAWI/CATI świadczą o wysokiej efektywności realizowanych działań.

Wykres 9 Jak oceniają Państwo kosztowność realizowanego przez siebie projektu?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z beneficjentami projektów z zakresu edukacji przedszkolnej, n=85.

Zdaniem wszystkich osób zarządzających placówkami wychowania przedszkolnego, które brały udział w indywidualnych wywiadach pogłębionych, projekty realizowane w ramach RPO-L2020 charakteryzują się bardzo wysokim poziomem skuteczności. Respondenci w szczególności wskazali na takie aspekty świadczące o wysokiej efektywności projektów, jak:

- Rozwój kompetencji nauczycieli,
- Zwiększenie atrakcyjności pomocy dydaktycznych,
- Dostosowanie wyposażenia do potrzeb osób z niepełnosprawnością, co generuje wartość w postaci zwiększenia dostępności placówek wychowania przedszkolnego dla dzieci z niepełnosprawnościami.

Sale są doposażone, praca nauczycieli, którzy brali udział w projektach różni się od pracy tych pań, które udziału nie brały – mają inne spostrzeżenia. Dlatego robimy również wewnętrzne szkolenia. Dzieci też inaczej współpracują z nauczycielami.

Więcej się dzieje.

Źródło: badanie metodą IDI.

Respondenci uczestniczący w wywiadach przeprowadzanych w formie diad, mieli problem z udzieleniem odpowiedzi na pytanie, w przypadku jakiego rodzaju przedsięwzięć realizacja jest najbardziej efektywna - jest to związane z dużym zróżnicowaniem realizowanych działań. Trudno jest ocenić, które przedsięwzięcia przyniosły największe korzyści, gdyż dzieci w ramach jednej grupy odbiorców działań znacznie różnią się pod siebie pod względem potrzeb – w rezultacie poszczególne formy wsparcia w przypadku poszczególnych podopiecznych cechują się zróżnicowaną skutecznością. Badani przedstawiciele zaznaczyli jednak, iż wysokie nakłady finansowe przekładają się na lepsze efekty – im więcej zakupuje się wyposażenia służącego edukacji poprzez zabawę, tym łatwiej zainteresować dzieci w wieku przedszkolnym.

7.1.4. WPLYW WSPARCIA NA EFEKTY W OBSZARZE EDUKACJI PRZEDSZKOLNEJ

Tworzenie miejsc wychowania przedszkolnego dostosowanych do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami oraz dostosowanie w tym zakresie już istniejących miejsc jest zadaniem długofalowym i złożonym, wymagającym zaangażowania szeregu osób i instytucji – organów prowadzących przedszkola, dyrektorów i nauczycieli. Wprowadzenie zmian miałyby przełożenie na budowanie kultury organizacyjnej sprzyjającej uwzględnianiu potrzeb wszystkich uczniów. Elementarna edukacja powinna uwzględniać indywidualne możliwości i potrzeby każdego dziecka, koncentrując się na tym, jak efektywnie uczyć oraz wspierać samodzielność i potencjał⁵³. Dążenie do takiego stanu nie opiera się więc wyłącznie na realizowaniu działań infrastrukturalnych, lecz na całym szeregu kompleksowych działań. Warunki, które należy spełnić to⁵⁴:

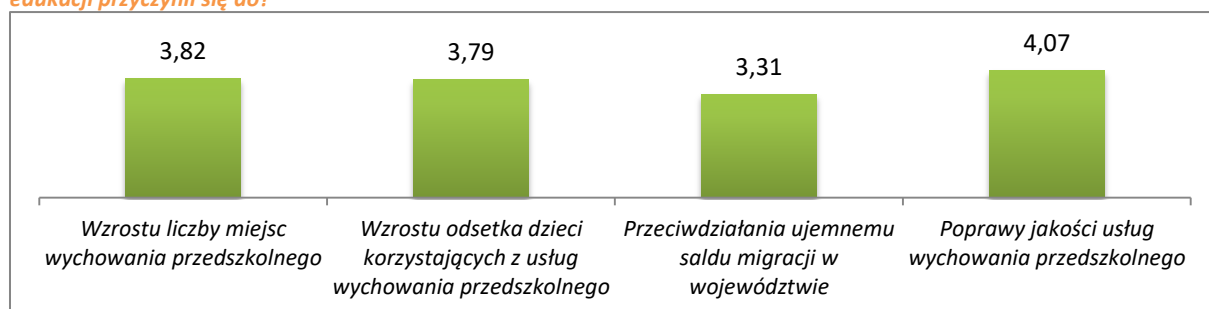
- Dobrze poinformowani rodzice;
- Zmiana postaw społecznych;
- Przygotowanie nauczycieli;
- Zbudowanie systemu wsparcia dla ucznia z niepełnosprawnością;
- Przygotowanie infrastruktury.

Beneficjenci realizujący projekty z zakresu edukacji przedszkolnej zostali w ramach badania CAWI/CATI poproszeni o wskazanie, jakie efekty są osiągnęte dzięki działaniom współfinansowanym z RPO-L2020. W opinii respondentów projekty dotyczące edukacji w największym stopniu przyczyniły się do poprawy jakości usług wychowania przedszkolnego (średnia 4,07 w skali 1-5). Wysoko oceniono również wpływ interwencji na wzrost liczby miejsc wychowania przedszkolnego (3,82) oraz odsetka dzieci korzystających z usług wychowania przedszkolnego (3,79). Najniżej oceniono oddziaływanie projektów na przeciwdziałanie ujemnemu saldu migracji w województwie (3,31). Odpowiedzi beneficjentów wskazują, iż realizowane działania sprzyjają zwiększeniu odsetka dzieci znajdujących miejsce w przedszkolu, a jakość usług oferowanych przez te placówki wzrosła.

⁵³ Dziecko z niepełnosprawnością w przedszkolu i szkole ogólnodostępnej – wyzwanie dla JST, Warszawa 2015, s. 9.

⁵⁴ Tamże, s. 12.

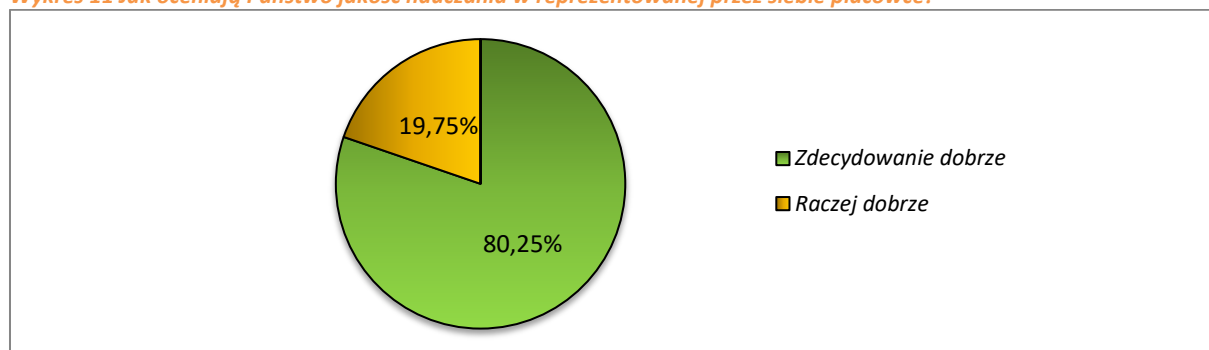
Wykres 10 W jakim stopniu współfinansowany z RPO-L2020, realizowany przez Pana/Pani instytucję projekt dotyczący edukacji przyczynił się do?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z beneficjentami projektów z zakresu edukacji przedszkolnej, n=85.

W ramach badania PAPI nauczyciele z zakresu edukacji przedszkolnej, którzy nie uczestniczyli w projektach w ramach RPO-L2020 zostali poproszeni o wypowiedzenie się na temat jakości nauczania w reprezentowanych przez siebie placówkach. Wszyscy respondenci ocenili ją pozytywnie – w tym 80,25% respondentów wybrało odpowiedź zdecydowanie dobrze, a 19,75% - raczej dobrze.

Wykres 11 Jak oceniają Państwo jakość nauczania w reprezentowanej przez siebie placówce?

Źródło: Badanie PAPI z nauczycielami, którzy nie uczestniczyli w projektach w zakresie edukacji w ramach RPO-L2020, n=157.

Zdecydowana większość dyrektorów uczestniczących w indywidualnych wywiadach pogłębionych wyraziła opinię, że bez wsparcia z RPO-L2020 nie udałoby się zrealizować poszczególnych projektów. Respondenci argumentowali wypowiedź brakiem niezbędnych funduszy i brakiem możliwości ich pozyskania z innego źródła.

(...) myśmy dostały tutaj fajne pieniądze. Myślę, że nie udało by się to w takim zakresie. Na pewno komfort pracy nauczyciela nie byłby taki jak w tej chwili. (...) Moja placówka, jest młodą placówką, więc nie mieliśmy dobrze zorganizowanego zaplecza. Wiadomo, że placówki, które działają w naszym mieście od 10, 15, 20 lat tą bazę po prostu mają, ponieważ gdzieś tam przez jakiś czas gromadziły materiały i sprzęt.

Źródło: badanie metodą diada.

Powyższe opinie zostały potwierdzone przez uczestników zogniskowanych wywiadów grupowych: stwierdzili oni, że zajęcia dodatkowe byłyby realizowane pomimo braku dofinansowania, natomiast dzięki wsparciu z RPO-L2020 zwiększeniu uległ ich zakres i dostępność.

Opinie te zostały potwierdzone również przez respondentów uczestniczących w wywiadach w ramach metody kontrfaktycznej, którzy wskazywali, że co prawda posiadają zasoby finansowe na realizację przedsięwzięć edukacyjnych, jednak uzyskanie dofinansowania umożliwiłoby zwiększenie zakresu realizowanych działań i ich efektywności.

Dyrektorzy placówek wychowania przedszkolnego w badaniu metodą diad również stwierdzili, że bez wsparcia finansowego z RPO-L2020 nie mieliby możliwości zrealizowania przedsięwzięć, które wdrożono w ramach projektów. Respondenci wskazywali, że pozyskiwanie funduszy z innych źródeł (poszukiwanie sponsorów) zajmuje dużo czasu, a dopływ środków nie jest systematyczny, co uniemożliwia regularne przeprowadzanie zajęć dla dzieci. Organizacje pozarządowe są w stanie sfinansować jedynie niewielkie projekty, zaś w przypadku finansowania ze strony gminy wsparcie uzależnione jest od budżetu, jakim dysponują jednostki samorządu terytorialnego – małe gminy mają bardzo ograniczone fundusze na wspieranie edukacji. Respondenci zaznaczyli, że nawet gdyby udało się pozyskać fundusze z innych źródeł, to ich niewielka ilość zmusiłaby do ograniczenia zakresu realizowanych projektów, przez co dzieci miałyby mniejsze możliwości rozwoju.

Są inne możliwości, ale to by trwało. Jak organizujemy kiermasze czy festyny, to te pieniądze są znikome i nie wiemy na co te fundusze przeznaczyć. To też jest bardzo rozciągnięte w czasie. A tu przychodzi pula pieniędzy i nie jest to rozciągnięte w czasie.

Źródło: badanie metodą diada.

Myślę, że żadna inna pomoc nie była by współmierna z tym co dostałyśmy.

Źródło: badanie metodą diada.

7.1.5. CZYNNIKI WPŁYWAJĄCE NA OSIĄGANE EFEKTY

Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w obszarze edukacji na lata 2014-2020 wskazują na szereg wymogów, których dopełnienie przyczyni się do realizowania postawionych celów. Wśród czynników, które wpływają na osiągnięte efekty wymienić należy koncentrację interwencji na obszarach, w których istnieją deficyty w zakresie dostępności miejsc wychowania przedszkolnego, jak również na znaczną kompleksowość podejmowanych działań: od tworzenia nowych miejsc wychowania przedszkolnego i dostosowania istniejącej już bazy, aż po rozszerzenie oferty ośrodków wychowania przedszkolnego o dodatkowe zajęcia wyrównujące szanse edukacyjne dzieci i podnoszenie umiejętności, kompetencji lub kwalifikacji nauczycieli. Istotnym czynnikiem jest również fakt, iż udzielenie wsparcia na rzecz placówek wychowania przedszkolnego każdorazowo poprzedzone jest diagnozą, dzięki czemu realizowane działania są dopasowane do aktualnych potrzeb regionu.

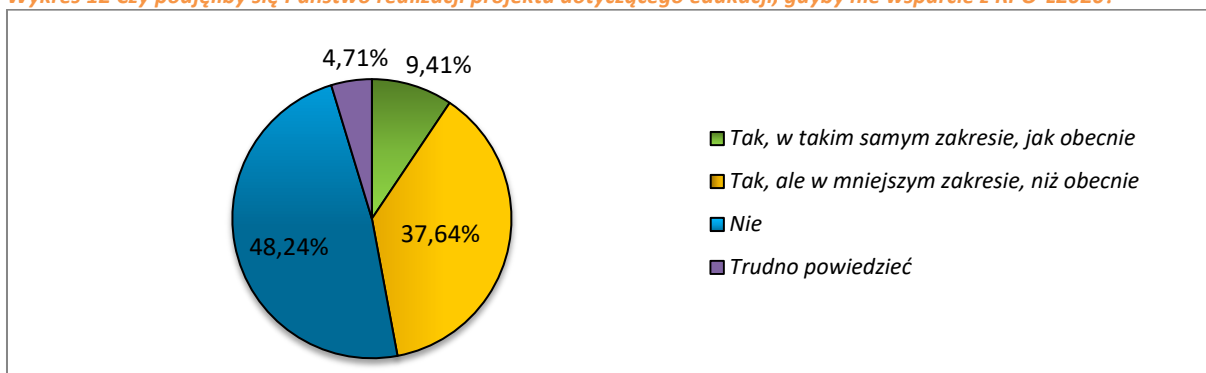
Do czynników wpływających na efekty osiągnięte na skutek realizacji projektów z zakresu edukacji przedstawiciele IZ RPO-L2020 i IP RPO-L2020 zaliczyli:

- Odpowiednie przygotowanie projektu;
- Odpowiednie założenia projektu, w tym prawidłowe określenie grupy docelowej i dobranie do niej odpowiednich działań;
- Właściwe przygotowanie i prowadzenie zajęć;
- Wysokość dofinansowania.

Tylko 9,41% beneficjentów uczestniczących w badaniu CAWI/CATI wskazało, że gdyby nie wsparcie z RPO-L2020, podjęliby się realizacji projektu dotyczącego edukacji przedszkolnej w takim samym

zakresie, jak obecnie. 37,64% badanych zmniejszyłoby zakres wdrażanych działań, a blisko połowa w takiej sytuacji w ogóle nie podjęłaby się realizacji projektu. Odpowiedzi respondentów świadczą o tym, że dofinansowanie z RPO-L2020 było niezbędne do tego, aby sytuacja w zakresie edukacji przedszkolnej w województwie poprawiła się.

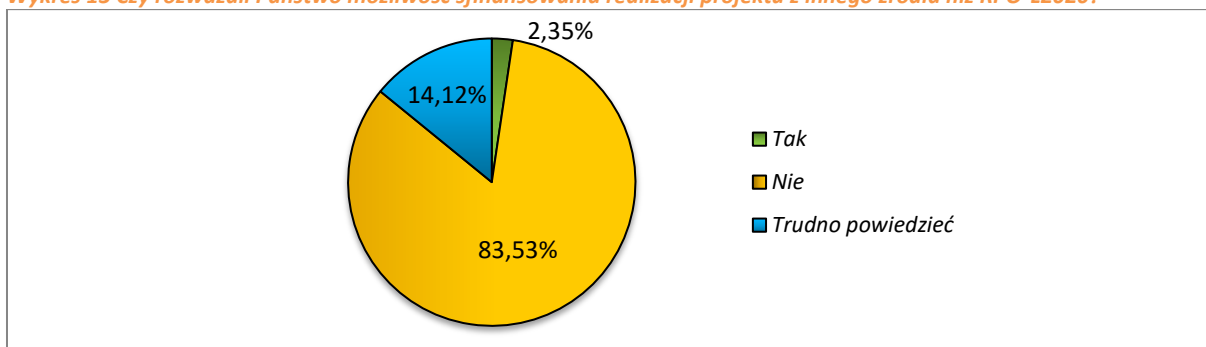
Wykres 12 Czy podjęliby się Państwo realizacji projektu dotyczącego edukacji, gdyby nie wsparcie z RPO-L2020?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z beneficjentami projektów z zakresu edukacji przedszkolnej, n=85.

Tylko 2,35% beneficjentów uczestniczących w badaniu CAWI/CATI rozważało możliwość sfinansowania realizacji projektu z innego źródła niż RPO-L2020. 83,53% badanych nie brało pod uwagę takiego rozwiązania, zaś 14,12% z nich nie potrafiło udzielić odpowiedzi na to pytanie.

Wykres 13 Czy rozważali Państwo możliwość sfinansowania realizacji projektu z innego źródła niż RPO-L2020?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z beneficjentami projektów z zakresu edukacji przedszkolnej, n=85.

Dyrektorzy placówek wychowania przedszkolnego wśród czynników, które mają wpływ na osiągnięte efekty, wyróżnili przede wszystkim czynnik ludzki, czyli inwestycje w kadry. Ponadto respondenci wskazywali również na doposażenie placówek w pomoce dydaktyczne, wykorzystanie nowoczesnych narzędzi nauczania.

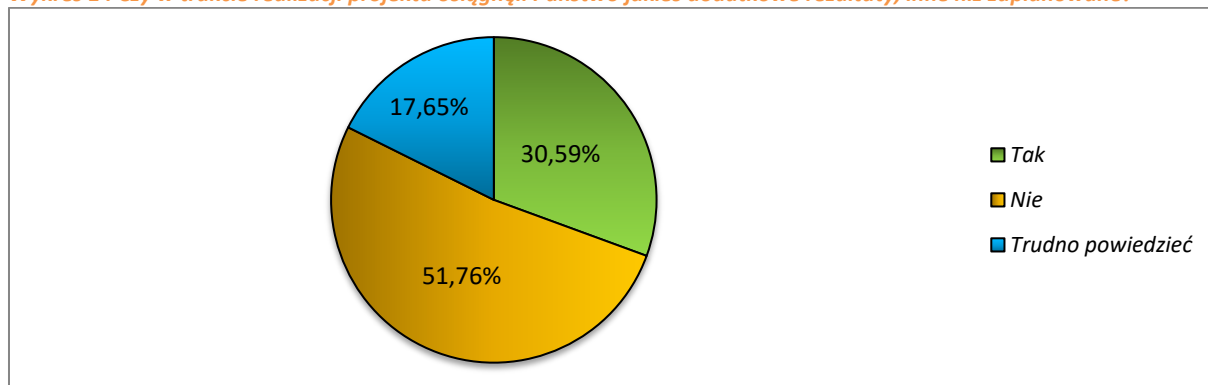
Zawsze trzeba inwestować w człowieka, wiedza jest nam zawsze potrzebna. To wszystko powinno się zająć i jak tak będzie, to będzie super.

Źródło: badanie metodą IDI.

30,59% beneficjentów uczestniczących w CAWI/CATI wskazało, że w trakcie realizacji projektu udało się osiągnąć dodatkowe, nieuwzględnione we wniosku o dofinansowanie, efekty. Zaliczają się do nich m. in.:

- Wzrost zainteresowania usługami placówki edukacyjnej;
- Wzrost zaangażowania uczniów;
- Zapewnienie nauczycielom możliwości samorealizacji.

Wykres 14 Czy w trakcie realizacji projektu osiągnęli Państwo jakieś dodatkowe rezultaty, inne niż zaplanowane?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z beneficjentami projektów z zakresu edukacji przedszkolnej, n=85.

Beneficjenci projektów z zakresu edukacji przedszkolnej zostali zapytani w trakcie badania CAWI/CATI również o to, jakie czynniki wpłynęły w największym stopniu na efekty, które uzyskali w wyniku realizacji projektów. Respondenci najczęściej wskazywali na:

- Wysokość dofinansowania;
- Zaangażowanie beneficjentów i kadry pedagogicznej;
- Współpracę;
- Uwzględnienie w projektach wielokierunkowego wsparcia.

Dyrektorzy placówek wychowania przedszkolnego uczestniczący w badaniu metodą diady wskazali, że wsparcie było dostosowane do indywidualnych cech uczniów – dzieci dzielono na grupy w zależności od wieku i możliwości intelektualnych, a następnie realizowano zajęcia dostosowane do potrzeb i zdolności poszczególnych grup. W przypadku podopiecznych o większych potrzebach edukacyjnych realizowano większą liczbę zajęć. Respondenci podkreślili, że dzięki zaoferowaniu dzieciom bogatego katalogu zajęć poszczególni uczniowie mogli skupić się na tych dziedzinach, które ich najbardziej interesują. Uczestnicy badania mieli jednak problem ze wskazaniem, które instrumenty są najbardziej skuteczne – w ich opinii wszystkie wdrażane działania były bardzo istotne. Zarówno wsparcie skierowane do dzieci, jak i to dedykowane nauczycielom dało bardzo pozytywne efekty, o czym świadczą poniższe wypowiedzi badanych przedstawicieli placówek przedszkolnych:

Każde dziecko mogło realizować siebie i rozwijać swoje zainteresowanie na danych zajęciach.

Źródło: badanie metodą diada.

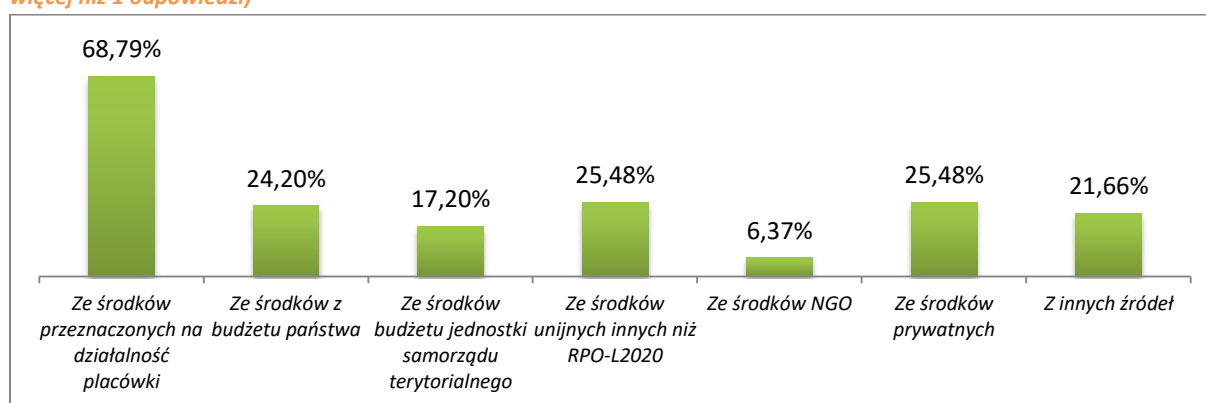
Całościowo te wszystkie instrumenty, całe zaplecze i pomoce do zajęć rytmicznych, sportowych, nagłośnienie i sprzęt (wpływają na stopień osiągniętych efektów). Myślę, że to bardzo nam pomogło. Wszystko jest potrzebne.

Źródło: badanie metodą diada.

7.1.6. WPŁYW WSPARCIA NA PODNIESIENIE JAKOŚCI KSZTAŁCENIA

Uczestnicy badania PAPI wskazywali, że placówki edukacji przedszkolnej najczęściej finansują działania zmiernające do podniesienia jakości usług edukacyjnych ze środków przeznaczonych na działalność placówki (68,79%). Na drugim miejscu znalazły się środki unijne inne niż RPO-L2020 oraz środki prywatne (po 25,48%) wskazań. Środki z budżetu państwa wykorzystywane są przez 24,2% placówek edukacji przedszkolnej. 21,66% wskazało odpowiedź „inne” – reprezentowane przez nich podmioty pozyskują sponsorów.

Wykres 15 Z jakich źródeł finansowane były działania zmiernające do osiągnięcia ww. celów? (możliwość wskazania więcej niż 1 odpowiedzi)

Źródło: Badanie PAPI z nauczycielami, którzy nie uczestniczyli w projektach w zakresie edukacji w ramach RPO-L2020, n=157.

Zdaniem zdecydowanej większości dyrektorów placówek wychowania przedszkolnego wsparcie w ramach RPO-L2020 miało duży wpływ na podniesienie jakości kształcenia – przede wszystkim wskazywano na wzrost poziomu kompetencji i kwalifikacji nauczycieli oraz zwiększenie oferty edukacyjnej placówek przedszkolnych.

Myślę, że tak. Zaplanowaliśmy szkolenia, które mogą wzmocnić nauczycieli w ich działaniach, takich wychowawczych. Ale również takie rozwijające, umuzykalniające, czyli uatrakcyjniające zajęcia, jakby wychodzące naprzeciw oczekiwaniom i dzieci i rodziców.

Źródło: badanie metodą IDI.

Warto zwrócić również uwagę na opinie dyrektorów, świadczące o podniesieniu poziomu jakości kształcenia, pomimo występowania deficytów, które nagromadziły się przez lata funkcjonowania placówek wychowania przedszkolnego. Zdaniem respondentów deficyty te mogą zostać zniwelowane dopiero w dłuższym horyzoncie czasowym.

Na pewno jest poziom wyższy, ale jeszcze nie wystarczająco wysoki. Te projekty nie są w stanie wykluczyć tych deficytów, które się nagromadziły przez lata. Trzeba lat i pieniędzy (...).

Źródło: badanie metodą IDI.

50

Dyrektorzy placówek wychowania przedszkolnego uczestniczący w diadach są zdania, że realizacja projektów sprzyja podniesieniu jakości kształcenia w porównaniu do placówek, które nie uczestniczyły w realizacji, a różnica ta jest bardzo duża. Jest ona związana z tym, że:

- Dzięki kursom i szkoleniom nauczyciele poznali nowe metody pracy z uczniami,
- Zakupione wyposażenie oferuje dzieciom bogate możliwości rozwoju, a poprzez atrakcyjny wygląd zachęca do korzystania z niego,
- Ćwiczenia realizowane w ramach projektów sprawiają, że dzieci mają mniejsze trudności ze skoncentrowaniem się na danym zadaniu.

Dyrektorzy placówek uczestniczący w diadach zwrócili przy tym uwagę, iż dzieci z niepełnosprawnościami rozwijają się szybciej w przedszkolach ogólnych niż specjalnych, dlatego pozytywnie należy ocenić fakt, że dzięki RPO-L2020 placówki oferujące usługi w zakresie wychowania przedszkolnego miały szansę, by zakupić wyposażenie dostosowane do uczniów ze specjalnymi potrzebami. Uczestnicy badania są przekonani, iż tylko realizacja projektów umożliwi zapewnienie wszystkim uczniom dostępu do wysokiej jakości kształcenia. Pozyskiwanie środków z innych źródeł jest zadaniem bardzo trudnym, a fundusze, jakie można w ten sposób zapewnić są mocno ograniczone – w związku z tym można zrealizować tylko część zaplanowanych inwestycji, np. jeśli postawi się na wyposażenie, nie wystarczy środków na szkolenia dla nauczycieli. W przeszłości respondenci próbowali pozyskiwać sponsorów, ale z reguły odmawiano im wsparcia.

Dzieci są chętne jak widzą instrumenty, sprzęt muzyczny, dzieci się bardzo cieszą. Mini siłownia – dzieci bardzo chętnie z tego korzystają. My widzimy te korzyści, jak są placówki, które tego nie mają, to nie ma co porównywać. Mamy więcej do zaoferowania.

Źródło: badanie metodą diada.

Nie wierzę w to że placówka pozwoliłaby sobie na zakup tablicy interaktywnej, bo jest wiele innych rzeczy, które są potrzebne. A dzisiaj mamy tablicę interaktywną, która się świetnie sprawdza.

Źródło: badanie metodą diada.

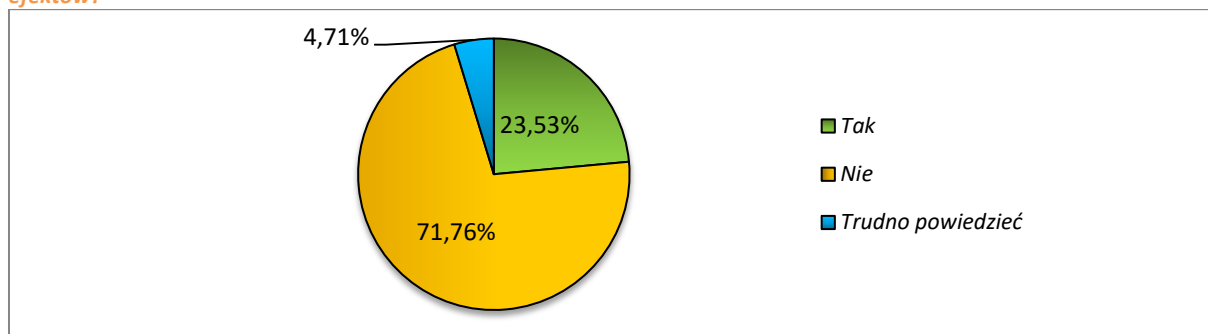
7.1.7. BARIERY I TRUDNOŚCI W REALIZACJI PROJEKTÓW Z OBSZARU EDUKACJI PRZEDSZKOLNEJ

Dyrektorzy placówek wychowania przedszkolnego, które uczestniczyły w realizacji projektów, zostali zapytani o bariery i trudności z obszaru edukacji przedszkolnej w ramach przedsięwzięć, na które otrzymali dofinansowanie. Respondenci przede wszystkim wskazywali na:

- Kwestie finansowe przeznaczone na rozwój i kształcenie nauczycieli,
- Zbyt krótki czas realizacji projektów, wpływający na ich niedostateczną efektywność,
- Niewystarczającą promocję zrealizowanych projektów.

Beneficjenci zostali w trakcie badania CAWI/CATI zapytani o to, czy w trakcie realizacji projektu napotkali na bariery bądź trudności, które miały wpływ na osiągnięcie efektów. Nieco mniej niż 1/4 respondentów wskazała, że miała takie problemy – były one związane z koniecznością prowadzenia obszernej dokumentacji projektu, niewystarczającymi w stosunku do potrzeb środkami finansowymi, zbyt krótkim czasem przewidzianym na realizację projektu oraz brakami kadrowymi.

Wykres 16 Czy w trakcie realizacji projektu zauważyli Państwo jakieś bariery bądź trudności, które wpłynęły na osiągnięcie efektów?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z beneficjentami projektów z zakresu edukacji przedszkolnej, n=85.

Dyrektorzy biorący udział w zogniskowanym wywiadzie grupowym jako główne trudności napotymane podczas realizacji projektów wymienili problemy związane z pozyskaniem odpowiedniej liczby uczestników podejmowanych działań oraz problemy z realizacją wskaźników.

Dyrektorzy uczestniczący w realizacji projektów zostali zapytani o to, które przedsięwzięcia edukacyjne z zakresu wychowania przedszkolnego, możliwe do dofinansowania z RPO-L2020 są ich zdaniem najtrudniejsze w realizacji. Respondenci wskazali na działania dotyczące kształcenia pedagogów, gdyż występują w nich trudności w zakresie dostosowania terminu realizacji projektu do potrzeb pedagogów – część z nich uczestniczy m. in. w studiach podyplomowych bądź innych formach kształcenia, co utrudnia im pełne zaangażowanie w realizację projektów. W opinii badanych najlepiej byłoby, gdyby nabór wniosków o dofinansowanie w przypadku takich działań miał miejsce wiosną, tak, by realizacja przedsięwzięć rozpoczynała się we wrześniu – rozpoczęcie działań wraz z początkiem roku szkolnego umożliwiłoby lepsze rozplanowanie działań w ramach projektów i ich dopasowanie do terminarzy nauczycieli.

Po skończeniu tego kursu nie mamy czasu na to, wykorzystujemy to (wiedzę i umiejętności zdobyte dzięki szkoleniom) w swoich grupach, ale nie możemy tego dać wszystkim. Nie mamy nikogo do pomocy.

Źródło: badanie metodą diada.

Tak więc jedyny powód to są pieniądze. Jeśli ich brakuje, to będzie tylko nasza dobra wola, że będziemy siedzieć za darmo społecznie, albo zostajemy za to wynagrodzeni i prowadzimy te zajęcia. I to jest to, bo dzieci korzystają w każdej chwili, bez względu na to, czy jest to darmowe, czy nie. A nauczyciel po prostu niekoniecznie. Chodzi o kadre i o finanse.

Źródło: badanie metodą diada.

7.1.8. DOSTĘPNOŚĆ DO USŁUG OPIEKI NAD DZIECKIEM W WIEKU PRZEDSZKOLNYM

Jak wynika z informacji zawartych w Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, województwo lubuskie w 2017 roku zajmowało dziewiąte miejsce w kraju na tle wszystkich województw pod względem liczby dzieci w wieku 3-6 lat, uczęszczających do placówek wychowania przedszkolnego. W roku 2013 wartość ta wyniosła 74,5%%, w roku 2014 wskaźnik równy był 80,6%.

W roku 2017 zaś wartość ta wyniosła 84,3%⁵⁵. Zauważalny jest wyraźny wzrost wartości wskaźnika, w szczególności w latach przypadających na realizację Programu.

W województwie lubuskim większy odsetek dzieci niż średnio w Polsce zamieszkuje obszary miejskie. Wskazać jednak należy, że zgodnie z prognozami demograficznymi, liczba dzieci w województwie, podobnie, jak w całym kraju, do 2025 roku będzie spadała. Spadek ten w województwie będzie nieznacznie większy, niż w przypadku kraju. Biorąc pod uwagę liczbę dzieci w wieku przedszkolnym w województwie lubuskim oraz dalszy prognozowany spadek liczby urodzeń należy wskazać, że dynamika tworzenia nowych miejsc wychowania przedszkolnego może zostać spowolniona.

Tabela 13 Liczba dzieci w wieku 3-6 lat – prognoza dla Polski i dla województwa lubuskiego na lata 2019-2025

rok		2019	2020	2025	2019	2020	2025
[jednostka pomiaru]		[osoby]			[procenty]		
ogółem	POLSKA	1 432 188	1 418 396	1 359 861	100,00%	99,04%	94,95%
	LUBUSKIE	37 770	37 267	35 350	100,00%	98,67%	93,59%
miasta	POLSKA	812 356	800 108	755 152	56,72%	55,87%	52,73%
	LUBUSKIE	22 927	22 492	21 003	60,70%	59,55%	55,61%
Obszary wiejskie	POLSKA	619 832	618 288	604 709	43,28%	43,17%	42,22%
	LUBUSKIE	14 843	14 775	14 347	39,30%	39,12%	37,99%

Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych: <http://bdl.stat.gov.pl> (dostęp: 30.11.2018).

W 2017 roku na terenie województwa lubuskiego znajdowało się 279 placówek wychowania przedszkolnego (w porównaniu do 257 placówek w roku 2013). Zarówno w przypadku placówek wychowania przedszkolnego bez oddziałów specjalnych, jak również tych dostosowanych do potrzeb dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, zauważyć można wzrost dostępności do usług opieki nad dzieckiem w wieku przedszkolnym względem wartości bazowej (tj. do 2013 roku, poprzedzającego rozpoczęcie wdrażania Programu). W 2017 roku w województwie lubuskim było 1305 oddziałów przedszkolnych (bez oddziałów specjalnych), co stanowi o niemal czternastoprocentowym wzroście dostępności do oddziałów na przestrzeni analizowanego okresu i o ponad dwunastoprocentowym wzroście liczby dostępnych miejsc. W przypadku przedszkoli specjalnych wzrost wskaźników jest jeszcze wyższy – w 2017 roku było o ponad 55% więcej oddziałów niż w 2013 roku oraz o 25% więcej dostępnych miejsc.

Tabela 14 Liczba oddziałów i miejsc w przedszkolach na terenie województwa lubuskiego w latach 2013-2017

PRZEDSZKOLA BEZ SPECJALNYCH									
Oddziały					Miejsca				
2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
1 145	1 148	1 120	1 231	1 305	27 503	27 824	27 250	29 183	30 899
PRZEDSZKOLA SPECJALNE									
Oddziały					Miejsca				
2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
18	21	22	24	28	144	150	167	172	180

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych www.bdl.stat.gov.pl (dostęp: 30.11.2018).

Dyrektorzy placówek wychowania przedszkolnego zapytani zostali o poziom dostępności do usług opieki nad dzieckiem w wieku przedszkolnym. Ich zdaniem, dzięki wsparciu pochodzącemu

⁵⁵ Bank Danych Lokalnych: <http://bdl.stat.gov.pl> (dostęp: 30.11.2018).

z RPO-L2020 dostępność ta uległa poprawie – respondenci wskazywali m.in. na dłuższe zajęcia, zwiększenie liczby placówek, a w konsekwencji udoskonalenie formy prowadzenia zajęć z dziećmi.

Teraz już tak. Pojawiły się oferty dzięki projektom, np. dłuższe zajęcia popołudniowe do 18, jakieś klubiki, to jest dobre. (...)Przedszkole uczy podstawowych czynności. Coraz częściej rodzice nie uczą czegoś, czekają, aż nauczą tego w przedszkolu. Ma to coraz większe znaczenie, bez tego ani rusz.

Źródło: badanie metodą IDI.

Również opinie dyrektorów placówek nieuczestniczących w realizacji projektów potwierdzają progres związany z dostępnością do usług opieki przedszkolnej w województwie lubuskim.

Nabór na nowy rok szkolny, był bardzo spokojny. Nie było takiej nerwowości jak w poprzednich latach. Ponieważ tych miejsc jest więcej. Na pewno żadne dziecko nie zostało pozostawione przez gminę.

Źródło: badanie metodą IDI (metoda kontrfaktyczna).

Jest sporo przedszkoli państwowych, miejskich, ale w dalszym ciągu jest ich jeszcze za mało. Jeśli byłoby ich więcej, to być może moglibyśmy zrezygnować z jednej sali i by była sala gimnastyczna dla dzieci. Cały czas myślimy nad stworzeniem pomieszczenia, w którym dzieci mogłyby robić doświadczenia.

Źródło: badanie metodą IDI (metoda kontrfaktyczna).

Dyrektorzy placówek uczestniczących w realizacji projektów jednoznacznie wskazywali na brak problemów z dostępnością do usług opieki nad dzieckiem na terenie gmin, które reprezentują. Argumentowali to konsekwentnie zwiększającą się liczbą placówek i miejsc wychowania przedszkolnego, będącą rezultatem wsparcia w ramach RPO-L2020.

Zapotrzebowanie jest ciągle, bo jest coraz więcej placówek, które dołączają do projektu i otwierają nowe miejsca.

Źródło: badanie metodą FGI.

Dyrektorzy placówek uczestniczących w realizacji projektów, biorący udział w badaniu w formule diad wskazali, że w odniesieniu do całego obszaru województwa lubuskiego usługi wychowania przedszkolnego nie są dostępne w wystarczającym stopniu – świadczy o tym fakt, że rodzice często muszą korzystać z przedszkoli prywatnych ze względu na brak miejsc w placówkach publicznych. Osoby uczestniczące w badaniu metodą diad zaznaczyły, że przedsięwzięcia realizowane w ramach RPO-L2020 poprawiły dostępność tych usług – placówki uruchomiły nowe oddziały, pozyskały specjalistów oraz zakupiły pomoce naukowe, z których uczniowie będą mogli korzystać przez wiele lat.

Jeszcze w dalszym ciągu musimy korzystać z przedszkoli prywatnych. Więc widać że chyba nie jest wystarczająca (dostępność usług wychowania przedszkolnego).

Źródło: badanie metodą diada.

7.1.9. TRWAŁOŚĆ NOWOUTWORZONYCH MIEJSC WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO

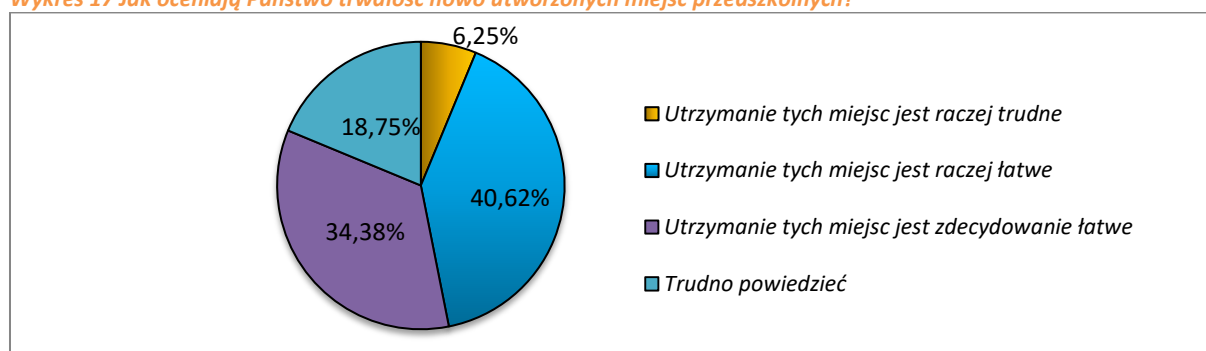
Dyrektorzy placówek wychowania przedszkolnego, uczestniczący w realizacji projektów, biorący udział w badaniu metodą diad spodziewają się, że ze względu na wysokie zapotrzebowanie,

54

nowoutworzone miejsca wychowania przedszkolnego mają szansę się utrzymać. Spodziewają się oni jednak, iż w przypadku znacznego zwiększenia liczby przedszkoli oddziały przedszkolne w szkołach będą stopniowo likwidowane, gdyż rodzice wolą, aby ich dzieci uczęszczały do przedszkoli zlokalizowanych odrębnie.

Beneficjenci, którzy wzięli udział w badaniu CAWI/CATI zostali poproszeni o ocenienie trwałości nowo utworzonych miejsc przedszkolnych. Wypowiedzi respondentów świadczą o tym, że uda się je utrzymać – 75% z nich wskazało, że ich utrzymanie jest raczej łatwe bądź zdecydowanie łatwe, a jedynie 6,25% było odmiennego zdania.

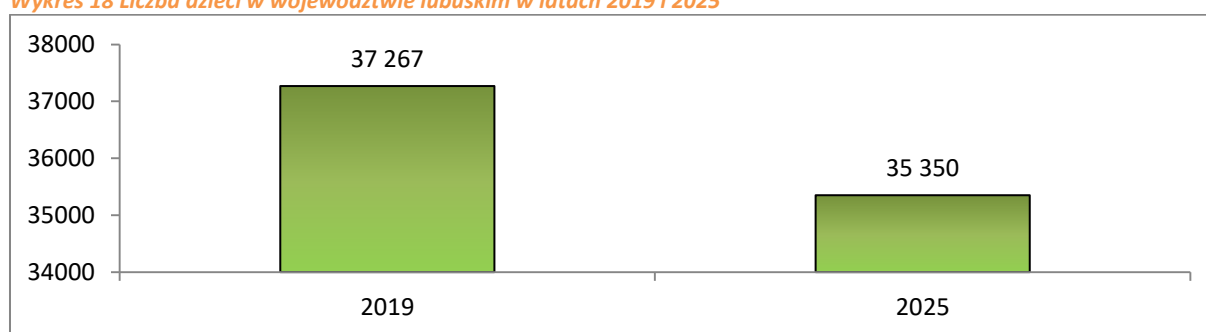
Wykres 17 Jak oceniają Państwo trwałość nowo utworzonych miejsc przedszkolnych?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z beneficjentami projektów z zakresu edukacji przedszkolnej, n=85.

Dokonując szacunku wskaźnika rezultatu długoterminowego dotyczącego liczby miejsc przedszkolnych funkcjonujących dwa lata po zakończeniu udziału w Programie należy odnieść się do prognoz demograficznych dla województwa. Zgodnie z nimi liczba dzieci w wieku 3-6 lat w województwie będzie spadała w najbliższych latach. Do 2025 roku liczba dzieci zmniejszy się o około 1 917. Oznacza to, że rocznie będzie ubywało około 274 dzieci w wieku przedszkolnym⁵⁶. Należy zatem wskazać, że w 2022 roku (2 lata po zakończeniu udziału w Programie) liczba dzieci w wieku 3-6 lat w województwie spadnie o około 822.

Wykres 18 Liczba dzieci w województwie lubuskim w latach 2019 i 2025

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GSU: <http://bdl.stat.gov.pl> (dostęp: 30.11.2018).

⁵⁶ Obliczenia własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GSU: <http://bdl.stat.gov.pl> (dostęp: 30.11.2018).

Biorąc jednak pod uwagę niski odsetek dzieci z analizowanej grupy objętych wychowaniem przedszkolnym na obszarach wiejskich i założenia Programu, dotyczące niwelowania dysproporcji w zakresie edukacji przedszkolnej pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi należy wskazać, że liczba miejsc przedszkolnych na skutek niniejszych zmian nie ulegnie istotnemu zmniejszeniu. Świadczą o tym również wypowiedzi dyrektorów placówek edukacyjnych szczebla przedszkolnego wskazujące, że istnieje znaczne zapotrzebowanie na placówki publiczne. Obecnie niedobór miejsc przedszkolnych w publicznych przedszkolach rekompensowany jest funkcjonowaniem placówek prywatnych, co nie spotyka się jednak z zadowoleniem rodziców i opiekunów dzieci w wieku 3-6 lat. Pomimo zmniejszającej się populacji dzieci w wieku 3-6 roku życia zaleca się kontynuowanie działań z zakresu edukacji przedszkolnej, w tym powstawania miejsc przedszkolnych. Znaczny odsetek dzieci, przede wszystkim na terenach wiejskich, nie jest bowiem objęty edukacją przedszkolną.

Należy jednak wziąć pod uwagę zmieniające się trendy, nie tylko demograficzne, ale również gospodarcze i ustawodawcze, które mogą wpłynąć na sytuację społeczno-gospodarczą województwa. Z uwagi na dużą dynamikę zmian w regionie nie sposób oszacować, jak zmiany te wpłyną na liczbę miejsc przedszkolnych. Niemniej jednak brać pod uwagę należy spadek liczby dzieci na przestrzeni ostatnich lat oraz ciągle zapotrzebowanie na placówki wychowania przedszkolnego. Biorąc pod uwagę, że jedynie dla niespełna 7% badanych beneficjentów utrzymanie miejsc jest trudne, szacować należy, że przetrwają niemal wszystkie miejsca wychowania przedszkolnego dofinansowane w ramach Programu. Zakładając, że 7% miejsc, które badani zadeklarowali jako trudne w utrzymaniu nie przetrwa, należy wskazać, że pozostałe miejsca będą w dalszym ciągu funkcjonować. Tym samym, wykonawca przewiduje, że spośród dotychczas dofinansowanej liczby miejsc przedszkolnych (802) w 2 lata po zakończeniu udziału w Programie funkcjonować będzie około 745 miejsc (93% wspartych miejsc). Odnosząc się do liczby miejsc przedszkolnych wynikającej z dotychczas podpisanych umów o dofinansowanie (2 005 miejsc) wskazać należy, że przetrwać może 1 865 miejsc przedszkolnych (93% wspartych miejsc).

7.1.10. KORELACJA WSPARCIA Z ZDIAGNOZOWANYMI PROBLEMAMI ZAWARTYMI W REKOMENDACIACH RADY DLA POLSKI (COUNTRY SPECIFIC RECOMMENDATIONS) I COUNTRY REPORT DLA POLSKI NA POZIOMIE REGIONALNYM

Jak wskazano w *Country Report Poland 2018*, system edukacji we współczesnym świecie wciąż napotyka na różne wyzwania w świetle zmieniającego się zapotrzebowania na umiejętności. Do głównych zagadnień w tym aspekcie należą: ulepszenie edukacji w kontekście rozwijania samodzielnego, twórczego i krytycznego myślenia, nauczania umiejętności rozwiązywania problemów i pracy zespołowej, pomagania uczniom w nauce samodzielnego uczenia się i rozwijanie pozytywnego podejścia do uczenia się przez całe życie, w tym poprzez wykorzystanie narzędzi technologii informacyjnej. Co więcej, istnieje możliwość wzrostu znaczenia roli szkół w procesie wyrównywania szans społeczno-gospodarczych⁵⁷.

W opinii dyrektorów placówek wychowania przedszkolnego biorących udział w badaniu metodą diad, uzyskanie finansowania przedsięwzięć dotyczących edukacji na poziomie przedszkolnym było najtrudniejsze w przypadku działań infrastrukturalnych, gdyż często wiążą się one z dużymi inwestycjami. Zdarzają się też kłopoty ze znalezieniem właściwego lokalu bądź obiektu, który może

⁵⁷ *Country Report dla Polski na poziomie regionalnym*, www.ec.europa.eu, s. 25.

zostać przeznaczony na placówkę wychowania przedszkolnego. Polskie ustawodawstwo szczegółowo określa bowiem wymogi techniczne i lokalowe, jakie powinien spełniać obiekt przeznaczony na placówkę wychowania przedszkolnego⁵⁸.

Respondenci zwrócili uwagę, iż rodzice zwracali większą uwagę na efekty działań „twardych” (infrastrukturalnych), natomiast dla nauczycieli bardziej istotne są działania „miękkie” – jest to związane z faktem, iż nie każdy pedagog jest w stanie samodzielnie sfinansować uczestnictwo w kursach i szkoleniach doskonalących, a placówki edukacyjne dysponują ograniczonymi funduszami przeznaczonymi na ten cel i nie są w stanie zaspokoić wszystkich potrzeb pracowników w zakresie zapewnienia możliwości podnoszenia kompetencji. Niemniej jednak, zarówno działania „miękkie”, jak i „twarde” są bardzo przydatne i popularne. Dzięki dofinansowaniu ze środków RPO-L2020 placówki edukacyjne nie muszą poszukiwać sponsorów, co znacznie ułatwia realizację przedsięwzięć. Jeden z respondentów wskazał także, że współfinansowanie działań „miękkich” jest bardzo istotne w przypadku placówek kształcących osoby z niepełnosprawnościami, gdyż w przypadku działań infrastrukturalnych placówki takie są w stanie pozyskać fundusze z innych źródeł (np. PFRON) – w przypadku działań „miękkich” nie istnieje zaś alternatywne względem unijnego finansowanie.

Większą popularnością cieszyły się działania twarde, to dla rodziców. Dla nas jako nauczycieli istotne są działania miękkie. Jeżeli chodzi o doskonalenie, nie każdego na to stać. Metody są bardzo drogie.

Źródło: badanie metodą diada.

Cieszymy się z każdego (działania) i nikt jakoś nie stopniuje co jest ważniejsze a co mniej ważne. Dla nas wszystko się przyda i z wszystkiego korzystamy, więc wszystko dla nas jest ważne.

Źródło: badanie metodą diada.

7.1.11. DOBRE PRAKTYKI W OBSZARZE EDUKACJI PRZEDSZKOLNEJ

Realizacja projektów wpłynęła pozytywnie na wypracowanie dobrych praktyk w placówkach biorących aktywny udział w zaproponowanych działaniach.

Dyrektorzy placówek nieuczestniczących w realizacji projektów stwierdzili, że jako dobrą praktykę wpływającą na jakość świadczonych usług edukacyjnych postrzegają organizowanie szkoleń i warsztatów dla nauczycieli.

Przedstawiciele placówek wychowania przedszkolnego uczestniczący w realizacji projektów zostali poproszeni o wskazanie tzw. dobrych praktyk w obszarze edukacji przedszkolnej. Wskazywali oni przede wszystkim refundowane warsztaty dla nauczycieli oraz możliwość dzielenia się wiedzą i umiejętnościami pomiędzy różnymi placówkami opieki nad dzieckiem. Podkreślili w ten sposób rolę współpracy pomiędzy placówkami w celu podnoszenia jakości świadczonych usług.

W ramach badania metodą diady dyrektorzy placówek wychowania przedszkolnego wskazali następujące przykłady dobrych praktyk:

- Organizację warsztatów umożliwiających pracownikom placówek wychowania przedszkolnego dzielenie się doświadczeniami;

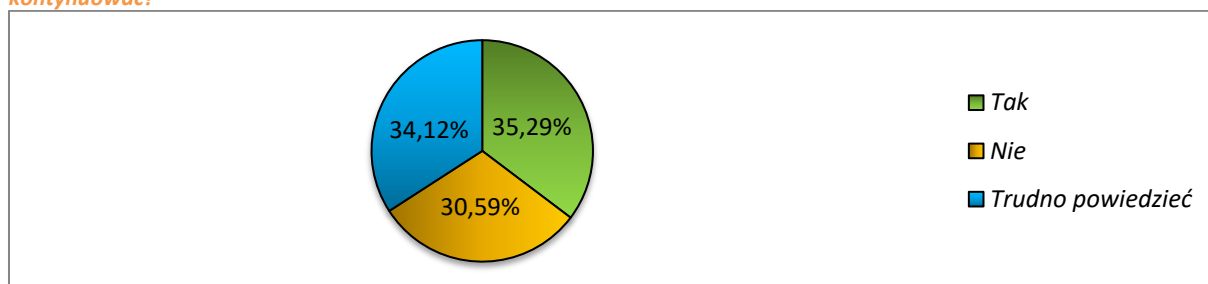
⁵⁸ Zob. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (t.j. Dz.U. 2015 poz. 1422).

- Zapewnienie nauczycielom możliwości wykorzystywania w praktyce umiejętności, które nabyli dzięki kursom i szkoleniom;
- Zachęcanie nauczycieli, którzy uczestniczyli w projektach do szkolenia rodziców oraz pedagogów, którzy nie mieli takiej możliwości w zakresie korzystania z innowacyjnych metod pracy z dziećmi;
- Rozwijanie w dzieciach pasji, zachęcanie do kontynuowania uczęszczania na zajęcia;
- Położenie podczas szkoleń jak największego nacisku na umiejętności praktyczne, a nie na teorię, którą nauczyciele poznali już podczas studiów;
- Organizowanie warsztatów dla rodziców, podczas których byliby oni zachęceni do większego zaangażowania w wychowywanie dzieci.

35,29% beneficjentów realizujących projekty z zakresu edukacji przedszkolnej wypracowało dobre praktyki, które można i warto byłoby kontynuować. Zaliczają się do nich:

- Poprawę współpracy samorządu ze związkami nauczycielskimi;
- Prowadzenie zajęć otwartych z udziałem rodziców;
- Zajęcia koleżeńskie z udziałem obserwacji nauczycielskich;
- Spacery edukacyjne;
- Udział w imprezach lokalnych;
- Wykorzystanie nowoczesnych metod nauczania.

Wykres 19 Czy w trakcie realizacji projektu wypracowali Państwo jakieś dobre praktyki, które można by było kontynuować?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z beneficjentami projektów z zakresu edukacji przedszkolnej, n=85.

7.2. Kształcenie ogólne

7.2.1. WYZWANIA I POTRZEBY W OBSZARZE KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO

W województwie lubuskim w 2017 roku funkcjonowało 368 szkół podstawowych, do których uczęszczało łącznie ponad 71 tysięcy dzieci. Największa ich liczba uczęszczała do szkół podstawowych w miastach na prawach powiatu – w Zielonej Górze i Gorzowie Wielkopolskim. Należy jednocześnie zwrócić uwagę na brak korelacji pomiędzy liczbą placówek tego typu i liczbą oddziałów w tych placówkach, a liczbą uczęszczających do nich uczniów, co zdeterminowane jest różną wielkością szkół oraz oddziałów funkcjonujących w ramach tych szkół. Należy wskazać, że liczba szkół podstawowych w województwie w najbliższym czasie może ulec zmianie, co spowodowane jest wprowadzaną reformą edukacji. Może ona spowodować pojawienie się większej liczby szkół w wyniku przekształceń wygaszanych gimnazjów w szkoły podstawowe oraz zwiększeniem liczby uczniów, którzy w kolejnych latach będą kontynuować naukę w szkołach podstawowych w klasach VII i VIII.

Tabela 15 Liczba szkół podstawowych w województwie lubuskim w podziale na powiaty wraz ze wskazaniem liczby oddziałów w szkołach podstawowych i liczby uczniów w 2017 roku

Powiat	Liczba szkół	Liczba oddziałów w szkołach	Liczba uczniów
Powiat gorzowski	30	291	5 194
Powiat krośnieński	28	219	3 713
Powiat międzyrzecki	19	216	3 947
Powiat nowosolski	24	318	6 068
Powiat słubicki	20	220	3 615
Powiat strzelecko-drezdenecki	24	209	3 546
Powiat sulęciński	13	144	2 564
Powiat świebodziński	21	213	3 961
Powiat zielonogórski	35	314	4 923
Powiat żagański	34	315	5 169
Powiat żarski	40	414	6 852
Powiat wschowski	21	192	2 981
Powiat m. Gorzów Wielkopolski	28	419	8 660
Powiat m. Zielona Góra	31	494	10 031
LUBUSKIE	368	3 978	71 224

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych: <http://bdl.stat.gov.pl> (dostęp: 30.11.2018).

W 2017 roku w województwie lubuskim funkcjonowały 53 szkoły gimnazjalne. W ich ramach istniały 893 oddziały szkolne, oferujące kształcenie dla blisko 18 tysięcy dzieci i młodzieży. Największa liczba gimnazjów funkcjonowała w powiecie m. Zielona Góra oraz w powiecie żarskim. Placówki tego typu nie funkcjonowały natomiast w powiatach gorzowskim oraz sulęcińskim. Warunkowane jest to reformą edukacji, która przewiduje stopniowe wygaszanie gimnazjów. Dlatego też, uczniowie, którzy rozpoczęli naukę w szkołach gimnazjalnych, kontynuują ją na dotychczasowych zasadach, niemniej same szkoły przekształcone zostały w placówki innego rodzaju – szkoły podstawowe bądź licea. Specyfika poszczególnych etapów kształcenia oraz zmiany strukturalne wynikające z reformy edukacji powodować mogą, że w najbliższym czasie konieczne będzie wsparcie dla szkół oferujących kształcenie na poziomie ogólnym, które uległy przekształceniom – m. in. w zakresie dostosowania istniejącej infrastruktury i pracowni dydaktycznych do potrzeb poszczególnych grup uczniów.

Tabela 16 Liczba gimnazjów w województwie lubuskim w podziale na powiaty wraz ze wskazaniem liczby oddziałów w gimnazjach, liczby uczniów i absolwentów w 2017 roku

Powiat	Liczba szkół	Liczba oddziałów w szkołach	Liczba uczniów	Liczba absolwentów
Powiat gorzowski	0	59	1 218	557
Powiat krośnieński	4	45	887	429
Powiat międzyrzecki	2	48	954	487
Powiat nowosolski	4	82	1 570	747
Powiat słubicki	2	42	867	396
Powiat strzelecko-drezdenecki	1	45	908	468
Powiat sulęciński	0	31	610	318
Powiat świebodziński	2	52	1 046	497
Powiat zielonogórski	7	66	1 240	561
Powiat żagański	4	69	1 335	728
Powiat żarski	8	95	1 746	919
Powiat wschowski	3	39	772	404
Powiat m. Gorzów Wielkopolski	5	111	2 289	1 088
Powiat m. Zielona Góra	11	109	2 502	1 173
LUBUSKIE	53	893	17 944	8 772

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych: <http://bdl.stat.gov.pl> (dostęp: 30.11.2018).

Poniższa tabela ukazuje liczbę liceów ogólnokształcących dla młodzieży oraz liczbę ich uczniów i absolwentów w 2017 roku. Zgodnie z danymi statystycznymi największa liczba liceów ogólnokształcących dla młodzieży (bez specjalnych) zlokalizowana jest na terenie miast na prawach powiatu: Gorzowa Wielkopolskiego oraz Zielonej Góry, z czego licea ogólnokształcące w 2017 r. na terenie Zielonej Góry charakteryzowała największa liczba uczniów (3 008) oraz absolwentów (908).

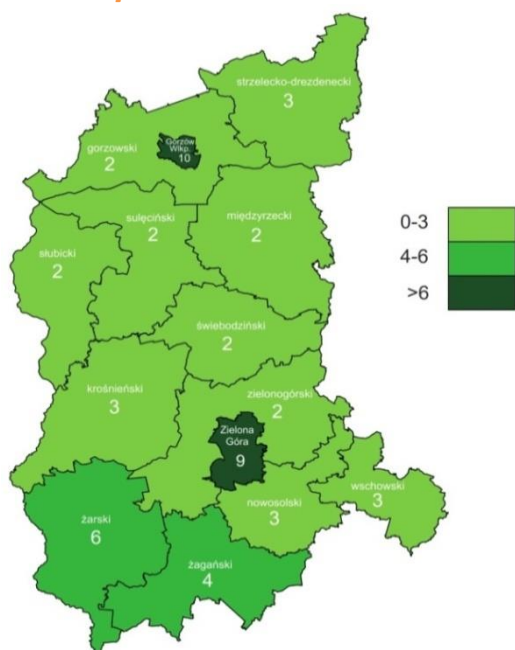
Tabela 17 Licea ogólnokształcące dla młodzieży bez specjalnych - liczba placówek, uczniów i absolwentów w podziale na powiaty [dane za 2017 rok]

Powiat	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba absolwentów
Powiat gorzowski	2	294	111
Powiat krośnieński	3	339	147
Powiat międzyrzecki	2	273	102
Powiat nowosolski	3	630	197
Powiat słubicki	2	458	148
Powiat strzelecko-drezdenecki	3	387	141
Powiat sulęciński	2	221	84
Powiat świebodziński	2	317	156
Powiat zielonogórski	2	376	141
Powiat żagański	4	685	250
Powiat żarski	6	895	324
Powiat wschowski	3	309	116
Powiat m. Gorzów Wielkopolski	10	2 151	703
Powiat m. Zielona Góra	9	3 008	908
LUBUSKIE	53	10 343	3 528

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych: bdl.stat.gov.pl (dostęp: 09.11.2018).

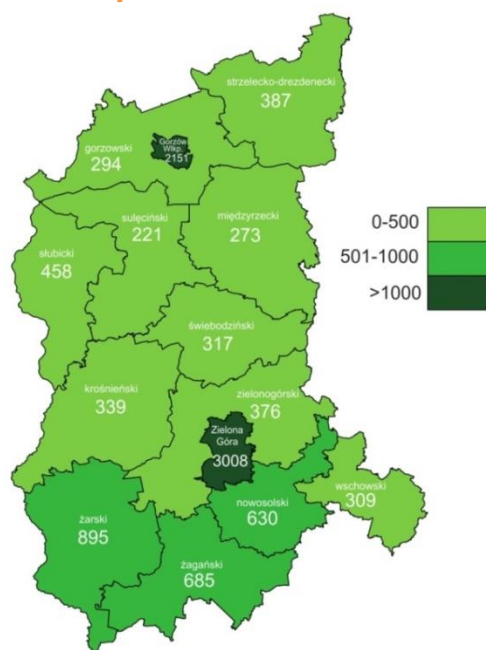
Uzupełnieniem powyższej tabeli są trzy zamieszczone w dalszej części dokumentu mapy, ilustrujące ukazane wartości. Należy zauważyć, że liczba liceów ogólnokształcących dla młodzieży jest największa w miastach Zielona Góra i Gorzów Wielkopolski oraz w powiatach żarskim i żagańskim. Pokrywa się to z liczbą uczniów i absolwentów tego typu szkół w poszczególnych powiatach województwa lubuskiego.

Mapa 3 Licea ogólnokształcące dla młodzieży bez specjalnych - liczba placówek w podziale na powiaty [dane za 2017 rok]

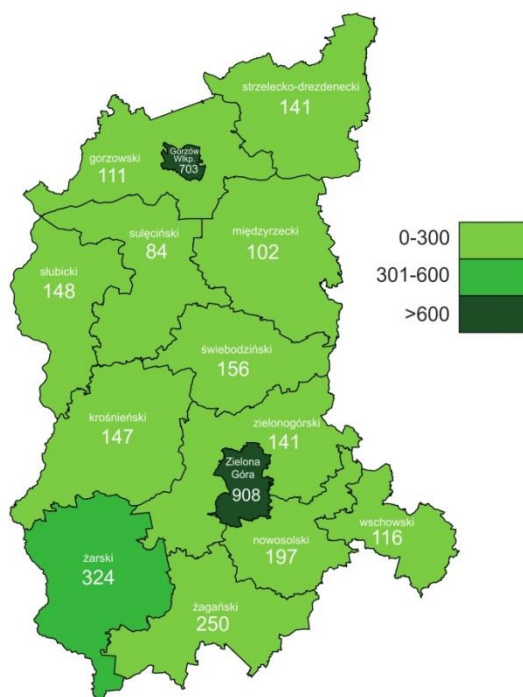
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych: bdl.stat.gov.pl (dostęp: 09.11.2018).

Mapa 4 Licea ogólnokształcące dla młodzieży bez specjalnych - liczba uczniów w podziale na powiaty [dane za 2017 rok]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych: bdl.stat.gov.pl (dostęp: 09.11.2018).

Mapa 5 Licea ogólnokształcące dla młodzieży bez specjalnych - liczba absolwentów w podziale na powiaty [dane za 2017 rok]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych: bdl.stat.gov.pl (dostęp: 09.11.2018).

Poniżej zamieszczono zagregowane dane prezentujące liczbę szkół oraz uczniów poszczególnych typów placówek oferujących kształcenie na poziomie ogólnym w podziale na powiaty w 2017 roku.

Zaprezentowane dane ukazują, że w województwie lubuskim w 2017 roku funkcjonowały 494 placówki oferujące kształcenie na poziomie ogólnym, do których łącznie uczęszczało blisko 100 tysięcy dzieci i młodzieży. Najwięcej uczniów ogółem uczęszczało do placówek zlokalizowanych na terenie powiatu m. Zielona Góra i powiatu m. Gorzów Wielkopolski – odpowiednio ok. 15,5% i 13%. Najmniejsza liczba uczniów uczęszczała do placówek zlokalizowanych na terenie powiatu sulęcińskiego – tam też zlokalizowana jest najmniejsza liczba placówek.

Tabela 18 Liczba szkół oraz liczba uczniów w podziale na typy szkół oraz powiaty w województwie lubuskim w 2017 roku

Powiat	Liczba SP	Uczniowie w SP	Liczba gimnazjów	Uczniowie w gimnazjach	Liczba liceów	Uczniowie w liceach	Liczba szkół razem	Liczba uczniów razem
Powiat gorzowski	30	5 194	0	1 218	2	294	32	6 706
Powiat krośnieński	28	3 713	4	887	3	339	35	4 939
Powiat międzyrzecki	19	3 947	2	954	2	273	23	5 174
Powiat nowosolski	24	6 068	4	1 570	3	630	31	8 268
Powiat słubicki	20	3 615	2	867	2	458	24	4 940
Powiat strzelecko-drezdenecki	24	3 546	1	908	3	387	28	4 841
Powiat sulęciński	13	2 564	0	610	2	221	15	3 395
Powiat świebodziński	21	3 961	2	1 046	2	317	25	5 324
Powiat zielonogórski	35	4 923	7	1 240	2	376	44	6 539
Powiat żagański	34	5 169	4	1 335	4	685	42	7 189
Powiat żarski	40	6 852	8	1 746	6	895	54	9 493
Powiat wschowski	21	2 981	3	772	3	309	27	4 062
Powiat m. Gorzów Wielkopolski	28	8 660	5	2 289	10	2 151	43	13 100
Powiat m. Zielona Góra	31	10 031	11	2 502	9	3 008	51	15 541
LUBUSKIE	368	71 224	53	17 944	53	10 343	474	99 511

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych: <http://bdl.stat.gov.pl> (dostęp: 30.11.2018).

Analizując kryteria wyboru projektów przyjęte w ramach RPO-L2020, odnoszące się do kształcenia na poziomie ogólnym, należy zwrócić uwagę na kryteria merytoryczne, jak również premijące – obydwa rodzaje kryteriów sprzyjają wyborowi projektów w największym stopniu odpowiadającym na potrzeby województwa. Wśród kryteriów merytorycznych wyróżnić można m. in. wybór projektów, które realizowane będą w szkołach, gdzie średni wynik egzaminów zewnętrznych jest niższy od średniej województwa. Stosowanie kryterium ma na celu wyrównywanie dysproporcji w jakości kształcenia pomiędzy szkołami w województwie lubuskim⁵⁹. Kolejnym kryterium merytorycznym jest objęcie uczniów doradztwem zawodowym. Ma to na celu zapewnienie sytuacji, w której wybór szkoły ponadgimnazjalnej będzie odpowiadał preferencjom ucznia oraz zapotrzebowaniu rynku pracy⁶⁰.

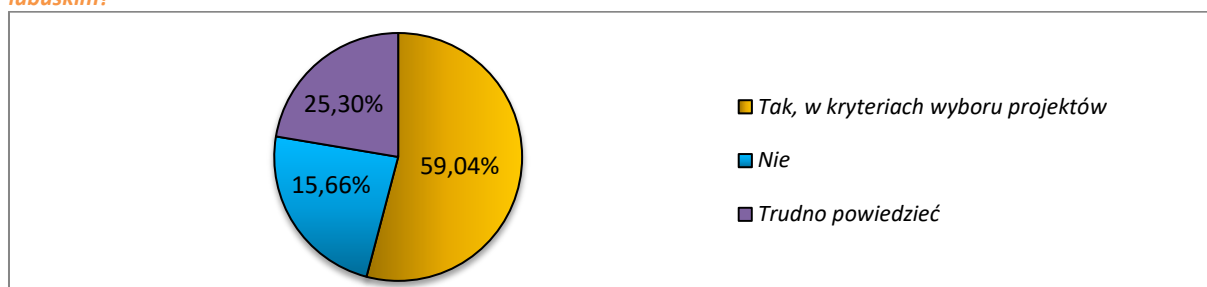
⁵⁹ Uchwała nr 15/KM RPO-L2020 /2015 Komitetu Monitorującego Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020 z dnia 20 listopada 2015 r., zmieniająca uchwałę nr 3/KM RPO-L2020/2015 Komitetu Monitorującego Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020 z dnia 22 maja 2015 r. w sprawie przyjęcia kryteriów wyboru projektów dla poszczególnych osi priorytetowych, działań i poddziałań RPO Lubuskie 2020 finansowanych z EFS, s. 41, 44.

⁶⁰ Tamże, s. 42, 45.

Spośród kryteriów premiujących należy wskazać przede wszystkim na to, że w projekcie powinny uczestniczyć wszystkie szkoły/placówki podległe pod dany organ prowadzący, który jest beneficjentem. Stosowanie tego kryterium wiąże się z chęcią kompleksowego podnoszenia jakości kształcenia i dostępu do niego⁶¹. Istotne z punktu widzenia potrzeb województwa jest również premiowanie projektów, które realizowane będą w szkołach, gdzie 100% uczniów stanowią osoby z niepełnosprawnościami. Ma to na celu zapewnienie sytuacji, w której system kształcenia takich osób powiązany będzie z instrumentami rynku pracy, by zapewnić możliwie najmniejsze ryzyko marginalizacji takich osób na rynku pracy⁶². Pozostałymi kryteriami premiującymi są komplementarność projektu z działaniami podejmowanymi w ramach EFRR oraz stworzenie nowych lub doposażenie istniejących pracowni szkolnych.

Beneficjenci realizujący projekty z zakresu kształcenia ogólnego zostali zapytani o to, czy w ramach naborów, w których składali wnioski o dofinansowanie przewidziano preferencje dla projektów odpowiadających na wyzwania społeczno-ekonomiczne i edukacyjne w województwie lubuskim. 59,04% respondentów udzieliło odpowiedzi twierdzącej – 59,04% z nich wskazało, że zostały one uwzględnione w kryteriach wyboru projektów, stanowiących załącznik do regulaminu konkursu. 25,30% uczestników badania zaznaczyło, iż w ramach naborów, w których składali wniosek, nie były przewidziane takie preferencje, zaś 15,66% nie potrafiło udzielić odpowiedzi na to pytanie.

Wykres 20 Czy w ramach naboru/ów, w którym/ych składali Państwo wniosek o dofinansowanie projektu, przewidziano preferencje dla projektów odpowiadających na wyzwania społeczno-ekonomiczne i edukacyjne w województwie lubuskim?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z beneficjentami projektów z zakresu kształcenia ogólnego, n=83.

Przedstawiciele IZ RPO-L2020 i IP RPO-L2020 stwierdzili, że Program w części dotyczącej edukacji stanowi odpowiedź na wyzwania pojawiające się w regionie – dofinansowywane projekty mają na celu wzrost dostępności wysokiej jakości usług edukacyjnych, np. poprzez zaspokojenie potrzeb szkół w zakresie modernizacji budynków i doposażenia w sprzęt dydaktyczny. Jeden z respondentów podkreślił, że szczególna uwaga zwracana jest na podnoszenie kompetencji uczniów w zakresie języków obcych, przedmiotów ścisłych i informatyki, a więc umiejętności uważanych za kluczowe na obecnie funkcjonującym rynku pracy. Przedstawiciel IP RPO-L2020 zwrócił ponadto uwagę na fakt, iż reforma szkolnictwa polegająca na stopniowym wygaszaniu gimnazjów stanowi dodatkowe wyzwanie, z którym RPO-L2020 musi sobie poradzić – konieczne jest zapewnienie odpowiedniego

⁶¹ Tamże, s. 53.

⁶² Tamże, s. 54.

przygotowania nauczycieli oraz wyposażenia szkół. W opinii respondentów wysokość wsparcia, jaka jest przeznaczona na poszczególne szczeble edukacji, jest adekwatna do zdiagnozowanych potrzeb. Dyrektorzy szkół oferujących kształcenie na poziomie ogólnym jednomyślnie wskazali, iż realizowane projekty w ramach RPO-L2020 wpisują się w wyzwania i potrzeby w obszarze kształcenia ogólnego w województwie lubuskim. Dyrektorzy szkół i placówek uczestniczących w zogniskowanym wywiadzie grupowym wskazywali przede wszystkim na zwiększenie oferty edukacyjnej i liczby zajęć specjalistycznych, możliwość zdobywania kompetencji kluczowych przez uczniów oraz zwiększania kompetencji przez nauczycieli, a także możliwość wyposażenia lub doposażenia laboratoriów i pracowni przedmiotowych.

*Przede wszystkim możliwość poszerzenia wiedzy i dodatkowych zajęć dla uczniów. (...)
W szkole wyrównywanie szans edukacyjnych. Potrzeba jest bardzo duża, do liceum
przychodzi młodzież na różnym poziomie.*

Źródło: badanie metodą FGI.

*U mnie, w szkole specjalnej świetną rzeczą było to, że praktycznie 95 % dzieci ma
problemy logopedyczne. W końcu mogliśmy położyć nacisk na ćwiczenia logopedyczne.
W tym zakresie program odpowiedział na nasze potrzeby, na potrzeby dzieci.*

Źródło: badanie metodą FGI.

W ramach wywiadów prowadzonych metodą diady dyrektorzy szkół doszli do wniosku, że dzięki realizowanym projektom uczniowie mają dodatkowe, bezpłatne zajęcia, dzięki którym mogą rozwijać swoją wiedzę w zakresie przedmiotów ścisłych oraz umiejętności z zakresu języków obcych – takie wsparcie jest bardzo istotne ze względu na to, że nie każdy rodzic jest w stanie przeznaczyć na to środki finansowe. Pozytywnie oceniono dodatkowe zajęcia dla dzieci uzdolnionych, umożliwiające im rozwijanie zainteresowań. Badani zwrócili uwagę, że międzyszkolne warsztaty umożliwiły przeprowadzenie doświadczeń oraz wykorzystanie sprzętu niedostępnego w placówkach edukacyjnych. Respondenci wypowiedzieli się pozytywnie również na temat szkoleń dla nauczycieli dotyczących wykorzystywania Internetu jako źródła wiedzy wspomagającego proces edukacyjny.

*Dzieci mają dodatkowe zajęcia, które są darmowe. Mogą się rozwijać z biologii,
chemii, fizyki czy matematyki. Nie każdego byłoby stać na to.*

Źródło: badanie metodą diada.

*Szkolenie „Wykorzystanie źródeł naukowych z Internetu”- akurat to dla nauczycieli
i było bardzo pomocne. Regularnie korzystam z tej wiedzy ze szkolenia.*

Źródło: badanie metodą diada.

Dopasowanie RPO-L2020 do potrzeb edukacji na obszarze województwa potwierdzili również uczestniczący w warsztacie ewaluacyjnym, przedstawiciele instytucji zaangażowanych w realizację RPO-L2020, którzy zwrócili uwagę na kluczowe znaczenie zajęć dodatkowych oraz podnoszenia kompetencji nauczycieli dla podnoszenia jakości usług edukacyjnych.

7.2.2. DZIAŁANIA PODEJMOWANE W PROJEKTACH Z OBSZARU EDUKACJI OGÓLNEJ W RAMACH RPO-L2020

W ramach RPO-L2020 działania z zakresu edukacji ogólnej możliwe są do realizacji przy wsparciu środków pochodzących z poddziałań 8.2.1., 8.2.2. i 8.2.3 oraz 9.3.1. i 9.3.2. W ramach edukacji

64

ogólnej z OP 8 podejmowane są przedsięwzięcia o charakterze miękkim, współfinansowane ze środków EFS, natomiast z OP 9 są to działania o charakterze infrastrukturalnym, podejmowane w ramach EFRR. W poniższej tabeli zaprezentowano wykaz działań, poddziałań oraz typów projektów, jakie możliwe są do podjęcia w odniesieniu do szkolnictwa na poziomie ogólnym w ramach RPO-L2020.

Tabela 19 Wykaz typów projektów możliwych do realizacji w ramach poddziałań dotyczących obszaru edukacji ogólnej

DZIAŁANIE	PODDZIAŁANIE	TYP PROJEKTU
<p>Działanie 8.2 Wyrównywanie dysproporcji w jakości kształcenia na poziomie ogólnym oraz dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych i zdrowotnych</p>	<p>Poddziałanie 8.2.1 Wyrównywanie dysproporcji w jakości kształcenia na poziomie ogólnym oraz dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych i zdrowotnych - projekty realizowane poza formułą ZIT</p>	<p>a) Kształcenie kompetencji kluczowych oraz umiejętności uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> doskonalenie umiejętności, kompetencji lub kwalifikacji zawodowych nauczycieli w zakresie stosowania metod oraz form organizacyjnych sprzyjających kształtowaniu i rozwijaniu u uczniów lub słuchaczy kompetencji kluczowych i uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy, kształtowanie i rozwijanie u uczniów lub słuchaczy kompetencji kluczowych i uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy. <p>b) Tworzenie warunków dla nauczania opartego na metodzie eksperymentu poprzez realizację przynajmniej dwóch z następujących elementów:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyposażenie szkolnych pracowni w narzędzia do nauczania przedmiotów przyrodniczych lub matematyki, doskonalenie umiejętności, kompetencji lub kwalifikacji zawodowych nauczycieli, w tym nauczycieli przedmiotów przyrodniczych lub matematyki, niezbędnych do prowadzenia procesu nauczania opartego na metodzie eksperymentu, kształtowanie i rozwijanie kompetencji uczniów lub słuchaczy w zakresie przedmiotów przyrodniczych lub matematyki.
	<p>Poddziałanie 8.2.2 Wyrównywanie dysproporcji w jakości kształcenia na poziomie ogólnym oraz dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych i zdrowotnych - ZIT Gorzów Wielkopolski</p>	<p>c) Indywidualizacja pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym wsparcie ucznia młodszego poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> doposażenie szkół lub placówek systemu oświaty w pomoce dydaktyczne oraz specjalistyczny sprzęt do rozpoznawania potrzeb rozwojowych, edukacyjnych i możliwości psychofizycznych oraz wspomagania rozwoju i prowadzenia terapii uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, a także podręczniki szkolne i materiały dydaktyczne dostosowane do potrzeb uczniów z niepełnosprawnością, ze szczególnym uwzględnieniem tych pomocy, sprzętu i narzędzi, które są zgodne z koncepcją uniwersalnego projektowania, przygotowanie nauczycieli do prowadzenia procesu indywidualizacji pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym wsparcia ucznia młodszego, rozpoznawania potrzeb rozwojowych, edukacyjnych i możliwości psychofizycznych uczniów i efektywnego stosowania pomocy dydaktycznych w pracy, wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczniów młodszych w ramach zajęć uzupełniających ofertę szkoły lub placówki systemu oświaty
	<p>Poddziałanie 8.2.3 Wyrównywanie dysproporcji w jakości kształcenia na poziomie ogólnym oraz dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych i zdrowotnych - ZIT Zielona Góra</p>	<p>d) Korzystanie z technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz rozwijanie kompetencji informatycznych poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyposażenie szkół lub placówek systemu oświaty w pomoce dydaktyczne oraz narzędzia TIK niezbędne do realizacji programów nauczania w szkołach lub placówkach systemu oświaty, w tym zapewnienie odpowiedniej infrastruktury sieciowo-usługowej, podnoszenie kompetencji cyfrowych nauczycieli wszystkich przedmiotów, w tym w zakresie korzystania z narzędzi TIK zakupionych do szkół lub placówek systemu oświaty oraz włączania narzędzi TIK do nauczania przedmiotowego, kształtowanie i rozwijanie kompetencji cyfrowych uczniów lub słuchaczy, w tym z uwzględnieniem bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni i wynikających z tego tytułu zagrożeń,

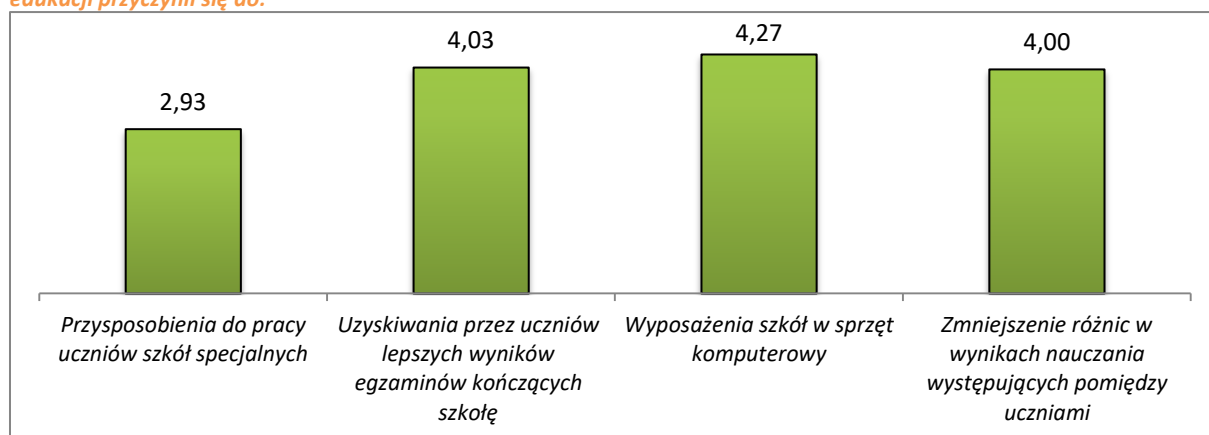
<p>Działanie 9.3 Rozwój infrastruktury edukacyjnej</p>	<p>Poddziałanie 9.3.1. Rozwój infrastruktury edukacyjnej – projekty realizowane poza formułą ZIT</p> <p>oraz</p> <p>Poddziałanie 9.3.2. Rozwój infrastruktury edukacyjnej ZIT Gorzów Wlkp.</p>	<p>e) Pomoc stypendialna dla uczniów lub słuchaczy szczególnie uzdolnionych</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Inwestycje w infrastrukturę szkolnictwa zawodowego, na podstawie kompleksowego planu rozwoju szkolnictwa zawodowego szkoły/placówki/gminy/powiatu, polegające na: <ol style="list-style-type: none"> a) odbudowie, rozbudowie, nadbudowie i/lub modernizacji infrastruktury dydaktycznej i warsztatowej, związanej bezpośrednio z praktyczną nauką zawodu w szkołach i placówkach edukacyjnych prowadzących kształcenie zawodowe – w tym w szczególności warsztatów szkolnych i pracowni praktycznej nauki zawodu – oprócz infrastruktury o charakterze administracyjno-biurowym i socjalno-bytowym oraz zagospodarowania terenu przyległego. Do projektu, wyłącznie jako jego element, mogą zostać zaliczone termomodernizacja budynku (maksymalnie do 30% całkowitych kosztów projektu) oraz infrastruktura w zakresie sanitariatów i szatni, b) budowie „od podstaw” budynku przeznaczonego wyłącznie do prowadzenia zajęć dydaktycznych i warsztatowych, związanych bezpośrednio z praktyczną nauką zawodu, c) wyposażenie dydaktyczne i warsztatowe związane z praktyczną nauką zawodu w szkołach i placówkach edukacyjnych, prowadzących kształcenie zawodowe, a także pomoce optymalizujące proces praktycznej nauki zawodu (w tym zakup zestawów komputerowych służących do celów dydaktycznych), sprzęt TIK, oprogramowanie komputerowe. 2. Komplementarne i zintegrowane inwestycje w infrastrukturę służącą do szkoleń zawodowych i uczenia się przez całe życie według jasno określonych potrzeb, polegające na: <ol style="list-style-type: none"> a) odbudowie, rozbudowie, nadbudowie i/lub modernizacji infrastruktury placówek kształcenia ustawicznego i praktycznego, ośrodków prowadzących kształcenie, doksztalcenie i doskonalenie zawodowe, kształcenie praktyczne i innych jednostek realizujących zadania w tym zakresie (w tym w szczególności warsztatów szkolnych i pracowni praktycznej nauki zawodu) – oprócz infrastruktury o charakterze administracyjno-biurowym i socjalno-bytowym oraz zagospodarowania terenu przyległego. Do projektu, wyłącznie jako jego element, mogą zostać zaliczone termomodernizacja budynku (maksymalnie do 30% całkowitych kosztów projektu) oraz infrastruktura w zakresie sanitariatów i szatni, b) budowie „od podstaw” budynku przeznaczonego wyłącznie do prowadzenia kształcenia, doksztalcenia i doskonalenia zawodowego oraz kształcenia praktycznego, c) wyposażenie dydaktyczne i warsztatowe, a także pomoce optymalizujące proces nauki (w tym zakup zestawów komputerowych służących do celów dydaktycznych, sprzęt TIK, oprogramowanie komputerowe).
---	--	--

Źródło: opracowanie własne na podstawie Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020, wersja 49, Zielona Góra, październik 2018.

Beneficjenci realizujący projekty z zakresu kształcenia ogólnego zostali poproszeni o określenie efektów, jakie osiągnięto dzięki wdrażanym działaniom. W opinii uczestników badania CAWI/CATI interwencja w największym stopniu przyczyniła się do wyposażenia szkół w sprzęt komputerowy (średnia 4,27 w skali 1-5). Zaobserwowano również znaczne oddziaływanie projektów na uzyskiwanie przez uczniów lepszych wyników egzaminów kończących szkołę (średnia 4,03) oraz zmniejszenie różnic w wynikach nauczania występujących pomiędzy uczniami. Najniższe noty przyznano efektowi „przysposobienie do pracy uczniów szkół specjalnych” – 2,93. Jest to związane z faktem, iż jedynie niektóre projekty dotyczyły tego zagadnienia. Należy zastanowić się, czy w przyszłości nie należy położyć większego nacisku na działania wspierające młodzież uczęszczającą do szkół specjalnych.

Wykres 21 W jakim stopniu współfinansowany z RPO-L2020, realizowany przez Pana/Pani instytucję projekt dotyczący edukacji przyczynił się do:

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z beneficjentami projektów z zakresu kształcenia ogólnego, n=83.

Dyrektorzy szkół oferujących kształcenie na poziomie ogólnym, biorący udział w zogniskowanym wywiadzie grupowym zapytani o działania podejmowane w projektach z obszaru edukacji ogólnej w ramach RPO-L2020 wskazywali przede wszystkim na wyposażenie laboratoriów i pracowni przedmiotowych, zwiększenie oferty edukacyjnej, m.in. o zajęcia z przedsiębiorczości, zajęcia praktyczne czy możliwość zatrudnienia w szkole doradcy zawodowego.

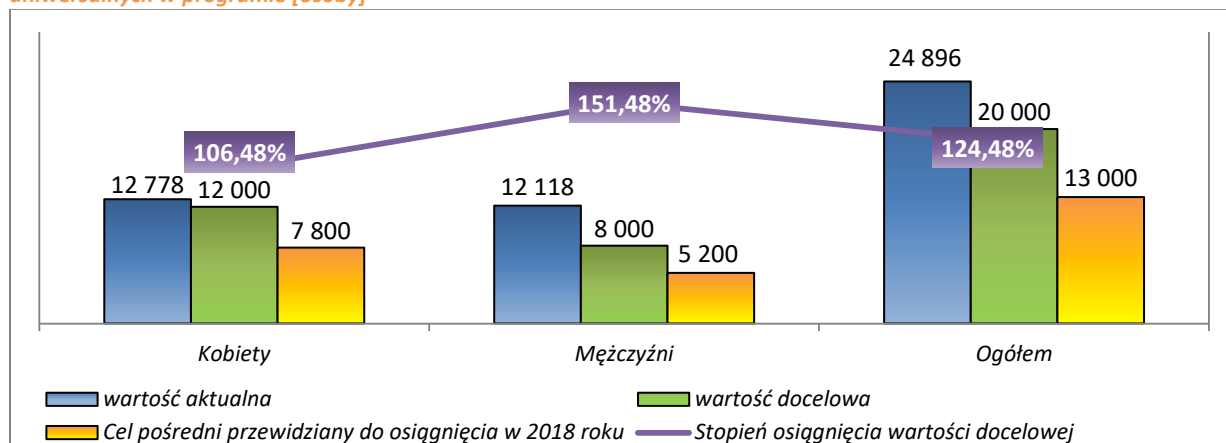
7.2.3. SKUTECZNOŚĆ PROJEKTÓW W RAMACH RPO-L2020

Analizując skuteczność projektów odnoszących się do wsparcia z zakresu edukacji ogólnej należy zwrócić uwagę na wskaźniki produktu i rezultatu, przyporządkowane do PI 10i, w ramach których wdrażane są analizowane projekty.

Wskaźnikiem objętym analizą, włączonym do Ram Wykonania Programu w ramach OP 8 RPO-L2020, jest *liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych lub umiejętności uniwersalnych w programie*. W przypadku tego wskaźnika zarówno cel pośredni, założony do realizacji do końca 2018 roku, jak również poziom wartości docelowej, przewidzianej do osiągnięcia do końca 2023 roku, zostały osiągnięte. Cel pośredni na 2018 rok określony został na 13 000 wspartych osób; wartość tę udało się osiągnąć na poziomie 191,51% (w ramach Programu do końca III kwartału 2018 roku wsparto bowiem 24 896 osób). Należy wskazać, że wskaźnik dot. *liczby uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych lub umiejętności uniwersalnych w programie* jest włączony do ram wykonania, a tym samym powiązany jest z tzw. kamieniami milowymi. Jego przekroczenie już w 2018 roku pokazuje duży stopień zaawansowania we wdrażaniu Programu. Podobnie jak w poprzednich analizowanych wskaźnikach, również w tym przypadku wartość wskaźnika została przekroczona względem zakładanej na 2023 roku wartości docelowej już w III kwartale 2018 roku. Szczegółowe dane prezentujące stopień osiągnięcia wskaźnika prezentuje poniższy wykres.

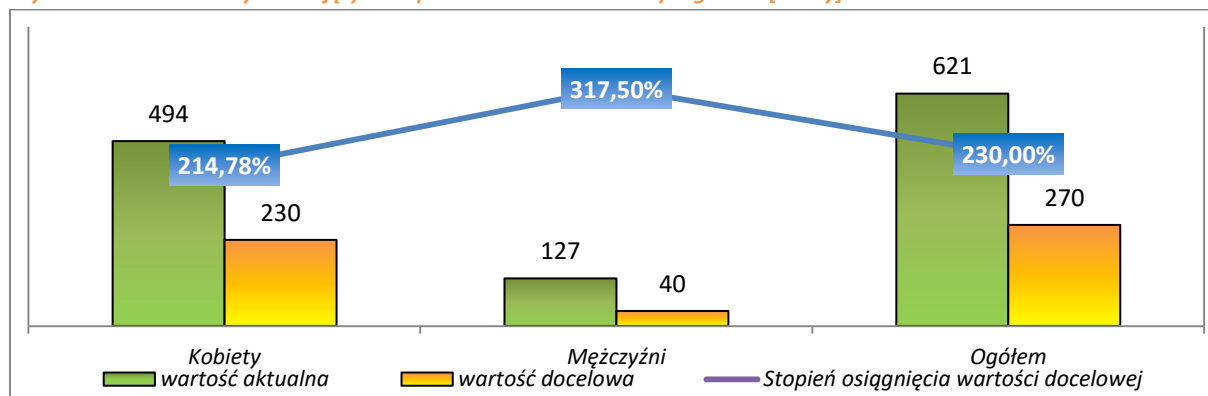
Wykres 22 Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych lub umiejętności uniwersalnych w programie [osoby]

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji kwartalnej dot. III kwartału 2018 roku – dane przekazane przez Zamawiającego (wg stanu na dzień 30.09.2018 r.).

Kolejnym spośród analizowanych wskaźników produktu jest *liczba nauczycieli objętych wsparciem z zakresu TIK w programie*. Pod koniec III kwartału 2018 roku wartość ta została znacznie przekroczona zarówno w odniesieniu do kobiet, jak i do mężczyzn otrzymujących wsparcie w analizowanym zakresie. Ogółem wartość docelowa przewidziana do osiągnięcia na koniec 2023 roku, już w 2018 roku została osiągnięta na poziomie 230%. Warto również zauważyć, że w ramach realizowanych projektów w stosunku do wartości docelowej wsparto większy odsetek mężczyzn, niż kobiet. Niemniej jednak, pod względem liczbowym, w realizowanych projektach brało udział więcej kobiet niż mężczyzn (K=494, M=127).

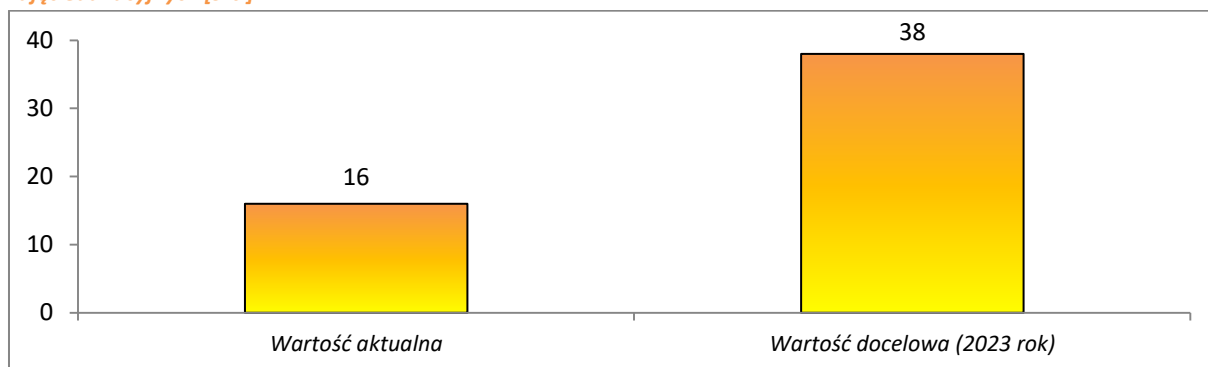
Wykres 23 Liczba nauczycieli objętych wsparciem z zakresu TIK w programie [osoby]

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji kwartalnej dot. III kwartału 2018 roku – dane przekazane przez Zamawiającego (wg stanu na dzień 30.09.2018 r.).

Kolejnym wskaźnikiem jest *liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych*. Do końca III kwartału 2018 roku wartość ta została osiągnięta na poziomie 42,11%. Spośród 38 placówek, które miały zostać wsparte docelowo, dotychczas wsparcie otrzymało 16 placówek.

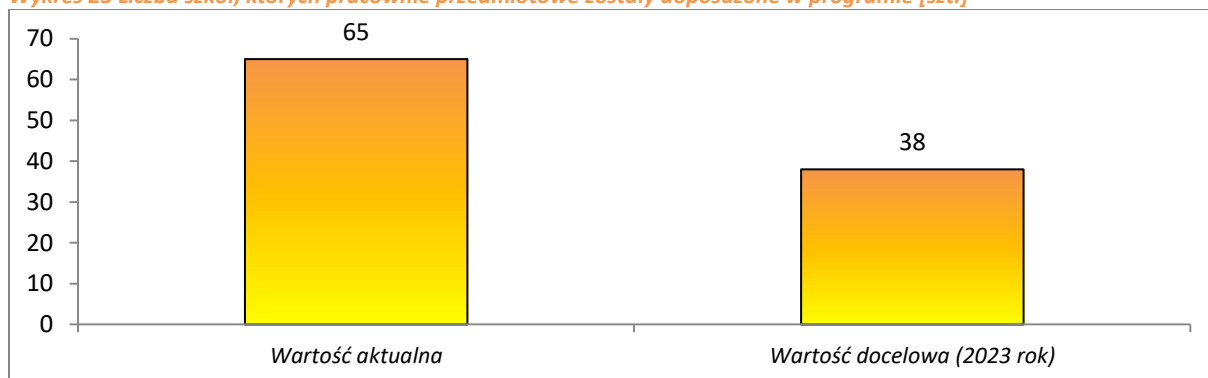
Wykres 24 Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych [szt.]

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji kwartalnej dot. III kwartału 2018 roku – dane przekazane przez Zamawiającego (wg stanu na dzień 30.09.2018 r.).

Analizując liczbę szkół, których pracownie przedmiotowe zostały doposażone w programie zauważyć trzeba znaczne przekroczenie wartości docelowej, planowanej do osiągnięcia w 2023 roku już w III kwartale 2018 roku. Spośród 38 szkół, które planowano wesprzeć do 2023 roku, już obecnie wsparło 65 szkół, osiągając stopień realizacji wskaźnika na poziomie 171,05%.

Wykres 25 Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały doposażone w programie [szt.]

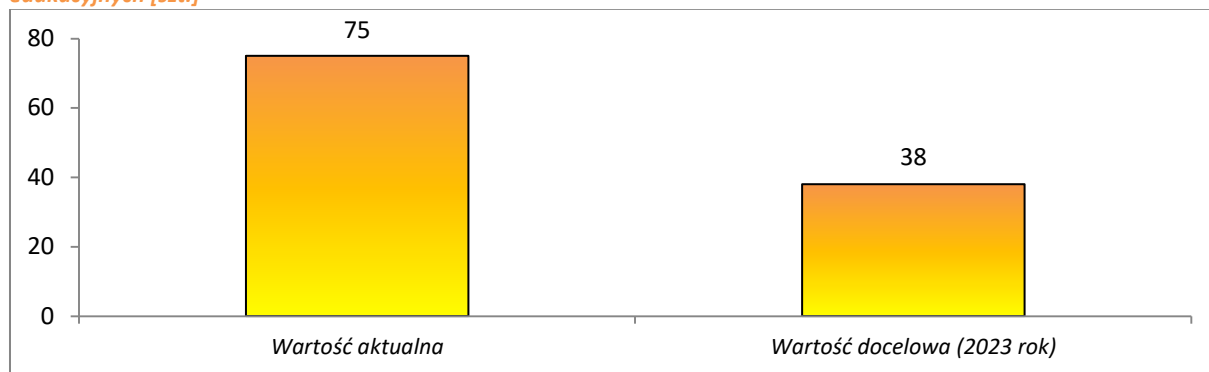

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji kwartalnej dot. III kwartału 2018 roku – dane przekazane przez Zamawiającego (wg stanu na dzień 30.09.2018 r.).

Wskaźnik dotyczący liczby nauczycieli objętych wsparciem w programie został przedstawiony w części dotyczącej edukacji przedszkolnej, PI 10i jest bowiem wdrażany zarówno na poziomie edukacji przedszkolnej, jak również ogólnej. W przypadku edukacji ogólnej 1 165 nauczycieli zostało objętych wsparciem, co stanowi 291% wartości docelowej ustalonej na poziomie 400 osób.

Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych to wskaźnik rezultatu bezpośredniego, który został osiągnięty już w III kwartale 2018 roku na poziomie przewyższającym blisko dwukrotnie zakładaną wartość docelową. Dotychczas 75 szkół wykorzystuje doposażone pracownie przedmiotowe do prowadzenia zajęć edukacyjnych. Szacowano zaś, że w 2023 roku szkół takich będzie wynosić jedynie 38.

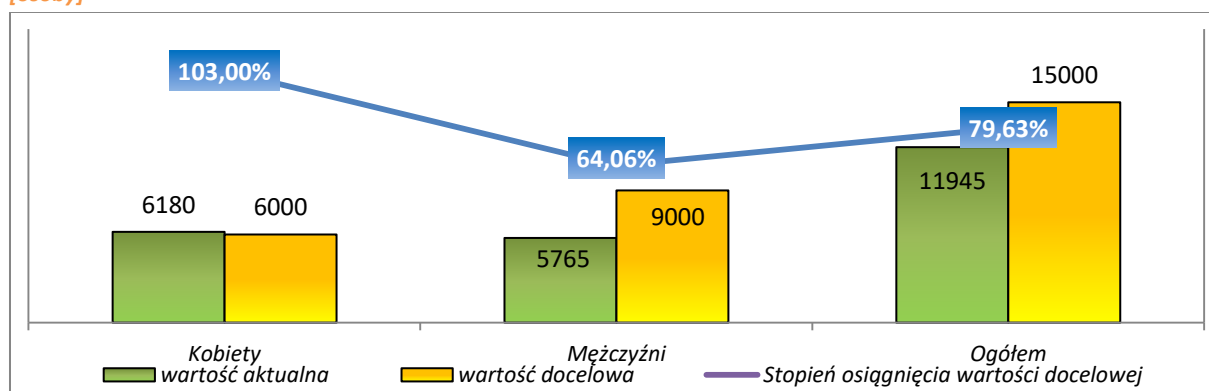
Wykres 26 Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych [szt.]

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji kwartalnej dot. III kwartału 2018 roku – dane przekazane przez Zamawiającego (wg stanu na dzień 30.09.2018 r.).

Kolejnym wskaźnikiem rezultatu bezpośredniego w odniesieniu do edukacji ogólnej jest liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe lub umiejętności uniwersalne po opuszczeniu programu. Wskaźnik dotyczący liczby dziewcząt, które nabyły kompetencje kluczowe lub umiejętności uniwersalne po opuszczeniu Programu wynosi 103%. Wartość docelowa przewidziana do osiągnięcia w 2023 roku już pod koniec III kwartału 2018 roku została zatem przekroczona. W przypadku chłopców, wartość ta została osiągnięta na poziomie 64,06%. Ogółem wskaźnik zrealizowano na poziomie blisko 80%, co stanowi o dużej dynamice wdrażania interwencji, biorąc pod uwagę czas pozostały do zakończenia wdrażania Programu.

Wykres 27 Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe lub umiejętności uniwersalne po opuszczeniu programu [osoby]

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji kwartalnej dot. III kwartału 2018 roku – dane przekazane przez Zamawiającego (wg stanu na dzień 30.09.2018 r.).

Ostatni odnoszący się do edukacji ogólnej wskaźnik: Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu, został zaprezentowany w części dotyczącej edukacji przedszkolnej. Jest to wskaźnik wspólny dla obydwu poziomów edukacji – PI 10i wdrażany jest bowiem zarówno na poziomie edukacji przedszkolnej, jak też ogólnej, w ramach której został osiągnięty na poziomie 984 osób, co stanowi 266% wartości docelowej.

Do określenia efektywności realizowanych przedsięwzięć posłużono się danymi z wniosków o płatność. Poniższa tabela zawiera zestawienie danych zatwierdzonych w ramach wniosków

o płatność w poszczególnych latach. Dane zostały zagregowane na poziomie poddziałań pokrywających obszar kształcenia ogólnego.

Tabela 20 Zestawienie wartości projektów według wniosków o płatność zatwierdzonych w danym roku zagregowanych na poziomie poddziałań pokrywających obszar kształcenia ogólnego [wydatki kwalifikowalne]

Kształcenie ogólne	2016	2017	2018	Suma
08.02.01	377 937,49 zł	3 794 472,01 zł	3 735 222,64 zł	7 907 632,14 zł
08.02.02	0,00 zł	5 431 306,11 zł	1 190 628,93 zł	6 621 935,04 zł
08.02.03	0,00 zł	1 482 535,15 zł	1 765 555,59 zł	3 248 090,74 zł
SUMA EFS	377 937,49 zł	10 708 313,27 zł	6 691 407,16 zł	17 777 657,92 zł
09.03.01	321 044,16 zł	12 535 049,05 zł	5 406 193,95 zł	18 262 287,16 zł
09.03.02	0,00 zł	290 778,08 zł	81 322,31 zł	372 100,39 zł
SUMA EFRR	1 034 501,48 zł	26 845 542,69 zł	8 532 001,10 zł	36 412 045,27 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia wniosków o płatność (wg stanu na dzień 30.09.2018 r.).

W Działaniu 9.3., w ramach typu projektów II, dotyczącego edukacji na poziomie ogólnym, w wyniku przeprowadzonych naborów w obszarze edukacji ogólnej podpisano 14 umów na łączną kwotę dofinansowania UE 23 186 973,97 PLN.

W ramach podpisanych umów wartość docelowa wskaźników wynosi:

- Potencjał objętej wsparciem infrastruktury w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastruktury edukacyjnej (CI 35) – 12 696 osób, co stanowi 313,71% wartości końcowej dla tego obszaru wsparcia oraz 87,28% wartości docelowej dla całego Działania 9.3;
- Liczba wspartych obiektów infrastruktury edukacji ogólnej – 35 szt., co stanowi 233,33% wartości końcowej dla tego obszaru wsparcia oraz 100% wartości docelowej dla całego Działania 9.3.

Na podstawie zatwierdzonych wniosków o płatność (SL 2014) wartość osiągnięta wskaźników wynosi:

- Potencjał objętej wsparciem infrastruktury w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastruktury edukacyjnej (CI 35) – 4 174 osoby, co stanowi 103,14% wartości końcowej dla tego obszaru wsparcia oraz 28,69% wartości docelowej dla całego Działania 9.3;
- Liczba wspartych obiektów infrastruktury edukacji ogólnej – 3 szt., co stanowi 20% wartości końcowej dla tego obszaru wsparcia oraz 8,57% wartości docelowej dla całego Działania 9.3.

Podobnie jak w przypadku określania efektywności projektów z pozostałych obszarów, dla obszaru kształcenia ogólnego dokonano zestawienia osiągniętych wartości wskaźników produktu dla III kwartału 2018 r. Osiągnięte wartości wskazują, że należy kontynuować wdrażanie działań w dotychczasowy sposób. Przynosi to bowiem zadowalające efekty.

Tabela 21 Zestawienie osiągniętych wartości wskaźników produktu i rezultatu dla III kwartału 2018 roku

Rodzaj i nazwa wskaźnika	Wartość wskaźnika na koniec III kwartału 2018 r.
Wskaźniki produktu	
Liczba nauczycieli objętych wsparciem z zakresu TIK w programie	621
Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych lub umiejętności uniwersalnych w programie	24 896
Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych	16
Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały wyposażone w programie	65
Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie	1 165
Wskaźniki rezultatu bezpośredniego	

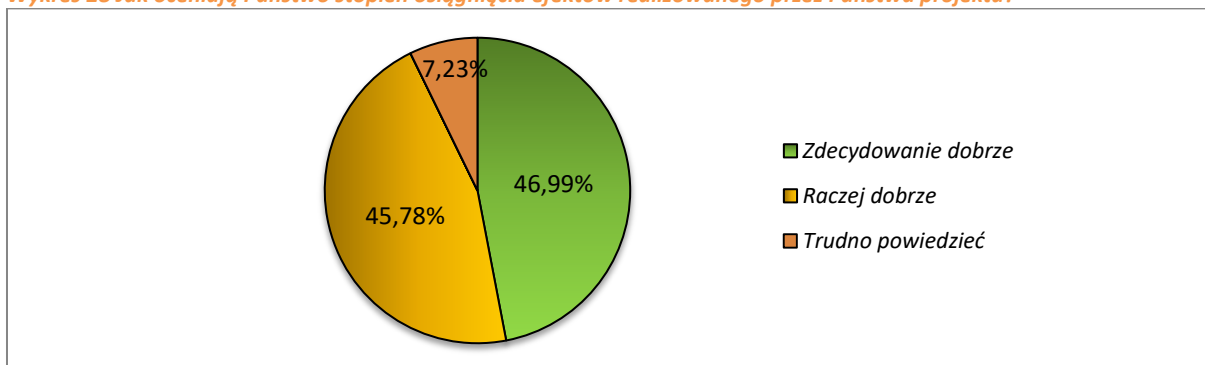
Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe lub umiejętności uniwersalne po opuszczeniu programu	11 945
Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych	75
Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu	984

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji kwartalnej dot. III kwartału 2018 roku – dane przekazane przez Zamawiającego (wg stanu na dzień 30.09.2018 r.).

łącznie na realizację projektów w ramach poddziałań pokrywających obszar edukacji ogólnej przeznaczono do końca III kwartału 2018 roku 17 777 657,92 PLN kosztów kwalifikowalnych dofinansowanych projektów. Analizując efektywność kosztową podniesienia kompetencji lub umiejętności uniwersalnych uczniów na poziomie ogólnym wskazać należy, że wsparcie przeznaczone dla jednego ucznia, przeznaczone na nabywanie przez niego kompetencji kluczowych lub umiejętności uniwersalnych wyniosło 1 488,29 PLN.

Odpowiedzi udzielone przez beneficjentów uczestniczących w badaniu CAWI/CATI świadczą o tym, że realizacja projektów z zakresu kształcenia ogólnego prowadzi do osiągnięcia zaplanowanych celów – 92,77% badanych oceniło pozytywnie stopień osiągnięcia efektów (w tym 46,99% zdecydowanie dobrze, a 45,78% - raczej dobrze). Żaden z respondentów nie udzielił odpowiedzi negatywnej, a 7,23% z nich miało trudności z dokonaniem oceny.

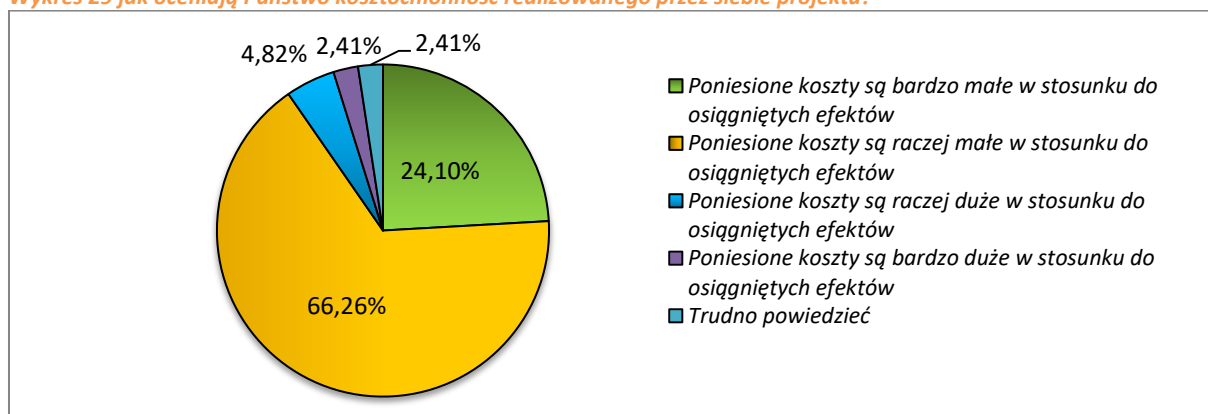
Wykres 28 Jak oceniają Państwo stopień osiągnięcia efektów realizowanego przez Państwa projektu?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z beneficjentami projektów z zakresu kształcenia ogólnego, n=83.

Beneficjenci w ramach badania CAWI/CATI zostali poproszeni o ocenienie efektywności realizowanych działań. Udzielone odpowiedzi świadczą o tym, że jest ona bardzo wysoka – zdaniem 90,36% respondentów poniesione koszty są małe w stosunku do osiągniętych efektów, zaś przeciwnego zdania było jedynie 7,23% badanych – wskazywali oni, że inwestycje wymagały dużych nakładów finansowych, a limity są niewspółmierne do cen rynkowych.

Wykres 29 jak oceniają Państwo kosztowność realizowanego przez siebie projektu?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z beneficjentami projektów z zakresu kształcenia ogólnego, n=83.

W kontekście kosztów poszczególnych przedsięwzięć dyrektorzy placówek uczestniczących w realizacji projektów wskazywali, że mieli niewielki wpływ na określenie poziomu środków przeznaczanych na poszczególne aspekty związane z realizacją projektów. W ich opinii, konsultacje z nauczycielami, jako odbiorcami wsparcia, pomogłyby zwiększyć skuteczność interwencji podejmowanej w ramach realizowanych projektów.

Zdaniem wszystkich dyrektorów placówek kształcenia ogólnego uczestniczących w indywidualnych wywiadach pogłębionych, projekty realizowane w ramach RPO-L2020 charakteryzują się wysokim poziomem skuteczności. Respondenci podkreślali realizację wszystkich wcześniej założonych celów oraz zwiększenie kwalifikacji nauczycieli oraz doposażenie pracowni przedmiotowych.

Wszystkie cele osiągnęliśmy, ale wie pani zawsze można więcej. Jeśli chodzi o projekty, pewna elastyczność w trakcie realizacji powinna być. Coś co najpierw zaplanujemy może nie być ciekawe dla ucznia, nie jesteśmy zawsze w stanie trafić w gusta. Mogłoby być tak, że jak zajęcia nie cieszą się popularnością, a drugie tak to fajnie by było, gdyby można było przesunąć środki na ten ciekawszy temat.

Źródło: badanie metodą IDI.

Dysponujemy w sposób bogaty pomocami dydaktycznymi, które pomagają w realizacji nowej podstawy programowej. Dzieci wygrywają w konkursach.

Źródło: badanie metodą IDI.

Również dyrektorzy szkół nieuczestniczących w realizacji projektów, biorący udział w wywiadach indywidualnych podkreślali skuteczność projektów, argumentowali to podniesieniem kompetencji uczniów oraz możliwością efektywnego kształcenia uczniów z niepełnosprawnościami, którzy cechują się specyficznymi potrzebami edukacyjnymi.

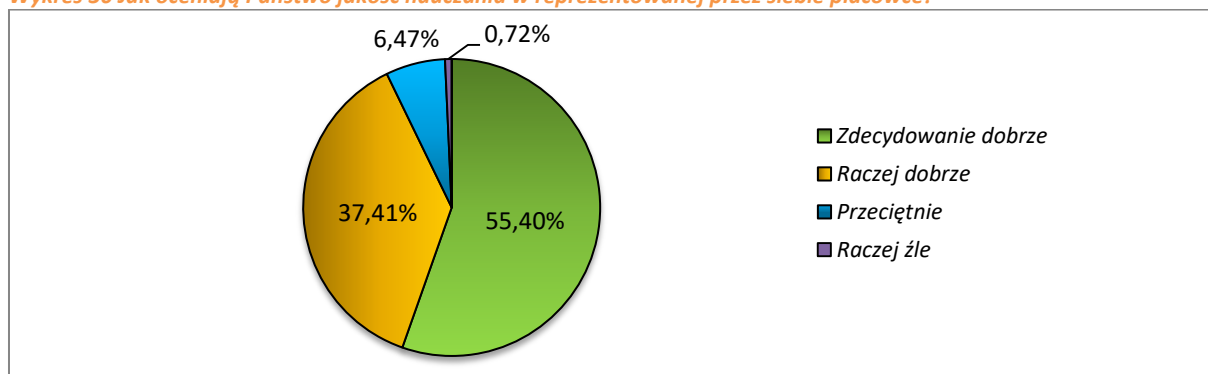
7.2.4. WPLYW WSPARCIA ŚRODKAMI Z PROGRAMU NA EFEKTY W OBSZARZE KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO

Zdecydowana większość uczestników badania PAPI reprezentujących placówki kształcenia ogólnego, które nie uczestniczyły we wsparciu w ramach RPO-L2020, wypowiedziały się pozytywnie na temat jakości nauczania w szkołach, które reprezentują – 55,4% respondentów wskazało odpowiedź

„zdecydowanie dobrze”, zaś 37,41% - „raczej dobrze”. Ocenę przeciętną wskazało 6,47% badanych, a 0,72% uznało, że jakość nauczania w szkołach, w których pracują jest raczej zła. Negatywne oceny wynikały z braku wykorzystania nowoczesnych rozwiązań, słabego zaplecza dydaktycznego oraz niskiej motywacji nauczycieli.

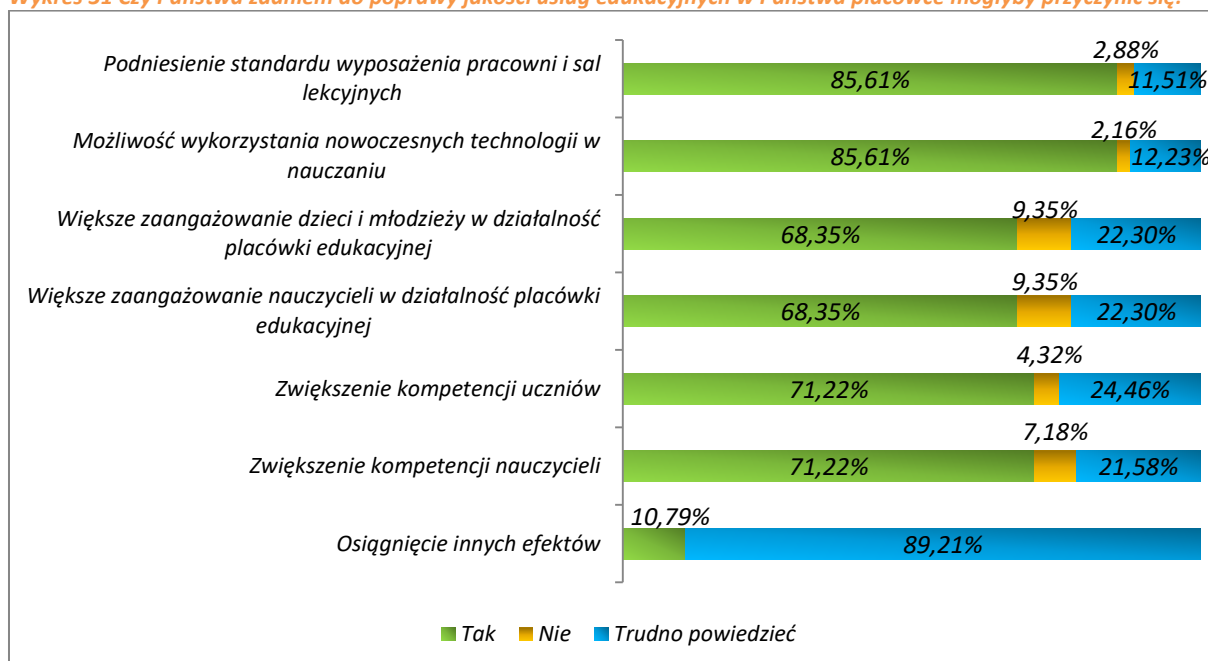
Wykres 30 Jak oceniają Państwo jakość nauczania w reprezentowanej przez siebie placówce?

Źródło: Badanie PAPI z nauczycielami, którzy nie uczestniczyli w projektach w zakresie edukacji w ramach RPO-L2020, n=139.

Zgodnie z wynikami badania PAPI wszystkie wskazane w kwestionariuszu działania mogą mieć znaczny wpływ na poprawę jakości usług edukacyjnych w placówkach kształcenia ogólnego. Najczęściej wskazywanymi przez respondentów odpowiedziami było podniesienie standardu wyposażenia pracowni i sal lekcyjnych oraz możliwość wykorzystania nowoczesnych technologii w nauczaniu (po 85,61% wskazań). Zwiększenie kompetencji nauczycieli i uczniów wskazało 71,22% badanych, zaś większe zaangażowanie nauczycieli, dzieci i młodzieży w działalności placówki edukacyjnej – 68,35%). Warto podkreślić, że wskazane działania można zrealizować w ramach RPO-L2020- wynika z tego, że oferowane w ramach Programu wsparcie jest dostosowane do potrzeb placówek kształcenia ogólnego.

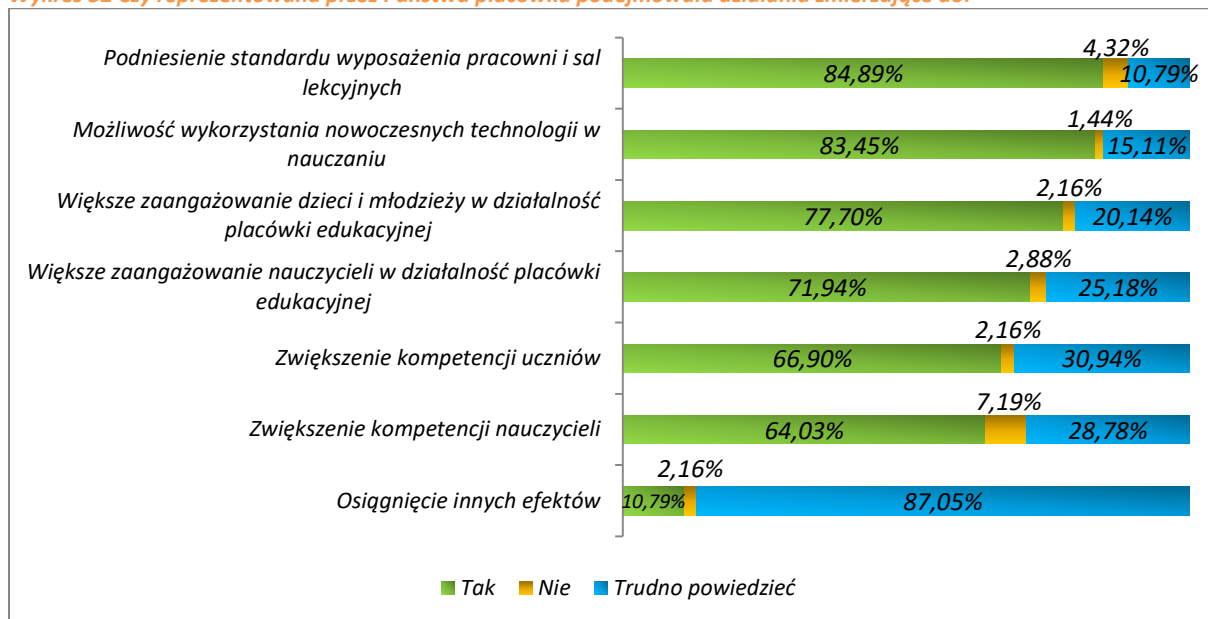
Wykres 31 Czy Państwa zdaniem do poprawy jakości usług edukacyjnych w Państwa placówce mogłyby przyczynić się:

Źródło: Badanie PAPI z nauczycielami, którzy nie uczestniczyli w projektach w zakresie edukacji w ramach RPO-L2020, n=139.

Reprezentowane przez uczestników badania PAPI placówki najczęściej podejmują działania mające na celu podniesienie standardu wyposażenia pracowni i sal lekcyjnych (84,89% wskazań) oraz zapewnienie możliwości wykorzystania w nauczaniu nowoczesnych technologii (83,45%). Respondenci wskazywali często również na większe zaangażowanie dzieci i młodzieży w działalności placówki (77,7%) oraz większe zaangażowanie nauczycieli w działalności placówki (71,94%). Nieco rzadziej badani wybierali odpowiedzi „zwiększenie kompetencji uczniów (66,91%) oraz zwiększenie kompetencji nauczycieli (64,03%). Należy zwrócić uwagę na fakt, iż w przypadku każdego ze wskazanych działań odsetek odpowiedzi świadczących o ich wdrażaniu był niższy od odsetka odpowiedzi dotyczących potrzeb realizacji – oznacza to, że chociaż w szkołach istnieje potrzeba inwestowania w jakość usług, to nie są one w stanie sfinansować wydatków.

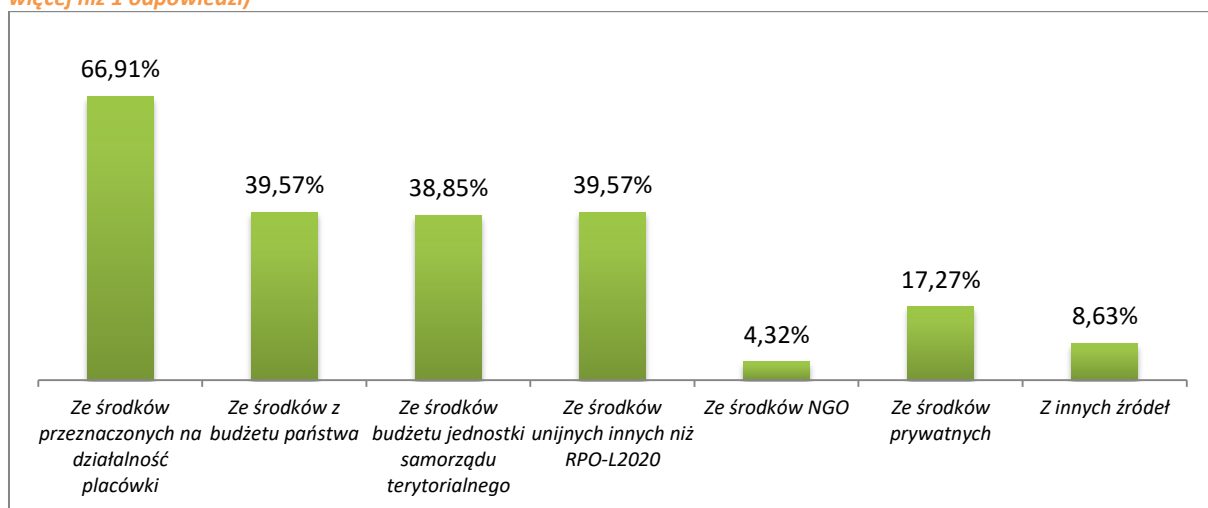
Wykres 32 Czy reprezentowana przez Państwa placówka podejmowała działania zmierzające do:

Źródło: Badanie PAPI z nauczycielami, którzy nie uczestniczyli w projektach w zakresie edukacji w ramach RPO-L2020, n=139.

Zgodnie ze wskazaniami uczestników badania PAPI placówki kształcenia ogólnego najczęściej finansują działania mające na celu podniesienie poziomu nauczania ze środków przeznaczonych na działalność placówki (odpowiedź tę wybrało 66,91% respondentów). Blisko 40% badanych wybrało odpowiedzi „ze środków unijnych innych niż RPO-L2020, ze środków z budżetu państwa oraz ze środków budżetu jednostki samorządu terytorialnego.

Wykres 33 Z jakich źródeł finansowane były działania zmierzające do osiągnięcia ww. celów? (możliwość wskazania więcej niż 1 odpowiedzi)

Źródło: Badanie PAPI z nauczycielami, którzy nie uczestniczyli w projektach w zakresie edukacji w ramach RPO-L2020, n=139.

Dyrektorzy szkół oferujących kształcenie na poziomie ogólnym deklarowali, iż bez wsparcia w ramach RPO-L2020 nie byłoby w stanie zrealizować projektów, w których uczestniczyli. Respondenci w szczególności podkreślali brak wystarczających środków finansowych przeznaczonych na ten cel i brak możliwości pozyskania dofinansowania z innych źródeł niż Program.

Nie. Sami byśmy za to nie zapłacili, innych źródeł też nie widzimy. Bez wsparcia finansowego takich zajęć byśmy nie poprowadzili, bo nie mamy na to pieniędzy.

Źródło: badanie metodą IDI.

Tożsamą opinię na temat wpływu środków z Programu na realizację projektów przedstawili dyrektorzy biorący udział w zogniskowanym wywiadzie grupowym oraz w diadach. Zdaniem badanych żadnego z efektów realizowanych projektów nie udało się osiągnąć bez wsparcia pochodzącego z RPO-L2020. Respondenci wskazali, że rodzice mogą wesprzeć szkołę finansowo, ale jest to uzależnione wyłącznie od ich dobrej woli, a ich zaangażowanie w życie szkoły spada wraz z wiekiem ucznia. Istnieje również możliwość założenia stowarzyszenia w szkole, jednak wiąże się z to koniecznością rozliczania działalności, a powstanie organizacji pozarządowej jest uzależnione od zgody dyrektora.

7.2.5. CZYNNIKI WPŁYWAJĄCE NA OSIĄGANE EFEKTY

W kontekście edukacji ogólnej jednym z celów jest kształcenie kompetencji kluczowych oraz umiejętności uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy. Czynnikiem wpływającym na osiągnięte efekty jest dążenie do sytuacji, gdzie kompetencje kluczowe i umiejętności uniwersalne, niezbędne na rynku pracy kształtowane będą na każdym przedmiocie szkolnym i na każdym etapie kształcenia. Istotnym czynnikiem, który przyczynia się do zapewnienia możliwości podjęcia zatrudnienia w przyszłości oraz zapobiegania wykluczeniu społecznemu, jest skupienie interwencji na uczniach z największymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi. Wsparcie służy tworzeniu w placówkach edukacyjnych ogólnodostępnych warunków do edukacji dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami, w tym uczniów z różnymi rodzajami niepełnosprawności, jak również rozpoznawaniu i zaspokajaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia. Jest też istotne w zakresie rozpoznawania indywidualnych możliwości psychofizycznych ucznia i czynników środowiskowych, wpływających na jego funkcjonowanie⁶³.

Ważnym elementem związanym z udzielanym wsparciem jest również obowiązek przeprowadzenia diagnozy poprzedzającej realizację działań, tym samym realizacja wsparcia jest dokonywana na podstawie indywidualnie zdiagnozowanego zapotrzebowania szkół lub placówek systemu oświaty⁶⁴, co przekłada się na osiągnięte efekty w zakresie poprawy sytuacji edukacji ogólnej.

W trakcie badania CAWI/CATI beneficjenci projektów z zakresu kształcenia ogólnego zostali zapytani o to, jakie czynniki miały w największym stopniu wpływ na efekty, które osiągnęli w wyniku realizacji projektów. Respondenci najczęściej wskazywali na:

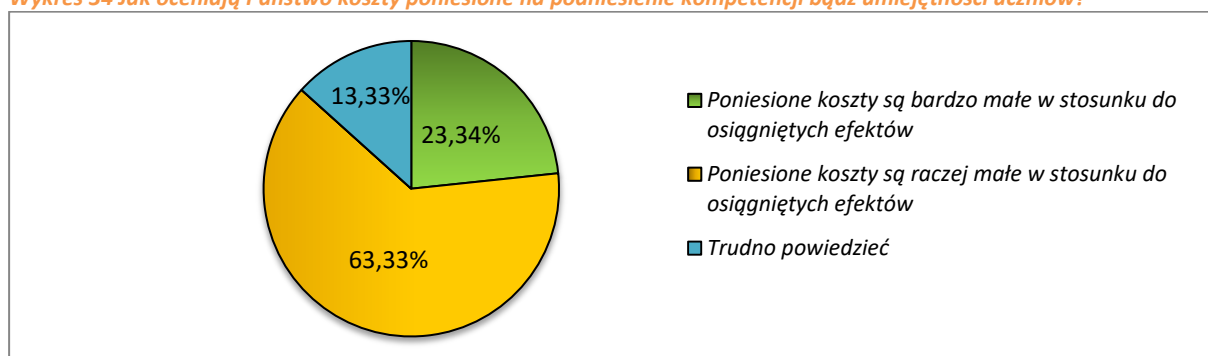
⁶³ Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w obszarze edukacji na lata 2014-2020, Minister Rozwoju i Finansów, Warszawa, 1 stycznia 2018 r., sygn. MR/2014-2020/19(03), s. 23.

⁶⁴ Tamże, s. 25.

- Wysokość wsparcia finansowego;
- Kompetencje osób zaangażowanych w projekt, zaangażowanie do jego realizacji specjalistów;
- Odpowiednie określenie zakresu działań merytorycznych;
- Właściwe zaplanowanie wydatków.

Żaden z beneficjentów uczestniczących w badaniu CAWI/CATI nie wskazał, iż koszty poniesione na podniesienie kompetencji bądź umiejętności uczniów są duże w stosunku do osiągniętych efektów. 23,34% respondentów uznało, że poniesione koszty są bardzo małe, zaś 63,33%, że są raczej małe. Świadczy to o wysokiej efektywności działań ukierunkowanych na zwiększanie kwalifikacji i umiejętności uczniów.

Wykres 34 Jak oceniają Państwo koszty poniesione na podniesienie kompetencji bądź umiejętności uczniów?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z beneficjentami projektów z zakresu kształcenia Ogólnego, n=83.

Zdaniem uczestników warsztatu ewaluacyjnego kluczowym czynnikiem wpływającym na stopień osiągniętych efektów jest odpowiednio przeprowadzona diagnoza potrzeb beneficjentów.

Dyrektorzy szkół oferujących kształcenie na poziomie ogólnym wskazali, że do czynników mających wpływ na osiągnięte efekty w ramach projektów realizowanych przy wsparciu pochodzących ze środków RPO-L2020 zaliczyć można przede wszystkim:

- Szkolenia i zajęcia dla nauczycieli, które w konsekwencji przekładają się na efektywniejszą pracę z uczniami.
- Środki techniczne wpływające na doposażenie pracowni i uatrakcyjnienie zajęć.
- Współpracę grona pedagogicznego z rodzicami i opiekunami uczniów.

Na pewno formy wsparcia nauczycieli. Kursy, warsztaty. Potem doposażenie bazy w tym samym obszarze i później kształcenie dzieci. Nie widzę nieskutecznych instrumentów.

Źródło: badanie metodą IDI.

W ramach badania metodą diad dyrektorzy wskazali, że młodsi uczniowie są bardziej zaangażowani, co sprawia, że w projekcie osiągnięte są lepsze efekty. Z drugiej zaś strony nastolatki chętniej rozmawiają o swoich potrzebach, o tym, co chcieliby robić podczas zajęć. Większą skutecznością cechują się działania, na które przychodzi zainteresowana młodzież, a nie uczniowie wydelegowani przez nauczyciela. Respondenci zwrócili uwagę na konieczność odpowiedniego dostosowania zajęć do grup wiekowych oraz do właściwego ich rozplanowania, tak, aby nie kolidowały z pozostałą

aktywnością uczniów. Pokreślono ponadto, że w przypadku organizacji zajęć w nielicznej grupie młodzież jest bardziej zaangażowana, gdyż ma świadomość tego, że coś się robi specjalnie dla nich – dotyczy to przede wszystkim uczniów pochodzących z rodzin z problemami.

Realizowane wsparcie było zróżnicowane ze względu na wiedzę i uzdolnienia uczniów – niektóre projekty były dedykowane uczniom słabszym i miały im pomóc nadrobić zaległości, inne zaś skierowano do młodzieży uzdolnionej, aby mogła ona rozwijać zainteresowania. Respondenci zwrócili jednam uwagę, że uczniowie klas ścisłych i humanistycznych nie powinni być kierowani na te same zajęcia, gdyż różnią się zbyt znacznie zainteresowaniami. Należy skoncentrować się na uczniach, którzy będą uczestniczyli z zainteresowaniem.

7.2.6. WPLYW WSPARCIA NA PODNIESIENIE JAKOŚCI KSZTAŁCENIA

Przedstawiciele placówek oferujących kształcenie na poziomie ogólnym, uczestniczący w wywiadach pogłębionych zwrócili uwagę na podniesienie jakości kształcenia dzięki wsparciu pochodzącemu z RPO-L2020. Respondenci wskazali przede wszystkim na działania, które wpłynęły na jakość kształcenia ogólnego, takie jak:

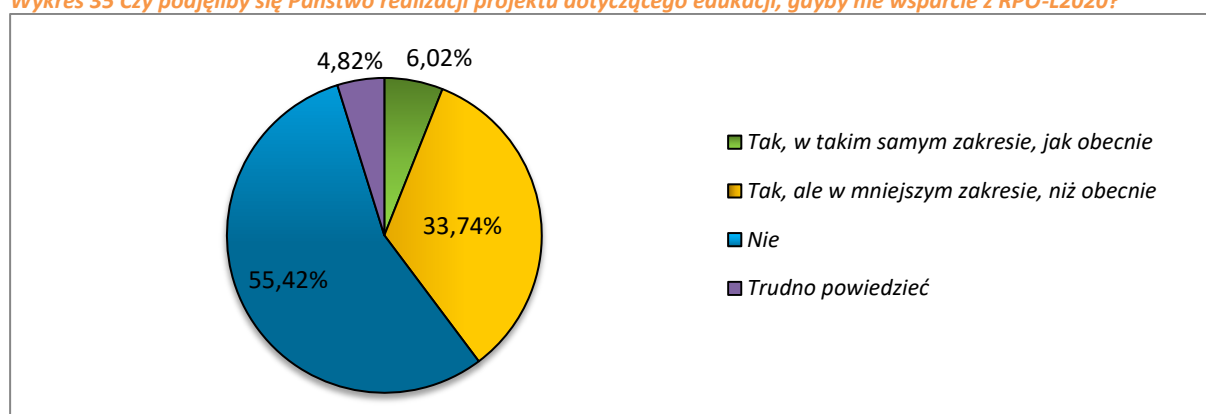
- Kursy dla nauczycieli,
- Wyposażenie i doposażenie laboratoriów i pracowni,
- Zwiększenie oferty edukacyjnej placówek kształcenia ogólnego.

Poszerzyły się środki dydaktyczne, uczniowie osiągają sukcesy w konkursach, poprawiły się wyniki egzaminów zewnętrznych.

Źródło: badanie metodą IDI.

Odpowiedzi udzielone przez beneficjentów świadczą o tym, iż bez wsparcia z RPO-L2020 nie byłaby możliwa realizacja projektów dotyczących kształcenia ogólnego w obecnym zakresie – jedynie 6,02% respondentów było przekonanych, że bez dofinansowania mogliby zrealizować działania w takim samym zakresie, jak obecnie. 33,74% uczestników badania wdrożyłoby projekty o mniejszej skali, zaś 55,42% w ogóle nie podjęłoby się realizacji projektu.

Wykres 35 Czy podjęliby się Państwo realizacji projektu dotyczącego edukacji, gdyby nie wsparcie z RPO-L2020?

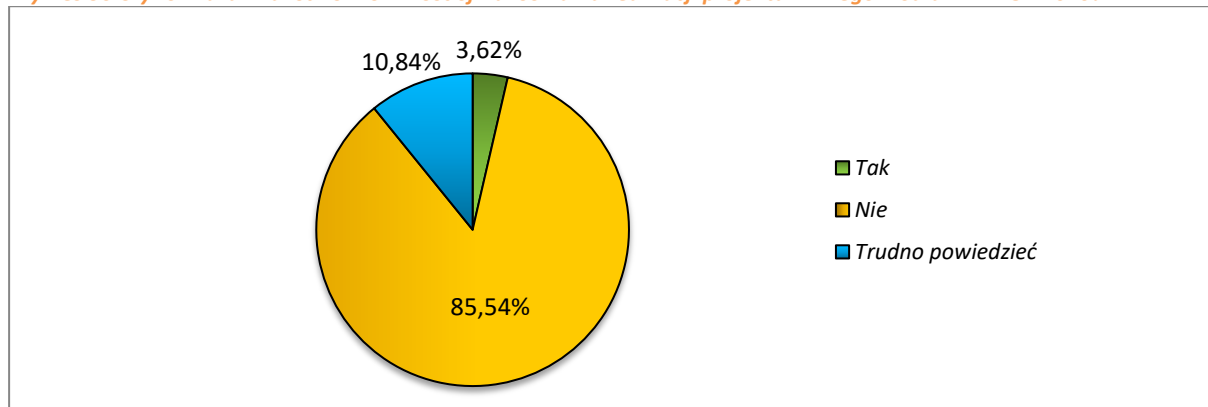

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z beneficjentami projektów z zakresu kształcenia ogólnego, n=83.

Jedynie 3,62% beneficjentów uczestniczących w badaniu CAWI/CATI rozważyło możliwość sfinansowania realizacji projektu ze źródła innego niż RPO-L2020. 85,54% respondentów nie brakło pod uwagę takiego rozwiązania.

Wykres 36 Czy rozważali Państwo możliwość sfinansowania realizacji projektu z innego źródła niż RPO-L2020?

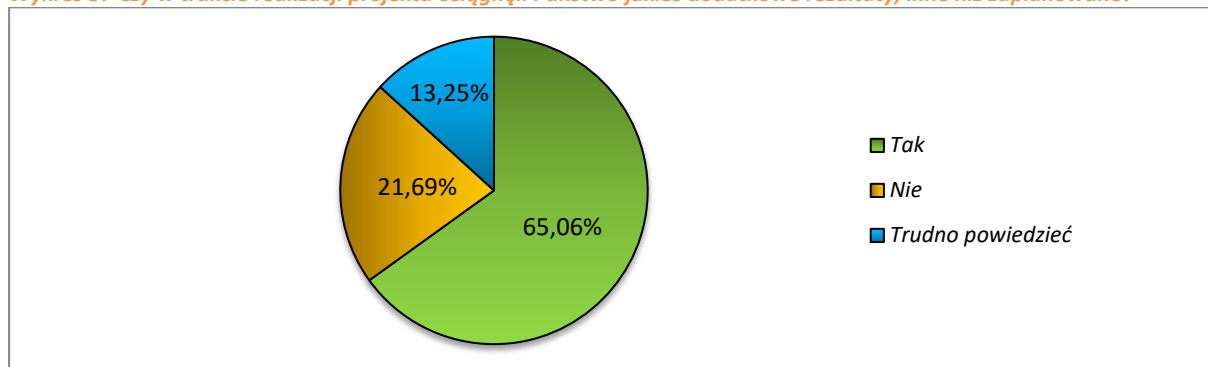

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z beneficjentami projektów z zakresu kształcenia ogólnego, n=83.

Blisko 2/3 beneficjentów uczestniczących w badaniu CAWI/CATI w trakcie realizacji projektów z zakresu kształcenia ogólnego osiągnęło efekty niezaplanowane we wniosku o dofinansowanie. Zaliczają się do nich:

- Wzrost zaangażowania uczniów;
- Wzrost zainteresowania szkołą;
- Rozwinięcie współpracy pomiędzy lokalnymi szkołami.

Wykres 37 Czy w trakcie realizacji projektu osiągnęli Państwo jakieś dodatkowe rezultaty, inne niż zaplanowane?

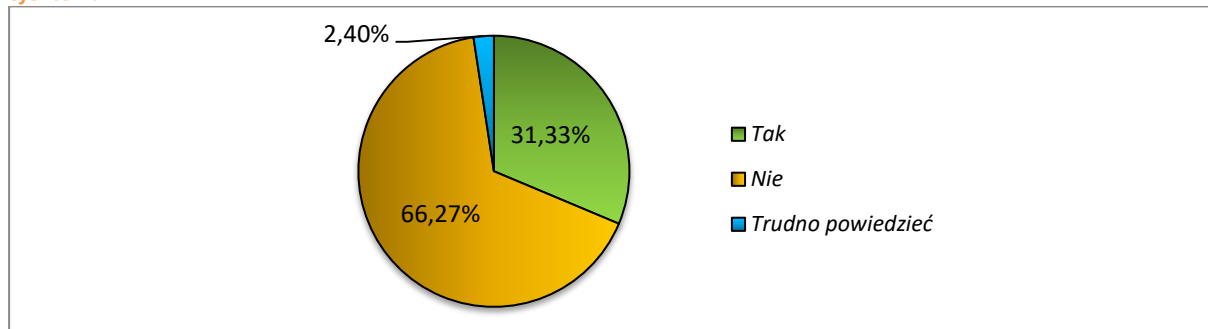
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z beneficjentami projektów z zakresu kształcenia ogólnego, n=83.

Uczestnicy warsztatu ewaluacyjnego za czynnik, który miał wpływ na podniesienie jakości kształcenia ogólnego na terenie województwa lubuskiego wskazali przede wszystkim zewnętrzne finansowanie, które stanowi „dźwignię” do poprawy funkcjonowania placówek edukacyjnych, w tym placówek oferujących kształcenie ogólne.

7.2.7. BARIERY I TRUDNOŚCI W REALIZACJI PROJEKTÓW Z OBSZARU KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO

Blisko 1/3 beneficjentów napotkała w trakcie realizacji projektów z zakresu kształcenia ogólnego na problemy – największą trudność stanowiła konieczność prowadzenia obszernej dokumentacji projektu. W związku z tym należy zastanowić się nad zmniejszeniem obciążeń w tym zakresie. Respondenci wskazywali również na trudności z osiągnięciem zakładanych wartości wskaźników oraz na niewystarczające w stosunku do potrzeb środki finansowe.

Wykres 38 Czy w trakcie realizacji projektu zauważyli Państwo jakieś bariery bądź trudności, które wpłynęły na osiągnięcie efektów?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z beneficjentami projektów z zakresu kształcenia ogólnego, n=83.

Dyrektorzy placówek oferujących kształcenie na poziomie ogólnym zostali zapytani również o bariery i trudności w realizacji projektów. W tym kontekście najczęściej deklarowali brak występowania trudności lub ich znikomy wpływ na realizację projektów. Wśród osób, które wyszczególniały bariery, dominowały głosy świadczące o występowaniu nadmiernej liczby dokumentacji, związanej z realizacją projektu oraz niewystarczający względem potrzeb czas trwania projektów.

Nie (...) Większych problemów nie ma. Jak są zajęcia dodatkowe, to zawsze jakieś drobne problemy się pojawiają np. dostosowanie harmonogramu. Takie rzeczy typowo organizacyjne.

Źródło: badanie metodą IDI.

Powyższe opinie zostały potwierdzone w ramach zogniskowanego wywiadu grupowego. Ponadto trudności związane z nadmiernym obciążeniem biurowym były również wskazywane przez dyrektorów placówek nierealizujących projektów.

W ramach diad dyrektorzy placówek oferujących kształcenie na poziomie ogólnym wskazali, że mieli trudności w sytuacji, gdy musieli przydzielić uczniów do konkretnych zajęć, gdyż większość ich podopiecznych nie wiedziała, które z dostępnych zajęć wybrać.

Uczestnicy badania diada wskazali na niedoskonałości realizowanych projektów, takie jak:

- Niedostateczna współpraca w przypadku projektów uwzględniających kilka szkół –każda placówka indywidualnie określała program;
- Skoncentrowanie się na zbyt dużej liczbie dziedzin, przez co liczba pomocy dydaktycznych dedykowanych konkretnym przedmiotom była niedostateczna;

- Organizowanie zajęć dla uczniów w soboty – wpływało to negatywnie na frekwencję, gdyż część młodzieży nie chciała poświęcać czasu wolnego, zaś niektóre osoby miały problem z dojazdem;
- Konieczność określenia, jakie pomoce dydaktyczne i materiały będą potrzebne bez wcześniejszego zorientowania się, jakie są możliwości i potrzeby w tym zakresie;
- Położenie podczas szkoleń zbyt dużego nacisku na teorię;
- Brak możliwości rotacji uczniów między przedmiotami, np. jeśli uczeń zapisał się na zajęcia z chemii, to nie mógł uczestniczyć w zajęciach z matematyki;
- Zbyt późne przekazanie nauczycielom narzędzi służących realizacji zajęć z uczniami;
- Zbyt duże grupy, ograniczające możliwości indywidualnej pracy z uczniami;
- Niedostosowanie zajęć do wieku i zainteresowań uczniów (zdarzało się, że na te same zajęcia przychodzili uczniowie z gimnazjów i liceów, bądź z klas ścisłych i humanistycznych).

7.2.8. KORELACJA WSPARCIA Z ZDIAGNOZOWANYMI PROBLEMAMI ZAWARTYMI W REKOMENDACIACH RADY DLA POLSKI (COUNTRY SPECIFIC RECOMMENDATIONS) I COUNTRY REPORT DLA POLSKI NA POZIOMIE REGIONALNYM

Jak zauważono w *Zaleceniu Rady* z dnia 13 lipca 2018 r. w sprawie krajowego programu reform Polski na 2018 r. oraz zawierającym opinię Rady na temat przedstawionego przez Polskę programu konwergencji na 2018 r., dodatkowym sposobem zwiększenia zarówno aktywności zawodowej ludności, jak i zdolności gospodarki do innowacji, jest wyposażenie uczniów i osób dorosłych w odpowiednie umiejętności i kompetencje, które mogą być pomocne w znalezieniu zatrudnienia na szybko zmieniającym się rynku pracy⁶⁵. Jak zauważono wcześniej, przysposobienie do nabycia kompetencji niezbędnych na rynku pracy odbywać powinno się na każdym, nawet najwcześniejszym etapie nauczania. Niekorzystny stan rzeczy w kontekście pewnych luk w umiejętnościach cyfrowych, ogranicza szanse na rynku pracy⁶⁶. Kompleksowe działania mające na celu poprawę zdiagnozowanej sytuacji są przedmiotem interwencji podejmowanej w ramach OP 8.

7.2.9. DOBRE PRAKTYKI W OBSZARZE KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO

40,96% beneficjentów uczestniczących w badaniu CAWI/CATI wskazało, że w trakcie realizacji projektów udało im się wypracować dobre praktyki, które można i warto kontynuować w przyszłości. Zaliczają się do nich:

- Współpracę z innymi podmiotami oraz pomiędzy nauczycielami;
- Wprowadzenie dodatkowych zajęć dla uczniów;
- Prowadzenie zajęć metodą eksperymentu;
- Wykorzystywanie oprogramowania edukacyjnego.

Do dobrych praktyk związanych z realizacją projektów dyrektorzy placówek uczestniczących w badaniu metodą diad zaliczyli:

⁶⁵ Zalecenie Rady z dnia 13 lipca 2018 r. w sprawie krajowego programu reform Polski na 2018 r. oraz zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Polskę programu konwergencji na 2018 r., s. 3.

⁶⁶ Tamże.

- Zaoferowanie młodzieży osiągającej słabsze wyniki w nauce możliwości nadrobienia braków edukacyjnych i podniesienia samooceny,
- Korelację międzyprzedmiotową,
- Dzielenie się pozyskanymi informacjami z innymi nauczycielami,
- Przeprowadzenie spotkania organizacyjno-informacyjnego,
- Dopracowanie projektów, aby nie występowały zdarzenia, na które nauczyciele nie są przygotowani,
- Zapewnienie wynagrodzenia dla wszystkich osób zaangażowanych w projekt,
- Zapewnienie poprawnego przepływu informacji pomiędzy wszystkimi instytucjami odpowiedzialnymi za realizację projektu.

Wskazane dobre praktyki nie występowały we wszystkich projektach, jednak stanowiły pewien wzorzec, który uznano za godny naśladowania. Należy zaznaczyć, że zdania badanych były podzielone i część z nich wskazywała, że w ramach projektów, w jakich uczestniczyli, nie występowały elementy zidentyfikowane przez innych respondentów jako dobre praktyki.

Wszelkie projekty, które stawiają na nowoczesność: robotyka, programowanie, kodowanie. To pokazuje co jest potrzebne, uczniowie się bardzo rozwijają.

Źródło: badanie metodą IDI.

Tak. Dobrą praktyką było wprowadzenie zajęć, w których uczniowie mogli wyjść z ławek, gdzie uczniowie korzystają nie tylko z podręcznika, ćwiczeń, ale też korzystają z innych pomocy, gdzie aktywnie wykonują zadania powierzone przez nauczyciela.

Źródło: badanie metodą IDI (metoda kontrfaktyczna).

Dyrektorzy placówek kształcenia ogólnego, uczestniczący w zogniskowanym wywiadzie grupowym, potwierdzili opinie dyrektorów uczestniczących w wywiadach indywidualnych, a ponadto zwrócili szczególną uwagę na konieczność realizacji zajęć poza „szkolnymi ławkami”, zmierzającymi do nauki praktyki, a nie tylko teorii.

7.2.10. KORELACJA WSPARCIA Z ZAŁOŻENIAMI PROGRAMU ROZWOJU INNOWACJI WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO

Potencjał ludzki i zasoby siły roboczej o odpowiednich kompetencjach, odpowiadających na potrzeby przedsiębiorstw innowacyjnych, są jednym z filarów gospodarki opartej na wiedzy. Jest to szczególnie istotne w niewielkich regionach, takich jak województwo lubuskie, które są dotknięte wysoką presją konkurencyjną ze strony większych ośrodków i doświadczają ujemnego salda migracji oraz ubytku wykwalifikowanej siły roboczej⁶⁷. Wykazaną w *Programie Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego* istotną słabością regionu jest niedostosowanie edukacji do wymogów rynku pracy, jak również słaba edukacja dla innowacji, do czego przyczynia się niewystarczająca infrastruktura techniczna sprzyjająca działalności badawczo-rozwojowej (szkoły średnie), niski poziom wiedzy praktycznej absolwentów, słaba oferta kształcenia ustawicznego oraz zapotrzebowania na nie.

⁶⁷ *Program Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego, załącznik do uchwały nr 279/3968/18 Zarządu Województwa Lubuskiego z dnia 30 sierpnia 2018 r., s. 14.*

Innymi kluczowymi problemami na terenie województwa był niski poziom kształcenia technicznego na różnych poziomach, w tym brak mechanizmów kształcenia dualnego, brak wykwalifikowanej kadry, niskie płace, brak wymiany informacji o zasobach i potrzebach, rozbieżne potrzeby. Zgodnie z informacjami zawartymi w RPO-L2020, realizacja przedsięwzięć w ramach OP 8 wpisuje się we wspieranie wszystkich inteligentnych specjalizacji województwa⁶⁸. Typy projektów przewidziane do realizacji w ramach osi priorytetowej wspierającej edukację w RPO-L2020 wpisują się w wyzwania stojące przed województwem, określone w *Programie Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego*, przede wszystkim poprzez podnoszenie poziomu umiejętności praktycznych wśród absolwentów szkół.

Przedstawiciele instytucji zaangażowanych w realizację RPO-L2020 uczestniczący w warsztacie ewaluacyjnym podkreślali korelację wsparcia z założeniami *Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego*, które argumentowali wysokością dofinansowania w danym projekcie, która poprzedzona jest odpowiednimi diagnozami.

7.3. Kształcenie zawodowe

7.3.1. WYZWANIA I POTRZEBY W OBSZARZE KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO

Analizując dane dotyczące lat 2010-2016 zauważyć można duże zróżnicowanie w zakresie liczby szkół zasadniczych zawodowych, w tym szkół specjalnych przysposabiających do wykonywania zawodu na terenie województwa lubuskiego. Największa liczba tego typu placówek występowała na terenie powiatu żarskiego.

Tabela 22 Liczba szkół zasadniczych zawodowych i specjalnych przysposabiających do pracy razem [obiekty]

Powiat	2010 r.	2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.
Powiat gorzowski	4	4	4	4	4	4	3
Powiat krośnieński	7	7	8	5	4	4	4
Powiat międzyrzecki	5	5	5	5	5	5	5
Powiat nowosolski	7	7	7	7	7	7	7
Powiat słubicki	4	4	4	4	4	4	3
Powiat strzelecko-drezdenecki	5	5	5	5	5	5	5
Powiat sulęciński	2	2	2	2	2	2	2
Powiat świebodziński	4	5	5	5	5	5	5
Powiat zielonogórski	3	3	3	3	3	3	3
Powiat żagański	7	7	8	8	8	7	7
Powiat żarski	11	11	10	9	9	9	9
Powiat wschowski	4	4	6	4	4	4	4
Powiat m. Gorzów Wielkopolski	8	8	8	8	8	8	8
Powiat m. Zielona Góra	7	8	9	10	8	7	7
LUBUSKIE	78	80	84	79	76	74	72

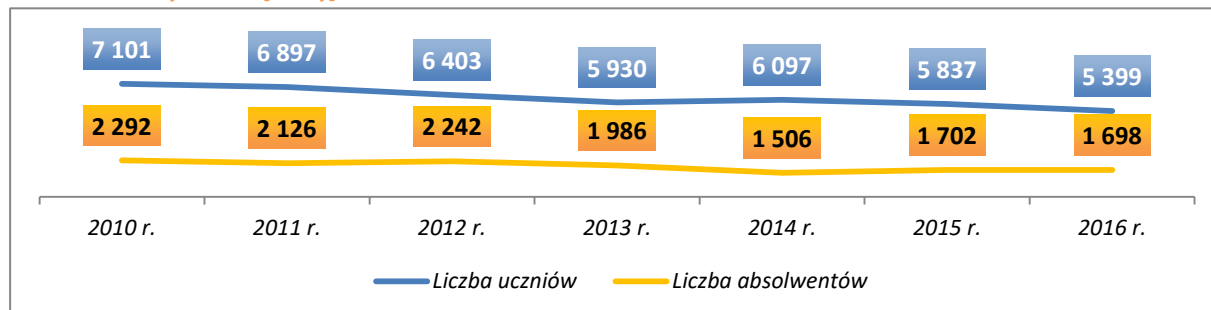
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych: <https://bdl.stat.gov.pl> (dostęp: 08.11.2018).

Należy jednak zwrócić uwagę na znaczny spadek liczby uczniów w szkołach zasadniczych zawodowych oraz w szkołach specjalnych przysposabiających do pracy w województwie lubuskim. Na przestrzeni lat 2010-2016 liczba osób uczęszczających do takich placówek spadła o blisko 24%

⁶⁸ Tamże, s. 107.

(z 7 101 osób do 5 399 osób). Spadek dotyczy także liczby absolwentów tych placówek: ich liczba w latach 2010-2016 spadła o ponad 29% (z 2 202 osób do 1 698 osób). Przewidywania wskazują na dalszy prognozowany spadek liczby uczniów szkół zawodowych⁶⁹.

Wykres 39 Liczba uczniów w szkołach zasadniczych zawodowych i specjalnych przysposabiających do pracy razem i absolwentów tych szkół [osoby]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych: <https://bdl.stat.gov.pl> (dostęp: 08.11.2018).

Szczegółowe dane dotyczące liczby uczniów w zasadniczych szkołach zawodowych oraz szkołach przysposabiających do wykonywania zawodu w podziale na poszczególne powiaty województwa lubuskiego prezentuje zamieszczona poniżej tabela. Największy spadek liczby uczniów w szkołach zawodowych oraz szkołach specjalnych przysposabiających do wykonywania zawodu dotyczy powiatu krośnieńskiego, w którym liczba uczniów spadła w 2016 roku o ponad 60% w stosunku do 2010 roku. Również w powiatach sulęcińskim i słubickim spadek liczby uczniów tych szkół wyniósł ponad 50% w badanym okresie. Najmniejszy spadek liczby uczniów nastąpił zaś w powiecie świebodzińskim (jedynie 2%).

Tabela 23 Liczba uczniów w szkołach zasadniczych zawodowych i specjalnych przysposabiających do pracy razem

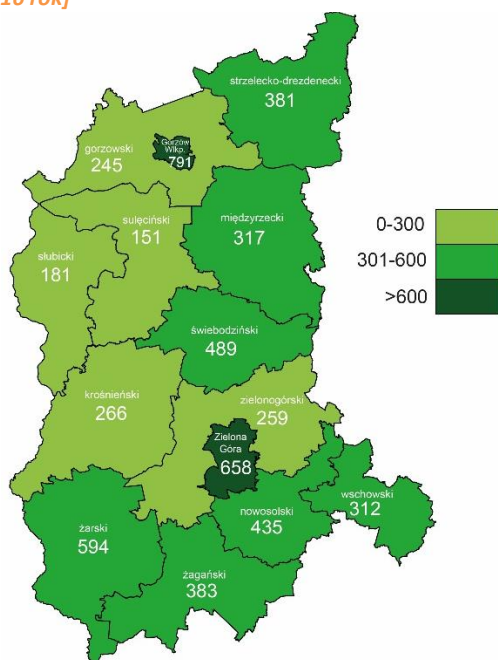
Powiat	2010 r.	2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.
Powiat gorzowski	261	235	238	259	268	287	245
Powiat krośnieński	427	367	314	290	294	290	266
Powiat międzyrzecki	410	421	377	363	348	307	317
Powiat nowosolski	612	570	524	477	515	479	435
Powiat słubicki	184	178	185	148	130	108	118
Powiat strzelecko-drezdenecki	502	506	462	441	421	415	381
Powiat sulęciński	233	226	171	163	162	164	151
Powiat świebodziński	499	528	552	478	564	522	489
Powiat zielonogórski	377	351	320	283	307	284	259
Powiat żagański	478	477	461	439	461	448	383
Powiat żarski	710	629	581	573	596	651	594
Powiat wschowski	389	418	387	338	360	330	312
Powiat m. Gorzów Wielkopolski	1 114	1 037	984	893	896	850	791
Powiat m. Zielona Góra	905	954	847	785	775	702	658
LUBUSKIE	7 101	6 897	6 403	5 930	6 097	5 837	5 399

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych: <https://bdl.stat.gov.pl> (dostęp: 08.11.2018).

⁶⁹ Raport końcowy z badania ewaluacyjnego pn. *Diagnoza stanu i perspektyw rozwoju szkolnictwa zawodowego w województwie lubuskim, Zielona Góra, kwiecień 2015, s. 37-38.*

Mapa 6 Liczba uczniów w szkołach zasadniczych zawodowych i przysposabiających do pracy specjalnych razem w podziale na powiaty [dane za 2016 rok]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych: <https://bdl.stat.gov.pl> (dostęp: 08.11.2018).

Reforma systemu edukacji z 2017 roku spowodowała, że zasadnicze szkoły zawodowe zostały przekształcone w szkoły branżowe I stopnia. Powoduje to, że prócz powyżej zamieszczonych danych należy uwzględnić w analizie liczbę tego typu placówek i ich uczniów po wejściu w życie reformy szkolnictwa. Liczba szkół zawodowych i przysposabiających do wykonywania zawodu w województwie lubuskim w latach 2010-2016 wahała się pomiędzy 72 a 84 placówkami. Po reformie liczba szkół branżowych I stopnia na terenie województwa lubuskiego wynosi 41. W szkołach branżowych I stopnia uczy się łącznie 1 535 uczniów. Największa liczba uczniów szkół branżowych I stopnia kształci się na terenie powiatu m. Gorzowa Wielkopolskiego (259 osób), powiatu m. Zielonej Góry (180 osób), a także powiatów zarskiego (142 osoby), świebodzińskiego (128 osób), zagańskiego (127 osób), strzelecko-drezdeneckiego (118 osób), nowosolskiego (116 osób). Najmniejsza liczba takich uczniów kształci się na terenie powiatu ślubickiego (32 osoby).

Tabela 24 Szkoły branżowe I stopnia - liczba placówek i uczniów w podziale na powiaty [dane za 2017 rok]

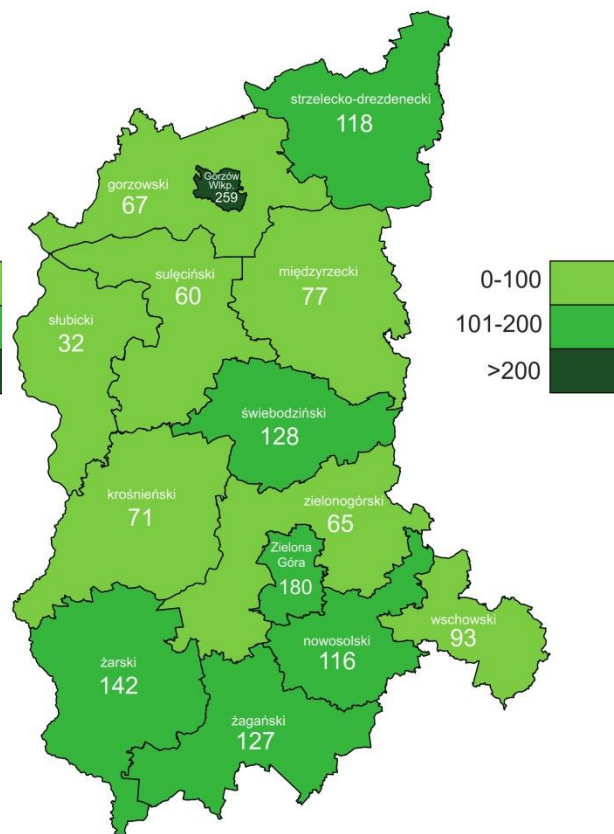
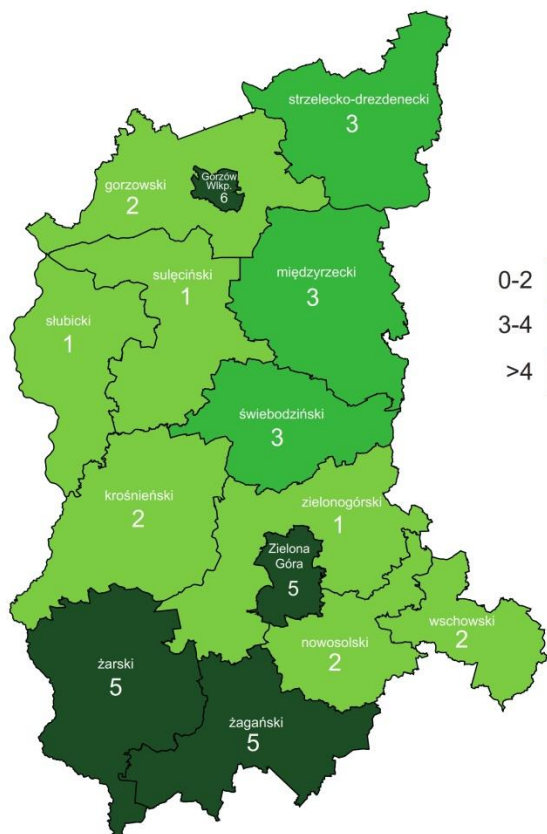
Powiat	Liczba placówek	Liczba uczniów
Powiat gorzowski	2	67
Powiat krośnieński	2	71
Powiat międzyrzecki	3	77
Powiat nowosolski	2	116
Powiat ślubicki	1	32
Powiat strzelecko-drezdenecki	3	118
Powiat sulęciński	1	60
Powiat świebodziński	3	128
Powiat zielonogórski	1	65
Powiat zagański	5	127

Powiat żarski	5	142
Powiat wschowski	2	93
Powiat m. Gorzów Wielkopolski	6	259
Powiat m. Zielona Góra	5	180
LUBUSKIE	41	1 535

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych: bdl.stat.gov.pl (dostęp: 09.11.2018).

Mapa 7 Szkoły branżowe 1 stopnia - liczba placówek w podziale na powiaty [dane za 2017 rok]

Mapa 8 Szkoły branżowe 1 stopnia - liczba uczniów w podziale na powiaty [dane za 2017 rok]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych: bdl.stat.gov.pl (dostęp: 09.11.2018).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych: bdl.stat.gov.pl (dostęp: 09.11.2018).

Monitoring zawodów prowadzony przez Wojewódzki Urząd Pracy w Zielonej Górze⁷⁰ wskazuje, że w pierwszej połowie 2018 roku wśród zawodów deficytowych znalazły się, obok zawodów wymagających wysokich kwalifikacji, zawody wymagające umiejętności praktycznych, których zdobycie jest możliwe w szkole zawodowej. Do zawodów deficytowych zaliczają się m. in. monterzy i operatorzy maszyn i urządzeń, kierowcy, robotnicy budowlani, w tym tynkarze i murarze, szklarze, tapicerzy, kaletnicy i tartacznicy. Należy przy tym wskazać, że w przypadku robotników budowy dróg, tynkarzy, szklarzy, ogrodników, monterów zabudowy, elektromonterów, kaletników i rymarzy oraz operatorów maszyn i urządzeń zdiagnozowano maksymalny deficyt pracowników⁷¹.

⁷⁰ Dane ze strony internetowej Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Zielonej Górze: <http://wupzielonagora.praca.gov.pl/rynek-pracy/statystyki-i-analazy/monitoring-zawodow> (dostęp: 8.11.2018).

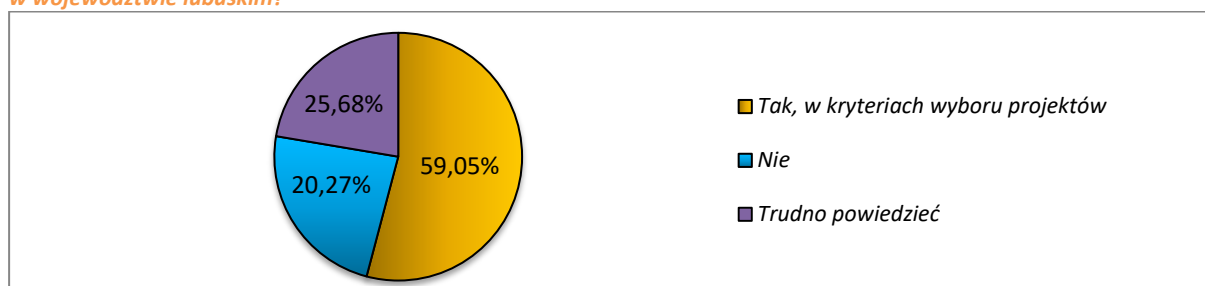
⁷¹ Tamże,.

Analizując otoczenie społeczno-gospodarcze regionu, należy wskazać, że niektóre z branż gospodarczych w województwie cechują się szybszym rozwojem niż inne. Dotyczy to branż: motoryzacyjnej, chemicznej, materiałów budowlanych, informatycznej i drzewnej⁷². We wszystkich tych branżach (z wyjątkiem informatycznej) wykorzystywane jest doświadczenie osób z wykształceniem zawodowym.

Przytoczone dane dotyczące liczby osób z wykształceniem zawodowym oraz analiza kierunków rozwoju województwa, zawartych w *Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020* pokazują, że konieczne jest podjęcie kompleksowych działań w celu przeciwdziałania dalszemu spadkowi liczby osób kształcących się w szkołach zawodowych województwa.

Beneficjentów realizujących projekty z zakresu kształcenia zawodowego zapytano w ramach badania CAWI/CATI o to, czy w ramach naborów wniosków, w których składali wnioski o dofinansowanie, przewidziano preferencje dla projektów odpowiadających na wyzwania społeczno-ekonomiczne i edukacyjne w województwie lubuskim. Odpowiedzi twierdzącej udzieliło 59,05% respondentów. 20,27% beneficjentów wskazało, że preferencje nie zostały przewidziane w ramach naboru wniosków, w którym startowali, a 25,68% badanych miało trudności z udzieleniem odpowiedzi na to pytanie.

Wykres 40 Czy w ramach naboru/ów wniosków, w których składali Państwo wniosek o dofinansowanie projektu, przewidziano preferencje dla projektów odpowiadających na wyzwania społeczno-ekonomiczne i edukacyjne w województwie lubuskim?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z beneficjentami projektów z zakresu kształcenia zawodowego, n=74.

Dyrektorzy placówek uczestniczących w realizacji projektów z obszaru kształcenia zawodowego zostali zapytani czy RPO-L2020 w części dotyczącej wsparcia infrastruktury edukacyjnej stanowi odpowiedź na wyzwania w tym zakresie pojawiające się w regionie – respondenci jednomyślnie uznali, że realizowane projekty są odpowiednio dobrane pod względem wyzwań związanych z kształceniem zawodowym i potrzeb beneficjentów.

Również dyrektorzy uczestniczący w badaniu metodą zogniskowanego wywiadu grupowego są zdania, że realizowane przedsięwzięcia odpowiadają na wyzwania w obszarze kształcenia zawodowego. Uczestnicy badania wskazywali przede wszystkim na konieczność diagnozy rynku pracy, a w konsekwencji realizację działań odpowiadających na zdiagnozowane wyzwania.

⁷² *Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020, Zielona Góra 2012, załącznik do uchwały nr XXXII/319/12 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 19 listopada 2012, s. 12.*

Na wyzwania rynku pracy. Było to skoncentrowane na zbadaniu rynku pracy, zorientowania się na potrzeby rynku, włączenie się pracodawców.

Źródło: badanie metodą FGI.

U nas w szkole poszliśmy w kierunku umiejętności zawodowych potrzebnych na rynku pracy, których nie ma w podstawie programowej. Te kursy są bardzo oblegane. (...)

Pracodawcy poznają jakość szkoły, potem zatrudniają naszych uczniów.

Źródło: badanie metodą FGI.

Opinię dyrektorów szkół zawodowych potwierdzili przedstawiciele instytucji zaangażowanych w realizację RPO-L2020, którzy podczas warsztatu ewaluacyjnego zwrócili uwagę na fakt zatwierdzania przez Komitet Monitorujący RPO-L2020 kryteriów wyboru projektu, zarówno w przypadku trybu konkursowego, jak i pozakonkursowego.

Tak, kryteria wyboru projektu, nad którym czuwa Komitet. Takim kryterium jest np. preferowanie szkół, które mają niższy wskaźnik osiągnięć z egzaminów niż średnia województwa.

Źródło: badanie metodą warsztatu ewaluacyjnego.

7.3.2. DZIAŁANIA PODEJMOWANE W PROJEKTACH Z OBSZARU EDUKACJI ZAWODOWEJ W RAMACH RPO-L2020

W ramach RPO-L2020 działania z zakresu szkolnictwa zawodowego możliwe są do realizacji przy wsparciu środków pochodzących z poddziałań 8.4.1. i 8.4.2. oraz 9.3.1. i 9.3.2. W ramach OP 8 podejmowane są przedsięwzięcia o charakterze miękkim, współfinansowane ze środków EFS, natomiast w przypadku OP 9 są to działania o charakterze infrastrukturalnym, podejmowane w ramach EFRR.

Należy uznać, że wsparcie udzielane w ramach poddziałań 8.4.1. oraz 8.4.2., współfinansowanych z EFS, stanowi odpowiedź na zdiagnozowane w dokumencie problemy. Uwagę należy zwrócić przede wszystkim na typy projektów 2 i 3, które zakładają realizację zadań z zakresu wspierania CKZiU oraz rozwoju doradztwa edukacyjno-zawodowego.

Program Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego wskazuje, że głównymi problemami, które można odnieść do obszaru edukacji zawodowej są:

- niski poziom kształcenia;
- niedobór szkół, w tym szkół zawodowych;
- brak współpracy szkół z przedsiębiorcami;
- niewystarczające zasoby siły roboczej;
- niekorzystne prognozy demograficzne;
- niski poziom wiedzy praktycznej absolwentów szkół;
- oderwanie nauki od potrzeb rynku.

Wszystko to generuje dalsze problemy, przejawiające się m. in. w odpływie młodych ludzi (siły roboczej) z województwa⁷³.

⁷³ Program Rozwoju innowacji Województwa Lubuskiego, Zielona Góra 2018, załącznik do uchwały nr 279/3968/18 Zarządu Województwa Lubuskiego z dnia 30 sierpnia 2018 roku, s. 7-17.

Przewidziane w ramach poddziałań 8.4.1. i 8.4.2. wsparcie pozwala na podniesienie jakości kształcenia i szkolenia zawodowego poprzez m. in. rozwój współpracy placówek edukacyjnych z ich otoczeniem społeczno-gospodarczym w zakresie doskonalenia umiejętności nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu oraz w zakresie podnoszenia umiejętności i uzyskiwania kwalifikacji zawodowych przez uczniów. Działania te w założeniach przyczyniać się powinny do zwiększenia zdolności absolwentów placówek kształcenia zawodowego do zatrudnienia.

W zakresie lepszego niż dotychczas oddziaływania szkolnictwa zawodowego na potrzeby rynku pracy interwencja przewidziana jest w ramach projektów typu 2. Realizacja przedsięwzięć z tego zakresu przewiduje tworzenie i rozwój ukierunkowanych branżowo CKZiU; odbywać się to powinno przez działania dwojakiego rodzaju: z jednej strony poprzez przygotowanie szkół i placówek kształcenia zawodowego do pełnienia funkcji CKZiU (lub innych zespołów, realizujących zbieżne z nimi zadania w określonej branży), z drugiej zaś poprzez wsparcie realizacji zadań CKZiU (lub ich odpowiedników). Rozwiązaniu problemów dotyczących niewystarczających zasobów siły roboczej wykwalifikowanych odpowiednio do potrzeb regionalnego rynku pracy sprzyjać ma też realizacja projektów w ramach trzeciego typu. W ramach tego typu projektów przewidziano rozwój doradztwa edukacyjno-zawodowego. Wsparcie realizowane jest poprzez wspomaganie osób realizujących zadania z zakresu doradztwa zawodowego w uzyskiwaniu kwalifikacji doradców zawodowych, podnoszenie kompetencji doradców zawodowych, a także poprzez tworzenie Szkolnych Punktów Informacji i Kariery oraz zewnętrzne wsparcie szkół w obszarze doradztwa edukacyjno-zawodowego.

Tym samym uznać należy, że oferowane w ramach EFS wsparcie dla obszaru edukacji zawodowej pozwala na przeciwstawienie się negatywnym zjawiskom, wskazanym m. in. w *Programie Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego*.

Analiza działań podejmowanych w odniesieniu do edukacji w ramach RPO-L2020 wskazuje, że przedsięwzięcia podejmowane w Programie wpisują się w zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustanowienia europejskich ram odniesienia na rzecz zapewniania jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym. Zalecenia wskazują m. in. na uwzględnienie we wskaźnikach jakości kształcenia zawodowego kryteriów takich jak:

- *Inwestycje w szkolenie nauczycieli i szkoleniowców;*
- *Liczba uczestników programów kształcenia i szkolenia zawodowego w podziale na rodzaj programu i kryteria indywidualne;*
- *Liczba osób, które ukończyły z powodzeniem/nie ukończyły programów kształcenia i szkolenia zawodowego w podziale na rodzaj programu i kryteria indywidualne*⁷⁴.

W poniższej tabeli zaprezentowano wykaz działań, poddziałań oraz typów projektów, jakie możliwe są do podjęcia w odniesieniu do szkolnictwa na poziomie zawodowym w ramach RPO-L2020.

---

⁷⁴ Zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 czerwca 2009 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram odniesienia na rzecz zapewniania jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym (EQAVET), nr 2009/C155/01 z 8.7.2009 – załącznik nr II.

Tabela 25 Wykaz typów projektów możliwych do realizacji w ramach Działań i Poddziałań RPO-L2020 odnoszących się do szkolnictwa zawodowego

DZIAŁANIE	PODDZIAŁANIE	TYP PROJEKTU
<p>Działanie 8.4 Doskonalenie jakości kształcenia zawodowego</p>	<p>Poddziałanie 8.4.1. Doskonalenie jakości kształcenia zawodowego - projekty realizowane poza formułą ZIT</p> <p>oraz</p> <p>Poddziałanie 8.4.2. Doskonalenie jakości kształcenia zawodowego, realizowane przez ZIT Gorzów Wielkopolski</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Podniesienie jakości kształcenia i szkolenia zawodowego, w tym rozwój współpracy szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe z ich otoczeniem społeczno-gospodarczym, poprzez: <ol style="list-style-type: none"> a) doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli zawodu i instruktorów praktycznej nauki zawodu, związanych z nauczaniem zawodem, we współpracy z instytucjami otoczenia społeczno-gospodarczego szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe; b) podnoszenie umiejętności oraz uzyskiwanie kwalifikacji zawodowych przez uczniów szkół lub placówek systemu oświaty prowadzących ponadgimnazjalne kształcenie zawodowe oraz uczestników pozaszkolnych form kształcenia zawodowego i wzmacnianie ich zdolności do zatrudnienia; c) tworzenie w szkołach lub placówkach systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe warunków odzwierciedlających naturalne warunki pracy właściwe dla nauczanych zawodów; d) rozwój współpracy szkół lub placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe z ich otoczeniem społeczno-gospodarczym. 2. Tworzenie i rozwój ukierunkowanych branżowo centrów kształcenia zawodowego i ustawicznego oraz tworzenie innych zespołów realizujących zadania zbieżne z zadaniami CKZiU poprzez: <ol style="list-style-type: none"> a) przygotowanie szkół i placówek systemu oświaty prowadzących b) kształcenie zawodowe do pełnienia funkcji CKZiU lub innych zespołów realizujących zadania zbieżne z zadaniami CKZiU dla określonej branży; c) wsparcie realizacji zadań przez CKZiU lub innych zespołów realizujących zadania zbieżne z zadaniami CKZiU dla określonych branż. 3. Rozwój doradztwa edukacyjno-zawodowego, poprzez: <ol style="list-style-type: none"> a) uzyskiwanie kwalifikacji doradców zawodowych przez osoby realizujące zadania z zakresu doradztwa zawodowego w szkołach i placówkach, które nie posiadają kwalifikacji z tego zakresu oraz podnoszenie kwalifikacji zawodowych doradców edukacyjno-zawodowych, realizujących zadania z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego; b) tworzenie Szkolnych Punktów Informacji i Kariery; c) zewnętrzne wsparcie szkół w obszarze doradztwa edukacyjno-zawodowego.
	<p>Działanie 9.3 Rozwój infrastruktury edukacyjnej</p>	<p>Poddziałanie 9.3.1. Rozwój infrastruktury edukacyjnej – projekty realizowane poza formułą ZIT</p> <p>oraz</p> <p>Poddziałanie 9.3.2. Rozwój infrastruktury edukacyjnej ZIT Gorzów Wlkp.</p>

		<p>bezpośrednio z praktyczną nauką zawodu,</p> <p>c) wyposażenie dydaktyczne i warsztatowe związane z praktyczną nauką zawodu w szkołach i placówkach edukacyjnych, prowadzących kształcenie zawodowe, a także pomoce optymalizujące proces praktycznej nauki zawodu (w tym zakup zestawów komputerowych służących do celów dydaktycznych), sprzęt TIK, oprogramowanie komputerowe.</p> <p>4. Komplementarne i zintegrowane inwestycje w infrastrukturę służącą do szkoleń zawodowych i uczenia się przez całe życie według jasno określonych potrzeb, polegające na:</p> <p>a) odbudowie, rozbudowie, nadbudowie i/lub modernizacji infrastruktury placówek kształcenia ustawicznego i praktycznego, ośrodków prowadzących kształcenie, doksztalcanie i doskonalenie zawodowe, kształcenie praktyczne i innych jednostek realizujących zadania w tym zakresie (w tym w szczególności warsztatów szkolnych i pracowni praktycznej nauki zawodu) – oprócz infrastruktury o charakterze administracyjno-biurowym i socjalno-bytowym oraz zagospodarowania terenu przyległego. Do projektu, wyłącznie jako jego element, mogą zostać zaliczone termomodernizacja budynku (maksymalnie do 30% całkowitych kosztów projektu) oraz infrastruktura w zakresie sanitariatów i szatni,</p> <p>b) budowie „od podstaw” budynku przeznaczonego wyłącznie do prowadzenia kształcenia, doksztalcania i doskonalenia zawodowego oraz kształcenia praktycznego,</p> <p>c) wyposażenie dydaktyczne i warsztatowe, a także pomoce optymalizujące proces nauki (w tym zakup zestawów komputerowych służących do celów dydaktycznych, sprzęt TIK, oprogramowanie komputerowe).</p>
--	--	---

Źródło: opracowanie własne na podstawie Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020, Wersja nr 49, Zielona Góra, październik 2018.

W celu zapewnienia wyboru projektów odpowiadających w największym stopniu na potrzeby województwa stworzone zostały kryteria wyboru projektów. W ramach Działania 8.4. obejmują one m. in. przeprowadzenie diagnozy potrzeb zarówno szkół i placówek edukacyjnych, jak również uczniów oraz nauczycieli. Przeprowadzenie takiej diagnozy gwarantować powinno określenie celów projektu w jak największym stopniu powiązanych z potrzebami szkoły lub placówki edukacyjnej. Istotne jest również posiadanie porozumienia (bądź listu intencyjnego) w zakresie współpracy pomiędzy szkołą a pracodawcą. W założeniach, ma to na celu zapewnienie zaplecza technicznego dla organizacji przyszłych staży bądź praktyk zawodowych⁷⁵. Istotne w tym kontekście jest również zapewnienie przez beneficjentów, że podczas organizacji praktyk zawodowych bądź staży będą one organizowane w pierwszej kolejności w branżach strategicznych dla rozwoju regionu⁷⁶, co sprzyjać powinno przeciwdziałaniu peryferyalizacji województwa.

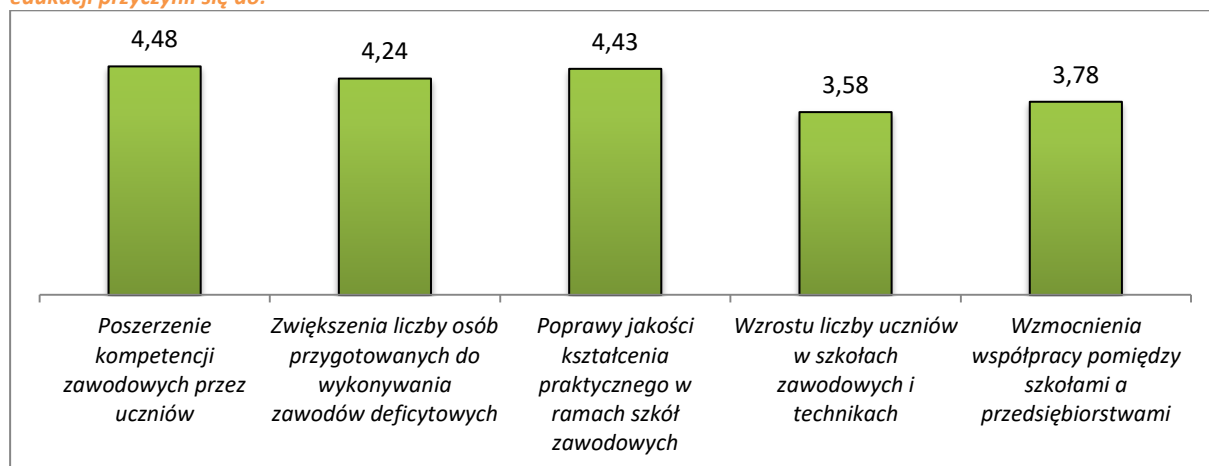
W trakcie badania CAWI/CATI beneficjenci zostali zapytani o efekty realizowanych przez nich projektów z zakresu kształcenia zawodowego. W opinii respondentów realizowane działania w największym stopniu wpłynęły na poszerzenie kompetencji zawodowych przez uczniów (średnia

⁷⁵ Uchwała nr 15/KM RPO-L2020/2015 Komitetu Monitorującego Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020 z dnia 20 listopada 2015 r., zmieniająca uchwałę nr 3/KM RPO-L2020/2015 Komitetu Monitorującego Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020 z dnia 22 maja 2015 r. w sprawie przyjęcia kryteriów wyboru projektów dla poszczególnych osi priorytetowych, działań i poddziałań RPO Lubuskie 2020 finansowanych z EFS, s. 75-76.

⁷⁶ Tamże, s. 76.

ocen 4,48 w skali 1-5) oraz na poprawę jakości kształcenia praktycznego w ramach szkół zawodowych (średnia 4,43). Wysoko oceniono również oddziaływanie na zwiększenie liczby osób przygotowanych do wykonywania deficytowych zawodów. Projekty w mniejszym stopniu przyczyniły się do wzmocnienia współpracy pomiędzy szkołami a przedsiębiorstwami (3,78) oraz wzrost liczby uczniów w szkołach zawodowych i technikach (3,58) - w przypadku realizacji działań w przyszłości należy położyć większy nacisk na to, aby realizowane projekty przyczyniały się do poprawy w zakresie tych dwóch elementów.

Wykres 41 W jakim stopniu współfinansowany z RPO-L2020, realizowany przez Pana/Pani instytucję projekt dotyczący edukacji przyczynił się do:

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z beneficjentami projektów z zakresu kształcenia zawodowego, n=74.

W trakcie badania z przedstawicielami instytucji zaangażowanych we wdrażanie RPO-L2020 respondenci podkreślili, iż największą popularnością wśród wnioskodawców cieszą się projekty dotyczące modernizacji budynku i doposażenia jej w sprzęt edukacyjny. Przedstawiciel IZ RPO-L2020 wskazał, iż możliwość realizacji projektów dotyczących edukacji przedszkolnej, ogólnej, zawodowej i kształcenia dorosłych cieszą się podobnym zainteresowaniem potencjalnych beneficjentów i nie można wskazać szczebla edukacji, w ramach którego wpłynęła zdecydowanie większa liczba wniosków, niż w przypadku innych.

Z kolei dyrektorzy szkół zawodowych, uczestniczący w wywiadzie grupowym wskazali rodzaje wsparcia, które powinny być realizowane przy wsparciu RPO-L2020. Uczestnicy badania wskazywali przede wszystkim na konieczność konsekwentnych inwestycji związanych z wyposażeniem i doposażeniem pracowni.

7.3.3. SKUTECZNOŚĆ PROJEKTÓW W RAMACH RPO-L2020

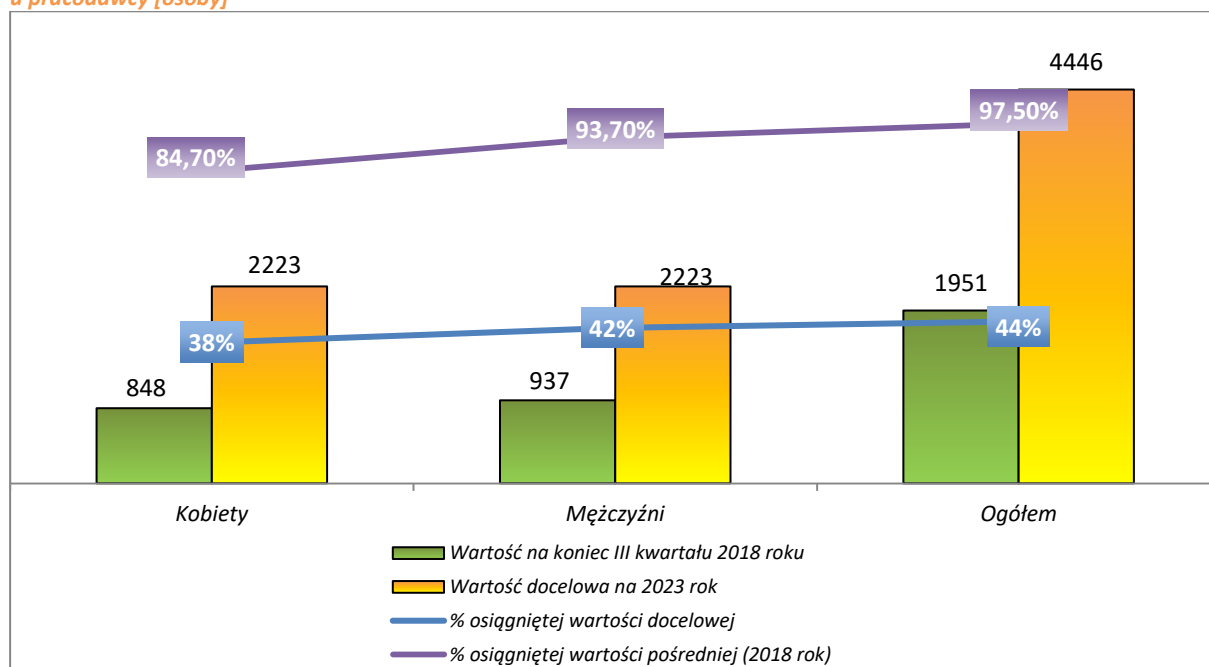
Działania podejmowane w ramach RPO-L2020 obejmują zarówno nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu, jak również samych uczniów.

Analizując skuteczność poszczególnych projektów realizowanych w odniesieniu do edukacji na poziomie zawodowym, należy dokonać oceny postępu rzeczowego oraz finansowego wdrażanych projektów.

Wskaźnik produktu dotyczący *liczby uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy* jest najważniejszym wskaźnikiem dotyczącym edukacji zawodowej, gdyż stanowi wskaźnik włączony do Ram Wykonania dla OP 8. Cel pośredni wskaźnika, zakładany do osiągnięcia do końca 2018 roku, wyniósł 2 001 osób – uczniów, którzy uczestniczyć będą w stażach i praktykach zawodowych u pracodawców. Do końca III kwartału 2018 roku wsparciem tego typu objęto 1 951 osób. Oznacza to, że cel pośredni wskaźnika zrealizowany został na poziomie 97,5%. Do końca 2018 roku wspartych powinno zostać jeszcze 50 uczniów, by cel ten został zrealizowany na zakładanym poziomie.

Jednocześnie zaznaczyć należy, że do końca III kwartału 2018 roku został on osiągnięty na poziomie 44% względem wartości docelowej (przewidzianej do osiągnięcia na 2023 rok). Wartość ta wzrosła istotnie w stosunku do końca IV kwartału 2017 roku, wówczas poziom realizacji wskaźnika wyniósł 24% w stosunku do wartości docelowej.

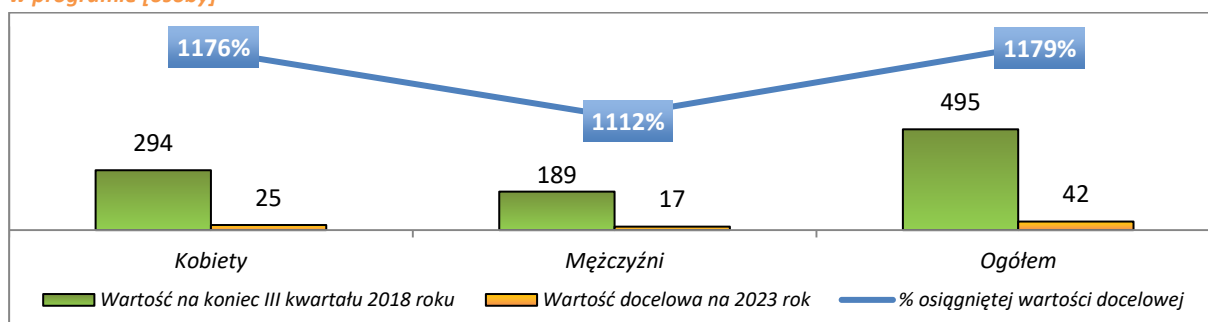
Wykres 42 liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy [osoby]

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji kwartalnej dot. III kwartału 2018 roku – dane przekazane przez Zamawiającego (wg stanu na dzień 30.09.2018 r.).

W przypadku wskaźnika dotyczącego *liczby nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w programie* do końca III kwartału 2018 roku udało się przekroczyć zakładaną wartość docelową (przewidzianą do osiągnięcia do końca 2023 roku) blisko dwunastokrotnie. Warto także wspomnieć, że wartość ta już w 2017 roku została przekroczona ponad ośmiokrotnie.

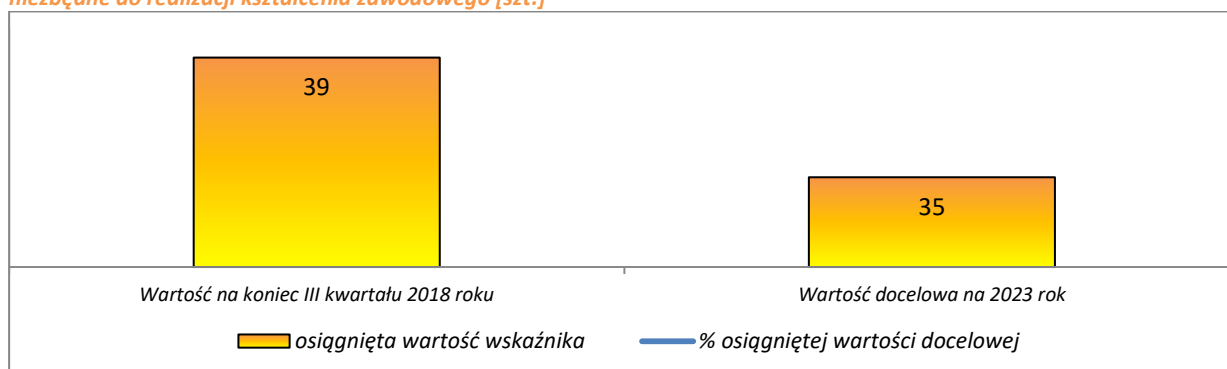
Wykres 43 Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w programie [osoby]

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji kwartalnej dot. III kwartału 2018 roku – dane przekazane przez Zamawiającego (wg stanu na dzień 30.09.2018 r.).

W zakresie wskaźnika odnoszącego się do liczby szkół i placówek kształcenia zawodowego doposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego należy zwrócić uwagę na przekroczenie wskaźnika wartości docelowej, planowanej do osiągnięcia w 2023 roku. W 2018 roku przekroczono wartość docelową, uzyskując wskaźnik na poziomie 111% wartości docelowej.

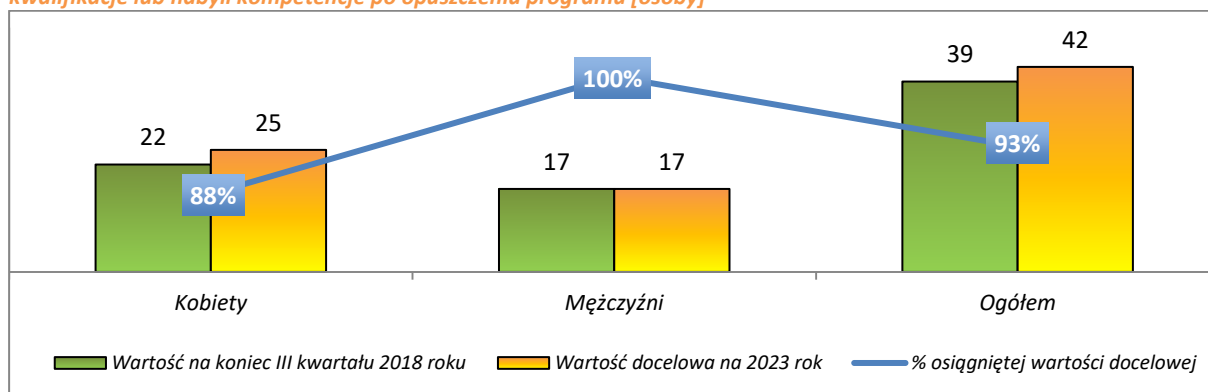
Wykres 44 Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego doposażonych w programie w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego [szt.]

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji kwartalnej dot. III kwartału 2018 roku – dane przekazane przez Zamawiającego (wg stanu na dzień 30.09.2018 r.).

Wskaźnik rezultatu bezpośredniego w zakresie liczby nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu pod koniec III kwartału 2018 roku kształtuje się na poziomie 93% wartości docelowej przewidzianej do osiągnięcia w 2023 roku. Biorąc pod uwagę fakt, że Program cały czas znajduje się w fazie wdrażania, osiągnięty poziom wskaźnika należy uznać za zadowalający.

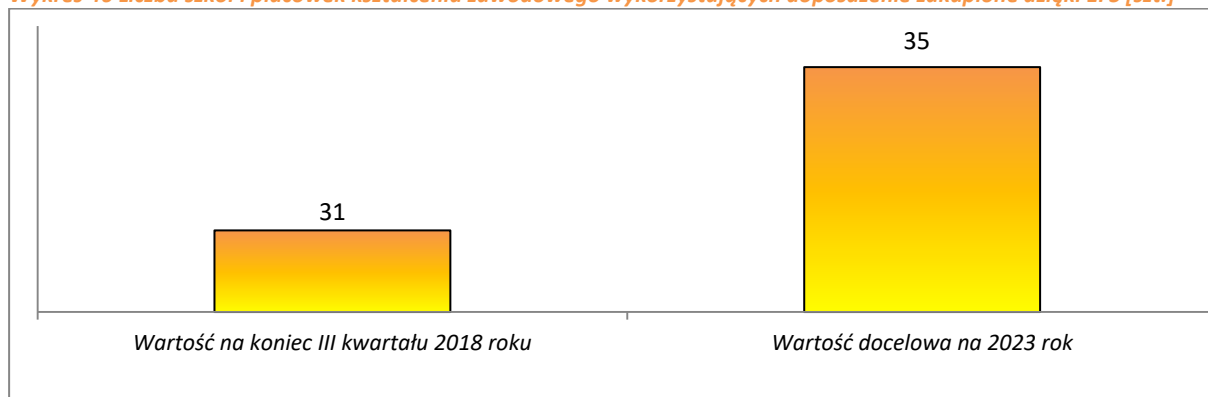
Wykres 45 Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu [osoby]

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji kwartalnej dot. III kwartału 2018 roku – dane przekazane przez Zamawiającego (wg stanu na dzień 30.09.2018 r.).

Zauważyć należy znaczny wzrost wartości wskaźnika dotyczącego liczby szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących doposażenie zakupione dzięki EFS. Znaczny wzrost dynamiki osiągnięcia wskaźnika nastąpił w 2018 roku. Pod koniec III kwartału 2018 roku wartość wskaźnika została osiągnięta na poziomie 88,57%. Oznacza to, że dalsze wdrażanie interwencji w zakresie szkolnictwa zawodowego może spowodować znaczne przekroczenie wartości docelowej, planowanej do osiągnięcia na 2023 rok.

Wykres 46 Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących doposażenie zakupione dzięki EFS [szt.]

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji kwartalnej dot. III kwartału 2018 roku – dane przekazane przez Zamawiającego (wg stanu na dzień 30.09.2018 r.).

W dalszej części dokonano opisu wskaźników produktu odnoszących się do wsparcia udzielanego z EFRR (w ramach OP 9). Wsparcie w ramach EFRR należy odnosić zarówno do edukacji na poziomie przedszkolnym, jak również ogólnym i zawodowym.

Należy wskazać na niższe niż szacowane w ramach podpisanych umów o dofinansowanie osiągnięcie wskaźnika dotyczącego potencjału objętej wsparciem infrastruktury w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastruktury edukacyjnej. Szacowano, że wskaźnik ten do końca III kwartału 2018 roku zostanie osiągnięty na poziomie 138% wartości docelowej, przewidzianej do osiągnięcia na 2023 rok, jednak w tym okresie zrealizowano jedynie 32% wartości docelowej. W odniesieniu do III typu projektów

realizowanych w ramach Działania 9.3. (dotyczącego edukacji na poziomie zawodowym), w wyniku przeprowadzonych naborów podpisano 13 umów na kwotę dofinansowania UE 8 532 622,10 PLN.

W ramach podpisanych umów wartość docelowa wskaźników wynosi:

- Potencjał objętej wsparciem infrastruktury w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastruktury edukacyjnej (CI 35) – 5 903 osoby, co stanowi 65,59% wartości końcowej dla tego obszaru wsparcia oraz 40,58% wartości docelowej dla całego Działania 9.3;
- Liczba wspartych obiektów infrastruktury kształcenia zawodowego – 23 szt., co stanowi 115% wartości końcowej dla tego obszaru wsparcia oraz 65,71% wartości docelowej dla całego Działania 9.3

Należy jednak pamiętać, że w ramach załącznika nr 5 do SzOOP RPO-L2020, który zawiera m.in. wykaz projektów zidentyfikowanych w ramach Programu dla Poddziałania 9.3.1 i 9.3.2 łącznie założono realizację 23 projektów wybieranych w trybie pozakonkursowym, co oznacza, że osiągnięcie wartości wskaźników będzie sukcesywnie wzrastało.

Na podstawie zatwierdzonych wniosków o płatność (SL 2014) wartość osiągnięta wskaźników wynosi:

- Potencjał objętej wsparciem infrastruktury w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastruktury edukacyjnej (CI 35) – 0;
- Liczba wspartych obiektów infrastruktury kształcenia zawodowego – 0.

Celem zmierzenia efektywności projektów realizowanych w ramach obszaru kształcenia zawodowego w pierwszej kolejności określono wielkość rzeczywiście wykorzystanych w ramach podpisanych umów o dofinansowanie środków finansowych. W tym celu wykorzystano dane pochodzące z systemu SL2014, zawierające informacje na temat złożonych wniosków o płatność. Poniższa tabela zawiera zestawienie wartości złożonych wniosków o płatność zatwierdzonych w danym roku. Dane zostały zagregowane na poziomie poddziałań pokrywających obszar kształcenia zawodowego.

Tabela 26 Wartości wniosków o płatność zatwierdzonych w danym roku zagregowanych na poziomie poddziałań pokrywających obszar kształcenia zawodowego [wydatki kwalifikowalne]

Kształcenie zawodowe	2016	2017	2018	Suma
08.04.01	0,00 zł	26 802 809,88 zł	26 912 861,40 zł	53 715 671,28 zł
08.04.02	0,00 zł	2 383 440,66 zł	3 223 689,97 zł	5 607 130,63 zł
SUMA EFS	0,00 zł	29 186 250,54 zł	30 136 551,37 zł	59 322 801,91 zł
09.03.01	133 209,00 zł	4 833 916,00 zł	19 178 899,55 zł	24 146 024,55 zł
09.03.02	0,00 zł	0,00 zł	819 438,30 zł	819 438,30 zł
SUMA EFRR	133 209,00 zł	4 833 916,00 zł	19 998 337,85 zł	24 965 462,85 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia wniosków o płatność (wg stanu na dzień 30.09.2018 r.).

Podobnie, jak w przypadku pozostałych etapów edukacji, również dla kształcenia zawodowego dokonano zestawienia osiągniętych wartości wskaźników produktu za okres do końca III kwartału 2018 roku. Wartość osiągniętych wskaźników, w podziale na wskaźniki produktu oraz wskaźniki rezultatu przedstawiono w poniższej tabeli.

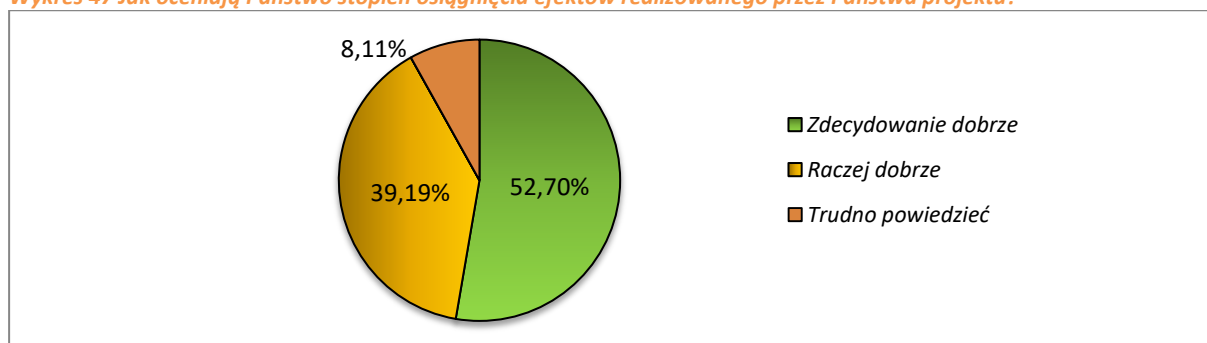
Tabela 27 Zestawienie osiągniętych wartości wskaźników produktu i rezultatu dla III kwartału 2018 roku dla Działania 8.4 RPO-L2020

Rodzaj i nazwa wskaźnika	Wartość wskaźnika na koniec III kwartału 2018 r.
Wskaźniki produktu	
Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy	1 951
Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wyposażonych w programie w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego	39
Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w programie	495
Wskaźniki rezultatu bezpośredniego	
Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu	39
Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących wyposażenie zakupione dzięki EFS	31

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji kwartalnej dot. III kwartału 2018 roku – dane przekazane przez Zamawiającego (wg stanu na dzień 30.09.2018 r.).

Z przeprowadzonych badań wynika, że realizacja projektów z zakresu kształcenia zawodowego pozwoliła na osiągnięcie zaplanowanych rezultatów. 91,89% beneficjentów w trakcie badania CAWI/CATI wskazało, że dobrze ocenia stopień osiągnięcia efektów wdrożonych działań (z czego 52,7% respondentów oceniło go zdecydowanie dobrze, a 39,19% - raczej dobrze). Żaden z badanych nie wypowiedział się w tej kwestii negatywnie, a 8,11% nie miało zdania na ten temat.

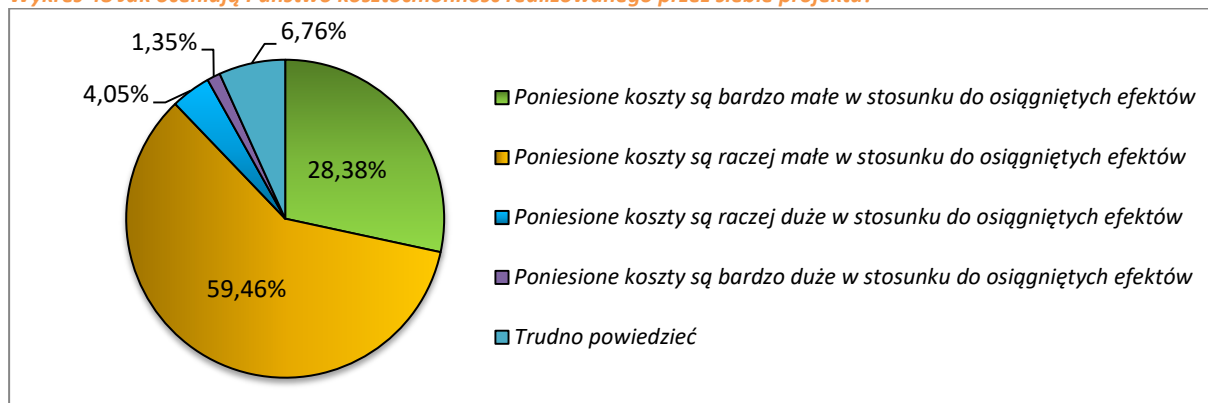
Wykres 47 Jak oceniają Państwo stopień osiągnięcia efektów realizowanego przez Państwa projektu?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z beneficjentami projektów z zakresu kształcenia zawodowego, n=74.

Wyniki badania CAWI/CATI świadczą o tym, że realizowane projekty z zakresu kształcenia zawodowego cechowały się wysoką efektywnością – 87,84% beneficjentów wskazało, że poniesione koszty były małe w stosunku do osiągniętych efektów, a przeciwnego zdania było jedynie 5,4% badanych.

Wykres 48 Jak oceniają Państwo kosztowność realizowanego przez siebie projektu?

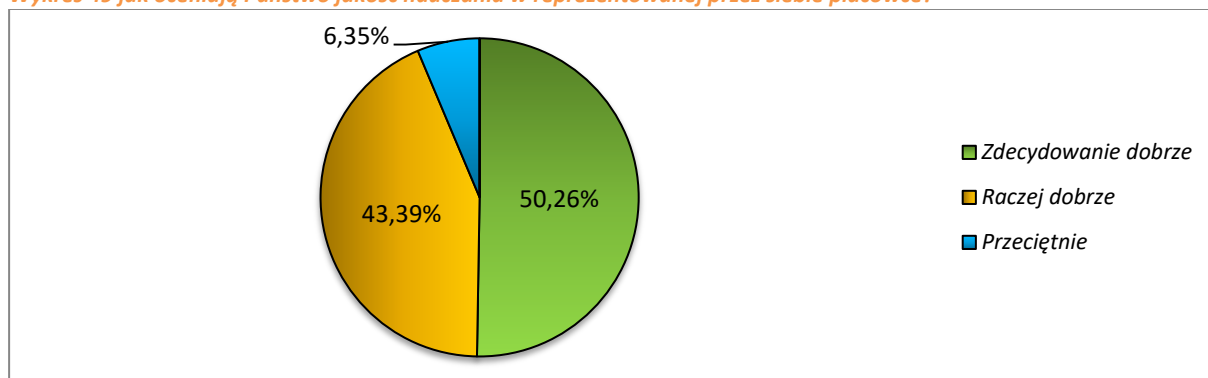
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z beneficjentami projektów z zakresu kształcenia zawodowego, n=74.

Zdaniem zdecydowanej większości przedstawicieli placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w realizacji projektów współfinansowanych z RPO-L2020, podejmowane przedsięwzięcia charakteryzują się wysokim poziomem efektywności. Respondenci w szczególności zwracali uwagę na dodatkowe kursy oraz nabycie dodatkowych umiejętności przez uczniów.

7.3.4. WPLYW WSPARCIA ŚRODKAMI Z PROGRAMU NA EFEKTY W OBSZARZE EDUKACJI ZAWODOWEJ

Żaden z uczestników badania PAPI nie ocenił jakości nauczania w reprezentowanej przez siebie placówce negatywnie – 6,35% uważa ją za przeciętną, zaś 93,65% za dobrą (w tym 50,26% respondentów wskazało odpowiedź „zdecydowanie dobrze”, a 43,39% - „raczej dobrze”). Badani, którzy nie wskazali odpowiedzi pozytywnych, uzasadniali swoją opinię brakiem nowoczesnego wyposażenia oraz brakami kadrowymi.

Wykres 49 jak oceniają Państwo jakość nauczania w reprezentowanej przez siebie placówce?

Źródło: Badanie PAPI z nauczycielami, którzy nie uczestniczyli w projektach w zakresie edukacji w ramach RPO-L2020, n=189.

W opinii uczestników badania PAPI do poprawy jakości usług edukacyjnych w placówkach, które reprezentują w największym stopniu może przyczynić się podniesienie standardu wyposażenia pracowni i sal lekcyjnych (odpowiedź tę wybrało 80,95% respondentów). 78,31% respondentów wskazało na możliwość wykorzystania nowoczesnych technologii w nauczaniu. Istotne w opinii

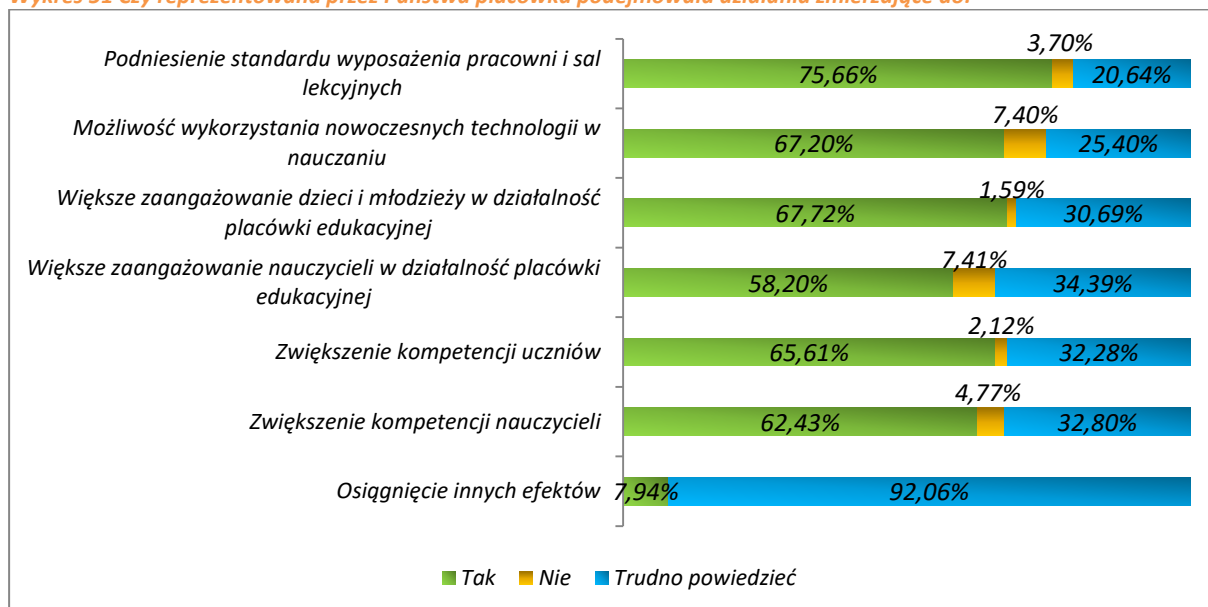
respondentów są również zwiększenie kompetencji uczniów (68,25%) oraz nauczycieli (66,14%). W opinii respondentów najmniejsze znaczenie, choć w dalszym ciągu wysokie, mają zwiększenie zaangażowania dzieci i młodzieży (62,96%) oraz nauczycieli (57,67%) w działalność placówki edukacyjnej. Działania wskazywane przez respondentów zostały uwzględnione w ramach RPO-L2020, co oznacza, że gdyby reprezentowane przez nich placówki skorzystały z dofinansowania, byłyby one w stanie poprawić jakość usług edukacyjnych. Zakres badania nie pozwolił na stwierdzenie, jakie były przyczyny nieaplikowania o środki przez badane podmioty.

Wykres 50 Czy Państwa zdaniem do poprawy jakości usług edukacyjnych w Państwa placówce mogłyby przyczynić się:

Źródło: Badanie PAPI z nauczycielami, którzy nie uczestniczyli w projektach w zakresie edukacji w ramach RPO-L2020, n=189.

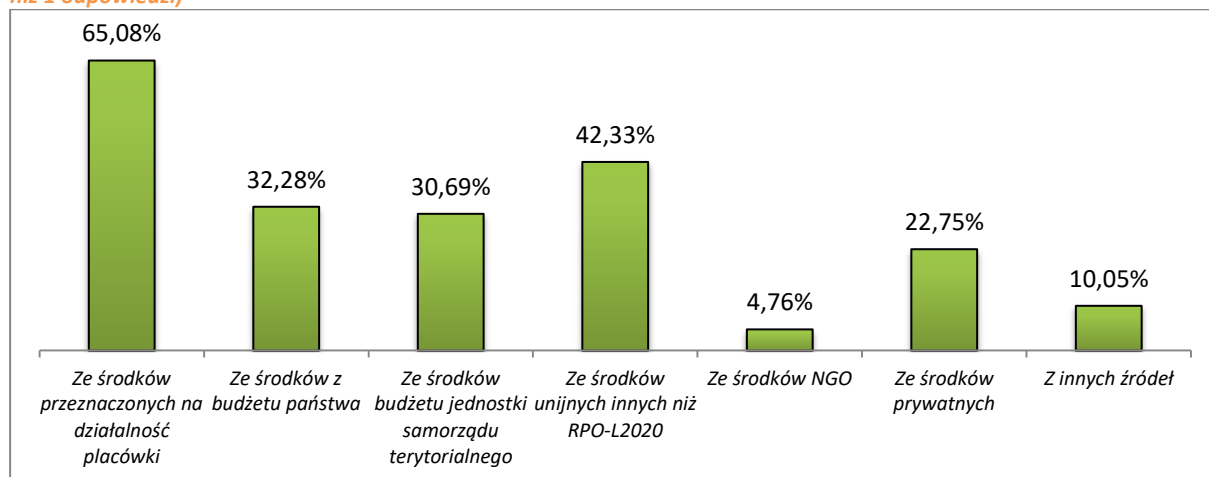
Wykres 51 Czy reprezentowana przez Państwa placówka podejmowała działania zmierzające do:

Źródło: Badanie PAPI z nauczycielami, którzy nie uczestniczyli w projektach w zakresie edukacji w ramach RPO-L2020, n=189.

Zgodnie z wynikami badania PAPI w przypadku większości analizowanych działań odsetek placówek je realizujących jest niższy od odsetka podmiotów, w których dostrzegana jest potrzeba podjęcia takich działań – wyjątkiem jest tutaj zwiększanie zaangażowania nauczycieli w działalność placówki edukacyjnej – 58,2% respondentów wskazało, iż ich placówki starają się osiągnąć ten cel. Największy odsetek respondentów wskazał, że szkoły, w których pracują starają się podnieść standard wyposażenia pracowni i sal lekcyjnych (75,66%). Powyżej 60% badanych wskazało na większe zaangażowanie dzieci i młodzieży w działalność placówki edukacyjnej (67,72%), możliwość wykorzystania nowoczesnych technologii w nauczaniu (67,2%), zwiększenie kompetencji uczniów (65,61%) oraz nauczycieli (62,43%). Odpowiedzi respondentów na to oraz poprzednie pytanie wskazują na to, że szkoły, które nie korzystają ze wsparcia w ramach RPO-L2020 nie są w stanie sfinansować wszystkich wydatków niezbędnych do zapewnienia wysokiej jakości usług edukacyjnych. Zgodnie z wynikami badania PAPI najczęstszym źródłem finansowania wydatków mających na celu podniesienie usług edukacyjnych w placówkach kształcenia zawodowego, które nie korzystają ze wsparcia w ramach RPO-L2020, są środki przeznaczone na działalność placówki (65,08% wskazań). Na drugim miejscu znalazły się środki unijne inne niż RPO-L2020, przede wszystkim PO WER (42,33%). Blisko 1/3 respondentów wybrała odpowiedzi: środki z budżetu państwa oraz środki budżetu jednostki samorządu terytorialnego.

Wykres 52 Z jakich źródeł finansowane były działania zmierzające do osiągnięcia ww. celów? (możliwość wyboru więcej niż 1 odpowiedzi)

Źródło: Badanie PAPI z nauczycielami, którzy nie uczestniczyli w projektach w zakresie edukacji w ramach RPO-L2020, n=189.

Dyrektorzy placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w realizacji projektów zostali zapytani o możliwość realizacji podjętych przedsięwzięć bez wsparcia pochodzącego z RPO-L2020. Zdecydowana większość respondentów udzieliła negatywnej odpowiedzi, argumentując ją kwestiami zbyt wysokich kosztów projektu, które nie mogłyby zostać poniesione przez placówki edukacyjne czy samorządy.

My próbowaliśmy, ale inne środki to nie jest taki zakres i taka skala wsparcia, więc nie.

Źródło: badanie metodą IDI.

Nie, bo nikt inny nie daje takich pieniędzy. Próbowałam z różnych źródeł, banków, fundacji, to to są bardzo małe pieniądze. Unia daje największe pieniądze.

Źródło: badanie metodą IDI (metoda kontrfaktyczna).

Tożsame zdanie na temat wpływu wsparcia środkami z programu na efekty w obszarze kształcenia zawodowego, mają uczestnicy badania metodą diady którzy wskazywali na konieczność finansowania zewnętrznego przedmiotowych projektów.

Uważam, że nie. Szkoła w swoim budżecie nie przewiduje takich działań. Dofinansowanie tych działań wspomaga edukację. Szkoła i kształcenie zawodowe zyskuje. Młodzież chętnie przychodzi do szkół, gdzie są prowadzone projekty.

Źródło: badanie metodą diada.

Z kolei dyrektorzy placówek kształcenia zawodowego badani w ramach zogniskowanego wywiadu grupowego deklarowali możliwość realizacji podobnych działań bez wsparcia pochodzącego z RPO-L2020. Wskazywali jednakże na różnice, które nastąpiłyby w przypadku samodzielnej realizacji przedsięwzięć – wskazywali na ograniczenia w postaci mniejszej skali projektu.

7.3.5. CZYNNIKI WPŁYWAJĄCE NA OSIĄGANE EFEKTY

Głównym celem w zakresie kształcenia zawodowego jest podniesienie jakości kształcenia i szkolenia zawodowego, w tym rozwój współpracy szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe z ich otoczeniem społeczno-gospodarczym. W tym celu wypracowano szereg założeń, których przestrzeganie przyczynia się do maksymalizacji osiągniętych efektów. Jednym z nich jest zaangażowanie szerokiego zakresu interesariuszy, spośród których wymienić można: pracodawców, organizacje pracodawców, przedsiębiorców, organizacje przedsiębiorców, instytucje rynku pracy, szkoły wyższe, organizacje pozarządowe, partnerów społecznych oraz innych interesariuszy. Nie bez znaczenia jest również kompleksowość podejmowanych działań, od inicjatyw mających na celu zwiększenie nabytych bądź nabywanie nowych kompetencji zarówno przez uczniów, jak i nauczycieli, umożliwienie nauczycielom aktualizacji własnych kompetencji, poprzez wyposażenie placówek w niezbędne materiały i narzędzia, zwiększenie dostępu do nowych technologii, po unowocześnienie oferty kształcenia zawodowego i dostosowanie jej do potrzeb lokalnego lub regionalnego rynku pracy⁷⁷.

Beneficjenci zostali poproszeni o wskazanie, jakie czynniki miały wpływ na efekty uzyskane w wyniku realizacji projektów z zakresu kształcenia zawodowego. Respondenci najczęściej wskazywali na:

- Wysokość dofinansowania;
- Zaangażowanie realizatorów projektów i urzędników;
- Zaangażowanie personelu projektowego i słuchaczy;
- Poprawę dostępności bazy dydaktycznej;
- Założenie odpowiedniego czasu na realizację projektu.

⁷⁷ Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w obszarze edukacji na lata 2014-2020, Minister Rozwoju i Finansów, Warszawa, 1 stycznia 2018 r., sygn. MR/2014-2020/19(03), s. 47.

Do czynników mających wpływ na osiągnięte efekty projektów, dyrektorzy placówek kształcenia zawodowego uczestniczący w wywiadach indywidualnych zaliczyli przede wszystkim ofertę związaną z rynkiem pracy – kursy, szkolenia oraz doposażenie pracowni przedmiotów zawodowych.

Szkolenia i doposażenie, to jest instrument wsparcia, żeby miała na czym pracować.

Źródło: badanie metodą IDI.

Dyrektorzy placówek, podczas zogniskowanego wywiadu grupowego zwrócili szczególną uwagę na odbiorców docelowych realizowanych przez nich projektów. Zdaniem respondentów kluczowym czynnikiem jest motywacja uczestników projektu.

Ewentualnie różnicowanie, ale w formie motywacji. Kiedy mamy do wyboru kogoś kto wagaruje, a ktoś inny kto jest ok, to wiadomo kogo wybierzemy.

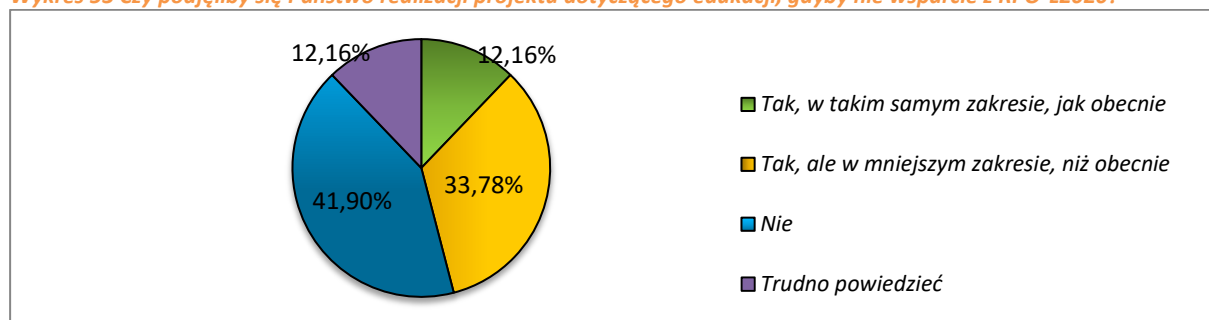
Źródło: badanie metodą FGI.

Biorąc pod uwagę powyższe zaleca się kontynuowanie działań z zakresu edukacji zawodowej w przyszłej perspektywie finansowej. Może to przynieść pozytywne efekty w postaci wzrostu liczby uczniów szkół zawodowych oraz poprawy sytuacji absolwentów tych szkół na rynku pracy w perspektywie średnioterminowej.

7.3.6. WPLYW WSPARCIA NA PODNIESIENIE JAKOŚCI KSZTAŁCENIA

Odpowiedzi udzielone przez beneficjentów w trakcie badania CAWI/CATI świadczą o tym, że w przypadku braku dofinansowania z RPO-L2020 projekty z zakresu kształcenia zawodowego zostały zrealizowane jedynie w niewielkim zakresie – tylko 12,16% respondentów byłoby w stanie zrealizować bez wsparcia taki sam zakres działań, 33,78% musiałyby go ograniczyć, a 41,90% badanych w ogóle nie podjęłoby się realizacji projektu bez środków z funduszy europejskich.

Wykres 53 Czy podjęliby się Państwo realizacji projektu dotyczącego edukacji, gdyby nie wsparcie z RPO-L2020?

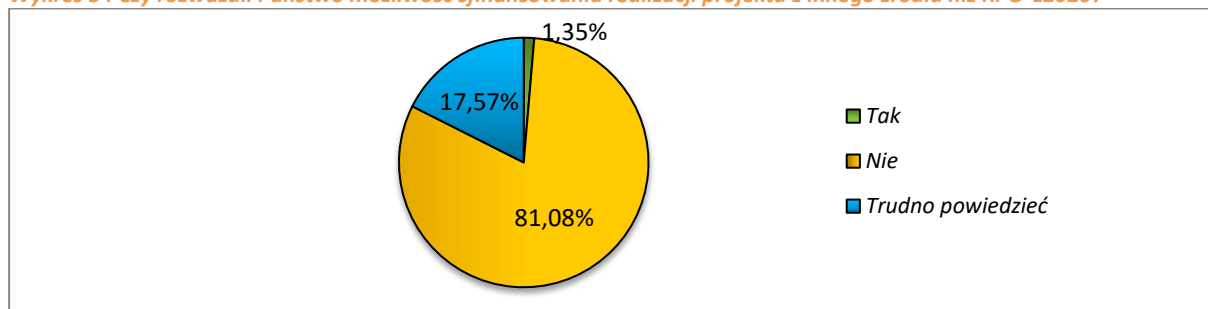

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z beneficjentami projektów z zakresu kształcenia zawodowego, n=74.

Tylko 1,35% beneficjentów podczas badania CAWI/CATI wskazało, że rozważyło możliwość sfinansowania realizacji projektu ze źródła innego niż RPO-L2020. 81,08% badanych wskazało, iż nie widzi takiej możliwości, a 17,57 respondentów miało trudności z wypowiedzeniem się w tej kwestii.

Wykres 54 Czy rozważali Państwo możliwość sfinansowania realizacji projektu z innego źródła niż RPO-L2020?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z beneficjentami projektów z zakresu kształcenia zawodowego, n=74.

Dyrektorzy uczestniczący w indywidualnych wywiadach pogłębionych zostali zapytani również czy wsparcie w ramach RPO-L2020 ma wpływ na podniesienie jakości kształcenia szkół zawodowych na terenie województwa lubuskiego. Zdecydowana większość respondentów udzieliła odpowiedzi twierdzącej, wskazując przede wszystkim na wzrost poziomu kształcenia, zwiększenie kompetencji nauczycieli oraz doposażenie pracowni.

Nie mieliśmy większych kłopotów, ale dzięki projektom, cały czas pniemy się w górę, jest większe zainteresowanie szkołą, jest większa rekrutacja.

Źródło: badanie metodą IDI.

Z kolei dyrektorzy placówek badani w ramach metody kontrfaktycznej (nieuczestniczący w realizacji projektów) wskazywali na problemy związane z doposażeniem placówki edukacyjnej, generowane przez brak wystarczających funduszy na zakup nowoczesnych narzędzi wspomagania nauczania zawodowego.

Cały czas są problemy z doposażeniem placówki, żeby to było adekwatne do obecnego rynku pracy. Sprzęt odbiega od tego, co się dzieje na rynku pracy (...).

Źródło: badanie metodą IDI (metoda kontrfaktyczna).

W ramach badania metodą diad zasygnalizowano duże znaczenie realizacji projektów dla placówek edukacyjnych.

Możemy mówić tylko o tym, z czy mamy do czynienia. Ogólnie, szkoły które nie biorą udziału w projektach tracą na tym.

Źródło: badanie metodą diada.

Wpływ RPO-L2020 na zwiększenie jakości kształcenia w szkołach zawodowych potwierdzili również przedstawiciele instytucji zaangażowanych we wdrażanie Programu. Zdaniem przedstawicieli IZ RPO-L2020 oraz IP RPO-L2020 aktualnie pracowni praktycznej nauki zawodu w szkołach zawodowych są wyposażone na wysokim poziomie, co bezpośrednio wpływa na jakość kształcenia.

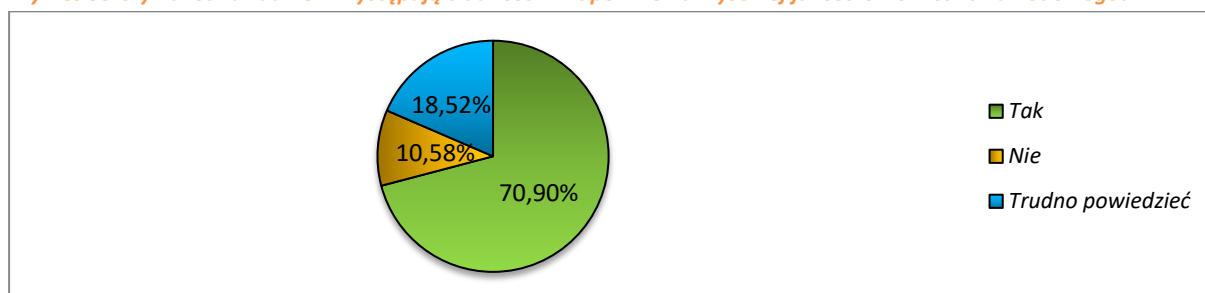
Wcześniej nie było aż takiego wsparcia na edukację zawodową.

Źródło: badanie metodą warsztatu ewaluacyjnego.

7.3.7. TRUDNOŚCI W ZAPEWNIENIU WYSOKIEJ JAKOŚCI KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO

Trudności w zapewnieniu wysokiej jakości szkolnictwa zawodowego dostrzega 70,9% uczestników badania PAPI. Przeciwnego zdania było jedynie 10,58% badanych. Odpowiedzi respondentów świadczą o tym, iż konieczne jest realizowanie działań mających na celu poprawienie oferty w takich placówkach.

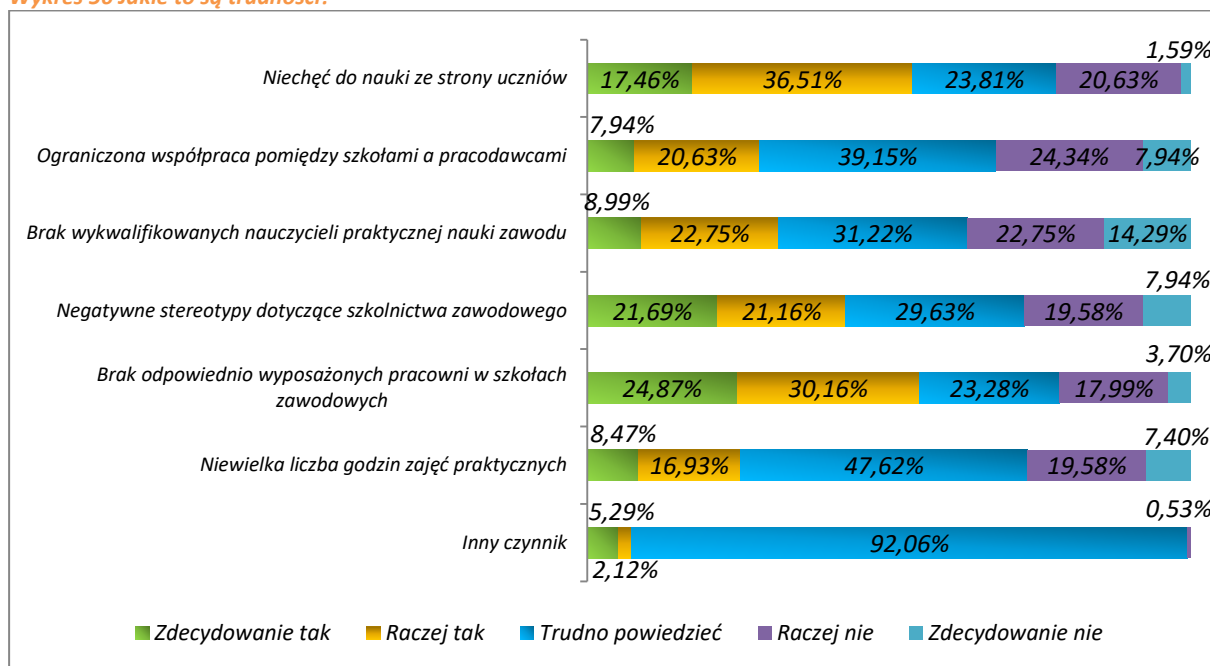
Wykres 55 Czy Państwa zdaniem występują trudności w zapewnieniu wysokiej jakości szkolnictwa zawodowego?

Źródło: Badanie PAPI z nauczycielami, którzy nie uczestniczyli w projektach w zakresie edukacji w ramach RPO-L2020, n=189.

Najczęściej wskazywanymi przez uczestników badania PAPI trudnością w zapewnieniu wysokiej jakości szkolnictwa zawodowego są niechęć do nauki ze strony uczniów (suma odsetka odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak” wyniosła 53,97%) oraz brak odpowiednio wyposażonych pracowni w szkołach zawodowych (55,03%). 42,86% respondentów wskazało na negatywne stereotypy dotyczące szkolnictwa zawodowego. Pozostałe odpowiedzi zostały wybrane przez mniej niż 1/3 respondentów. Warto zwrócić uwagę na fakt, iż realizacja projektów w ramach RPO-L2020 pozwala na przezwyciężanie trudności, na które zwrócili uwagę respondenci.

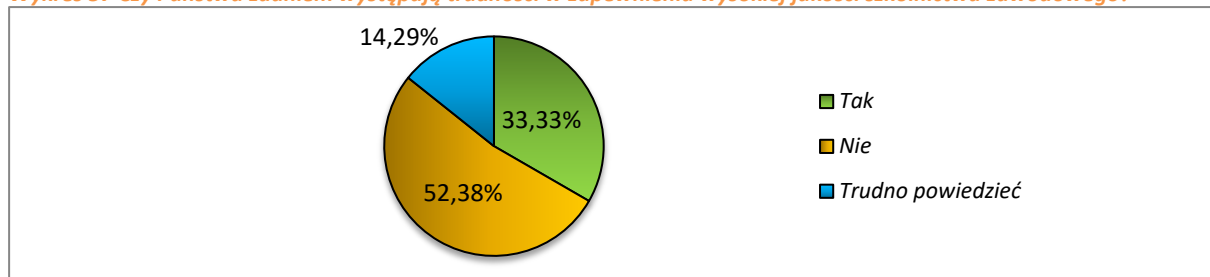
Wykres 56 Jakie to są trudności?

Źródło: Badanie PAPI z nauczycielami, którzy nie uczestniczyli w projektach w zakresie edukacji w ramach RPO-L2020, n=189.

Fakt, iż 1/3 beneficjentów uczestniczących w badaniu CAWI/CATI dostrzega trudności w zapewnieniu wysokiej jakości szkolnictwa zawodowego świadczy o tym, iż realizacja projektów w ramach RPO-L2020 jest uzasadniona.

Wykres 57 Czy Państwa zdaniem występują trudności w zapewnieniu wysokiej jakości szkolnictwa zawodowego?

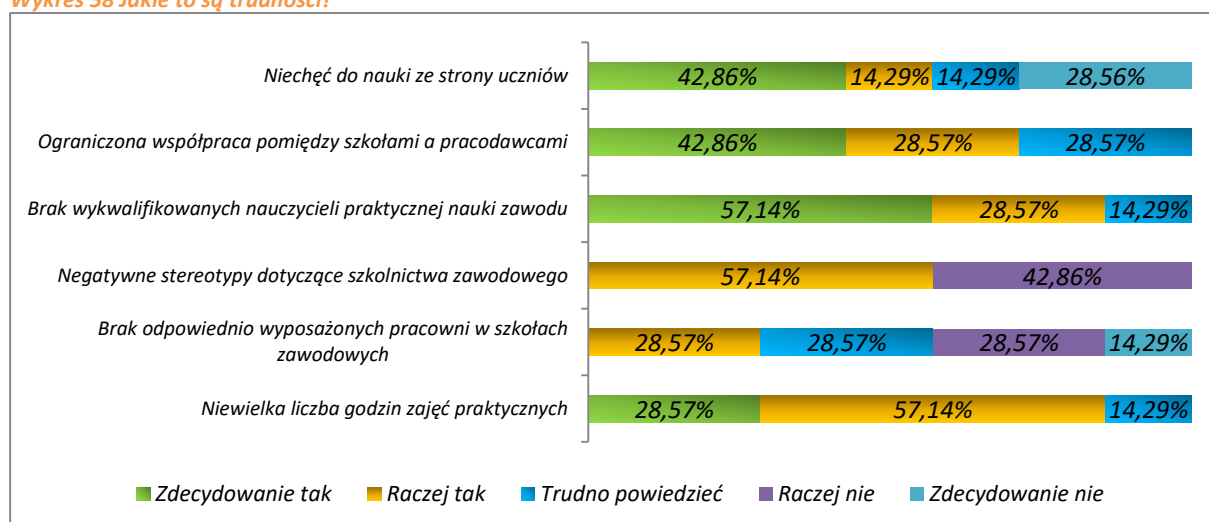

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z beneficjentami projektów z zakresu kształcenia zawodowego, n=74.

Beneficjenci, którzy wskazali w badaniu CAWI/CATI, że występują trudności w zapewnieniu wysokiej jakości szkolnictwa zawodowego, zostali poproszeni o wskazanie, jakie są to trudności. Respondenci najczęściej wskazywali na niewielką liczbę godzin zajęć praktycznych (suma odsetka odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak” wyniosła 85,71%) oraz brak wykwalifikowanych nauczycieli praktycznej nauki zawodu (również 85,71%). Ograniczona współpraca pomiędzy szkołami a pracodawcami została uznana za problem przez 71,43% respondentów, a niechęć do nauki ze strony uczniów oraz negatywne stereotypy dotyczące szkolnictwa zawodowego – przez 57,14% badanych. Najrzadziej wskazywano na brak odpowiednio wyposażonych pracowni w szkołach

zawodowych (28,57%). Warto zwrócić uwagę, iż projekty realizowane w ramach RPO-L2020 odpowiadają na zdiagnozowane potrzeby, co świadczy o ich dostosowaniu do potrzeb.

Wykres 58 Jakie to są trudności?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z beneficjentami projektów z zakresu kształcenia zawodowego, n=74.

Wśród trudności związanych z zapewnieniem wysokiej jakości kształcenia zawodowego, dyrektorzy placówek uczestniczących w realizacji projektów wskazywali przede wszystkim na trudności finansowe związane z efektywnym doposażeniem pracowni oraz trudności związane z pozyskaniem odpowiednio wykwalifikowanej kadry nauczycieli.

Są bariery finansowe zawsze i nieustająco. Trudno mi wymyślić, robimy co możliwe, żeby te środki wydębić, ale jest jak jest niestety.

Źródło: badanie metodą IDI.

Pozyskanie nowych nauczycieli i większa motywacja tych obecnych, za takie małe pieniądze.

Źródło: badanie metodą IDI.

Powyższe informacje zostały potwierdzone również przez dyrektorów placówek nieuczestniczących w realizacji projektów dofinansowanych ze środków RPO-L2020.

Będę powtarzać jak mantrę brak wsparcia finansowego, zaplecza szkoły, brakuje sprzętu przede wszystkim nowoczesne programy graficzne, sprzęt komputerowy, drukarki. (...)

Źródło: badanie metodą IDI (metoda kontrfaktyczna).

Mam niedobór kadry, nikt nie chce przychodzić tutaj uczyć zawodu, które mam. (...)

Źródło: badanie metodą IDI (metoda kontrfaktyczna).

W ramach badania metodą diad oraz zogniskowanego wywiadu grupowego dyrektorzy wskazali na trudności związane z nieaktualnym oprogramowaniem i starymi komputerami. Ponadto

respondenci zwrócili uwagę na konieczność zwiększenia liczby praktycznych zajęć. Umożliwi to zwiększenie efektywności kształcenia zawodowego.

Baza dydaktyczna, środków dydaktycznych nigdy nie jest za mało. Jeżeli chodzi o informatykę zmienia się oprogramowanie, sprzęt. Te zmiany następują szybciej niż my możemy kupić nowy sprzęt czy oprogramowanie i jest to wymagane na egzaminie.

Źródło: badanie metodą diada.

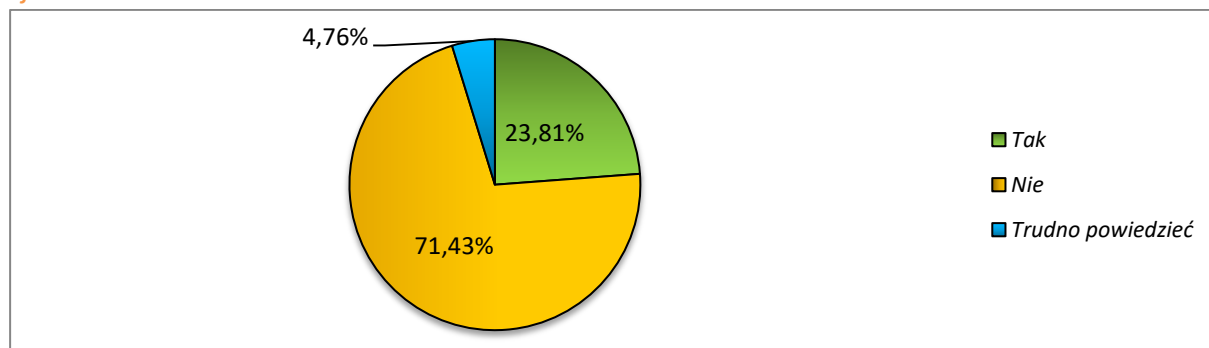
Żeby wykształcić człowieka w zawodzie tablica i kreda to za mało. Jakość kształcenia to połączenie teorii z praktyką. (...)Problem finansowy to jest główny problem. Nawet jeżeli mamy super pracownię z projektu, to jest baza, ale oprócz tego potrzebne są materiały, a na materiały potrzebne są pieniądze.

Źródło: badanie metodą diada.

7.3.8. BARIERY I TRUDNOŚCI W REALIZACJI PROJEKTÓW Z OBSZARU KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO

23,81% beneficjentów napotkało na bariery bądź trudności, które wpłynęły na osiągnięcie efektów. W trakcie badania CAWI/CATI respondenci wskazywali, że problemy związane były z koniecznością prowadzenia obszernej dokumentacji projektu, niewielką znajomością przepisów związanych z realizacją projektu, zbyt krótkim czasem przewidzianym na realizację działań, ograniczeniami dotyczącymi tego, od jakich producentów można było nabywać pomoce dydaktyczne oraz zdarzeniami losowymi.

Wykres 59 Czy w trakcie realizacji projektu zauważyli Państwo jakieś bariery bądź trudności, które wpłynęły na osiągnięcie efektów?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z beneficjentami projektów z zakresu kształcenia zawodowego, n=74.

Dyrektorzy placówek kształcenia zawodowego do barier występujących w realizacji projektów z obszaru kształcenia zawodowego zaliczyli trudności związane z dojazdem uczniów na zajęcia dodatkowe odbywające się poza godzinami lekcyjnymi. Ponadto barierą, zdaniem respondentów, stanowi infrastruktura niedostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz bariera społeczna związana z kształceniem tych osób.

Tak. Bariery społecznej, infrastruktura. Szkolenia, żeby były dostosowane do ucznia niepełnosprawnego. Bariera społeczna, żeby nauczyć tych uczniów funkcjonować.

Źródło: badanie metodą IDI.

Trudności – mamy mnóstwo osób dojeżdżających, zajęcia odbywają się popołudniami i uczniowie mają problem z uczestnictwem, bo nie mają jak wrócić do domu.

Źródło: badanie metodą IDI.

Dyrektorzy placówek zawodowych uczestniczący w zogniskowanym wywiadzie grupowym do barier i trudności w realizacji projektów z obszaru kształcenia zawodowego zaliczyli:

- Niechęć uczniów do uczestnictwa w zajęciach teoretycznych,
- Problemy związane z rekrutacją uczniów do projektów „miękkich”, np. z zakresu doradztwa zawodowego,
- Problemy ze znalezieniem odpowiednich wykonawców projektu, np. kursów i szkoleń.

Mi się też wydaje, że odpowiedni dobór kadry do konkretnego projektu. Jeżeli w projekcie nauczyciel bierze aktywny udział i to wymyślił. On wie jak to realizować. Ja mam w szkole dwóch najlepszych kucharzy w Polsce, a kurs poprowadzi ktoś, kto wygrał przetarg. I teraz nie wiemy kto to będzie.

Źródło: badanie metodą FGI.

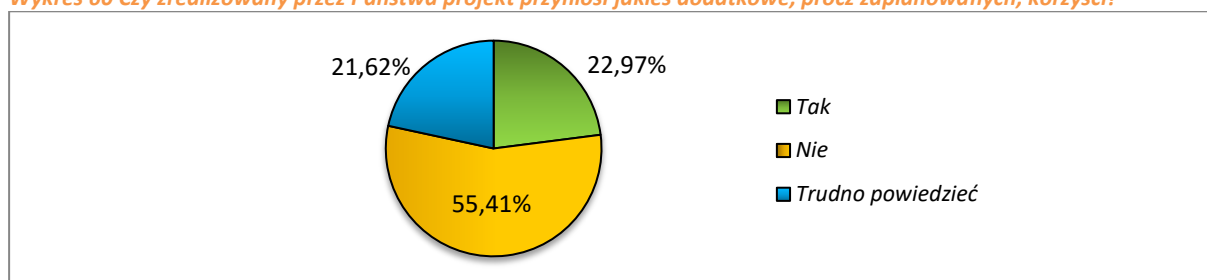
Dodatkowo przedstawiciele placówek oferujących kształcenie na poziomie zawodowym, uczestniczący w badaniu metodą diad, do barier i trudności w realizacji projektów zaliczyli przede wszystkim bariery finansowe oraz czasowe. Przedstawiciele instytucji zaangażowanych w realizację RPO-L2020 wskazali natomiast na utrudnioną współpracę placówek edukacyjnych z pracodawcami.

7.3.9. WARTOŚĆ DODANA PROJEKTÓW ZREALIZOWANYCH W RAMACH RPO-L2020 W OBSZARZE KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO

Zdaniem 22,97% beneficjentów projekty z zakresu kształcenia zawodowego przyniosły dodatkowe, niezaplanowane we wniosku o dofinansowanie, korzyści. Zaliczają się do nich:

- Uzyskanie dodatkowego zawodu przez uczniów;
- Wzrost zaangażowania uczniów.

Wykres 60 Czy zrealizowany przez Państwa projekt przyniósł jakieś dodatkowe, prócz zaplanowanych, korzyści?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z beneficjentami projektów z zakresu kształcenia zawodowego, n=74.

7.3.10. EFEKTY WSPARCIA SKIEROWANEGO DO NAUCZYCIELI I INSTRUKTORÓW PRAKTYCZNEJ NAUKI ZAWODU POD WZGLĘDEM ZMIAN W SYSTEMIE EDUKACJI

Rezultatem zmian w systemie edukacji jest nie tylko wsparcie w zakresie podnoszenia kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych uczniów, lecz także nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu. Jak wynika z *Wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków*

109

Europejskiego Funduszu Społecznego w obszarze edukacji na lata 2014-2020 realizacja różnych form doskonalenia nauczycieli, w tym nauczycieli kształcenia zawodowego lub instruktorów praktycznej nauki zawodu w zakresie tematyki związanej z nauczaniem zawodem, powinna być prowadzona we współpracy z instytucjami otoczenia społeczno-gospodarczego oraz dokonywana na podstawie indywidualnie zdiagnozowanego zapotrzebowania szkół lub placówek systemu oświaty albo osób obejmowanych wsparciem⁷⁸. Tego rodzaju czynnik wpływa na możliwie najszerszy i kompleksowy zakres podejmowanych działań.

Zakres doskonalenia nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu, oferowany w ramach realizowanych projektów powinien być zgodny z potrzebami szkoły lub placówki systemu oświaty prowadzącej kształcenie zawodowe. Gwarantuje to przeprowadzana przez wnioskodawcę przed uzyskaniem wsparcia diagnoza potrzeb szkoły bądź placówki. Dzięki temu nauczyciele i instruktorzy praktycznej nauki zawodu otrzymują wsparcie zgodne z potrzebami bądź deficytami danej placówki. Wśród działań skierowanych do nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu wymienić należy między innymi⁷⁹:

- kursy lub szkolenia doskonalące (teoretyczne i praktyczne), w tym organizowane i prowadzone przez kadrę ośrodków doskonalenia nauczycieli lub trenerów przeszkolonych w ramach PO WER;
- praktyki lub staże w instytucjach z otoczenia społeczno-gospodarczego szkół lub placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe, w tym przede wszystkim w przedsiębiorstwach lub u pracodawców działających na obszarze, na którym znajduje się dana szkoła lub placówka systemu oświaty;
- wspieranie istniejących, budowanie nowych lub moderowanie sieci współpracy i samokształcenia;
- wykorzystanie narzędzi, metod lub form pracy wypracowanych w ramach projektów, w tym pozytywnie zwalidowanych produktów projektów innowacyjnych, zrealizowanych w latach 2007-2013 w ramach PO KL.

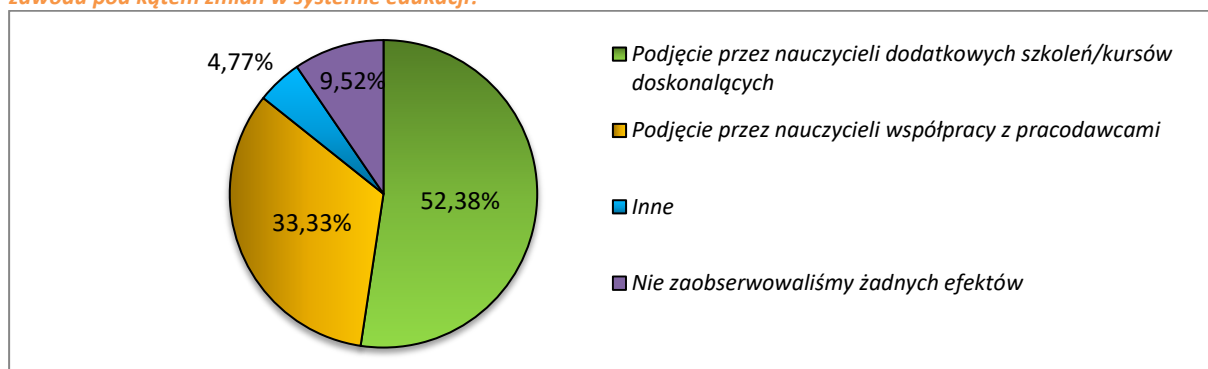
Tylko 9,52% uczestniczących w badaniu CAWI/CATI beneficjentów nie dostrzegło efektów wsparcia skierowanego do nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu. 52,38% respondentów wskazało, że nauczycieli podjęli dodatkowe szkolenia i/lub kursy doskonalące, zaś 1/3 badanych zaznaczyła, że nauczyciele podjęli współpracę z pracodawcami. Respondent, który wybrał odpowiedź „inne” zwrócił uwagę, że nauczyciele chętniej prowadzą zajęcia, gdy dostrzegają zaangażowanie ze strony uczniów.

---

⁷⁸ Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w obszarze edukacji na lata 2014-2020, Minister Rozwoju i Finansów, Warszawa, 1 stycznia 2018 r., sygn. MR/2014-2020/19(03), s. 47.

⁷⁹ Tamże, s. 50.

Wykres 61 Jakie zaobserwowali Państwo efekty wsparcia skierowanego do nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu pod kątem zmian w systemie edukacji?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z beneficjentami projektów z zakresu kształcenia zawodowego, n=74.

Zdaniem dyrektorów uczestniczących w wywiadach pogłębionych do efektów wsparcia skierowanego do nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu pod względem zmian w systemie edukacji zaliczyć można podniesienie kompetencji kadry, możliwość skorzystania z nowoczesnych narzędzi nauczania, oraz zwiększenie zaangażowania nauczycieli w realizowane zadania.

Nauczyciele sami się dopytują o wyjścia do zakładów, czy mogą robić staże. Często porzucają stare metody, bo widzą, że wprowadzenie nowych rzeczy powoduje lepszą pracę na lekcji z uczniem.

Źródło: badanie metodą IDI.

Z kolei uczestnicy badania diada zwrócili uwagę na korzyści odniesione zarówno przez nauczycieli, jak również przez uczniów.

Projekty są słuszną ideą. Są korzystne dla nas nauczycieli, kursy dla uczniów. Też pod kątem zainteresowań.

Źródło: badanie metodą diada.

7.3.11. KORELACJA WSPARCIA Z ZDIAGNOZOWANYMI PROBLEMAMI ZAWARTYMI W REKOMENDACJACH RADY DLA POLSKI (COUNTRY SPECIFIC RECOMMENDATIONS) I COUNTRY REPORT DLA POLSKI NA POZIOMIE REGIONALNYM

Rekomendacje Rady dla Polski (*Country Specific Recommendations*)⁸⁰ wskazują, że główne wyzwanie w dziedzinie szkolnictwa zawodowego stanowi dla Polski wyposażenie uczniów w kompetencje i umiejętności pozwalające na odnalezienie się na szybko zmieniającym się rynku pracy. Jednocześnie Rada zwraca uwagę na brak umiejętności cyfrowych, w tym podstawowych umiejętności cyfrowych, wśród części społeczeństwa. W dokumencie zwrócono ponadto uwagę na to, że wprowadzane

⁸⁰ Zalecenie Rady z dnia 13 lipca 2018 r. w sprawie krajowego programu reform Polski na 2018 r. oraz zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Polskę programu konwergencji na 2018 r. (2018/C 320/20), Dz. Urz. UE C 320/88, 10.9.2018.

reformy systemu szkolnictwa, w tym systemu szkolnictwa zawodowego nie pozwalają na oszacowanie wpływu, jaki w wyniku prowadzonych zmian zostanie wywarty na uczniach.

7.3.12. KORELACJA WSPARCIA Z ZAŁOŻENIAMI PROGRAMU ROZWOJU INNOWACJI WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO

Wsparcie kierowane do nauczycieli opiera się w głównej mierze na wspieraniu doskonalenia umiejętności oraz kompetencji zawodowych nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu we współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym szkoły lub placówki, w jakiej pracują. Możliwe jest również udzielenie wsparcia poprzez umożliwienie osobom realizującym zadania w zakresie doradztwa zawodowego uzyskiwania bądź podnoszenia kwalifikacji doradców zawodowych. Dużego znaczenia ma także rozwój współpracy pomiędzy szkołami i placówkami systemu oświaty a ich otoczeniem społeczno-gospodarczym.

Wsparcie, które może przeciwdziałać negatywnym, zdiagnozowanym w *Programie Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego* zjawiskom, udzielane jest w ramach RPO-L2020⁸¹.

Potencjał ludzki i zasoby siły roboczej o odpowiednich kompetencjach, odpowiadających na potrzeby przedsiębiorstw innowacyjnych, są jednym z filarów gospodarki opartej na wiedzy. Jest to szczególnie istotne w niewielkich regionach, takich jak województwo lubuskie, które są dotknięte wysoką presją konkurencyjną ze strony większych ośrodków i doświadczają ujemnego salda migracji oraz ubytku wykwalifikowanej siły roboczej⁸². Wykazaną w *Programie Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego* istotną słabością jest niedostosowanie edukacji do wymogów rynku pracy. Innymi kluczowymi problemami na terenie województwa były: niski poziom kształcenia technicznego na różnych poziomach, w tym brak mechanizmów kształcenia dualnego, brak wykwalifikowanej kadry (nauczycieli zawodu), niskie płace, brak wymiany informacji o zasobach i potrzebach, rozbieżne potrzeby, brak związków kształcenia zawodowego z rynkiem pracy (zbudowanych na zasadzie klient – dostawca – produkt), niewystarczająca elastyczność szkół technicznych w dopasowaniu do rynku pracy, brak zaplecza technicznego do nauki zawodu (warsztaty), likwidacja szkół technicznych (zawodowych), brak wymiany wyposażenia miejsc odbywania praktyk⁸³. Zgodnie z informacjami zawartymi w *Programie*, realizacja przedsięwzięć w ramach OP 8 wpisuje się we wspieranie wszystkich inteligentnych specjalizacji województwa. Edukacja w różnych aspektach wpływa na rozwój wszystkich kierunków określonych w zdiagnozowanych specjalizacjach⁸⁴.

7.3.13. DOBRE PRAKTYKI W OBSZARZE EDUKACJI ZAWODOWEJ

Realizacja projektów wpłynęła pozytywnie na wypracowanie dobrych praktyk w placówkach biorących aktywny udział w zaproponowanych działaniach.

⁸¹ Plan rozwoju szkolnictwa zawodowego w województwie lubuskim z wykorzystaniem środków Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020, Zielona Góra, sierpień 2016 r., załącznik do uchwały nr 125/1619/16 Zarządu Województwa Lubuskiego z dnia 23 sierpnia 2016 r.

⁸² Program Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego, załącznik do uchwały nr 279/3968/18 Zarządu Województwa Lubuskiego z dnia 30 sierpnia 2018 r., s. 14.

⁸³ Tamże, s. 16.

⁸⁴ Tamże, s. 107.

29,73% beneficjentów uczestniczących w badaniu CAWI/CATI dostrzegło dobre praktyki, które warto byłoby kontynuować w przyszłych projektach z zakresu kształcenia zawodowego. Zaliczają się do nich:

- Współpracę z zewnętrznymi podmiotami, w tym przedsiębiorcami;
- Zwiększenie nacisku na zajęcia praktyczne;
- Częstsze organizowanie szkoleń dla nauczycieli.

Uczestnicy badań jakościowych zapytani zostali również o dobre praktyki w zakresie kształcenia zawodowego. Dyrektorzy oraz nauczyciele, instruktorzy praktycznej nauki zawodu i pracownicy placówek oświaty z podmiotów realizujących projekty wskazywali na zwiększenie poziomu współpracy szkół z pracodawcami, poprzez staże i kursy dla nauczycieli i uczniów. Ponadto respondenci wskazywali na doradztwo zawodowe, stypendia, wizyty studyjne, które umożliwiają dostosowanie nauczania do wyzwań rynku pracy.

Przede wszystkim to wyjście do pracodawcy i większe powiązanie. Pracodawca ma szansę uczestniczyć w projekcie przyjmując naszych uczniów czy nauczycieli na staże, kursy.

Źródło: badanie metodą IDI.

Tak. To są wizyty studyjne w warsztatach, konferencje zawodowe, które organizujemy wspólnie z pracodawcami. Imprezy i wydarzenia przemysłowe. Trzeba z tego korzystać, jako z dobrej praktyki. Zdobywamy sobie już gimnazjalistów, przychodzą na dni otwarte, patrzą co się dzieje w szkole.

Źródło: badanie metodą IDI.

Dodatkowe kursy i szkolenia dla młodzieży. Oni byli zachwyceni. Nasze dzieci w większości mają trudną sytuację finansową i ich po prostu nie stać. Wszystkie kursy są przemyślane. Potem mogą sobie dzięki temu dorobić.

Źródło: badanie metodą diada.

7.4. Edukacja dorosłych

7.4.1. WYZWANIA I POTRZEBY W OBSZARZE EDUKACJI DOROSŁYCH

Analizując szkolnictwo w odniesieniu do osób dorosłych należy zaznaczyć, że odbywa się ono nie tylko na poziomie ustawicznym, poprzez istnienie szkół zawodowych oraz liceów dla osób dorosłych. Obszar ten obejmuje również kształcenie osób dorosłych w ramach m. in. certyfikowanych kursów i szkoleń, mających na celu zwiększenie ich kompetencji i umiejętności zawodowych. Niemniej jednak, z uwagi na trudności w pozyskaniu danych dotyczących sektora prywatnego oferującego kształcenie w ramach kursów i szkoleń, w niniejszej części nie zostały przedstawione dane statystyczny dotyczące liczby takich podmiotów oraz liczby uczestników kształcenia w ich ramach.

Poniższa tabela przedstawia liczbę liceów ogólnokształcących dla osób dorosłych, ze wskazaniem uczniów oraz absolwentów tych placówek w podziale na powiaty. Największa liczba placówek, wraz z liczbą uczęszczających do nich uczniów zidentyfikowana została na terenie powiatu m. Zielona Góra, który stanowi główne gospodarcze i społeczne centrum rozwoju województwa lubuskiego. Najmniej uczniów korzystało z usług świadczonych przez licea ogólnokształcące dla dorosłych na terenie powiatu zielonogórskiego.

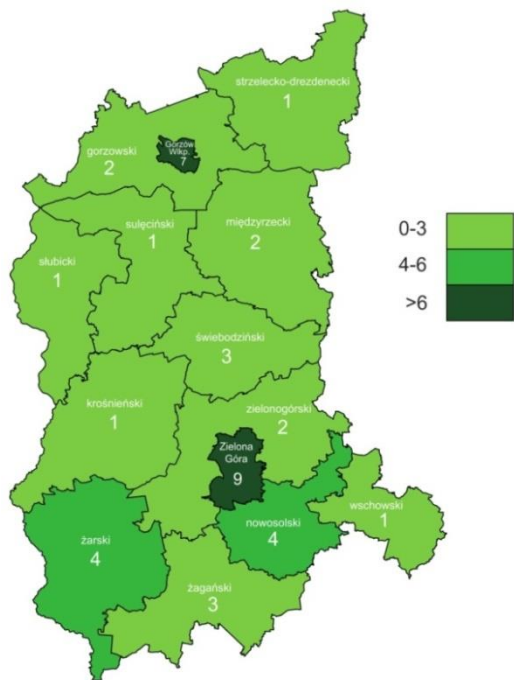
Tabela 28 Licea ogólnokształcące dla dorosłych - liczba placówek, uczniów i absolwentów w podziale na powiaty [dane za 2017 rok]

Powiat	Liczba placówek	Liczba uczniów	Liczba absolwentów
Powiat gorzowski	2	125	37
Powiat krośnieński	1	63	15
Powiat międzyzrzecki	2	91	34
Powiat nowosolski	4	270	35
Powiat słubicki	1	58	10
Powiat strzelecko-drezdenecki	1	53	20
Powiat sulęciński	1	41	20
Powiat świebodziński	3	194	64
Powiat zielonogórski	2	39	14
Powiat żagański	3	247	60
Powiat żarski	4	197	63
Powiat wschowski	1	83	37
Powiat m. Gorzów Wielkopolski	7	988	191
Powiat m. Zielona Góra	9	1 275	344
LUBUSKIE	41	3 724	944

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych: bdl.stat.gov.pl (dostęp: 09.11.2018).

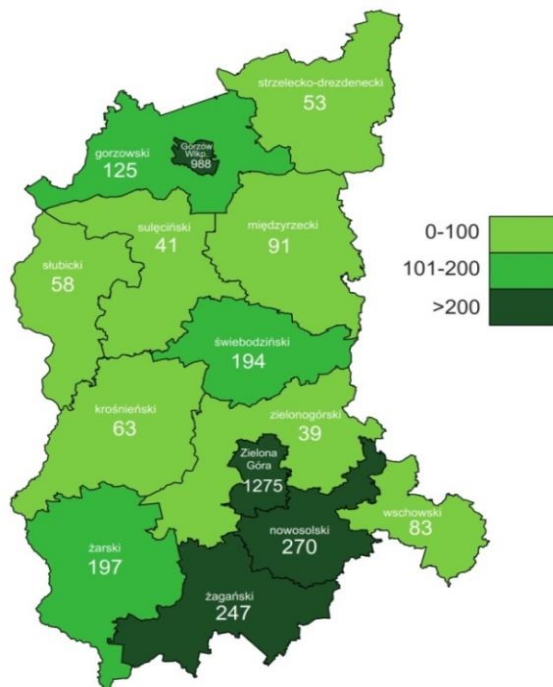
Najwięcej liceów ogólnokształcących dla osób dorosłych znajduje się w Gorzowie Wielkopolskim oraz w Zielonej Górze – odpowiednio 7 i 9 placówek. Należy przy tym wskazać, że w każdym powiecie województwa lubuskiego znajduje się przynajmniej jedna placówka świadcząca usługi tego typu. Według danych z 2017 roku najwięcej uczniów liceów ogólnokształcących dla osób dorosłych pobierało naukę w Zielonej Górze, Gorzowie Wielkopolskim oraz powiatach żagańskim i nowosolskim.

Mapa 9 Licea ogólnokształcące dla dorosłych - liczba placówek w podziale na powiaty [dane za 2017 rok]

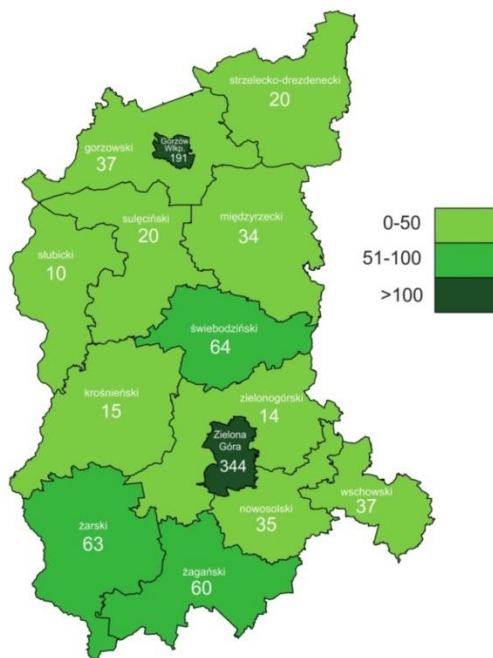
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych: bdl.stat.gov.pl (dostęp: 09.11.2018).

Mapa 10 Licea ogólnokształcące dla dorosłych - liczba uczniów w podziale na powiaty [dane za 2017 rok]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych: bdl.stat.gov.pl (dostęp: 09.11.2018).

Mapa 11 Licea ogólnokształcące dla dorosłych - liczba absolwentów w podziale na powiaty [dane za 2017 rok]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych: bdl.stat.gov.pl (dostęp: 09.11.2018).

W poniższej tabeli zaprezentowano liczbę szkół policealnych w podziale na powiaty. Uzupełniono ją o liczbę uczniów i absolwentów, którzy pobierali naukę w tego typu placówkach – także w podziale na powiaty. Zestawienie uzupełniono kartogramami obrazującymi wskazane wielkości.

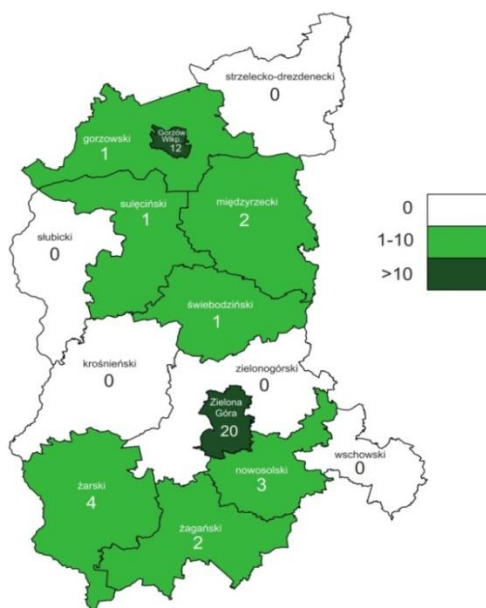
Tabela 29 Szkoły policealne - liczba placówek, uczniów i absolwentów w podziale na powiaty [dane za 2017 rok]

Powiat	Liczba placówek	Liczba uczniów	Liczba absolwentów
Powiat gorzowski	1	7	7
Powiat krośnieński	0	0	5
Powiat międzyrzecki	2	143	33
Powiat nowosolski	3	146	31
Powiat słubicki	0	0	0
Powiat strzelecko-drezdenecki	0	0	0
Powiat sulęciński	1	16	0
Powiat świebodziński	1	28	20
Powiat zielonogórski	0	0	0
Powiat żagański	2	272	33
Powiat żarski	4	141	86
Powiat wschowski	0	0	0
Powiat m. Gorzów Wielkopolski	12	1 363	445
Powiat m. Zielona Góra	20	2 807	737
LUBUSKIE	46	4 923	1 397

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych: bdl.stat.gov.pl (dostęp: 09.11.2018).

Szkoły policealne zlokalizowane są na terenie jedynie niektórych powiatów województwa lubuskiego. Najwięcej placówek tego typu (blisko 70%) znajduje się w miastach wojewódzkich. W przypadku powiatów strzelecko-drezdeneckiego, słubickiego, krośnieńskiego, zielonogórskiego i wschowskiego nie odnotowano na ich terenie występowania tego typu placówek.

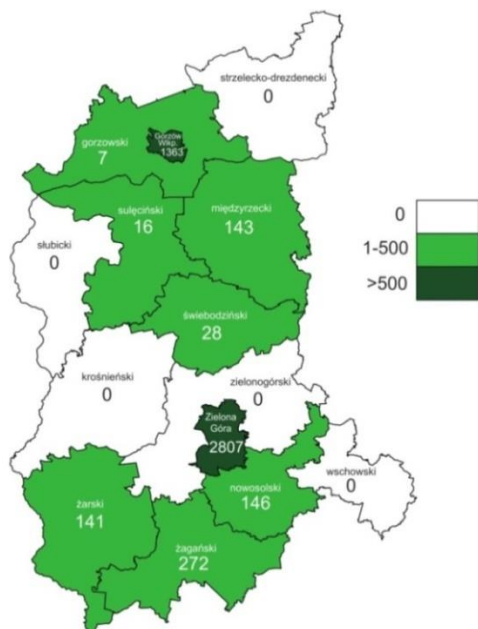
Mapa 12 Szkoły policealne - liczba placówek w podziale na powiaty [dane za 2017 rok]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych: bdl.stat.gov.pl (dostęp: 09.11.2018).

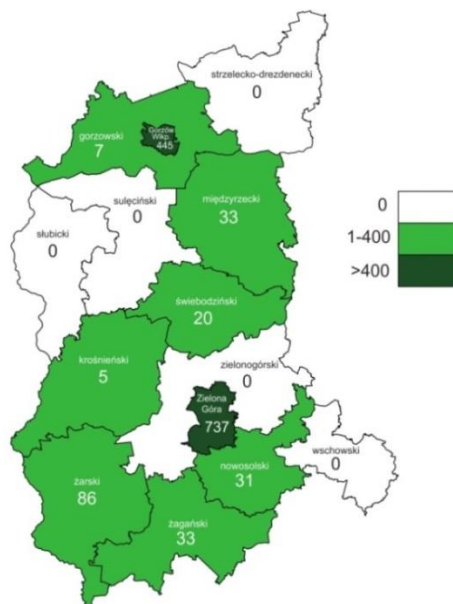
Poniższe kartogramy prezentują liczbę uczniów oraz liczbę absolwentów szkół policealnych w województwie. Najniższe zainteresowanie kształceniem osób dorosłych (odzwierciedlone liczbą uczniów i absolwentów), notuje powiat gorzowski.

Mapa 13 Szkoły policealne - liczba uczniów w podziale na powiaty [dane za 2017 rok]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych: bdl.stat.gov.pl (dostęp: 09.11.2018).

Mapa 14 Szkoły policealne - liczba absolwentów w podziale na powiaty [dane za 2017 rok]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych: bdl.stat.gov.pl (dostęp: 09.11.2018).

54,54% beneficjentów uczestniczących w badaniu CAWI/CATI wskazało, że w ramach naboru wniosków, w których składali wniosek o dofinansowanie projektu, przewidziano preferencje dla projektów odpowiadających na wyzwania społeczno-ekonomiczne i edukacyjne w województwie – w tym 54,54% respondentów zaznaczyło, że preferencje takie uwzględniono. 45,46% miało trudności z udzieleniem odpowiedzi na to pytanie.

Przedstawiciel IZ RPO-L2020 wskazał, że kryteria oceny projektów uwzględniają preferencje dla działań, które odpowiadają na aktualne potrzeby i wyzwania w zakresie edukacji osób dorosłych. W opinii tego przedstawiciela, stosowany obecnie system oceny projektów nie wymaga zmian, gdyż projekty uwzględniające potrzeby i wyzwania w zakresie edukacji są już odpowiednio premiowane.

Tak, kryteria oceny są właśnie stworzone po to, żeby odpowiadały na tego typu elementy, zawierają te rzeczy, które oceniamy i te, które mają wpływ na zwiększenie dostępności.

Źródło: badanie metodą IDI.

Z kolei beneficjenci realizujący projekty w ramach działań 8.3. oraz 8.5. wskazywali z jednej strony na dostosowanie RPO-L2020 do wyzwań i potrzeb w kontekście edukacji osób dorosłych, natomiast

z drugiej – wskazywali na trudności związane z dotarciem wsparcia do wszystkich osób zainteresowanych.

Z jednej strony tak, ale nie do końca to dociera do wszystkich zainteresowanych osób. Nie ze strony promocji, tylko ze strony grupy docelowej. Z tego co się orientuje jest nacisk na kobiety, a dużo mężczyzn jest zainteresowanych.

Źródło: badanie metodą IDI.

W ramach badania metodą diad beneficjenci wskazali, że w ich opinii RPO-L2020 stanowi efektywną odpowiedź na potrzeby grupy docelowej oraz wyzwań związanych z kształceniem osób dorosłych.

Tak, na podstawie doświadczeń, uważamy, że jest to doskonała odpowiedź na potrzeby.

Źródło: badanie metodą diada.

7.4.2. DZIAŁANIA PODEJMOWANE W PROJEKTACH Z OBSZARU EDUKACJI DOROSŁYCH W RAMACH RPO-L2020

W ramach RPO-L2020 działania z zakresu edukacji dorosłych możliwe są do realizacji przy wsparciu środków pochodzących z działań 8.3 oraz działań 8.5. W ramach OP 8 podejmowane są przedsięwzięcia o charakterze miękkim, współfinansowane ze środków EFS. W poniższej tabeli zaprezentowano wykaz działań oraz typów projektów, jakie możliwe są do podjęcia w odniesieniu do edukacji osób dorosłych w ramach RPO-L2020.

Tabela 30 Typy projektów w ramach działań RPO-L2020 obejmujących obszar edukacji dorosłych

DZIAŁANIE	TYP PROJEKTU
Działanie 8.3 <i>Upowszechnienie kształcenia ustawicznego związanego z nabywaniem i doskonaleniem kwalifikacji zawodowych</i>	Wsparcie dla osób dorosłych (w tym zwłaszcza osób w wieku 50 lat i więcej, osób o niskich kwalifikacjach) chcących podnosić swoje umiejętności, wiedzę i kompetencje w zakresie języków obcych i ICT poprzez udział w edukacji pozaformalnej uwzględniające popytowy system dystrybucji usług rozwojowych. Ze względu na specyficzne grupy docelowe lub potrzeby, dopuszcza się realizację wsparcia w modelu innym niż popytowy. Zakres wsparcia obejmuje szkolenia i kursy skierowane do osób dorosłych, które z własnej inicjatywy są zainteresowane nabyciem, uzupełnieniem lub podwyższeniem umiejętności oraz kompetencji cyfrowych i językowych.
Działanie 8.5 <i>Doskonalenie umiejętności zawodowych osób dorosłych</i>	Wsparcie dla osób dorosłych (w tym zwłaszcza osób w wieku 50 lat i więcej, osób z niepełnosprawnościami, osób o niskich kwalifikacjach, osób zamieszkujących tereny wiejskie, tzw. biednych pracujących) chcących podnosić swoje umiejętności, wiedzę i kompetencje zawodowe poprzez udział w edukacji formalnej i pozaformalnej (kwalifikacyjnych kursów zawodowych i kursów umiejętności zawodowych) uwzględniające popytowy system dystrybucji usług rozwojowych. Ze względu na specyficzne grupy docelowe lub potrzeby, dopuszcza się realizację wsparcia w modelu innym niż popytowy.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020, Wersja nr 49, Zielona Góra, październik 2018.

Wśród kryteriów wyboru projektów odnoszących się do kształcenia osób dorosłych należy zwrócić uwagę na popytowy system dystrybucji usług rozwojowych. Oznacza to, że uczestnik samodzielnie wybiera formę wsparcia spośród całego wachlarza wsparcia oferowanego przez beneficjenta

realizującego projekt. Stosowanie takiego rozwiązania determinowane jest chęcią udzielenia jak najbardziej odpowiedniego wsparcia, przy założeniu, że osoba dorosła sama powinna zdecydować o tym, jakie potrzeby edukacyjne chciałaby zaspokoić. Samodzielny wybór formy wsparcia w zależności od potrzeb ma również na celu przygotowanie osób dorosłych do funkcjonowania na zmieniającym się rynku pracy; pozwala także odpowiedzieć na krótko- i średnioterminowe potrzeby gospodarki regionu⁸⁵. Zaleca się tym samym kontynuację działań uwzględniających stosowanie tego systemu.

Istotne jest również kryterium wskazujące na odbiorców działań w ramach projektów. Zapewnienie określonego odsetka miejsc dla uczestników z grup narażonych na marginalizację (np. z wykształceniem na poziomie ISCED-2, osób z terenów wiejskich bądź powyżej 50 roku życia) pozwala na skierowanie wsparcia do osób o największych potrzebach, służy również wyrównywaniu dysproporcji oraz zwiększaniu szans osób dorosłych na rynku pracy⁸⁶.

Warto ponadto zauważyć, że większe szanse na rynku pracy mają osoby, których umiejętności zawodowe zostały potwierdzone w powszechnie uznany sposób. Dlatego też jednym z kryteriów obowiązujących na etapie oceny formalno-merytorycznej jest zakończenie realizacji przedsięwzięć w ramach projektów poprzez umożliwienie uczestnikom uzyskania certyfikatu zewnętrznego, potwierdzającego przez nich nabycie w wyniku uczestnictwa w projekcie konkretnych umiejętności. Uczenie się dorosłych może w istotny sposób przyczynić się do zwiększenia ich szans na zatrudnienie bądź utrzymanie miejsca pracy. Może też wpłynąć na możliwość poszukiwania przez nich zatrudnienia na lepszych warunkach, niż dotychczasowe⁸⁷.

Beneficjenci realizujący projekty z zakresu edukacji dorosłych zostali w badaniu CAWI/CATI zapytani o efekty realizowanych działań. Zdaniem respondentów w największym stopniu przyczyniły się one do zwiększenia liczby osób przygotowanych do wykonywania zawodów deficytowych (średnia 4,18 w skali 1-5). Interwencja miała również znaczny wpływ na zwiększenie liczby osób dorosłych uzupełniających swoje wykształcenie (4,09) oraz rozszerzenie oferty edukacyjnej skierowanej do osób dorosłych (4,00). Nieco mniejszy wpływ zaobserwowano w przypadku zwiększenia liczby osób dorosłych, które podejmują się przebranżowienia (3,82) oraz zmniejszenia tzw. „wykluczenia cyfrowego” wśród osób dorosłych.

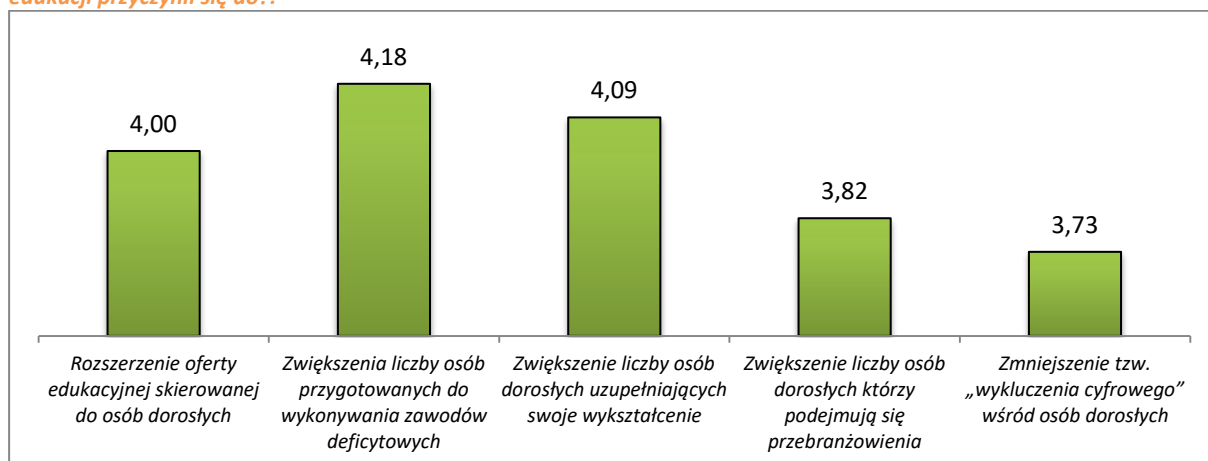
---

⁸⁵ Zob. Kryteria wyboru projektów dla Działania 8.5. Doskonalenie umiejętności zawodowych osób dorosłych RPO LUBUSKIE 2020 finansowanych z EFS. obowiązujące w ramach konkursu nr RPLB.08.05.00-IZ.00-08-K01/16.

⁸⁶ Zob. Kryteria wyboru projektów dla Działania 8.3 Upowszechnienie kształcenia ustawicznego związanego z nabywaniem i doskonaleniem kwalifikacji zawodowych RPO Lubuskie 2020 finansowanych z EFS, obowiązujące w ramach konkursu nr RPLB.08.03.00-IZ.00-08-K01/17; Kryteria wyboru projektów dla Działania 8.5. Doskonalenie umiejętności zawodowych osób dorosłych RPO LUBUSKIE 2020 finansowanych z EFS. obowiązujące w ramach konkursu nr RPLB.08.05.00-IZ.00-08-K01/16.

⁸⁷ Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020, wersja 49, Zielona Góra, październik 2018, s. 290.

Wykres 62 W jakim stopniu współfinansowany z RPO-L2020, realizowany przez Pana/Pani firmę projekt dotyczący edukacji przyczynił się do?:

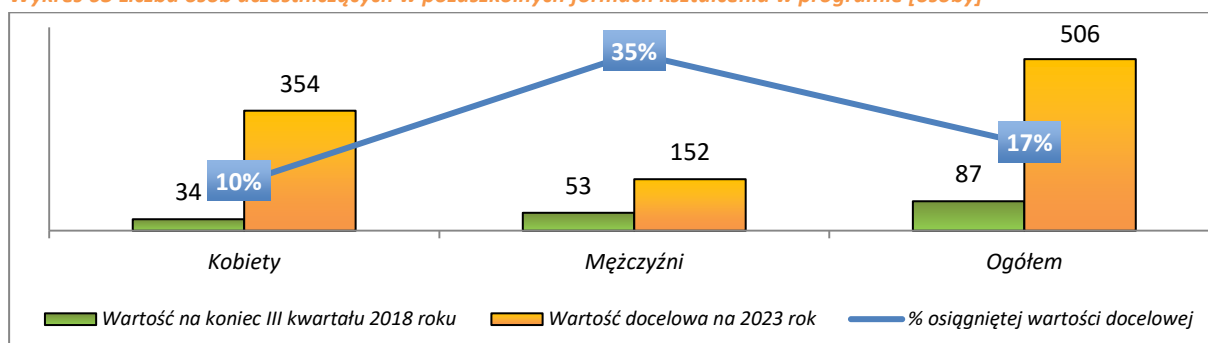
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z beneficjentami projektów z zakresu edukacji dorosłych, n=11.

7.4.3. SKUTECZNOŚĆ PROJEKTÓW W RAMACH RPO-L2020

W Działaniu 8.3 do końca III kwartału 2018 roku udało się przekroczyć zakładane wartości docelowe wskaźników natomiast w przypadku wartości wskaźników produktu odnoszących się do edukacji osób dorosłych wdrażane w ramach PI 10iv należy wskazać na niski poziom ich osiągnięcia.⁸⁸

Wskaźnik dotyczący liczby osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia do końca III kwartału 2018 roku został osiągnięty na poziomie 17% wartości docelowej. Pod koniec IV kwartału 2017 roku wartość ta wynosiła 0%⁸⁹. Oznacza to, że w przeciągu trzech kwartałów 2018 roku w pozaszkolnych formach kształcenia wzięło udział 87 z zakładanych 506 osób. Program w dalszym ciągu znajduje się w fazie wdrażania, tym samym w kolejnych latach należy oczekiwać wzrostu wartości wskaźnika.

Wykres 63 Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia w programie [osoby]

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji kwartalnej dot. III kwartału 2018 roku – dane przekazane przez Zamawiającego (wg stanu na dzień 30.09.2018 r.).

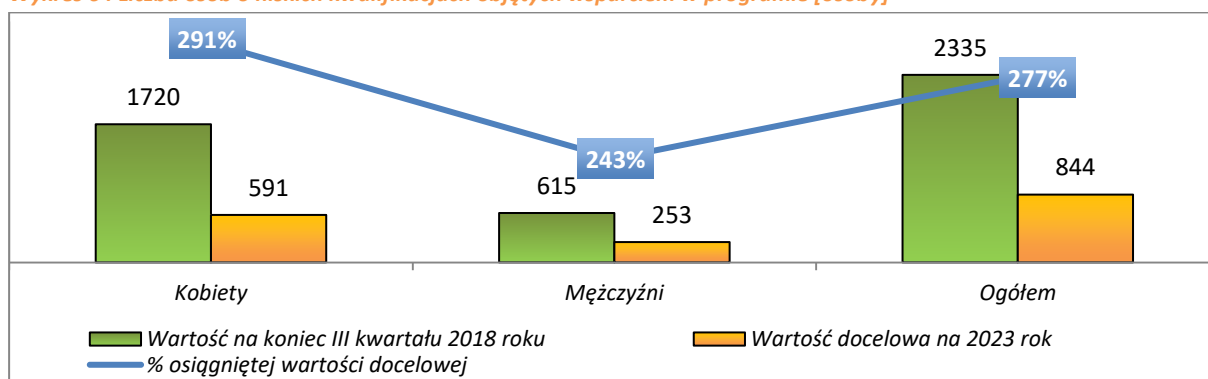
⁸⁸ Informacja kwartalna dot. III kwartału 2018 roku – dane przekazane przez Zamawiającego.

⁸⁹ Informacja kwartalna dot. IV kwartału 2017 roku – dane przekazane przez Zamawiającego.

Dużo wyższym poziomem osiągnięcia cechują się wskaźniki produktu odnoszące się do edukacji dorosłych w ramach PI 10iii.

W zakresie wskaźnika dotyczącego *liczby osób o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w Programie*, należy zwrócić uwagę na blisko trzykrotne przekroczenie założonej na 2023 rok wartości docelowej. Wskaźnik ten na koniec IV kwartału 2017 roku osiągnięty został na poziomie 118%⁹⁰, pod koniec III kwartału 2018 roku osiągnął zaś poziom 277%; tym samym 2018 roku stanowił okres bardzo szybkiego wzrostu wartości tego wskaźnika.

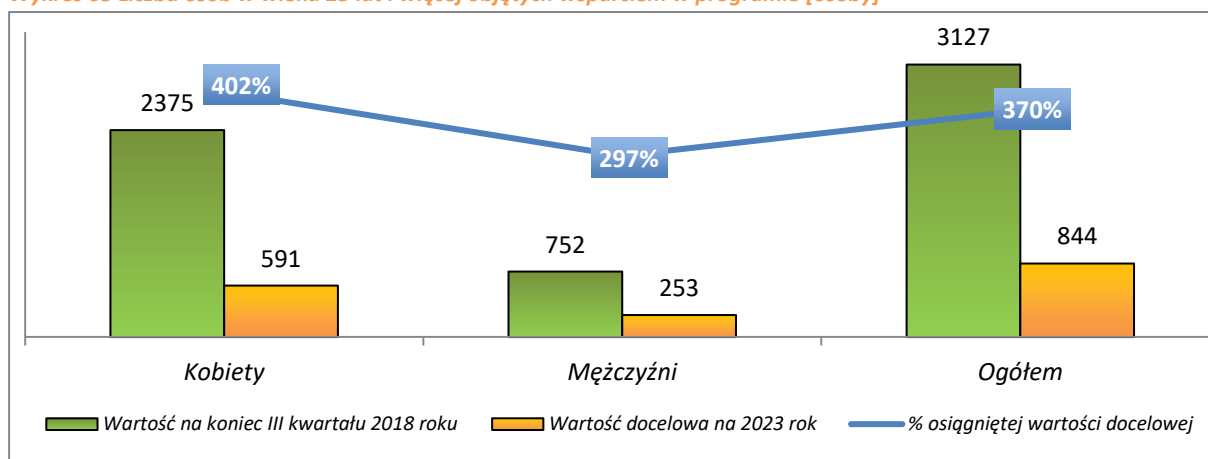
Wykres 64 Liczba osób o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie [osoby]

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji kwartalnej dot. III kwartału 2018 roku – dane przekazane przez Zamawiającego (wg stanu na dzień 30.09.2018 r.).

Kolejnym wskaźnikiem produktu, odnoszącym się do edukacji osób dorosłych jest liczba osób w wieku 25 lat lub więcej, objętych wsparciem w Programie. Również w tym przypadku wartość docelowa, przewidziana do osiągnięcia na 2023 rok została przekroczona ponad trzykrotnie już w III kwartale 2018 roku. Istotny wzrost wartości wskaźnika obserwować można w 2018 roku; w 2017 roku wskaźnik został osiągnięty na poziomie 155%.

Wykres 65 Liczba osób w wieku 25 lat i więcej objętych wsparciem w programie [osoby]

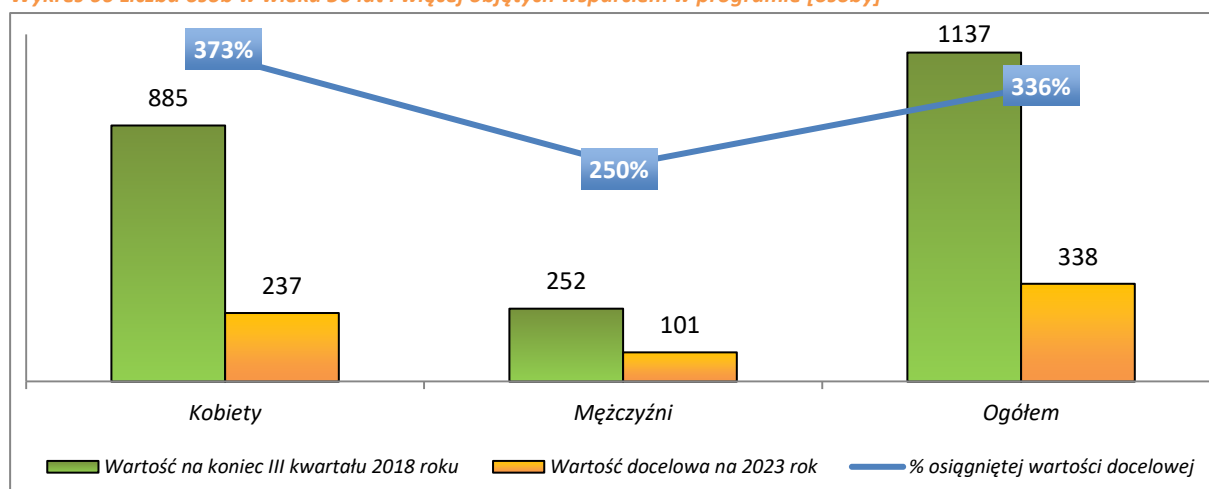
Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji kwartalnej dot. III kwartału 2018 roku – dane przekazane przez Zamawiającego (wg stanu na dzień 30.09.2018 r.).

⁹⁰ Tamże.

Ostatni poddany analizie wskaźnik dotyczy liczby osób w wieku 50 lat i więcej, objętych wsparciem w Programie. Wartość docelowa, przewidziana do osiągnięcia do 2023 roku została przekroczona ponad trzykrotnie. Również tutaj zauważa się bardzo wysoką dynamikę w zakresie osiągania wskaźnika w 2018 roku. W 2017 wskaźnik został osiągnięty na poziomie 155%⁹¹.

Wykres 66 Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie [osoby]

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji kwartalnej dot. III kwartału 2018 roku – dane przekazane przez Zamawiającego (wg stanu na dzień 30.09.2018 r.).

Kolejnym elementem przeprowadzanej analizy jest wskazanie stopnia osiągnięcia wskaźników rezultatu bezpośredniego w zakresie działań odnoszących się do edukacji osób dorosłych.

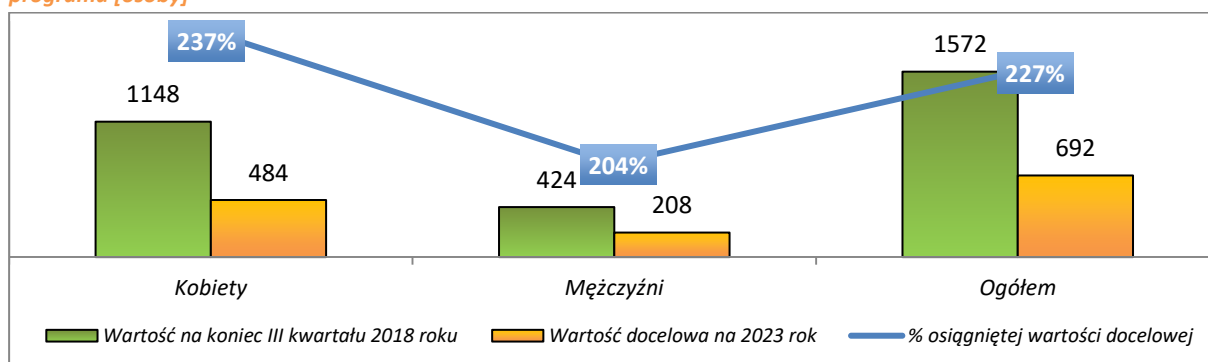
Wskaźnik dotyczący liczby osób o niskich kwalifikacjach, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu Programu również przekroczył zakładaną na 2023 rok wartość – wsparcie otrzymały 1 572 osoby wobec wartości docelowej 692 osoby. Oznacza to, że jeszcze przed końcem 2018 roku osiągnięto 227% wartości docelowej. Wsparcie otrzymało zdecydowanie więcej kobiet niż mężczyzn.

Wartość analizowanego wskaźnika wzrosła znacząco w 2018 roku. Należy bowiem zauważyć, że jeszcze pod koniec IV kwartału 2017 roku wsparcie zostało udzielone jedynie 412 osobom, co stanowiło niespełna 60% wartości docelowej, przewidzianej do osiągnięcia w 2023 roku⁹².

⁹¹ Informacja kwartalna dot. IV kwartału 2017 roku – dane przekazane przez Zamawiającego.

⁹² Tamże.

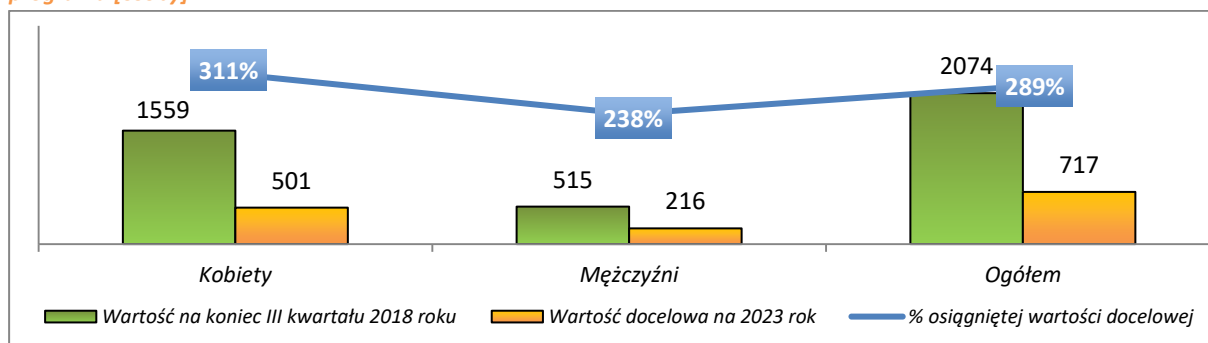
Wykres 67 Liczba osób o niskich kwalifikacjach, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu [osoby]

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji kwartalnej dot. III kwartału 2018 roku – dane przekazane przez Zamawiającego (wg stanu na dzień 30.09.2018 r.).

W zakresie wskaźnika dotyczącego liczby osób w wieku 25 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu Programu należy zauważyć znaczny wzrost realizacji wartości wskaźnika w 2018 roku. Do końca IV kwartału 2017 roku wsparto w tym zakresie 569 osób (79% wartości docelowej przewidzianej na 2023 rok, wynoszącej 717 osób)⁹³. W wyniku realizacji działań w 2018 roku udało się znacznie przekroczyć tę wartość, osiągając wynik blisko trzykrotnie wyższy niż wartość docelowa przewidziana na 2023 rok. Podobnie jak w przypadku poprzedniego analizowanego wskaźnika, również tutaj należy wskazać, że wsparto znacznie więcej kobiet niż mężczyzn.

Wykres 68 Liczba osób w wieku 25 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu [osoby]

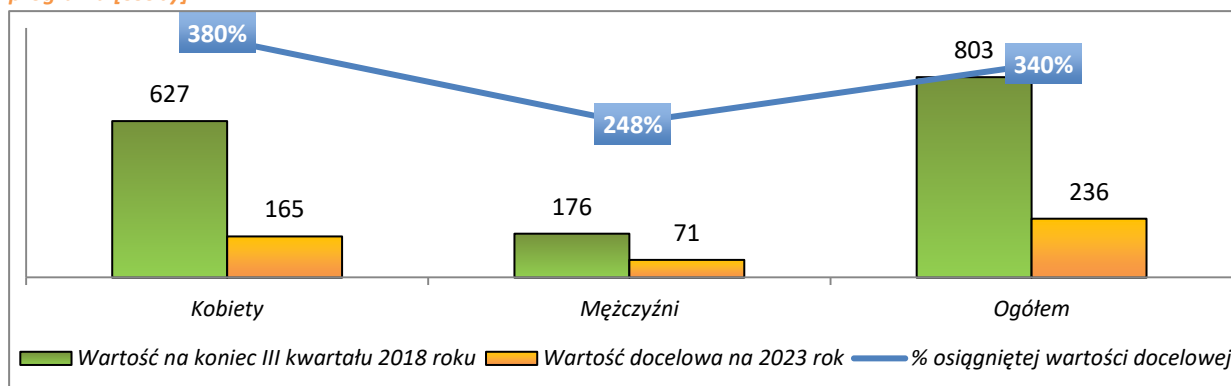
Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji kwartalnej dot. III kwartału 2018 roku – dane przekazane przez Zamawiającego (wg stanu na dzień 30.09.2018 r.).

Analizując wskaźnik dotyczący liczby osób w wieku 50 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu Programu, również należy zwrócić uwagę na znaczne przekroczenie wartości docelowej już pod koniec III kwartału 2018 roku. Znaczny postęp w zakresie osiągania wartości wskaźnika przypadł na rok 2018 – w IV kwartale 2017 roku osiągnięto 103% wartości docelowej, natomiast w III kwartale 2018 roku 340%. Ponadto, trzeba zwrócić uwagę

⁹³ Tamże.

na znaczną przewagę liczby kobiet nad liczbą mężczyzn objętych wsparciem w ramach tego wskaźnika.

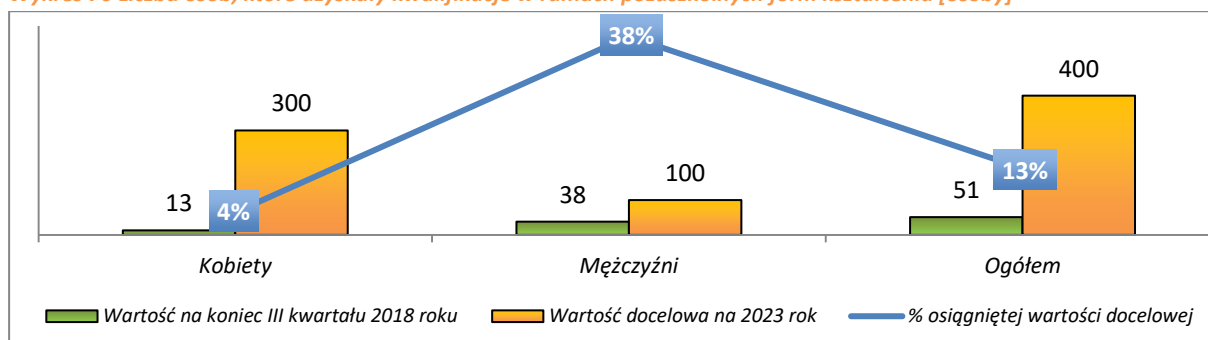
Wykres 69 Liczba osób w wieku 50 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu [osoby]

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji kwartalnej dot. III kwartału 2018 roku – dane przekazane przez Zamawiającego (wg stanu na dzień 30.09.2018 r.).

W przypadku wskaźnika rezultatu bezpośredniego odnoszącego się do liczby osób, które uzyskały kwalifikacje w ramach pozaszkolnych form kształcenia, na koniec III kwartału 2018 roku wartość wskaźnika została osiągnięta na poziomie 13% w stosunku do wartości docelowej, przewidzianej do realizacji na 2023 rok. Zauważyć należy, że wskaźnik został osiągnięty na wyższym poziomie w odniesieniu do mężczyzn niż do uczestniczek projektów wspartych w ramach Programu. Porównanie do końca 2017 roku pozwala na stwierdzenie, że zaprezentowane na wykresie wartości zostały osiągnięte w pierwszych trzech kwartałach 2018 roku – pod koniec 2017 roku wartość osiągnięcia wskaźnika wynosiła bowiem 0%.

Wykres 70 Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje w ramach pozaszkolnych form kształcenia [osoby]

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji kwartalnej dot. III kwartału 2018 roku – dane przekazane przez Zamawiającego (wg stanu na dzień 30.09.2018 r.).

W celu oceny efektywności podejmowanych działań posłużono się danymi zawartymi we wnioskach o płatność złożonych do końca III kwartału 2018 roku. Poniższa tabela zawiera zestawienie wartości wniosków o płatność zatwierdzonych do końca III kwartału 2018 roku. Dane zostały zagregowane na poziomie poddziałań pokrywających obszar edukacji dorosłych.

Tabela 31 Wartości wniosków o płatność zatwierdzonych w danym roku, zagregowane na poziomie poddziałań pokrywających obszar kształcenia zawodowego [wydatki kwalifikowalne]

Kształcenie osób dorosłych	2016	2017	2018	Suma z lat 2016-2018
08.03.	0,00 zł	2 621 333,18 zł	6 055 053,72 zł	8 676 386,90 zł
08.05.	0,00 zł	0,00 zł	515 786,78 zł	515 786,78 zł
SUMA EFS	0,00 zł	2 621 333,18 zł	6 570 840,50 zł	9 192 173,68 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia wniosków o płatność (wg stanu na dzień 30.09.2018 r.).

Wartość osiągniętych wskaźników, w podziale na wskaźniki produktu oraz wskaźniki rezultatu przedstawiono w poniższej tabeli.

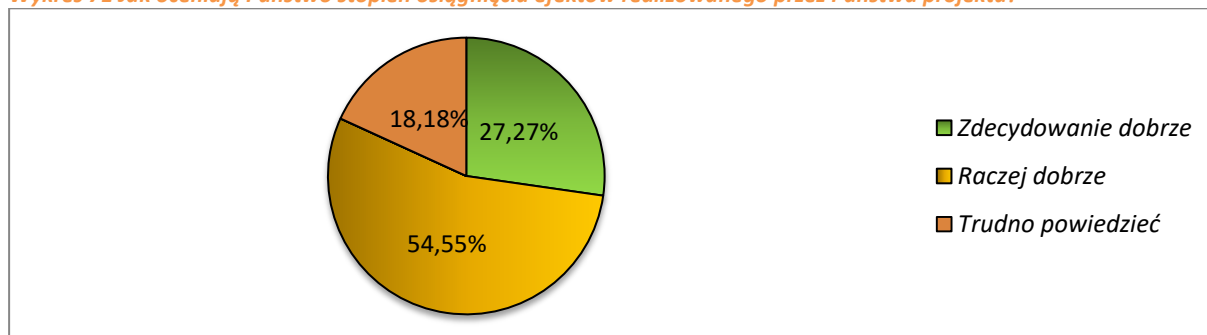
Tabela 32 Zestawienie osiągniętych wartości wskaźników produktu i rezultatu dla III kwartału 2018 roku

Rodzaj i nazwa wskaźnika	Wartość wskaźnika na koniec III kwartału 2018 r.
Wskaźniki produktu	
Liczba osób o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie	2 335
Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	1 137
Liczba osób w wieku 25 lat i więcej objętych wsparciem w programie	3 127
Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia w programie	87
Wskaźniki rezultatu bezpośredniego	
Liczba osób o niskich kwalifikacjach, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	1572
Liczba osób w wieku 25 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	2074
Liczba osób w wieku 50 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	803
Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje w ramach pozaszkolnych form kształcenia	51

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji kwartalnej dot. III kwartału 2018 roku – dane przekazane przez Zamawiającego (wg stanu na dzień 30.09.2018 r.).

Wyniki badania CAWI/CATI z beneficjentami świadczą o tym, że realizacja projektów z zakresu edukacji dorosłych pozwoliła na osiągnięcie oczekiwanych rezultatów – 81,82% respondentów oceniło stopień osiągnięcia efektów wdrażanych działań dobrze (w tym 27,27% zdecydowanie dobrze, a 54,55% - raczej dobrze). Nie odnotowano odpowiedzi negatywnych, a 18,18% badanych miało trudności z wypowiedzeniem się w tej kwestii.

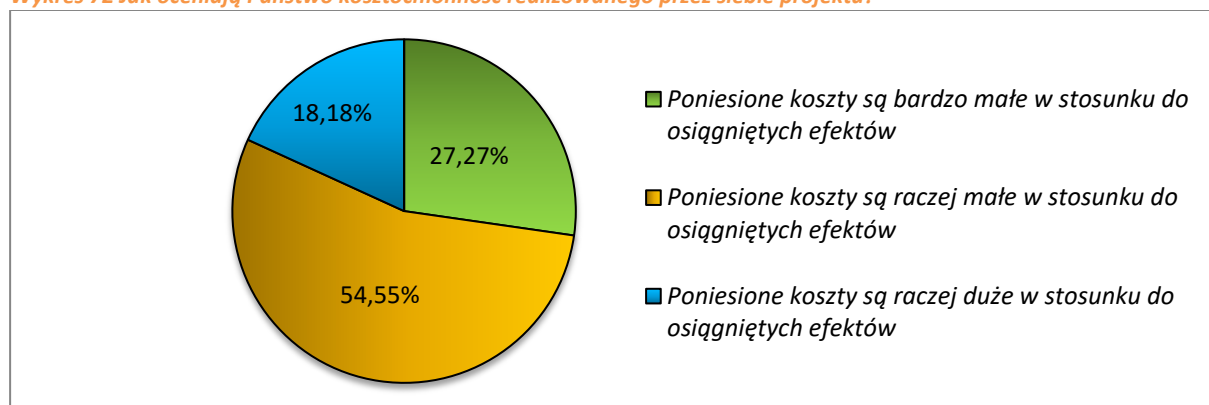
Wykres 71 Jak oceniają Państwo stopień osiągnięcia efektów realizowanego przez Państwa projektu?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z beneficjentami projektów z zakresu edukacji dorosłych, n=11.

81,82% beneficjentów uczestniczących w badaniu CAWI/CATI uznało projekty z zakresu edukacji dorosłych za efektywne – 27,27% respondentów wskazało, że poniesione koszty są bardzo małe w stosunku do osiągniętych efektów, zaś 54,55% - że są one raczej małe. Przeciwnego zdania było 18,18% badanych – w ich opinii wydatki były raczej duże w stosunku do rezultatów. Z wypowiedzi beneficjentów wynika, że na obniżenie efektywności wpływ ma konieczność ponoszenia wysokich wydatków na działania promocyjne, zwłaszcza na początkowym etapie realizacji projektu.

Wykres 72 Jak oceniają Państwo kosztowność realizowanego przez siebie projektu?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z beneficjentami projektów z zakresu edukacji dorosłych, n=11.

Wysoki poziom skuteczności projektów realizowanych w ramach RPO-L2020 beneficjenci realizujący projekty w ramach działań 8.3. oraz 8.5 argumentowali dużym zainteresowaniem wśród odbiorców oraz wysokim poziomem zadowolenia uczestników kursów, szkoleń itp.

Duże zainteresowanie projektem, który prowadzimy na chwilę obecną, w ciągu trzech miesięcy mamy zakończoną rekrutację już.

Źródło: badanie metodą IDI.

Przedstawiciele firm realizujących działania z zakresu edukacji dorosłych, którzy nie uczestniczą w Programie oraz przedstawiciele instytucji zaangażowanych w realizację RPO-L2020 również wskazali na wysoki poziom efektywności projektów – podkreślając przy tym konieczność przeprowadzenia diagnozy, przed złożeniem wniosku o dofinansowanie, co bezpośrednio wpływa na skuteczność realizowanych projektów.

Tak. Przy pisaniu wniosków jest diagnoza, potrzeby grupy docelowej i potem przy realizacji projektu to się zgrywa.

Źródło: badanie metodą IDI (metoda kontrfaktyczna).

Beneficjent jest zobowiązany wykonać analizę, na podstawie których wynikają braki, na podstawie których jest pisany wniosek o dofinansowanie, aby zaspokoić te braki. My mamy swoje kryteria, to jest na podstawie kryteriów.

Źródło: badanie metodą warsztatu ewaluacyjnego.

7.4.4. CZYNNIKI WPŁYWAJĄCE NA OSIĄGANE EFEKTY

Celem interwencji EFS w obszarze dotyczącym edukacji osób dorosłych jest zwiększenie uczestnictwa osób dorosłych w uczeniu się przez całe życie, w tym uzyskiwanie kwalifikacji lub zdobywanie i poprawianie kompetencji tych osób w zakresie TIK i języków obcych, ułatwianie nabycia kompetencji istotnych w kontekście wymogów obecnego rynku pracy. Co istotne, wymogiem jest, aby środki przeznaczone były na wsparcie osób wykazujących największą lukę kompetencyjną w zakresie TIK i języków obcych oraz posiadających największe potrzeby w dostępie do edukacji, w tym m. in do osób o niskich kwalifikacjach i osób w wieku 50 lat i więcej. Szkolenia lub inne formy kształcenia w zakresie kwalifikacji zakończyć powinny się formalnym wynikiem oceny i walidacji oraz dawać możliwość uzyskania certyfikatu, zaś w przypadku kompetencji - dawać możliwość uzyskania dokumentu potwierdzającego nabycie kompetencji. Istotnym czynnikiem dla osiąganym efektów podejmowanych działań jest wymóg, iż każdy projekt powinien obejmować co najmniej wszystkie kompetencje ramowe wskazane w ramach standardu w obszarach *Informacja, komunikacja i tworzenie treści*, na dowolnym poziomie zaawansowania, tym samym zapewniając beneficjentom końcowym możliwość rozwoju w zakresie TIK⁹⁴.

Beneficjenci zostali poproszeni w trakcie badania CAWI/CATI o wskazanie czynników, które wpłynęły na efekty osiągnięte w wyniku realizacji projektów z zakresu edukacji dorosłych. Respondenci wymienili:

- Czynniki finansowe;
- Duży nacisk na szkolenia;
- Współpracę;
- Dostosowanie się do potrzeb uczestników;
- Zaangażowanie kompetentnego personelu.

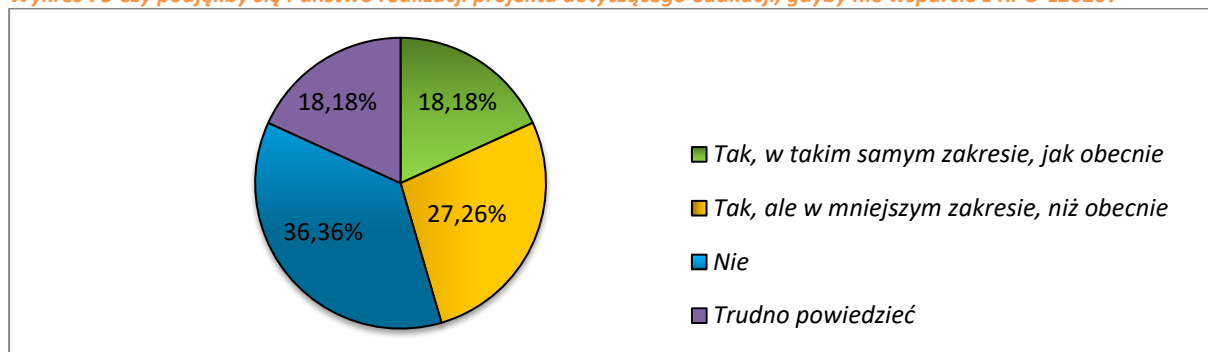
Wypowiedzi beneficjentów uczestniczących w CAWI/CATI świadczą o tym, że bez wsparcia w ramach RPO-L2020 działania z zakresu edukacji dorosłych w województwie lubuskim byłyby realizowane w bardzo ograniczonym zakresie – tylko 18,18% bez dofinansowania zrealizowałoby projekt w takim samym zakresie, jak obecnie, a 27,26% ograniczyłoby zakres interwencji. 36,36% badanych instytucji bez wsparcia nie zrealizowałoby jakichkolwiek działań.

---

⁹⁴ Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w obszarze edukacji na lata 2014-2020, Minister Rozwoju i Finansów, Warszawa, 1 stycznia 2018 r., sygn. MR/2014-2020/19(03), s. 46.

Wykres 73 Czy podjęliby się Państwo realizacji projektu dotyczącego edukacji, gdyby nie wsparcie z RPO-L2020?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z beneficjentami projektów z zakresu edukacji dorosłych, n=11.

Przedstawiciele firm nie korzystających ze wsparcia środkami z Programu, jako czynniki mające wpływ na osiągnięte efekty wyszczególnili przede wszystkim praktyczne formy prowadzenia zajęć. Podobną opinię wyrazili beneficjenci realizujący projekty w ramach działań 8.3. oraz 8.5. W ramach badania za pomocą diad beneficjenci zwrócili natomiast uwagę na konieczność uwzględnienia specyficznych potrzeb odbiorców wsparcia (osób w wieku 50+) oraz konieczność odpowiedniego zdiagnozowania potrzeb uczestników.

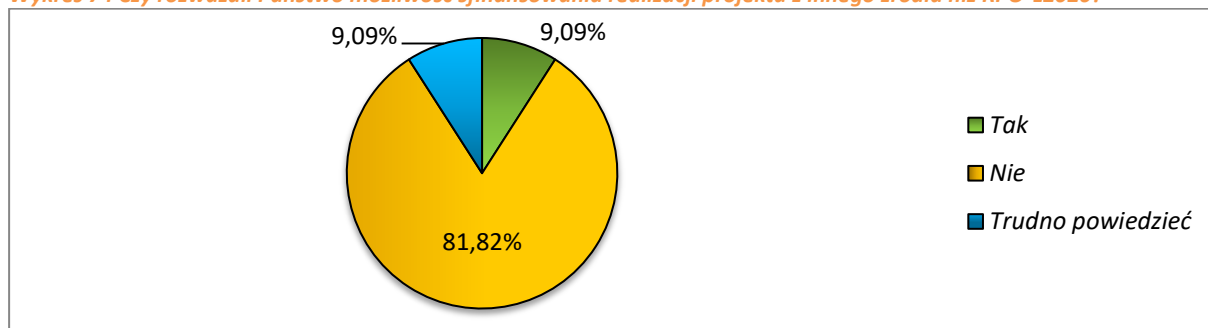
Wsparcie jest kierowane przede wszystkim do osób z maksymalnie średnim wykształceniem i do osób w wieku 50+, do 64 roku życia w województwie Lubuskim. Te osoby, no wiadomo że trzeba im poświęcić trochę więcej czasu bo, to są osoby nie wykształcone, bądź w wieku starszym, ale z wyższym wykształceniem. Ale taki jest właśnie cel tego projektu, żeby właśnie wesprzeć te osoby. Więc jesteśmy przygotowani na to, że musimy trochę więcej poświęcić czasu.

Źródło: badanie metodą diada.

7.4.5. WPLYW WSPARCIA NA PODNIENIE JAKOŚCI KSZTAŁCENIA

Jedynie 9,09% beneficjentów uczestniczących w CAWI/CATI rozważyło możliwość sfinansowania projektu z zakresu edukacji dorosłych ze źródła innego niż RPO-L2020. 81,82% badanych w ogóle nie rozważyło takiej możliwości, zaś 9,09% respondentów miało trudności z wypowiedzeniem się w tej kwestii.

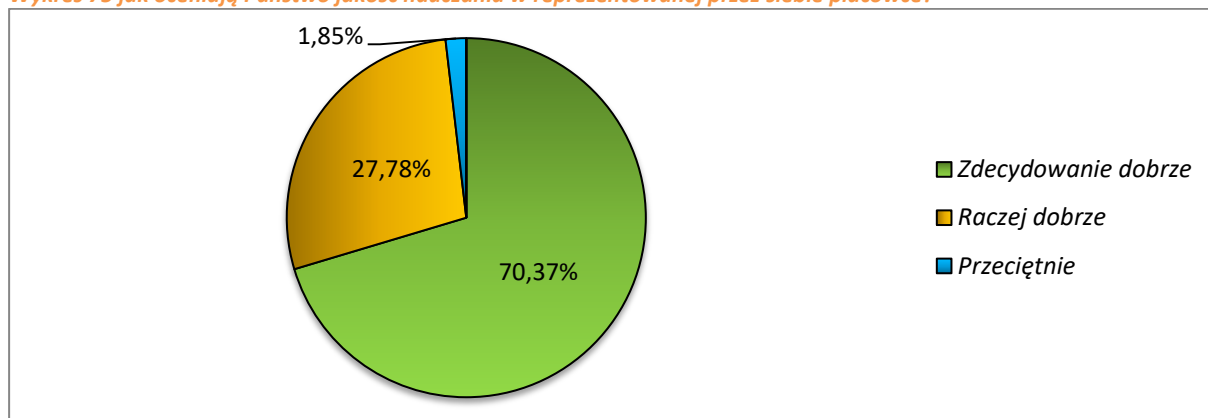
Wykres 74 Czy rozważali Państwo możliwość sfinansowania realizacji projektu z innego źródła niż RPO-L2020?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z beneficjentami projektów z zakresu edukacji dorosłych, n=11.

Przedstawiciele placówek edukacji kształcenia dorosłych, którzy nie uczestniczyli w projektach w zakresie edukacji w ramach RPO-L2020 ocenili pozytywnie jakość nauczania w reprezentowanych przez siebie placówkach – 98,15% respondentów wybrało odpowiedzi „zdecydowanie dobrze” bądź „raczej dobrze”, a jedynie 1,85% uznało, że jest ona przeciętna – zwrócili oni uwagę, że uczniowie mają złą opinię o placówce.

Wykres 75 jak oceniają Państwo jakość nauczania w reprezentowanej przez siebie placówce?

Źródło: Badanie PAPI z nauczycielami, którzy nie uczestniczyli w projektach w zakresie edukacji w ramach RPO-L2020, n=54.

W opinii uczestników badania PAPI do poprawy jakości usług edukacyjnych w placówkach, w których pracują może przyczynić się przede wszystkim podniesienie standardu wyposażenia pracowni i sal lekcyjnych (wskazało tak 75,93% badanych). Istotna jest również możliwość wykorzystania nowoczesnych technologii w nauczaniu (70,37%). Respondenci rzadziej wskazywali na zwiększenie kompetencji uczniów (64,81%), większe zaangażowanie uczniów w działalność placówki edukacyjnej (59,26%) oraz zwiększenie kompetencji nauczycieli (55,56%). Jedynym działaniem wskazanym przez mniej niż połowę badanych było zwiększenie zaangażowania nauczycieli w działalność placówki edukacyjnej (40,74%). Wyniki badania świadczą o tym, iż w placówkach kształcenia dorosłych występują wysokie potrzeby w zakresie podnoszenia jakości usług – odpowiada na nie RPO-L2020.

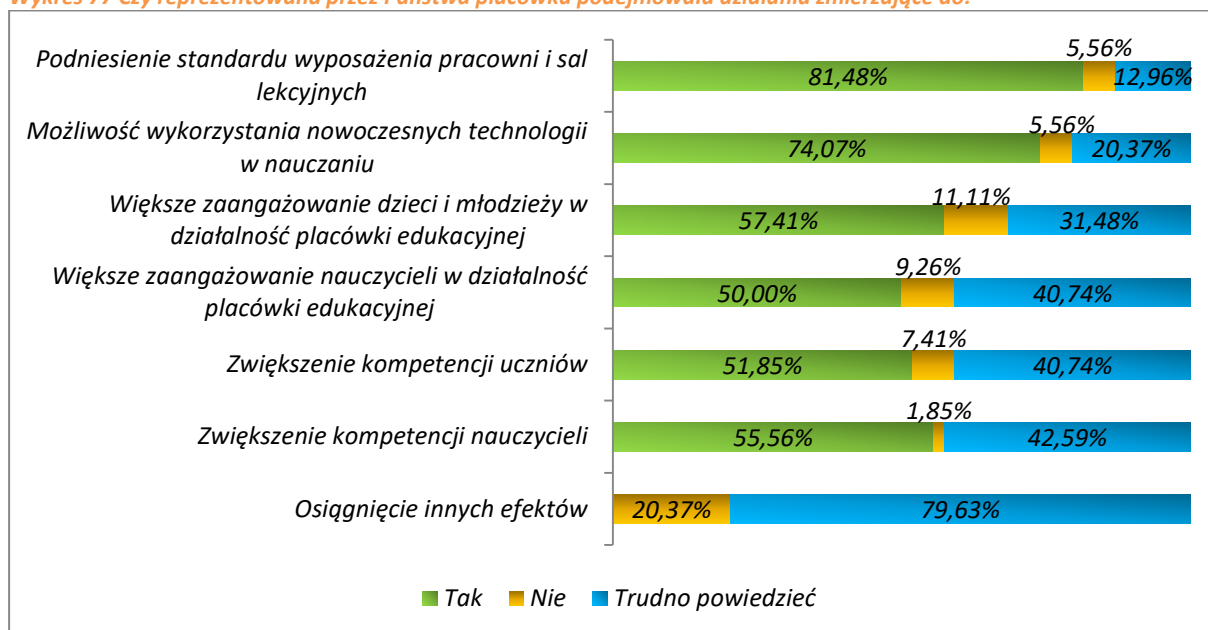
Wykres 76 Czy Państwa zdaniem do poprawy jakości usług edukacyjnych w Państwa placówce mogłyby przyczynić się:

Źródło: Badanie PAPI z nauczycielami, którzy nie uczestniczyli w projektach w zakresie edukacji w ramach RPO-L2020, n=54.

Reprezentowane przez uczestników badania PAPI placówki najczęściej podejmowały działania mające na celu podniesienie standardu wyposażenia pracowni i sal lekcyjnych (działanie to wskazało 81,48% respondentów). Starano się również zapewnić możliwość wykorzystania nowoczesnych technologii w nauczaniu (74,07%). Pozostałe odpowiedzi wskazały pomiędzy 50% a 60% badanych. Należy zwrócić uwagę, iż w przypadku niektórych działań odsetek odpowiedzi dotyczących potrzeb realizacji danego działania był wyższy od odsetka odpowiedzi dotyczących tego, że dane działanie jest realizowane – w przypadku zwiększenia kompetencji uczniów różnica ta wyniosła aż 12,96 punktu procentowego, co świadczy o tym, że szkoły, które nie korzystają ze wsparcia w ramach RPO-L2020 w wielu wypadkach nie są w stanie sfinansować inwestycji służących zwiększeniu kompetencji uczniów.

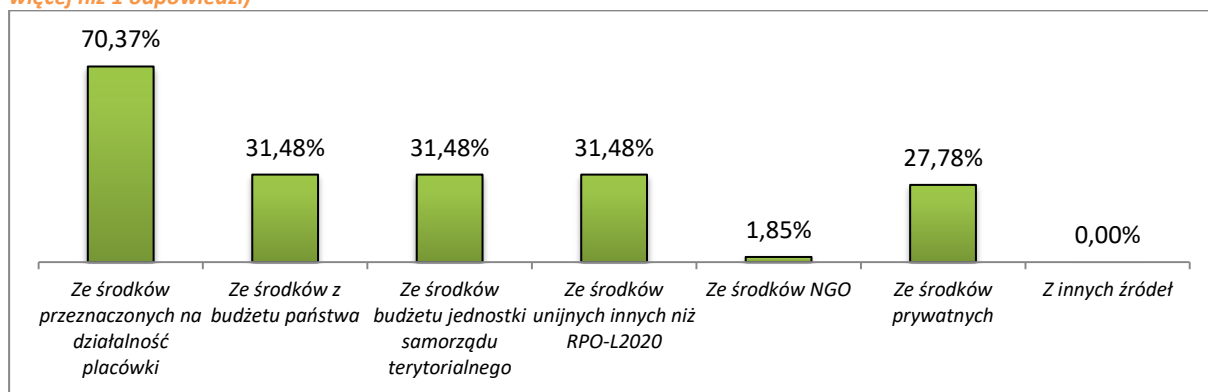
Wykres 77 Czy reprezentowana przez Państwa placówka podejmowała działania zmierzające do:

Źródło: Badanie PAPI z nauczycielami, którzy nie uczestniczyli w projektach w zakresie edukacji w ramach RPO-L2020, n=54.

Zgodnie z wypowiedziami uczestników badania PAPI najczęstszym źródłem finansowania działań podnoszących jakość edukacji w placówkach kształcenia dorosłych niekorzystających ze wsparcia w ramach RPO-L2020 są środki przeznaczone na działalność placówki (70,37% wskazań). Środki z budżetu państwa, z budżetu JST oraz unijne inne niż RPO-L2020 wykorzystywane są przez 31,48% placówek, natomiast środki prywatne – przez 27,78% z nich.

Wykres 78 Z jakich źródeł finansowane były działania zmierzające do osiągnięcia ww. celów? (możliwość wskazania więcej niż 1 odpowiedzi)

Źródło: Badanie PAPI z nauczycielami, którzy nie uczestniczyli w projektach w zakresie edukacji w ramach RPO-L2020, n=54.

Zdaniem beneficjentów realizujących projekty w ramach działań 8.3. oraz 8.5. otrzymane wsparcie miało bezpośredni wpływ na podniesienie poziomu jakości kształcenia poprzez wpływ na rynek pracy i osoby bezrobotne i podniesienie kwalifikacji osób biorących udział w projekcie.

Pozwoliło nam zmniejszyć problemy, na pewno jeżeli chodzi o z naszej strony o kadry i ludzi bezrobotnych. Myślę, że podniesienie kwalifikacji dzięki tym projektom. Dotyczy to osób, które biorą udział w projekcie.

Źródło: badanie metodą IDI.

Przedstawiciele firm oferujących usługi z zakresu edukacji osób dorosłych, którzy nie korzystają ze wsparcia w Programie, potwierdzili opinie beneficjentów realizujących projekty w ramach działań 8.3. oraz 8.5., wskazując, że jakość świadczonych usług ulega korzystnym zmianom w ramach realizacji projektów – np. poprzez zwiększenie motywacji, czy inicjowanie networkingu.

Na pewno. Osoby, które przychodzą to biorą udział w grupie, czyli jest większa motywacja. Po drugie, wiele osób poznaje inne osoby, a wiadomo, teraz jest duży problem z komunikacją, wszystko dzieje się w Internecie. Ludzie dzięki temu tworzą różne grupy, później wspólne zainteresowania.

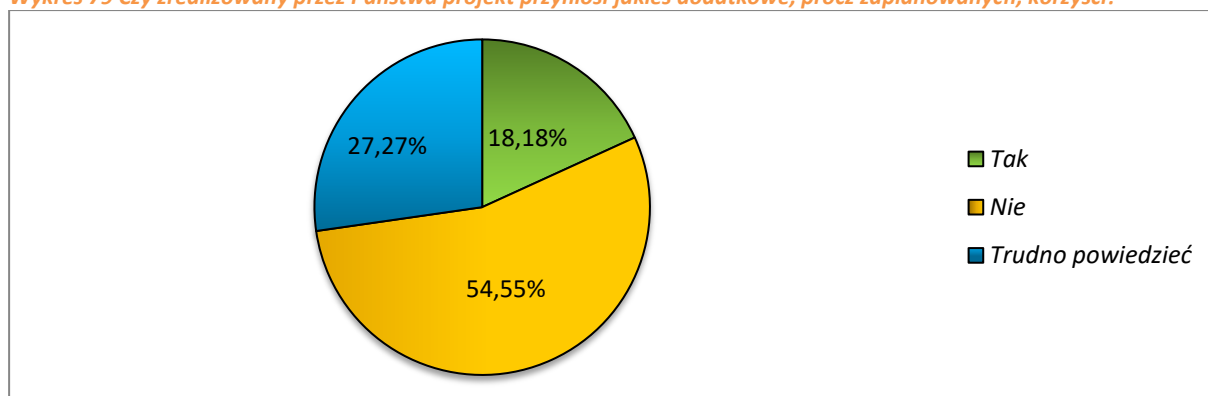
Źródło: badanie metodą IDI (metoda kontrfakcyjna).

7.4.6. WPLYW WSPARCIA ŚRODKAMI Z PROGRAMU NA EFEKTY W OBSZARZE EDUKACJI DOROSŁYCH

Przedstawiciele IZ i IP jednoznacznie wskazali, że przedsięwzięcia z zakresu edukacji, które obejmuje swoim zakresem RPO-L2020 nie byłyby możliwe do realizacji bez wsparcia finansowego z Programu – ze względu na niedostatek funduszy beneficjenci nie byłoby ich w stanie dofinansować ze środków własnych, zaś Krajowe Programy Operacyjne realizują inne cele.

18,18% beneficjentów wskazało w trakcie badania CAWI, że realizowane przez nich projekty z zakresu edukacji dorosłych przyniosły dodatkowe, inne niż zaplanowane we wniosku o dofinansowanie, korzyści. Dotyczyły one zdobycia nowego, cennego świadczenia oraz rozwoju placówki.

Wykres 79 Czy zrealizowany przez Państwa projekt przyniósł jakieś dodatkowe, prócz zaplanowanych, korzyści?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z beneficjentami projektów z zakresu edukacji dorosłych, n=11.

Opinie respondentów na temat tego, czy osiągnięcie porównywalnych efektów przy niższych kosztach jest możliwe były zróżnicowane – z jednej strony zwrócono uwagę na to, że w sytuacji, gdyby zakupiono mniej sprzętu dydaktycznego, osiągnięto by podobne rezultaty, z drugiej zaś

podkreślono, że dofinansowanie placówek edukacyjnych w zakresie zakupu wyposażenia jest niezbędne ze względu na rosnące ceny sprzętu.

Również beneficjenci realizujący projekty w ramach działań 8.3. oraz 8.5. są zdania, że bez wsparcia w ramach RPO-L2020 realizacja projektów mogłaby być utrudniona. Ponadto opinia ta została potwierdzona przez respondentów IDI w ramach metody kontrfaktycznej, którzy zwrócili uwagę na to, iż aktualnie nie zbyt wielu działań skierowanych do osób fizycznych.

Beneficjenci wskazali, że jedyną możliwością, żeby odbiorcy działań zwiększali poziom kompetencji i kwalifikacji jest bezpośrednio dotarcie z ofertą do odbiorców wsparcia – np. poprzez organizację zajęć bezpośrednio na terenach wiejskich, z których uczestnicy mogą mieć trudność w dotarciu do większego ośrodka. Ponadto należy zwrócić uwagę na wysoki koszt szkoleń, które bez wsparcia środkami z RPO-L2020 mogłyby być niedostępne dla uczestników. Istotne jest również umożliwianie podnoszenia kompetencji i umiejętności praktycznych wśród osób dorosłych, co może służyć zyskaniu przez te osoby większych możliwości na rynku pracy; sprzyja to ponadto upowszechnianiu koncepcji uczenia się przez całe życie.

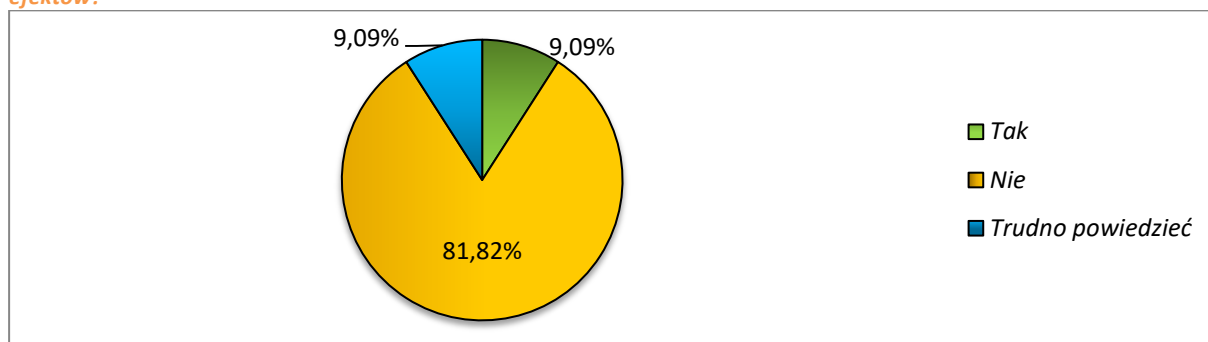
Być może tak, ale w trudny sposób. Szkolenia są drogie, trenerzy są drodzy, oni swoje stawki podwyższyli. Bez funduszy ludzi nie stać na tych trenerów.

Źródło: badanie metodą diada.

7.4.7. BARIERY I TRUDNOŚCI W REALIZACJI PROJEKTÓW Z OBSZARU EDUKACJI DOROSŁYCH

Jedynie 9,09% beneficjentów uczestniczących w badaniu CAWI/CATI natknęło się na bariery bądź trudności, które wpłynęły na osiągnięcie zaplanowanych efektów. Dotyczyły one nasycenia rynku firmami oferującymi kształcenie na poziomie edukacji dorosłych. Wypowiedzi respondentów świadczących o tym, że realizacja problemów przebiegała z reguły bez przeszkód.

Wykres 80 Czy w trakcie realizacji projektu zauważyli Państwo jakieś bariery bądź trudności, które wpłynęły na osiągnięcie efektów?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z beneficjentami projektów z zakresu edukacji dorosłych, n=11.

Zdaniem beneficjentów realizujących projekty w ramach działań 8.3. oraz 8.5. nie zidentyfikowano barier i trudności w realizacji projektów z obszaru edukacji dorosłych.

Ja nie widzę, ponieważ projekt jest dość elastyczny. Uczestnik sam decyduje jaka forma szkolenia, jakie szkolenie. My widzimy większe zainteresowanie uczestników niż środki, które mamy. To są konkursy ogłaszane cyklicznie, to jest szansa, że taki ktoś się może załapać do następnej. Nie widzę tu wielkich trudności, poza czekaniem.

Źródło: badanie metodą IDI.

Nie widzę barier, przynajmniej dla firm, które mają doświadczenie w realizacji projektów. Jeśli firma wygrywa i zostaje beneficjentem po raz pierwszy, otrzyma środki, to to na pewno będzie bardzo trudne.

Źródło: badanie metodą IDI (metoda kontrfaktyczna).

Niemniej, w ramach badania diada wskazano na trudności związane z charakterystyką odbiorców wsparcia. Zdaniem respondentów szczególną uwagę należy zwrócić na osoby powyżej 50 roku życia, którzy bardzo często mają psychologiczne bariery w zakresie uczestnictwa i szkoleniach o określonej tematyce (np. w szkoleniach komputerowych) oraz na osoby zamieszkujące obszaru wiejskiej, ze względu na trudności związane z dotarciem do miejsca szkolenia.

7.4.8. KORELACJA WSPARCIA Z ZDIAGNOZOWANYMI PROBLEMAMI ZAWARTYMI W REKOMENDACIACH RADY DLA POLSKI (COUNTRY SPECIFIC RECOMMENDATIONS) I COUNTRY REPORT DLA POLSKI NA POZIOMIE REGIONALNYM

Głównym wnioskiem zawartym w *Country Report Poland 2018* jest to, iż kształcenie dorosłych w Polsce (zarówno formalne, jak też pozaformalne) pozostaje słabo rozwinięte, szczególnie w kontekście wyzwania, jakim jest podniesienie umiejętności dorosłych, mając na uwadze problem związany ze starzeniem się społeczeństwa i zmianami zapotrzebowania na umiejętności. Jak wynika z raportu, dorośli często nie są zainteresowani rozwijaniem swoich kompetencji lub nabywaniem nowych umiejętności lub kwalifikacji. Jednocześnie firmy mogą być mniej skłonne do zapewniania szkoleń niektórym kategoriom pracowników⁹⁵. Kształcenie dorosłych, szczególnie w kontekście zapewnienia możliwości nabycia kompetencji pożądaných na obecnym rynku pracy jest wyzwaniem, na które odpowiada OP 8 RPO-L2020.

7.4.9. KORELACJA WSPARCIA Z ZAŁOŻENIAMI PROGRAMU ROZWOJU INNOWACJI WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO

Wykazanymi w *Programie Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego* słabościami są m.in.: niedostosowanie edukacji do wymogów rynku pracy, słaba edukacja w zakresie innowacji, do czego przyczynia się niewystarczająca infrastruktura techniczna B+R, niski poziom wiedzy praktycznej absolwentów, słaba oferta kształcenia ustawicznego oraz zapotrzebowania na niego. Innymi kluczowymi problemami na terenie województwa były: niski poziom kształcenia technicznego na różnych poziomach, w tym brak mechanizmów kształcenia dualnego, brak wykwalifikowanej kadry (nauczycieli zawodu), niskie płace, brak wymiany informacji o zasobach i potrzebach, rozbieżne potrzeby, brak zaplecza technicznego do nauki zawodu (warsztaty), brak wymiany wyposażenia

⁹⁵ *Country Report dla Polski na poziomie regionalnym, www.ec.europa.eu, s. 25.*

miejsc odbywania praktyk⁹⁶. Zgodnie z informacjami zawartymi w Programie, realizacja przedsięwzięć w ramach OP 8, w tym na rzecz edukacji osób dorosłych, wpisuje się we wspieranie wszystkich inteligentnych specjalizacji województwa⁹⁷.

Przedstawiciele instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie Programu wskazali, że dofinansowanie w ramach RPO-L2020, przewidziane na działania związane z edukacją przyczynia się do realizacji założeń *Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego* – wpisuje się ono w założenia wspomnianego dokumentu.

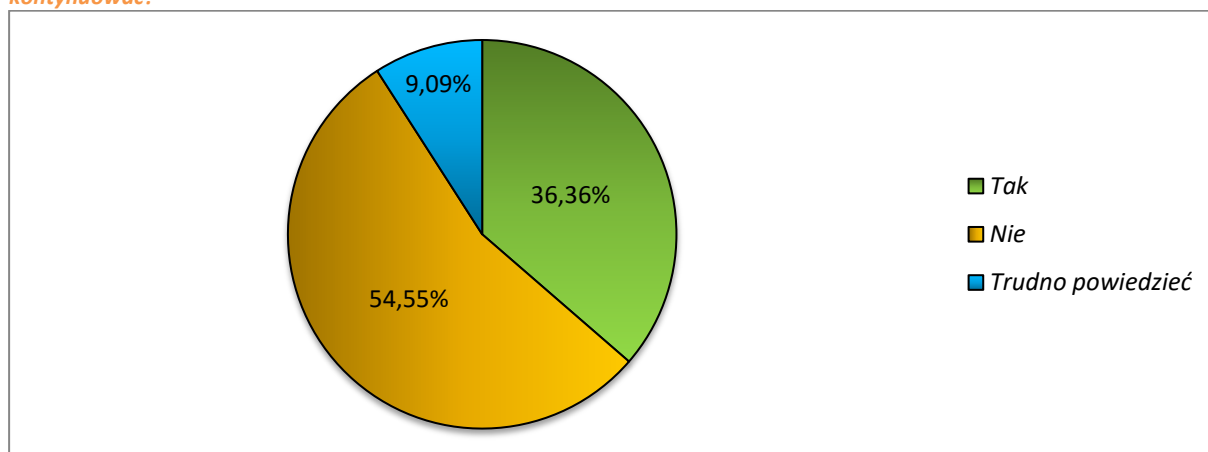
Z odpowiedzi udzielonych przez badanych wynika, że realizowane projekty przeciwdziałają marginalizacji województwa – osiągają ten efekt poprzez wzrost dostępności wysokiej jakości kształcenia. Respondenci zgodzili się również ze stwierdzeniem, że przedsięwzięcia, które otrzymały dofinansowanie sprzyjają podniesieniu jakości kształcenia technicznego – efekt ten jest osiągnięty dzięki położeniu dużego nacisku na nauki ścisłe oraz inwestowaniu w sprzęt dydaktyczny.

Tożsamą opinię na temat tej korelacji zaprezentowali również beneficjenci realizujący projekty w ramach działań 8.3. oraz 8.5, którzy w kontekście *Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego* zwrócili uwagę na zwiększenie poziomu usług edukacyjnych dla dorosłych oraz możliwość korzystania przez nich ze staży.

7.4.10. DOBRE PRAKTYKI W OBSZARZE EDUKACJI DOROSŁYCH

36,36% beneficjentów wskazało w trakcie badania CAWI/CATI, że w trakcie realizacji projektu udało im się wypracować jakieś dobre praktyki, które można by było kontynuować. Respondenci wskazali na współpracę z innymi podmiotami oraz realizację szkoleń w placówkach edukacyjnych, aby oszczędzić odbiorcom wsparcia konieczności dojazdu.

Wykres 81 Czy w trakcie realizacji projektu wypracowali Państwo jakieś dobre praktyki, które można by było kontynuować?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z beneficjentami projektów z zakresu edukacji dorosłych, n=11.

⁹⁶ Tamże, s. 16.

⁹⁷ *Program Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego, załącznik do uchwały nr 279/3968/18 Zarządu Województwa Lubuskiego z dnia 30 sierpnia 2018 r., s. 107.*

8. WNIOSKI – PANEL EKSPERTÓW

Eksperci z zakresu edukacji i rynku pracy pozytywnie ocenili wnioski i rekomendacje, które ich zdaniem zostały sporządzone w oparciu o prawidłowo przeprowadzone analizy, z wykorzystaniem szerokiego zakresu materiału badawczego.

Przedstawione wnioski i rekomendacje sporządzono w oparciu o prawidłowo przeprowadzone analizy, wykorzystujące bogaty materiał badawczy zgromadzony podczas realizacji badań.

Źródło: badanie metodą panelu ekspertów.

Ponadto eksperci wskazali na trafną ocenę sytuacji oraz zmian powstałych w wyniku realizacji przedsięwzięć współfinansowanych ze środków RPO-L2020 w każdym z głównych obszarów edukacji.

W wyniku zastosowanej procedury badawczej autorzy raportu trafnie ocenili zastaną sytuację oraz zmiany powstałe w wyniku realizacji przedsięwzięć dotyczących edukacji, współfinansowanych ze środków RPO-L2020 w czterech głównych obszarach, tj. edukacji przedszkolnej, edukacji ogólnej, edukacji zawodowej oraz edukacji dorosłych.

Źródło: badanie metodą panelu ekspertów.

Dodatkowo eksperci wyszczególnili walory opracowania, do których w szczególności zaliczyć można:

- Dużą złożoność poznawczą wyników badań,
- Przejrzyste i zrozumiałe dla masowego odbiorcy zinterpretowanie wyników uzyskanych w ramach badań;
- Unikatowość badania w skali kraju oraz duży potencjał poznawczy oraz aplikacyjny.

Odnosząc się do treści raportu, należy podkreślić jego dwa główne walory. W raporcie z dużym powodzeniem udało się przedstawić wyniki badań ilościowych i jakościowych o dużej złożoności poznawczej, zastosowanych metod, technik i narzędzi badawczych. Ważnym atutem raportu jest przejrzyste i zrozumiałe dla masowego odbiorcy zinterpretowanie uzyskanych z badań wyników. Raport w swojej treści zawiera unikatowe w skali kraju badania, które charakteryzuje duży potencjał poznawczy oraz aplikacyjny

Źródło: badanie metodą panelu ekspertów.

9. RAMY WYKONANIA PROGRAMU

W ramach niniejszej ewaluacji odrębną część poświęcono na analizę wskaźników wchodzących w Ramy Wykonania Programu. W odniesieniu do edukacji, do Ram Wykonania wchodzi wskaźniki zaprezentowane w poniższej tabeli.

Tabela 33 Wskaźniki RPO-L2020 dotyczące edukacji, wchodzące w zakres Ram Wykonania Programu

PI	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość kumulatywna wskaźnika			Cel pośredni na 2018 r.			% realizacji celu pośredniego		
			K	M	O	K	M	O	K	M	O
10iv	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy	osoby	848	937	1 951	1 001	1 000	2 001	84,72	93,70	97,50
10i	Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych w programie	osoby	12 778	12 118	24 896	7 800	5 200	13 000	163,82	233,04	191,51
10i	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie	szt.	802			800			100,25		
10i 10iii 10iv	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	20 416 864,75			23 687 514,71			86,19		
09a 09b 10a	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowanych	EUR	11 876 193,05			17 121 498,00			69,36		

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji kwartalnej dot. III kwartału 2018 roku – dane przekazane przez Zamawiającego (wg stanu na dzień 30.09.2018 r.).

PI 9a i 9b są wyłączone z niniejszej ewaluacji. Ich ujęcie w ramach przedmiotowej części dokumentu warunkowane jest powiązaniem wskaźnikiem w zakresie Ram Wykonania RPO-L2020.

Analiza powyższych danych pozwala zauważyć, że cel pośredni na 2018 rok został osiągnięty niemal wszystkie wskaźniki odnoszące się do edukacji, wchodzące w zakres Ram Wykonania Programu, zostały osiągnięte już pod koniec III kwartału 2018 roku. Wartość celu pośredniego została przekroczona w ramach dwóch wskaźników:

- Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie,
- Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych w programie.

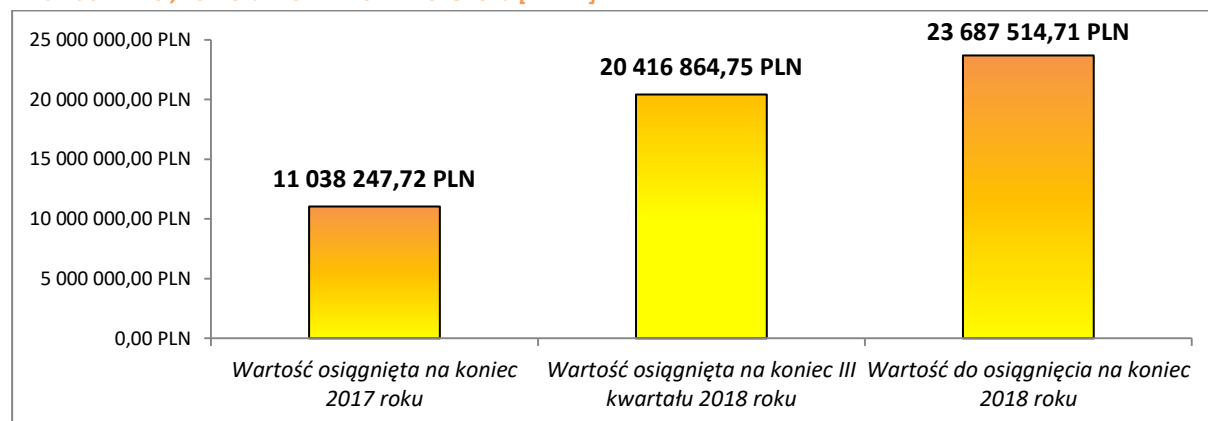
Wskaźnik pn. Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy został osiągnięty w 97,5%.

Niższy poziom realizacji wskaźnika odnosi się do łącznej kwoty wydatków certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych. W zakresie PI 10i, 10iii oraz 10iv, odpowiadających działaniom i poddziałaniom wchodzącym w skład OP 8, wskaźnik został osiągnięty na poziomie 86,19%. Należy zaznaczyć,

że w 2018 roku nastąpiło znaczne przyspieszenie wdrażania działań, a co za tym idzie – znaczne przyspieszenie procesu certyfikacji środków w ramach analizowanych priorytetów inwestycyjnych. Należy również wskazać, że zgodnie z zapisami Rozporządzenia Wykonawczego Komisji (UE) Nr 215/2014: *Cele pośrednie lub końcowe priorytetu uważa się za osiągnięte, jeżeli wszystkie wskaźniki zawarte w odpowiednich ramach wykonania osiągnęły co najmniej 85% wartości celu pośredniego do końca 2018 r. lub co najmniej 85% wartości celu końcowego do końca 2023 r. W drodze odstępstwa, w przypadku gdy ramy wykonania obejmują trzy lub więcej wskaźników, cele pośrednie lub końcowe priorytetu uważa się za osiągnięte, jeżeli wszystkie wskaźniki z wyjątkiem jednego osiągnęły co najmniej 85% wartości odpowiedniego celu pośredniego do końca 2018 r. lub co najmniej 85% wartości odpowiedniego celu końcowego do końca 2023 r. Wskaźnik, który nie osiągnął 85% wartości odpowiedniego celu pośredniego lub docelowego, musi osiągnąć co najmniej 75% wartości odpowiedniego celu pośredniego lub docelowego*⁹⁸.

Pod koniec 2017 roku wartość wydatków certyfikowanych w ramach analizowanych priorytetów wyniosła łącznie 11 038 247,72 PLN. W przeciągu III kwartału 2018 roku udało się podwoić wartość certyfikowanych wydatków, co spowodowało wzrost poziomu certyfikacji do poziomu powyżej 85% wartości docelowej, do osiągnięcia na koniec 2018 roku. Należy jednocześnie zwrócić uwagę na obniżenie w 2018 roku wartości pośredniej dla analizowanego wskaźnika z 26 047 330,00 PLN do poziomu 23 687 514,71 PLN. Dane dotyczące wartości osiągnięcia wskaźnika na koniec 2017 roku i na koniec III kwartału 2018 roku prezentuje poniższy wykres.

Wykres 82 Wartość osiągnięcia wskaźnika dot. do łącznej kwoty wydatków certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych w ramach PI 10i, 10iii oraz 10iv w 2017 i 2018 roku [w PLN]

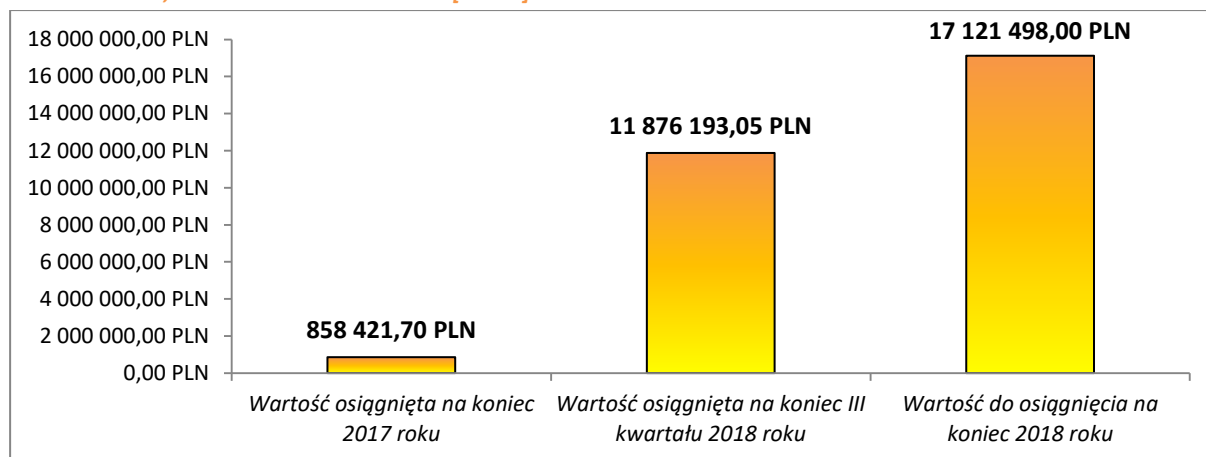

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji kwartalnej dot. IV kwartału 2017 roku oraz III kwartału 2018 roku (wg stanu na dzień 30.09.2018 r.) - dane przekazane przez Zamawiającego.

⁹⁸ Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. ustanawiające zasady wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego w zakresie metod wsparcia w odniesieniu do zmian klimatu, określania celów pośrednich i końcowych na potrzeby ram wykonania oraz klasyfikacji kategorii interwencji w odniesieniu do europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

W zakresie PI 9a, 9b i 10a, analogiczny wskaźnik wyniósł na koniec III kwartału 2018 roku poziom 69,36%. Należy przy tym zaznaczyć, że przedsięwzięcia realizowane w ramach PI 10a odpowiadały za 30,88% certyfikacji w ramach OP 9 RPO-L2020, odpowiadającej priorytetom inwestycyjnym wchodzącym w skład analizowanego wskaźnika⁹⁹. 2018 rok cechuje się znacznym zwiększeniem dynamiki certyfikacji środków w ramach priorytetów inwestycyjnych wdrażanych w ramach OP 9 RPO-L2020. W trakcie trzech pierwszych kwartałów 2018 roku zakładana wartość wskaźnika została osiągnięta na poziomie 69,36%.

Wykres 83 Wartość osiągnięcia wskaźnika dot. do łącznej kwoty wydatków certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych w ramach PI 9a, 9b i 10a w 2017 i 2018 roku [w PLN]

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji kwartalnej dot. IV kwartału 2017 roku oraz III kwartału 2018 roku (wg stanu na dzień 30.09.2018 r.) - dane przekazane przez Zamawiającego.

Biorąc pod uwagę dokonaną analizę należy utrzymać dotychczasowy poziom wdrażania Programu, jednocześnie zwracając uwagę na wskaźniki włączone do Ram Wykonania Programu.

⁹⁹ Obliczenia własne na podstawie informacji kwartalnej dot. III kwartału 2018 roku – dane przekazane przez Zamawiającego (wg stanu na dzień 30.09.2018 r.).

10. CASE STUDY

Studium przypadku nr 1¹⁰⁰

- Nazwa projektu: "Cyfrowe przedszkolaki"
- Działanie: 8.1. Poprawa dostępności i jakości edukacji przedszkolnej
- Poddziałanie: 8.1.1. Poprawa dostępności i jakości edukacji przedszkolnej - projekty realizowane poza formułą ZIT
- Czas rozpoczęcia i zakończenia projektu: 01.09.2017 – 31.08.2018
- Wartość projektu: 2 515 101,44 zł
- Wartość dofinansowania: 2 137 836,22 zł
- Nazwa beneficjenta: MIASTO GORZÓW WIELKOPOLSKI
- Cel projektu: Celem głównym projektów jest utworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego oraz poprawa dostępności i jakości edukacji przedszkolnej.
- Odbiorcy wsparcia: dzieci w przedszkolach miejskich nr: 1, 3, 7, 21, 29, 32 w Gorzowie, w tym 60 dzieci z niepełnosprawnościami.
- Działania zrealizowane w ramach projektu: w wyniku realizacji projektu Miasto Gorzów utworzyło 200 nowych miejsc w 6 Przedszkolach Miejskich. Na potrzeby nowych oddziałów zostało utworzonych 16 dodatkowych etatów. Ponadto, w ramach działań zostały zorganizowane warsztaty teatralne wzmacniające kompetencje społeczne. W ramach projektu 62 nauczycieli ma możliwość zdobycia nowych kompetencji, m.in z zakresu wykorzystania tablic interaktywnych., Integracji sensorycznej, metody ruchu rozwijającego, terapii ręki.
- Efekty osiągnięte dzięki realizacji projektu:
Planowane: w wyniku realizacji projektu zwiększyła się liczba miejsc w przedszkolach w Gorzowie.
- Ocena trwałości efektów osiągniętych dzięki realizacji projektu: trwałość projektu została w pełni zachowana. Po rocznym finansowaniu ze środków unijnych, przedszkola funkcjonują dalej wykorzystując zakupione wyposażenie.
- Bariery i trudności napotkane w trakcie realizacji projektu oraz sposoby, w jaki sobie z nimi poradzono: zdaniem beneficjenta nie napotkano barier podczas realizacji projektu.
- Spis dobrych praktyk wykorzystanych w projekcie: dobrą praktyką w projekcie jest uwzględnienie potrzeb 60 dzieci z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego. Dzieci te objęte zostały zajęciami dodatkowymi wyrównującymi szanse edukacyjne (w tym warsztatami teatralnymi, które na celu mają podniesienie kompetencji społecznych dzieci) – w pełni finansowanymi ze środków projektu. Ponadto, uwzględniono również potrzeby rozwiniętej edukacji przedszkolnej, podnosząc kompetencje nauczycieli o nowoczesne rozwiązania.

¹⁰⁰ Źródło: Lista projektów realizowanych z Funduszy Europejskich w Polsce w latach 2014-2020.

Studium przypadku nr 2¹⁰¹

- Nazwa projektu: Moje wesołe przedszkole
- Działanie: 8.1. Poprawa dostępności i jakości edukacji przedszkolnej
- Czas rozpoczęcia i zakończenia projektu: 01.09.2015 – 31.08.2017
- Poddziałanie: 8.1.3. Wyrównywanie dysproporcji w jakości kształcenia na poziomie elementarnym realizowane przez ZIT Zielona Góra
- Wartość projektu: 745 542,38 zł
- Wartość dofinansowania: 633 613,40 zł
- Nazwa beneficjenta: MIASTO ZIELONA GÓRA/MIEJSKIE PRZEDSZKOLE NR 40
- Cel projektu: Projekt ma na celu poprawę dostępności oraz zwiększenie liczby miejsc wychowania przedszkolnego w Mieście Zielona Góra.
- Odbiorcy wsparcia: 77 dzieci w wieku przedszkolnym.
- Działania zrealizowane w ramach projektu: w ramach projektu powstało 1 nowe Miejskie Przedszkole nr 40 w Zielonej Górze. W ramach projektu zapewniony został również rok funkcjonowania przedszkola.
- Efekty osiągnięte dzięki realizacji projektu:
Planowane: Udział w projekcie dał dzieciom możliwość socjalizacji z innymi dziećmi, wczesnego integrowania się z rówieśnikami, nawiązywania interakcji społecznych oraz możliwość wczesnego uczestniczenia w procesie edukacji. Ponadto, realizacja projektu pozwoliła również sfinansować proces doskonalenia zawodowego nauczycieli pracujących w jednostce, jak również wyposażenie dostosowane do potrzeb dzieci, wpływając tym samym na zapewnienie komfortu nauczania.
- Ocena trwałości efektów osiągniętych dzięki realizacji projektu: zdaniem przedstawiciela beneficjenta głównym elementem świadczącym o trwałości projektu jest możliwość zakupu pomocy dydaktycznych, które nie tylko posłużyły tym dzieciom, które uczestniczyły w pierwszym roku funkcjonowania przedszkola, ale również kolejnym rocznikom.
- Bariery i trudności napotkane w trakcie realizacji projektu oraz sposoby, w jaki sobie z nimi poradzono: Główną trudnością, jaką zidentyfikowano podczas realizacji projektu była konieczność przeprowadzania postępowań przetargowych. Mimo dość szczegółowo rozpisanej specyfikacji przetargowej na pomoce szkolne, zakupiony sprzęt nie do końca spełniał oczekiwania zamawiającego.
- Spis dobrych praktyk wykorzystanych w projekcie: wykorzystanie innowacyjnych elementów nauczania. Mimo, że nie było takiego wymogu, beneficjent kładł duży nacisk na innowacje. Stworzono między innymi salę integracji sensorycznej, która wyposażona została w piasek do integracji zmysłów dziecka oraz światłowodowy, skierowaną w szczególności do dzieci z niepełnosprawnościami.

¹⁰¹ Źródło: Lista projektów realizowanych z Funduszy Europejskich w Polsce w latach 2014-2020.

Studium przypadku nr 3¹⁰²

- Nazwa projektu: Dzieci są ważne!- utworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego w MP 46 Zielonej Górze
- Działanie: 8.1. Poprawa dostępności i jakości edukacji przedszkolnej
- Poddziałanie: 8.1.3. Wyrównywanie dysproporcji w jakości kształcenia na poziomie elementarnym realizowane przez ZIT Zielona Góra
- Czas rozpoczęcia i zakończenia projektu: 01.09.2017 – 31.08.2018
- Wartość projektu: 1 631 314,42 zł
- Wartość dofinansowania: 1 386 617,26 zł
- Nazwa beneficjenta: MIASTO ZIELONA GÓRA
- Cel projektu: Celem projektu jest stworzenie nowych miejsc w placówce wychowania przedszkolnego oraz podniesienie kompetencji i kwalifikacji nauczycieli.
- Odbiorcy wsparcia: 150 dzieci w wieku przedszkolnym oraz 12 nauczycieli
- Działania zrealizowane w ramach projektu: projekt zakładał utworzenie 150 nowych miejsc w przedszkolu oraz podniesienie kompetencji i kwalifikacji 12 nauczycieli wychowania przedszkolnego w ramach specjalistycznych szkoleń. W ramach projektu został również zakupione wyposażenie i pomoce dydaktyczne.
- Efekty osiągnięte dzięki realizacji projektu:
Planowane: projekt pozwolił na powiększenie zasobu dostępnych miejsc wychowania przedszkolnego, co w konsekwencji pozwoliło na rozszerzenie aktywności zawodowej rodzicom.
- Ocena trwałości efektów osiągniętych dzięki realizacji projektu: zdaniem przedstawiciela beneficjenta głównym elementem świadczącym o trwałości projektu jest możliwość zakupu pomocy dydaktycznych, które nie tylko posłużyły tym dzieciom, które uczestniczyły w pierwszym roku funkcjonowania przedszkola, ale również kolejnym rocznikom.
- Bariery i trudności napotkane w trakcie realizacji projektu oraz sposoby, w jaki sobie z nimi poradzono: Główną trudnością w ramach projektu był brak chętnych wykonawców w ramach ogłoszonych postępowania przetargowych. Beneficjent poradził sobie z tym problemem, rozsyłając zaproszenia do potencjalnych wykonawców.
- Spis dobrych praktyk wykorzystanych w projekcie: Zakupione wyposażenie pozwoliło na organizowanie dodatkowych cyklicznych imprez dla dzieci i ich rodziców. Na tych wydarzeniach dzieci uczą się zasad i wzorców zachowań. Zakupione w ramach projektu wyposażenie wykorzystywane jest nie tylko w ramach podstawowych obowiązków placówki, ale także do inicjatyw dodatkowych.

¹⁰² Źródło: Lista projektów realizowanych z Funduszy Europejskich w Polsce w latach 2014-2020.

Studium przypadku nr 4¹⁰³

- Nazwa projektu: ODRAN – Centrum Matematyczno-Przyrodnicze w Nowej Soli
- Działanie: 9.3. Rozwój infrastruktury edukacyjnej
- Poddziałanie: 9.3.1. Rozwój infrastruktury edukacyjnej – projekty realizowane poza formułą ZIT
- Czas rozpoczęcia i zakończenia projektu: 30.12.2015 – 30.10.2017
- Wartość projektu: 3 937 722,00 zł
- Wartość dofinansowania: 2 693 565,00 zł
- Nazwa beneficjenta: GMINA NOWA SÓL - MIASTO
- Cel projektu: Głównym celem projektu jest poprawa dostępu uczniów i uczennic szkół podstawowych i gimnazjów z Nowosolskiego sub-obszaru Funkcjonalnego do nowoczesnej infrastruktury oświatowej popularyzującej nauki matematyczne i przyrodnicze i umożliwiającej zdobycie wiedzy poza tradycyjnym systemem szkolnictwa. Zdefiniowany cel główny oraz cele szczegółowe odpowiadają na problemy zdefiniowane w wyniku analizy problemów.
- Odbiorcy wsparcia: uczniowie szkół podstawowych i gimnazjów z Nowosolskiego sub-obszaru Funkcjonalnego.
- Działania zrealizowane w ramach projektu: popularyzacja nauk matematycznych i przyrodniczych poprzez zdobycie wiedzy poza tradycyjnym systemem szkolnictwa z wykorzystaniem nowoczesnych rozwiązań.
- Efekty osiągnięte dzięki realizacji projektu:
Planowane: powstała w ramach projektu infrastruktura funkcjonuje w pełnym zakresie. Beneficjent stworzył dedykowaną stronę internetową, dzięki której możliwe jest zgłaszanie zapotrzebowania na warsztaty tematyczne¹⁰⁴.
- Ocena trwałości efektów osiągniętych dzięki realizacji projektu: projekt charakteryzuje się wysokim poziomem trwałości z uwagi na fakt, iż efekty projektu w postaci powstałej infrastruktury oraz specjalistyczne wyposażenie odpowiadają na zdiagnozowane potrzeby w zakresie nowoczesnych rozwiązań w edukacji, a poprzez uwzględnienie szerokiego zakresu rozwiązań, z których skorzystać mogą uczniowie zapewnia trwałe wsparcie edukacji na poziomie szkół podstawowych.
- Bariery i trudności napotkane w trakcie realizacji projektu oraz sposoby, w jaki sobie z nimi poradono: brak.
- Spis dobrych praktyk wykorzystanych w projekcie: Projekt ten charakteryzuje się innowacyjnym podejściem do zagadnień nauki wśród uczniów. Zagospodarowanie otwartej przestrzeni pozwoliło na budowę specjalnych stref tematycznych, dedykowanym poszczególnym działom nauki. Dobrą praktyką w tym projekcie jest rozwój darmowej oferty zajęć dodatkowych z zakresu nauk ścisłych opartych o wykorzystanie metody eksperymentu i nowoczesnych pomocy dydaktycznych. Istotny jest również fakt, że oferowane rozwiązania

¹⁰³ Tamże.

¹⁰⁴ <http://parkfizyki.pl/kontakt/> (dostęp: 30.11.2108)

angażują uczniów do aktywnego uczestnictwa - wszystkie specjalistyczne urządzenia dostosowane są zarówno do samodzielnego korzystania, przeprowadzania doświadczeń i eksperymentów, jak i do pracy za ich pomocą pod kierunkiem nauczyciela.

Studium przypadku nr 5¹⁰⁵

- Nazwa projektu: Świat nauki – nowe standardy edukacji w szkołach zielonogórskiego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego
- Działanie: 8.2. Wyrównywanie dysproporcji w jakości kształcenia na poziomie ogólnym oraz dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych i zdrowotnych
- Poddziałanie: 8.2.3. Wyrównywanie dysproporcji w jakości kształcenia na poziomie ogólnym oraz dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych i zdrowotnych - ZIT Zielona Góra
- Czas rozpoczęcia i zakończenia projektu: 01.07.2016 – 31.05.2023
- Wartość projektu: 24 557 848,70 zł
- Wartość dofinansowania: 20 874 171,39 zł
- Nazwa beneficjenta: Polskie Towarzystwo Ekonomiczne Samodzielny Oddział W Zielonej Górze
- Cel projektu: Celem głównym projektu jest podniesienie standardu edukacji w szkołach zielonogórskiego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego
- Odbiorcy wsparcia: uczniowie szkół i ich nauczyciele - wsparciem zostanie objętych ogółem 27 520 uczniów i 212 nauczycieli.
- Działania zrealizowane w ramach projektu: Głównym zamierzeniem prowadzonego projektu jest zwiększenie do 2023 roku szans edukacyjno–zawodowych uczniów oraz przygotowanie ich do efektywnego funkcjonowania na rynku pracy zgodnie z potrzebami gospodarczymi regionu
- Efekty osiągnięte dzięki realizacji projektu:
Planowane: Podniesienie standardu edukacji poprzez prowadzenie zajęć rozwijających w szerokim zakresie różnorodnych przedmiotów szkolnych i organizowanie zajęć wyrównawczych, a także poprzez zakup nowoczesnych środków trwałych niezbędnych do zrealizowania zadań rozwijających i wyrównawczych (wyposażenie laboratoriów zajęciowych) i prace budowlano-montażowe poprawiające stan bazy edukacyjnej. Odpowiedzenie na potrzebę nowoczesnej, dostosowanej do aktualnych potrzeb edukacji poprzez doposażenie placówek w nowe technologie informacyjne, podniesienie kompetencji Beneficjentów przez zrealizowane wizyty studyjne w ramach doradztwa zawodowego.
- Ocena trwałości efektów osiągniętych dzięki realizacji projektu: Efekty osiągane w ciągu trwania realizacji projektu będą mieć charakter trwały. 97 szkół MOF Zielonej Góry będzie

¹⁰⁵ Źródło: Lista projektów realizowanych z Funduszy Europejskich w Polsce w latach 2014-2020

korzystało z wysokiego standardu bazy lokalowej i nowoczesnych sprzętów przyczyniając się do realizacji celu projektu także po jego zakończeniu. Projekt odpowiada na zdiagnozowane potrzeby w zakresie nowoczesnych rozwiązań w edukacji, trwale zwiększając kompetencje ok. 27 520 uczniów i 212 nauczycieli przedmiotów bloku matematyczno-przyrodniczego.

- Bariery i trudności napotkane w trakcie realizacji projektu oraz sposoby, w jaki sobie z nimi poradzono: brak
- Spis dobrych praktyk wykorzystanych w projekcie: Projekt realizowany jest na dużą skalę. Obejmuje swym zasięgiem ponad 27 tysięcy uczniów. Warty zaznaczenia jest fakt, że beneficjent podczas opracowywania dokumentacji aplikacyjnej wykorzystał cykliczne badania prowadzone przez Ośrodek Rozwoju Edukacji. Dzięki temu, zaprojektowane działania w ramach projektu odpowiadają diagnozie potrzeb uczniów i szkół regionu. Należy podkreślić zasadność zastosowania takich rozwiązań. Pozwala to bowiem na kierowanie wsparcia konkretnie do zidentyfikowanych tzw. białych plam w regionie.

Studium przypadku nr 6¹⁰⁶

- Nazwa projektu: Rozbudowa i wyposażenie Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Sulęcinie
- Działanie: 9.3. Rozwój infrastruktury edukacyjnej
- Poddziałanie: 9.3.1. Rozwój infrastruktury edukacyjnej – projekty realizowane poza formułą ZIT
- Czas rozpoczęcia i zakończenia projektu: 30.12.2015 – 30.11.2018
- Wartość projektu: 5 571 816,09 zł
- Wartość dofinansowania: 3 660 979,36 zł
- Nazwa beneficjenta: Powiat Sulęciński
- Cel projektu: Głównym celem projektu jest poprawa jakości kształcenia i podniesienie kluczowych umiejętności uczniów SOSW w Sulęcinie w zakresie nauk matematycznych, przyrodniczych oraz technologii informacyjno – komunikacyjnych, a tym samym wyrównanie szans rozwojowych osób niepełnosprawnych, uczniów szkoły specjalnej z obszarów wiejskich i małych miast¹⁰⁷.
- Odbiorcy wsparcia: Mieszkańcy powiatu sulęcińskiego, osoby niepełnosprawne, uczniowie. SOSW w Sulęcinie, kadra nauczycielska.
- Działania zrealizowane w ramach projektu: W ramach projektu zrealizowano prace budowlane w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Sulęcinie, poprzez roboty adaptacyjne i zmianę charakteru dla części pomieszczeń w budynku istniejącej części i dobudowanie nowej. Utworzono i doposażono 25 pracowni dydaktycznych (w tym z obszaru nauk przyrodniczych, matematycznych, technologii informacyjno-komunikacyjnych), gabinety, pomieszczenia sanitarne.

¹⁰⁶ Źródło: Lista projektów realizowanych z Funduszy Europejskich w Polsce w latach 2014-2020

¹⁰⁷ http://sosw-sulecin.edu.pl/?page_id=6947 (dostęp: 30.11.2018)

- Efekty osiągnięte dzięki realizacji projektu:
Planowane: W ramach projektu nastąpiła poprawa warunków lokalowych i funkcjonalność poszczególnych pomieszczeń na terenie SOSW. Poprawiło to jakość kształcenia i podniosło kluczowe umiejętności uczniów SOSW w Sulęcinie w zakresie nauk matematycznych, przyrodniczych oraz technologii informacyjno – komunikacyjnych oraz przyczyniło się do rozwoju szans edukacyjnych uczniów niepełnosprawnych intelektualnie¹⁰⁸.
- Ocena trwałości efektów osiągniętych dzięki realizacji projektu: Realizator projektu, biorący udział w badaniu jakościowym, potwierdził, iż jego zdaniem wszystkie zamierzone efekty były osiągane. Należy stwierdzić, że ich charakter jest trwały z uwagi na trwałe zwiększenie kompetencji szerokiej grupy docelowej oraz przygotowanie bazy lokalowej cechującej się wysokim standardem nauczania, która będzie realizować cele projektu również po jego zakończeniu.
- Bariery i trudności napotkane w trakcie realizacji projektu oraz sposoby, w jaki sobie z nimi poradzono: brak
- Spis dobrych praktyk wykorzystanych w projekcie: Zdaniem Realizatora, istotną cechą realizacji projektu był schemat działań zakładający pewnego rodzaju elastyczność w celu stałego i jak najlepszego dopasowania realizowanych działań do aktualnych i rzeczywistych potrzeb Beneficjentów. Dobrą praktyką jest również uwzględnienie na każdym etapie realizowanego projektu potrzeb osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w celu wyrównania szans rozwojowych osób niepełnosprawnych i uczniów z obszarów wiejskich i małych miast.

Studium przypadku nr 7¹⁰⁹

- Nazwa projektu: "Zakup sprzętu dydaktycznego do kształcenia zawodowego w Zespole Szkół Leśnych w Rogozińcu"
- Działanie: 8.4. Doskonalenie jakości kształcenia zawodowego
- Poddziałanie: 8.4.1. Doskonalenie jakości kształcenia zawodowego - projekty realizowane poza formułą ZIT
- Czas rozpoczęcia i zakończenia projektu: 01.07.2016 – 30.06.2022
- Wartość projektu: 243 480,96 zł
- Wartość dofinansowania: 206 958,81 zł
- Nazwa beneficjenta: Skarb Państwa- Państwowa Jednostka Budżetowa/Zespół Szkół Leśnych W Rogozińcu
- Cel projektu: Celem głównym projektu jest poprawa jakości kształcenia zawodowego w Zespole Szkół Leśnych w Rogozińcu.
- Odbiorcy wsparcia: 150 uczniów Zespołu Szkół Leśnych

¹⁰⁸ http://sosw-sulecin.edu.pl/?page_id=6949 (dostęp: 30.11.2018).

¹⁰⁹ Źródło: Lista projektów realizowanych z Funduszy Europejskich w Polsce w latach 2014-2020.

- Działania zrealizowane w ramach projektu: W ramach projektu przewidziano zakup symulatora maszyn wielooperacyjnych oraz pilarek i kos spalinowych. Projekt przyczyni się również do zmotywowania nauczycieli w zakresie doskonalenia zawodowego
- Efekty osiągnięte dzięki realizacji projektu:
Planowane: efektem realizacji projektu jest wyposażenie uczniów placówki w wiedzę i kwalifikacje z zakresu obsługi najnowocześniejszego sprzętu
- Ocena trwałości efektów osiągniętych dzięki realizacji projektu: bezpośrednim efektem realizacji projektu jest zakup środków trwałych. W tym ujęciu uznać należy, że trwałość została zachowana. Ponadto, realizacja projektu przyczyniła się podniesienia kwalifikacji uczniów.
- Bariery i trudności napotkane w trakcie realizacji projektu oraz sposoby, w jaki sobie z nimi poradzono: brak
- Spis dobrych praktyk wykorzystanych w projekcie: wartym zauważenia jest fakt, że przedmiotowy projekt jest elementem większej całości. Stanowi on bowiem uzupełnienie do realizowanego projektu z działania 8.4 „Doskonalenie jakości kształcenia zawodowego” RPO-L2020 tytuł projektu: „Modernizacja kształcenia zawodowego w Zespole Szkół Leśnych w Rogozińcu”, która kształci w zawodzie operatora maszyn leśnych. Placówka mając świadomość, że nie ma możliwości pozyskania dofinansowania na całość planowanych inwestycji z jednego źródła, kompleksowo zaprojektowała finansowanie z, kilku, co w konsekwencji pozwala na kształcenie uczniów na wysokim poziomie, korzystając z

Studium przypadku nr 8¹¹⁰

- Nazwa projektu: Zawodowcy w Gorzowie 2.0
- Działanie: 8.4. Doskonalenie jakości kształcenia zawodowego
- Poddziałanie: 8.4.1. Doskonalenie jakości kształcenia zawodowego - projekty realizowane poza formułą ZIT
- Czas rozpoczęcia i zakończenia projektu: 01.07.2016 – 28.02.2018
- Wartość projektu: 15 602 823,50 zł
- Wartość dofinansowania: 13 262 399,97 zł
- Nazwa beneficjenta: MIASTO GORZÓW WIELKOPOLSKI
- Cel projektu: Podniesienie atrakcyjności i efektywności kształcenia.
- Odbiorcy wsparcia: 4 440 osób w ramach działań prowadzonych w 12 szkołach
- Działania zrealizowane w ramach projektu: Miasto Gorzów Wlkp. we współpracy z instytucjami i organizacjami partnerskimi podjęło kompleksowe działania skierowane na doskonalenie jakości kształcenia zawodowego na terenie miejskiego obszaru funkcjonalnego poprzez rozwój współpracy szkół i placówek z ich otoczeniem społeczno-gospodarczym, stworzenie w nich warunków odzwierciedlających naturalne warunki pracy

¹¹⁰ Źródło: Lista projektów realizowanych z Funduszy Europejskich w Polsce w latach 2014-2020.

właściwe dla nauczanych zawodów oraz podniesienie kwalifikacji i kompetencji nauczycieli i instruktorów¹¹¹.

- Efekty osiągnięte dzięki realizacji projektu:
Planowane: przekazanie uczniom nowatorskich form edukacji zgodnie z rozpoznaniem indywidualnym potencjałem każdego z uczestników. Każdy otrzymał adekwatną formułę wsparcia przygotowaną do jednej z 3 dróg zaistnienia na rynku – jako pracownik na stanowisku robotniczym, specjalistycznym lub związane z otwarciem działalności gospodarczej.
- Ocena trwałości efektów osiągniętych dzięki realizacji projektu: Zdaniem beneficjenta, wsparcie dedykowane w ramach projektu, poprzedzone diagnozą, odpowiada na potrzeby beneficjentów, co przełoży się na szeroki zakres oraz trwałość osiąganych efektów. Trwałość generowanych efektów zapewniona jest również poprzez zadania ciągłe, przyczyniające się do dopasowywania systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy.
- Bariery i trudności napotkane w trakcie realizacji projektu oraz sposoby, w jaki sobie z nimi poradzono: beneficjent nie natrafił na bariery.
- Spis dobrych praktyk wykorzystanych w projekcie: przedmiotowy projekt jest kontynuacją projektu pt. „Zawodowcy w Gorzowie”, który cieszył się dużym zainteresowaniem. Dlatego też beneficjent zdecydował się na ponowne aplikowanie o środki, tym razem ponad 4-krotnie wyższe. W tym celu wykorzystał swoje doświadczenie z poprzedniej realizacji projektu co w konsekwencji przyczyniło się do wydatkowania środków w sposób relatywnie bardziej adekwatny i skonkretyzowany. Ponadto, w celu popularyzacji projektu, beneficjent zdecydował się na jego prezentację podczas szeregu konferencji oraz w kilku ogólnopolskich publikacjach.

Studium przypadku nr 9¹¹²

- Nazwa projektu: Modernizacja kształcenia zawodowego w Powiecie Świebodzińskim
- Działanie: 8.4. Doskonalenie jakości kształcenia zawodowego
- Poddziałanie: 8.4.1. Doskonalenie jakości kształcenia zawodowego - projekty realizowane poza formułą ZIT
- Czas rozpoczęcia i zakończenia projektu: 01.07.2016 – 30.06.2022
- Wartość projektu: 8 252 441,56 zł
- Wartość dofinansowania: 7 014 575,32 zł
- Nazwa beneficjenta: Powiat Świebodziński
- Cel projektu: Celem głównym projektu jest poprawa jakości kształcenia zawodowego w Powiecie Świebodzińskim poprzez podniesienie poziomu wiedzy i kompetencji nauczycieli oraz 645 uczniów, w tym 60 uczniów niepełnosprawnych¹¹³.

¹¹¹ <http://zsegw.pl/images/Galerie/2016->

[2017/Zawodowcy_w_gorzowie/prezentacja%20projektu%20Zawodowcy%20w%20Gorzowie.pdf](http://zsegw.pl/images/Galerie/2016-2017/Zawodowcy_w_gorzowie/prezentacja%20projektu%20Zawodowcy%20w%20Gorzowie.pdf) (dostęp: 30.11.2018)

¹¹² Źródło: Lista projektów realizowanych z Funduszy Europejskich w Polsce w latach 2014-2020

- Odbiorcy wsparcia: 645 uczniów (318K, 327M) i 34 nauczycieli (21K, 13M) z Powiatowego Zespołu Szkół w Świebodzinie i Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Świebodzinie.
- Działania zrealizowane w ramach projektu: organizacja kursów, szkoleń i staży/praktyk zawodowych oraz zintegrowanie kształcenia zawodowego z rynkiem pracy. Zakup wyposażenia i doposażenie szkół w sprzęt i materiały dydaktyczne, odpowiadając na potrzeby określone w poprzedzającej realizację projektu diagnozie.
- Efekty osiągnięte dzięki realizacji projektu:
Planowane: Realizacja projektu pozwala na dopasowanie kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy, a tym samym wpływa na zmniejszenie poziomu bezrobocia wśród osób młodych. Zaangażowanie w proces kształcenia praktycznego instytucji otoczenia biznesu (przedsiębiorców) pozwala na wyposażenie uczniów w wiedzę opartą na nowoczesnych technologiach, odpowiadającą dynamicznie zmieniającym się potrzebom rynku¹¹⁴.
- Ocena trwałości efektów osiągniętych dzięki realizacji projektu: Efekty projektu osiągnięte już w trakcie jego realizacji uznać należy za trwałe z uwagi na rozwój kompetencji i umiejętności przyszłych pracowników, m.in. dzięki wsparciu nauczania zawodu poprzez praktyczną i nowoczesną naukę zawodu oraz podnoszeniu kompetencji kadry w zakresie kształtowania zawodów, a także poprzez współpracę z pracodawcami, instytucjami rynku pracy oraz szkołami wyższymi z regionu, gwarantując trwałość efektów w ciągu trwania projektu a także po jego realizacji.
- Bariery i trudności napotkane w trakcie realizacji projektu oraz sposoby, w jaki sobie z nimi poradzono: brak.
- Spis dobrych praktyk wykorzystanych w projekcie: Dobrą praktyką realizowanego projektu jest fakt dążenia do unowocześnienia edukacji na poziomie zawodowym, zagwarantowanie uczniom i nauczycielom możliwości korzystania z nowoczesnych rozwiązań, odpowiadając tym samym na potrzeby związane z podwyższeniem standardu edukacji. Ponadto, pod uwagę brano również inne aspekty realizacji tego rodzaju zajęć – godziny kursów i szkoleń dostosowano do preferencji i możliwości uczniów, aby zmaksymalizować osiągnięte efekty. Kolejną dobrą praktyką jest skupienie się na powiązaniu edukacji zawodowej z aktualnym rynkiem pracy i jego rzeczywistymi potrzebami, nie tylko w kwestii zakresu merytorycznego realizowanych działań, lecz także poprzez budowanie relacji i współpracy z pracodawcami na lokalnym rynku pracy.

¹¹³ http://www.swiebodzin.pl/PL/3056/2374/Modernizacja_ksztalcenia_zawodowego_w_Powiecie_Swiebodzinskim/k/
(dostęp: 30.11.2018)

¹¹⁴ http://www.swiebodzin.pl/PL/3056/2374/Modernizacja_ksztalcenia_zawodowego_w_Powiecie_Swiebodzinskim/k/
(dostęp: 30.11.2018)

Studium przypadku nr 10¹¹⁵

- Nazwa projektu: Certyfikowane kursy językowe i informatyczne dla osób dorosłych z woj. Lubuskiego
- Działanie: 8.3. Upowszechnienie kształcenia ustawicznego związanego z nabywaniem i doskonaleniem kwalifikacji zawodowych
- Czas rozpoczęcia i zakończenia projektu: 1.04.2017 – 31.12.2018
- Wartość projektu: 1 862 110,07 zł
- Wartość dofinansowania: 1 582 793,55 zł
- Nazwa beneficjenta: EWELINA PODZIOMEK ADVANCE EWELINA PODZIOMEK
- Cel projektu: Wzrost kwalifikacji z wybranego języka obcego oraz z zakresu TIK.
- Odbiorcy wsparcia: 240 osób chcących podnieść kwalifikacje z wybranego języka obcego oraz z zakresu TIK u 200 osób dorosłych w wieku 25-64 lata
- Działania zrealizowane w ramach projektu: kształcenie ustawiczne w formach pozaszkolnych w szczególności osób o niskich kwalifikacjach oraz w wieku 50 lat i więcej z obszaru województwa lubuskiego. Wsparcie udzielane w zakresie 3 języków (angielski, niemiecki, francuski) oraz TIK.
- Efekty osiągnięte dzięki realizacji projektu:
Planowane: Zakładane efekty w postaci podniesienia kompetencji uczestników (440 osób uzyskujących kwalifikacje z wybranego języka obcego lub w zakresie TIK po opuszczeniu programu) zostały osiągnięte. Miernikiem tych efektów były prowadzone przez beneficjenta egzaminy.
- Ocena trwałości efektów osiągniętych dzięki realizacji projektu: Beneficjent projektu posiada wieloletnie doświadczenie w tematyce realizowanego projektu. Posiada bazę sprawdzonych trenerów i lektorów. Pozytywną ocenę efektów potwierdzają przeprowadzone wyniki egzaminów, które oscylują na poziomie 90%.
- Bariery i trudności napotkane w trakcie realizacji projektu oraz sposoby, w jaki sobie z nimi poradzono: nie zidentyfikowano.
- Spis dobrych praktyk wykorzystanych w projekcie: dobrą praktyką w ramach projektu było wsparcie udzielane w oparciu o system popytowy. Oznacza to, że wsparcie miało charakter dedykowany i głównym determinantem wyboru danego rodzaju wsparcia była potrzeba indywidualnego uczestnika. Ponadto, dobrą praktyką był również wprowadzony przez beneficjenta schemat działania, jakim było dochowanie szybkości reakcji na zgłaszane przez beneficjenta zapotrzebowanie. Zdaniem realizatora projektu zastosowano rozwiązania mające na celu zapewnienie szybkości reakcji na potrzeby uczestnika, udzielając odpowiedzi w ciągu tygodnia. Uczestnicy mogli więc wziąć udział w kursie już w terminie od tygodnia do dwóch po zgłoszeniu i wyborze kursu. Kolejną dobrą praktyką jest uwzględnianie niepełnosprawności uczestników projektu w kontekście poszukiwania miejsc do szkoleń. Beneficjent posiada bazę miejsc przyjaznych niepełnosprawnym. Co więcej, posiada również

¹¹⁵ Źródło: Lista projektów realizowanych z Funduszy Europejskich w Polsce w latach 2014-2020.

materiały w druku powiększonym oraz stronę internetową dostosowaną dla osób niedowidzących.

Studium przypadku nr 11¹¹⁶

- Nazwa projektu: Szkolenia z języka angielskiego, niemieckiego, francuskiego oraz ICT dla osób z województwa lubuskiego
- Działanie: 8.3. Upowszechnienie kształcenia ustawicznego związanego z nabywaniem i doskonaleniem kwalifikacji zawodowych
- Czas rozpoczęcia i zakończenia projektu: 01.05.2018 – 30.09.2019
- Wartość projektu: 1 689 853,44 zł
- Wartość dofinansowania: 1 436 375,42 zł
- Nazwa beneficjenta: ENGLISH LANGUAGE SCHOOL S.C. KRZYSZTOF PAŁGAN , MAGDALENA KRUGER-PAŁGAN
- Cel projektu: Zwiększenie kwalifikacji językowych i/lub cyfrowych
- Odbiorcy wsparcia: osób w wieku 25-64 lat, w szczególności o niskich kwalifikacjach, i w wieku 50-64 lat zamieszkujących na obszarze województwa lubuskiego.
- Działania zrealizowane w ramach projektu: realizacja szkoleń z języka ang. i/lub niem. i/lub franc. zgodnie z ESOKJ i/lub ICT zgodnie z ramą DCF, zakończonych certyfikacyjnymi egzaminami zewnętrznymi na wybranym poziomie biegłości
- Efekty osiągnięte dzięki realizacji projektu:
Planowane: podniesienie kwalifikacji co najmniej 80% spośród założonej liczby 420 osób w tym osób niezależnie od ich poziomu wykształcenia, 252 osób w wieku 25-49 lat o niskich kwalifikacjach, 42 osób z niepełnosprawnościami i 230 osób z terenów wiejskich.
- Ocena trwałości efektów osiągniętych dzięki realizacji projektu: trwałość projektu beneficjent badał wprowadzając do projektu konieczność wzięcia udziału w procesie egzaminowania zewnętrznego na wybranym poziomie biegłości. To czynnik motywujący uczestników i mający wpływ na podniesienie poziomu trwałości efektów.
- Bariery i trudności napotkane w trakcie realizacji projektu oraz sposoby, w jaki sobie z nimi poradzono: Trudnością zidentyfikowaną podczas realizacji projektu było relatywnie niskie zainteresowanie językiem francuskim. Według beneficjenta zamiast tego języka powinien uwzględnić język hiszpański, gdyż było dużo zapytań w stosunku do tego języka. Beneficjent uwzględni ten fakt, gdy będzie w przyszłości aplikował o środki unijne.
- Spis dobrych praktyk wykorzystanych w projekcie: Dobrą praktyką w ramach przedmiotowego projektu była organizacja szkoleń na terenach wiejskich. Miało to bezpośredni wpływ na duże zainteresowanie projektem. Większość tego typu szkoleń organizowana jest w miastach, do których mieszkańcy niewielkich miejscowości mają utrudniony dostęp. Kolejną dobrą praktyką był specyficzny proces rekrutacji uczestników

¹¹⁶ Źródło: Lista projektów realizowanych z Funduszy Europejskich w Polsce w latach 2014-2020.

polegający na angażowaniu księży i sołtysów, którzy charakteryzują się dużym poziomem zaufania wśród społeczności lokalnej. Przyniosło to bardzo dobry skutek i beneficjent nie miał problemów z wypełnieniem limitów jakie nałożono na niego w kontekście przeszkolenia wysokiej liczby osób zamieszkującej tereny wiejskie.

Studium przypadku nr 12¹¹⁷

- Nazwa projektu: Wykwalifikowane kadry dla gospodarki w woj. Lubuskim
- Działanie: 8.3. Upowszechnienie kształcenia ustawicznego związanego z nabywaniem i doskonaleniem kwalifikacji zawodowych
- Czas rozpoczęcia i zakończenia projektu: 01.07.2018 – 30.06.2020
- Wartość projektu: 4 928 325,00 zł
- Wartość dofinansowania: 4 189 076,25 zł
- Nazwa beneficjenta: 4SYSTEM POLSKA SP. Z O. O.
- Cel projektu: Celem głównym projektu jest podniesienie umiejętności, wiedzy i kompetencji zawodowych poprzez udział w edukacji formalnej i pozaformalnej¹¹⁸.
- Odbiorcy wsparcia: osoby dorosłe z województwa lubuskiego
- Działania zrealizowane w ramach projektu: Wsparcie 510 osób dorosłych z obszaru woj. lubuskiego (w tym zwłaszcza osób w wieku 50 lat i więcej, osób z niepełnosprawnościami, osób o niskich kwalifikacjach, zamieszkujących tereny wiejskie, tzw. "biednych pracujących") chcących podnosić swoje umiejętności, wiedzę i kompetencje zawodowe poprzez udział w edukacji formalnej i pozaformalnej (kwalifikacyjnych kursów zawodowych i kursów umiejętności zawodowych).
- Efekty osiągnięte dzięki realizacji projektu:
Planowane: Umożliwienie grupie docelowej udziału w kwalifikacyjnych kursach zawodowych i kursach umiejętności zawodowych, umożliwiających uzupełnienie, zmianę lub podwyższenie kwalifikacji zawodowych Uczestników Projektu, przyczyniając się do podniesienia kwalifikacji kadr pracujących oraz osób bezrobotnych.
- Ocena trwałości efektów osiągniętych dzięki realizacji projektu: Z uwagi na specyfikę projektu, efekty przez niego generowane mają charakter trwały – według Realizatora, który uczestniczył w wywiadzie realizowanym na potrzeby badania, uczestnicy projektu nabyli trwałe kompetencje i kwalifikacje, co przełożyło się na zwiększenie ich szans na aktualnym rynku pracy. Jednakże zauważyć należy, iż Realizator nie prowadzi okresowej ewaluacji skuteczności i trwałości przeprowadzonych działań.
- Bariery i trudności napotkane w trakcie realizacji projektu oraz sposoby, w jaki sobie z nimi poradono: Główną trudnością w ramach projektu było dotarcie do wystarczającej liczby potencjalnych odbiorców projektu. Jedną z głównych przeszkód było relatywnie większe

¹¹⁷ Źródło: Lista projektów realizowanych z Funduszy Europejskich w Polsce w latach 2014-2020.

¹¹⁸ <https://bonlubuskie.4system.com/> (dostęp: 30.11.2018).

zainteresowanie projektem mężczyzn, których część nie mogła zostać zakwalifikowana do udziału ze względu na obowiązujące polityki horyzontalne.

- Spis dobrych praktyk wykorzystanych w projekcie: Projekt w swych założeniach uwzględnia popytowy system dystrybucji usług rozwojowych. W konsekwencji każdy zakwalifikowany Uczestnik Projektu wybiera samodzielnie kurs według swoich potrzeb z Bazy Usług Rozwojowych¹¹⁹. Takie podejście pozwala na podnoszenie kwalifikacji zgodnie ze swoimi preferencjami w kontekście dalszych planów dotyczących ścieżki zawodowej. Innymi słowy, uczestnikom projektu nie narzucano odgórnie działań edukacyjnych, które mogłyby być nieadekwatne i które nie podnosiłyby realnie ich kompetencji. Ponadto, dobrą praktyką jest również zamieszczenie informacji o realizowanym projekcie na stronie powiatowego urzędu pracy w Zielonej Górze. Takie działania pozwalają na dotarcie do szerszej grupy potencjalnych odbiorców.

---

¹¹⁹ Źródło: <http://www.pup.zgora.pl/articles/view/3530/projekt-wykwalfikowane-kadry-dla-gospodarki-w-woj-lubuskim> oraz wywiad jakościowy z przedstawicielem beneficjenta. (dostęp: 30.11.2018)

11. ZAKOŃCZENIE

Niniejsze opracowanie zostało opracowane w celu dokonania oceny podejmowanych dotychczas w ramach RPO-L2020 działań w zakresie edukacji na szczeblu przedszkolnym, ogólnym, zawodowym i edukacji dorosłych.

W tym celu dokonano analizy danych zastanych, opierając się przede wszystkim na dokumentach strategicznych i programowych RPO-L2020. W trakcie analizy desk research zaobserwowano istotną kompatybilność wsparcia oferowanego w ramach Programu z celami dokumentów strategicznych na szczeblu regionalnym, tj. *Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego* czy *Program Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego*.

Analiza ta została uzupełniona szeregiem badań ilościowych oraz jakościowych. W badaniach brali udział beneficjenci działań z zakresu edukacji, dyrektorzy oraz nauczyciele placówek systemu oświaty różnego szczebla, przedstawiciele instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie Programu, przedstawiciele Kuratorium Oświaty oraz eksperci z zakresu edukacji. W trakcie badania zastosowano metodę kontryfaktyczną, to znaczy prócz osób reprezentujących podmioty biorące udział w realizacji projektów edukacyjnych wybrano osoby reprezentujące placówki, które nie realizowały projektów z tego zakresu. Pozwoliło to uwidocznić znaczenie działań edukacyjnych podejmowanych w ramach Programu.

Na uwagę zasługuje w szczególności analiza stopnia osiągnięcia wskaźników produktu i rezultatu bezpośredniego. W ramach badania dokonano także szacowania wskaźnika długoterminowego liczby miejsc przedszkolnych funkcjonujących dwa lata po zakończeniu udziału w Programie. Analiza pozwoliła na zauważenie wysokiego stopnia osiągnięcia niektórych wskaźników, szczególnie w ramach PI 10i (edukacja ogólna), 10iii oraz 10iv (edukacja zawodowa). Część z nich już pod koniec III kwartału 2018 roku przekroczyła zakładane wartości docelowe, przewidziane do osiągnięcia do końca 2023 roku. W przypadku wartości pośrednich wskaźników włączonych do Ram Wykonania część z nich została już osiągnięta na zakładanym poziomie, a w części przypadków przekroczone je. Badania z przedstawicielami placówek systemu oświaty pozwoliły na potwierdzenie, że wsparcie RPO-L2020 wpływa na poprawę jakości kształcenia oraz odpowiada na bieżące wyzwania w tym zakresie pojawiające się w obszarze edukacji.

Kryteria wyboru projektów, regulaminy konkursów oraz inne dokumenty programowe sporządzone są w sposób, który umożliwia kierowanie wsparcia do grup najbardziej tego potrzebujących. Potwierdziła to zarówno analiza danych zastanych, jak również badania, w których tożsamą opinię wyrażali beneficjenci.

Wartością dodaną niniejszego opracowania jest analiza *case study* projektów realizowanych na różnych szczeblach edukacji oraz część dotycząca dobrych praktyk, wypracowanych w trakcie realizacji projektów z zakresu edukacji. Pozwala to na wykorzystanie niniejszego opracowania do dalszych prac doskonalących sposoby wsparcia edukacji w województwie lubuskim – zawarcie w dokumencie tej części czyni z niego bowiem materiał o istotnym potencjale aplikacyjnym.

Poniżej zamieszczono podsumowanie badań w podziale na poszczególne etapy edukacji:

Edukacja przedszkolna

1. Projekty realizowane do tej pory w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020 charakteryzują się wysokim poziomem efektywności w odpowiedzi na zdiagnozowane wyzwania województwa w obszarze edukacji przedszkolnej. Gwarantem wysokiego poziomu skuteczności i dopasowania projektów do potrzeb ich odbiorców jest konieczność przeprowadzenia odpowiednich działań diagnostycznych.
2. Jednym z podstawowych efektów zrealizowanych projektów, charakteryzujących się wysokim poziomem skuteczności jest zwiększenie liczby miejsc w przedszkolach, co wygenerowało możliwość skorzystania z placówek przedszkolnych dużej grupie potencjalnych odbiorców. Ponadto dzięki doposażeniu placówek przedszkolnych zwiększeniu uległa jakość, atrakcyjność oraz efektywność prowadzonych zajęć. W dalszym ciągu obserwuje się jednak konieczność wspierania edukacji przedszkolnej, przede wszystkim na obszarach wiejskich.
3. Wsparcie finansowe pochodzące z RPO-L2020 umożliwiło kompleksową realizację zaplanowanych projektów, których wykonanie nie byłoby możliwe bez otrzymania przedmiotowego dofinansowania. Środki pochodzące z Programu miały wpływ przede wszystkim na zwiększenie możliwości realizacji projektów przez beneficjentów oraz na skuteczność osiągnięcia wskaźników produktu i rezultatu.
4. Wsparcie w ramach RPO-L2020 przyczyniło się do zwiększenia jakości kształcenia przedszkolnego, poprzez wzrost poziomu kompetencji i kwalifikacji wychowawców oraz zwiększenie oferty edukacyjnej placówek przedszkolnych.
5. Beneficjenci Programu, podczas realizacji projektów, zmagali się przede wszystkim z trudnościami finansowymi i czasowymi, które należy niwelować odpowiednimi działaniami mającymi na celu zwiększenie kompetencji beneficjentów związanych z efektywną ich realizacją oraz skutecznym wykorzystaniem dostępnych zasobów.

Kształcenie ogólne

1. Wsparcie w ramach RPO-L2020 stanowi skuteczne narzędzie do realizacji wyzwań i zaspokojenia potrzeb mieszkańców województwa lubuskiego w obszarze kształcenia ogólnego. Dofinansowywane projekty mają na celu wzrost dostępności wysokiej jakości usług edukacyjnych, np. poprzez zaspokojenie potrzeb szkół w zakresie modernizacji budynków i doposażenia w sprzęt dydaktyczny.
2. Skuteczność RPO-L2020 związana jest przede wszystkim ze zwiększeniem kwalifikacji nauczycieli, podniesieniem kompetencji uczniów oraz zwiększeniem efektywności i atrakcyjności kształcenia, które jest konsekwencją wyposażenia i doposażenia pracowni oraz laboratoriów szkolnych.
3. Efekty realizacji projektów dofinansowanych z RPO-L2020, takie jak zwiększenie kwalifikacji kadry dydaktycznej, kompetencji uczniów czy zwiększenie atrakcyjności i efektywności prowadzonych zajęć, nie byłoby możliwe bez wsparcia pochodzącego z Programu ze względu na brak odpowiednich funduszy w budżecie placówek kształcenia ogólnego. W związku z powyższym dofinansowanie w ramach Programu należy rozpatrywać pod względem dźwigni umożliwiającej zwiększenie jakości posiadanych zasobów ludzkich i materialnych.

4. Wsparcie w ramach RPO-L2020 wpływa na jakość kształcenia ogólnego w województwie lubuskim. Korelacja wsparcia pochodzącego z Programu ze wzrostem jakości kształcenia przejawia się przede wszystkim zwiększeniem umiejętności uczniów, a także efektami mierzalnymi – wynikami testów i egzaminów.

Kształcenie zawodowe

1. Projekty realizowane przy wsparciu RPO-L2020 odpowiadają przede wszystkim na wyzwania rynku pracy, co w konsekwencji wpływa na zwiększenie jakości i dostępności do wykwalifikowanych specjalistów.
2. Działania realizowane w ramach obszaru edukacji zawodowej charakteryzują się wysokim poziomem skuteczności – świadczy o tym wysoki poziom zainteresowania projektami potencjalnych beneficjentów i odbiorców. Dodatkowo skuteczność tych działań związana jest ze zróżnicowaną ofertą kursów i szkoleń, będących produktem realizacji projektów mających na celu zwiększenie poziomu kompetencji uczniów szkół zawodowych.
3. Największy wpływ na podniesienie jakości kształcenia w szkołach zawodowych ma stan oraz jakość wyposażenia pracowni. Aktualne, nowoczesne maszyny i narzędzia umożliwiają zdobycie najbardziej potrzebnych i niezbędnych do odnalezienia się na rynku pracy kompetencji. W tym kontekście należy zwrócić uwagę na dofinansowanie w ramach RPO-L2020, które bardzo często przeznaczone było na wyposażenie i doposażenie pracowni w szkołach zawodowych.
4. Wartość dodana realizacji RPO-L2020 przejawia się przede wszystkim w wykwalifikowanej kadrze nauczycieli, którzy powinni przekazywać najbardziej aktualną i potrzebną wiedzę. Umiejętności kadry pedagogicznej przekładają się na przekazywanie wiedzy uczniom, dlatego należy zadbać o zwiększenie kompetencji nauczycieli i pozyskiwanie przez nich aktualnej wiedzy i informacji na temat kompetencji potrzebnych na lokalnym rynku pracy.

Edukacja dorosłych

5. Edukacja osób dorosłych bazuje na trendzie uczenia się przez całe życie, dlatego wysoki poziom skuteczności działań w analizowanym obszarze edukacji, przy wsparciu RPO-L2020, umożliwia zdobycie nowej wiedzy i umiejętności wszystkim potencjalnym odbiorcom.
6. Największą skutecznością charakteryzują się zajęcia praktyczne, dlatego należy konsekwentnie rozwijać taką formę przekazywania wiedzy osobom dorosłym. Ponadto, należy zwrócić uwagę na konieczność ingerencji w projekty realizowane przez beneficjentów, pod względem formy prowadzonych kursów i zajęć.

12. WNIOSKI I REKOMENDACJE

L. p.	Wniosek ¹²⁰	Rekomendacja ¹²¹	Adresat rekomendacji ¹²²	Sposób wdrożenia ¹²³	Termin realizacji ¹²⁴	Klasa rekomendacji
1.	Zauważa się wysoki poziom osiągnięcia wskaźników wchodzących w skład Ram Wykonania w zakresie osiągnięcia przez nie celu pośredniego na 2018 rok. <i>(s. 137-138 raportu)</i>	Należy utrzymać dotychczasowy poziom wdrażania Programu, jednocześnie zwracając uwagę na wskaźniki włączone do Ram Wykonania Programu. <i>(s. 139 raportu)</i>	IZ RPO-L2020	Monitorowanie stanu wdrażania w sposób przyjęty w Programie.	Na bieżąco	Programowa (operacyjna)
EDUKACJA PRZEDSZKOLNA						
2.	W odniesieniu do wychowania przedszkolnego w województwie lubuskim zauważa się niedostatek wsparcia w zakresie: <ul style="list-style-type: none"> • Indywidualnej pracy z dzieckiem w wieku przedszkolnym, • Potrzeby wsparcia nauczania języków obcych, • Dodatkowego wsparcia w zakresie prowadzenia zajęć z gimnastyki korekcyjnej, • Rozbudowy pomieszczeń i budynków przedszkola, • Wsparcia w zakresie pracy z dzieckiem z niepełnosprawnością. <p>Tym samym występuje niski wskaźnik dotyczący liczby dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej przy</p>	Należy kontynuować wsparcie w zakresie zwiększania <i>Liczby dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej.</i> <i>(s. 39-40 raportu)</i>	IZ RPO-L2020	Kontynuacja stosowania odpowiednich zapisów w ramach dokumentacji związanej z naborem wniosków, które zapewnią realizację w jak największym stopniu przywołanego wskaźnika. Dalsze prowadzenie działań informacyjno-promocyjnych i szkoleniowych w zakresie możliwości wykorzystania środków z RPO-L2020 na potrzeby wsparcia edukacji przedszkolnej.	I kwartał 2019 roku	Programowa (operacyjna)

¹²⁰ Wraz ze wskazaniem strony w raporcie.

¹²¹ Powiązana z wnioskiem wraz ze wskazaniem strony w raporcie.

¹²² Instytucja/instytucje odpowiedzialne za wdrożenie rekomendacji.

¹²³ Syntetyczne przedstawienie sposobu wdrożenia rekomendacji.

¹²⁴ Planowana data wdrożenia rekomendacji w kwartałach.

L. p.	Wniosek ¹²⁰	Rekomendacja ¹²¹	Adresat rekomendacji ¹²²	Sposób wdrożenia ¹²³	Termin realizacji ¹²⁴	Klasa rekomendacji
	jednoczesnym wysokim wskaźniku liczby miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie. <i>(s. 39-40 raportu)</i>					
3.	Obserwuje się niewielką liczbę miejsc przedszkolnych w przedszkolach specjalnych oraz na obszarach wiejskich; jednocześnie niewielki odsetek dzieci zamieszkujących obszary wiejskie objęty jest edukacją przedszkolną. <i>(s. 32-33 raportu)</i>	Z uwagi na duże zagrożenie marginalizacją obszarów wiejskich oraz dysproporcje pomiędzy obszarami miejskimi oraz wiejskimi zaleca się skupienie szczególnej uwagi Programu w części dotyczącej edukacji przedszkolnej na obszarach wiejskich. <i>(s. 32-33 raportu)</i>	IZ RPO-L2020	Należy kontynuować stosowanie kryterium premiującego dot. wsparcia przedsięwzięć, których odbiorcami są dzieci z niepełnosprawnością oraz dzieci z rodzin wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, a także z obszarów wiejskich.	I kwartał 2019 roku	Programowa (operacyjna)
4.	Obserwuje się zmniejszającą się populację dzieci w wieku przedszkolnym; jednocześnie, województwo charakteryzuje się niską liczbą dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym na tle kraju. <i>(s. 53, 55-56 raportu)</i>	Pomimo zmniejszającej się populacji dzieci w wieku 3-6 roku życia zaleca się kontynuowanie działań z zakresu edukacji przedszkolnej, w tym powstawania miejsc przedszkolnych. Znaczny odsetek dzieci nie jest bowiem objęty edukacją przedszkolną. <i>(s. 53, 55-56 raportu)</i>	IZ RPO-L2020	Kontynuacja dotychczas podejmowanych w Programie działań, w tym działań zmierzających do osiągnięcia wartości docelowej wskaźnika pn. <i>Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie.</i> Konieczność wspierania podobnego obszaru w ramach środków RPO dla nowej perspektywy finansowej	I kwartał 2019 roku/ Planowanie działań dla perspektywy finansowej 2021-2027 (I kwartał 2020 roku)	Programowa (operacyjna)
EDUKACJA OGÓLNA						
5.	W części dotyczącej edukacji ogólnej zauważa się wysoki poziom osiągnięcia wskaźników w stosunku do wartości docelowych, przewidzianych do osiągnięcia w 2023 roku. <i>(s. 67-70 raportu)</i>	Zaleca się kontynuowanie wdrażania poddziałań odnoszących się do edukacji ogólnej w sposób dotychczasowy. <i>(s. 67-70 raportu)</i>	IZ RPO-L2020	Podejmowanie standardowych działań z zakresu wdrażania Programu. Konieczność wspierania podobnego obszaru w ramach środków RPO dla nowej perspektywy finansowej.	II kwartał 2019 roku/Planowanie działań dla perspektywy finansowej 2021-2027 (I kwartał 2020 roku)	Programowa (operacyjna)

L. p.	Wniosek ¹²⁰	Rekomendacja ¹²¹	Adresat rekomendacji ¹²²	Sposób wdrożenia ¹²³	Termin realizacji ¹²⁴	Klasa rekomendacji
EDUKACJA ZAWODOWA						
6.	Na terenie województwa zauważa się spadającą liczbę uczniów szkół zawodowych. Dane WUP wskazują zaś, że absolwenci szkół zawodowych znajdują się wśród pracowników z kompetencjami poszukiwanymi na regionalnym rynku pracy. <i>(s. 84 raportu)</i>	Rekomenduje się kontynuowanie działań z zakresu edukacji zawodowej w przyszłej perspektywie finansowej. Może to przynieść pozytywne efekty w postaci wzrostu liczby uczniów szkół zawodowych oraz poprawy sytuacji absolwentów tych szkół na rynku pracy w perspektywie średnioterminowej <i>(s. 103 raportu)</i>	IZ RPO-L2020	Podczas prac nad nową perspektywą finansową na lata 2021-2027 należy uwzględnić obszar wsparcia edukacji zawodowej w dokumentach programowych	I kwartał 2020 roku	Programowa (strategiczna)
EDUKACJA DOROSŁYCH						
7.	Na podstawie osiągniętych wskaźników produktu i rezultatu, w odniesieniu do kształcenia osób dorosłych zauważa się, że kryteria wyboru projektów gwarantują dostęp do wsparcia dla osób będących w najgorszej sytuacji – o niskich kwalifikacjach, zamieszkujących tereny wiejskie oraz znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy. Ponadto, wartości osiągniętych wskaźników wskazują, że popytowy system dystrybucji usług rozwojowych przynosi oczekiwane efekty. <i>(s. 120-124 raportu)</i>	Rekomenduje się kontynuowanie działań w przyszłej perspektywie finansowej, z uwzględnieniem popytowego systemu dystrybucji usług rozwojowych. Osiągnięte wartości wskazują, że wsparcie w tym zakresie jest potrzebne i pożądane przez odbiorców docelowych wsparcia. <i>(s. 119 raportu)</i>	IZ RPO-L2020	W ramach negocjacji kształtu Programu na przyszłą perspektywę finansową (2021-2027) zaleca się uwzględnienie w dokumencie kształcenia osób dorosłych znajdujących się w najgorszej sytuacji na rynku pracy. W tym celu należy podjąć ten temat w rozmowach z KE, uwzględniając przy tym wyniki diagnozy społeczno-gospodarczej regionu oraz korzystne wartości wskaźników osiągnięte w obecnej perspektywie.	I kwartał 2020 roku	Programowa (strategiczna)

13. SPIS ELEMENTÓW GRAFICZNYCH W TEKŚCIE

13.1. Spis wykresów

Wykres 1 Wnioski o dofinansowanie oraz zawarte umowy/wydane decyzje w wybranych PI RPO-L2020.....	18
Wykres 2 Czy w ramach naborów, w których składali Państwo wniosek o dofinansowanie projektu, przewidziano preferencje dla projektów odpowiadających na wyzwania społeczno-ekonomiczne i edukacyjne w województwie lubuskim?	33
Wykres 3 Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie [szt.].....	39
Wykres 4 Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej [osoby]	40
Wykres 5 Liczba nauczycieli objętych wsparciem w Programie [osoby].....	40
Wykres 6 Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu [osoby].....	41
Wykres 7 Jak oceniają Państwo efektywność kosztową utworzenia/dostosowania jednego miejsca wychowania przedszkolnego do potrzeb dziecka z niepełnosprawnością?	43
Wykres 8 Jak oceniają Państwo stopień osiągnięcia efektów realizowanego przez Państwa projektu?.....	44
Wykres 9 Jak oceniają Państwo kosztochłonność realizowanego przez siebie projektu?	44
Wykres 10 W jakim stopniu współfinansowany z RPO-L2020, realizowany przez Pana/Pani instytucję projekt dotyczący edukacji przyczynił się do?	46
Wykres 11 Jak oceniają Państwo jakość nauczania w reprezentowanej przez siebie placówce?.....	46
Wykres 12 Czy podjęliby się Państwo realizacji projektu dotyczącego edukacji, gdyby nie wsparcie z RPO-L2020?	48
Wykres 13 Czy rozważali Państwo możliwość sfinansowania realizacji projektu z innego źródła niż RPO-L2020?.....	48
Wykres 14 Czy w trakcie realizacji projektu osiągnęli Państwo jakieś dodatkowe rezultaty, inne niż zaplanowane?.....	49
Wykres 15 Z jakich źródeł finansowane były działania zmierzające do osiągnięcia ww. celów? (Możliwość wskazania więcej niż 1 odpowiedzi).....	50
Wykres 16 Czy w trakcie realizacji projektu zauważyli Państwo jakieś bariery bądź trudności, które wpłynęły na osiąganie efektów?.....	52
Wykres 17 Jak oceniają Państwo trwałość nowo utworzonych miejsc przedszkolnych?.....	55
Wykres 18 Liczba dzieci w województwie lubuskim w latach 2019 i 2025	55
Wykres 19 Czy w trakcie realizacji projektu wypracowali Państwo jakieś dobre praktyki, które można by było kontynuować?	58
Wykres 20 Czy w ramach naboru/ów, w którym/ych składali Państwo wniosek o dofinansowanie projektu, przewidziano preferencje dla projektów odpowiadających na wyzwania społeczno-ekonomiczne i edukacyjne w województwie lubuskim?.....	63
Wykres 21 W jakim stopniu współfinansowany z RPO-L2020, realizowany przez Pana/Pani instytucję projekt dotyczący edukacji przyczynił się do:	67
Wykres 22 Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych lub umiejętności uniwersalnych w programie [osoby]	68
Wykres 23 Liczba nauczycieli objętych wsparciem z zakresu TIK w programie [osoby].....	68
Wykres 24 Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych [szt.]	69
Wykres 25 Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały wyposażone w programie [szt.] ...	69
Wykres 26 Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują wyposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych [szt.]	70

Wykres 27 Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe lub umiejętności uniwersalne po opuszczeniu programu [osoby]	70
Wykres 28 Jak oceniają Państwo stopień osiągnięcia efektów realizowanego przez Państwa projektu?	72
Wykres 29 jak oceniają Państwo kosztochłonność realizowanego przez siebie projektu?	73
Wykres 30 Jak oceniają Państwo jakość nauczania w reprezentowanej przez siebie placówce?	74
Wykres 31 Czy Państwa zdaniem do poprawy jakości usług edukacyjnych w Państwa placówce mogłyby przyczynić się:	75
Wykres 32 Czy reprezentowana przez Państwa placówka podejmowała działania zmierzające do:....	76
Wykres 33 Z jakich źródeł finansowane były działania zmierzające do osiągnięcia ww. celów?	76
Wykres 34 Jak oceniają Państwo koszty poniesione na podniesienie kompetencji bądź umiejętności uczniów?	78
Wykres 35 Czy podjęliby się Państwo realizacji projektu dotyczącego edukacji, gdyby nie wsparcie z RPO-L2020?	79
Wykres 36 Czy rozważali Państwo możliwość sfinansowania realizacji projektu z innego źródła niż RPO-L2020?	80
Wykres 37 Czy w trakcie realizacji projektu osiągnęli Państwo jakieś dodatkowe rezultaty, inne niż zaplanowane?	80
Wykres 38 Czy w trakcie realizacji projektu zauważyli Państwo jakieś bariery bądź trudności, które wpłynęły na osiąganie efektów?	81
Wykres 39 Liczba uczniów w szkołach zasadniczych zawodowych i specjalnych przysposabiających do pracy razem i absolwentów tych szkół [osoby]	85
Wykres 40 Czy w ramach naboru/ów wniosków, w których składali Państwo wnioski o dofinansowanie projektu, przewidziano preferencje dla projektów odpowiadających na wyzwania społeczno-ekonomiczne i edukacyjne w województwie lubuskim?	88
Wykres 41 W jakim stopniu współfinansowany z RPO-L2020, realizowany przez Pana/Pani instytucję projekt dotyczący edukacji przyczynił się do:	93
Wykres 42 liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy [osoby]	94
Wykres 43 Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w programie [osoby]	95
Wykres 44 Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wyposażonych w programie w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego [szt.]	95
Wykres 45 Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu [osoby]	96
Wykres 46 Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących wyposażenie zakupione dzięki EFS [szt.]	96
Wykres 47 Jak oceniają Państwo stopień osiągnięcia efektów realizowanego przez Państwa projektu?	98
Wykres 48 Jak oceniają Państwo kosztochłonność realizowanego przez siebie projektu?	99
Wykres 49 jak oceniają Państwo jakość nauczania w reprezentowanej przez siebie placówce?	99
Wykres 50 Czy Państwa zdaniem do poprawy jakości usług edukacyjnych w Państwa placówce mogłyby przyczynić się:	100
Wykres 51 Czy reprezentowana przez Państwa placówka podejmowała działania zmierzające do:..	100
Wykres 52 Z jakich źródeł finansowane były działania zmierzające do osiągnięcia ww. celów? (Możliwość wyboru więcej niż 1 odpowiedzi)	101
Wykres 53 Czy podjęliby się Państwo realizacji projektu dotyczącego edukacji, gdyby nie wsparcie z RPO-L2020?	103

Wykres 54 Czy rozważali Państwo możliwość sfinansowania realizacji projektu z innego źródła niż RPO-L2020?.....	104
Wykres 55 Czy Państwa zdaniem występują trudności w zapewnieniu wysokiej jakości szkolnictwa zawodowego?.....	105
Wykres 56 Jakie to są trudności?.....	106
Wykres 57 Czy Państwa zdaniem występują trudności w zapewnieniu wysokiej jakości szkolnictwa zawodowego?.....	106
Wykres 58 Jakie to są trudności?.....	107
Wykres 59 Czy w trakcie realizacji projektu zauważyli Państwo jakieś bariery bądź trudności, które wpłynęły na osiąganie efektów?.....	108
Wykres 60 Czy zrealizowany przez Państwa projekt przyniósł jakieś dodatkowe, prócz zaplanowanych, korzyści?.....	109
Wykres 61 Jakie zaobserwowali Państwo efekty wsparcia skierowanego do nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu pod kątem zmian w systemie edukacji?	111
Wykres 62 W jakim stopniu współfinansowany z RPO-L2020, realizowany przez Pana/Pani firmę projekt dotyczący edukacji przyczynił się do:	120
Wykres 63 Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia w programie [osoby].....	120
Wykres 64 Liczba osób o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie [osoby].....	121
Wykres 65 Liczba osób w wieku 25 lat i więcej objętych wsparciem w programie [osoby].....	121
Wykres 66 Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie [osoby].....	122
Wykres 67 Liczba osób o niskich kwalifikacjach, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu [osoby]	123
Wykres 68 Liczba osób w wieku 25 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu [osoby]	123
Wykres 69 Liczba osób w wieku 50 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu [osoby]	124
Wykres 70 Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje w ramach pozaszkolnych form kształcenia [osoby]	124
Wykres 71 Jak oceniają Państwo stopień osiągnięcia efektów realizowanego przez Państwa projektu?	125
Wykres 72 Jak oceniają Państwo kosztowność realizowanego przez siebie projektu?	126
Wykres 73 Czy podjęliby się Państwo realizacji projektu dotyczącego edukacji, gdyby nie wsparcie z RPO-L2020?	128
Wykres 74 Czy rozważali Państwo możliwość sfinansowania realizacji projektu z innego źródła niż RPO-L2020?.....	128
Wykres 75 jak oceniają Państwo jakość nauczania w reprezentowanej przez siebie placówce?	129
Wykres 76 Czy Państwa zdaniem do poprawy jakości usług edukacyjnych w Państwa placówce mogłyby przyczynić się:.....	130
Wykres 77 Czy reprezentowana przez Państwa placówka podejmowała działania zmierzające do:..	131
Wykres 78 Z jakich źródeł finansowane były działania zmierzające do osiągnięcia ww. celów? (Możliwość wskazania więcej niż 1 odpowiedzi).....	131
Wykres 79 Czy zrealizowany przez Państwa projekt przyniósł jakieś dodatkowe, prócz zaplanowanych, korzyści?.....	132
Wykres 80 Czy w trakcie realizacji projektu zauważyli Państwo jakieś bariery bądź trudności, które wpłynęły na osiąganie efektów?.....	133
Wykres 81 Czy w trakcie realizacji projektu wypracowali Państwo jakieś dobre praktyki, które można by było kontynuować?	135

Wykres 82 Wartość osiągnięcia wskaźnika dot. do łącznej kwoty wydatków certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych w ramach PI 10i, 10iii oraz 10iv w 2017 i 2018 roku [w PLN].....	138
Wykres 83 Wartość osiągnięcia wskaźnika dot. do łącznej kwoty wydatków certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych w ramach PI 9a, 9b i 10a w 2017 i 2018 roku [w PLN].....	139

13.2. Spis tabel

Tabela 1 Priorytety inwestycyjne i cele szczegółowe OP 8 Nowoczesna edukacja RPO-L2020.....	10
Tabela 2 Działania i poddziałania RPO-L2020 w podziale na szczeble edukacji wspierane w ich ramach	11
Tabela 3 Wskaźniki produktu oraz rezultatu OP 8 Nowoczesna Edukacja RPO – L2020	14
Tabela 4 PI 10a OP 9 Infrastruktura społeczna wraz z celami szczegółowymi oraz wskaźnikami produktu i rezultatu	16
Tabela 5 Obszary wsparcia edukacji wraz ze wskazaniem działań i poddziałań RPO-L2020, z których są finansowane oraz liczbą podpisanych umów o dofinansowanie projektu (w tym z liczbą projektów zakończonych) – stan na 25.07.2018 r.	19
Tabela 6 Liczba miejsc w przedszkolach w podziale na przedszkola specjalne i nieuwzględniające placówek specjalnych w podziale na powiaty [dane za 2017 rok].....	31
Tabela 7 Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w podziale na powiaty [2017 rok, w %].....	32
Tabela 8 Wykaz typów projektów możliwych do realizacji w ramach poddziałań pokrywających obszar edukacji przedszkolnej	36
Tabela 9 Wykaz beneficjentów realizujących w ramach RPO-L2020 projekty dotyczące edukacji przedszkolnej komplementarne względem siebie	37
Tabela 10 Wartość osiąganych wskaźników produktu w odniesieniu do PI 10a, wdrażanego w ramach OP 9 RPO-L2020	42
Tabela 11 Zestawienie wykorzystanych środków finansowych w ramach realizowanych projektów według wniosków o płatność zatwierdzonych w danym roku, zagregowanych na poziomie poddziałań pokrywających obszar edukacji przedszkolnej [wydatki kwalifikowalne].....	42
Tabela 12 Wskaźniki produktu i rezultatu bezpośredniego dla Działania 8.1. RPO-L2020 wraz z osiągniętymi wartościami (stan na koniec III kwartału 2018 roku)	43
Tabela 13 Liczba dzieci w wieku 3-6 lat – prognoza dla Polski i dla województwa lubuskiego na lata 2019-2025	53
Tabela 14 Liczba oddziałów i miejsc w przedszkolach na terenie województwa lubuskiego w latach 2013-2017	53
Tabela 15 Liczba szkół podstawowych w województwie lubuskim w podziale na powiaty wraz ze wskazaniem liczby oddziałów w szkołach podstawowych i liczby uczniów w 2017 roku	59
Tabela 16 Liczba gimnazjów w województwie lubuskim w podziale na powiaty wraz ze wskazaniem liczby oddziałów w gimnazjach, liczby uczniów i absolwentów w 2017 roku.....	59
Tabela 17 Licea ogólnokształcące dla młodzieży bez specjalnych - liczba placówek, uczniów i absolwentów w podziale na powiaty [dane za 2017 rok]	60
Tabela 18 Liczba szkół oraz liczba uczniów w podziale na typy szkół oraz powiaty w województwie lubuskim w 2017 roku	62
Tabela 19 Wykaz typów projektów możliwych do realizacji w ramach poddziałań dotyczących obszaru edukacji ogólnej	65
Tabela 20 Zestawienie wartości projektów według wniosków o płatność zatwierdzonych w danym roku zagregowanych na poziomie poddziałań pokrywających obszar kształcenia ogólnego [wydatki kwalifikowalne]	71

Tabela 21 Zestawienie osiągniętych wartości wskaźników produktu i rezultatu dla III kwartału 2018 roku	71
Tabela 22 Liczba szkół zasadniczych zawodowych i specjalnych przysposabiających do pracy razem [obiekty]	84
Tabela 23 Liczba uczniów w szkołach zasadniczych zawodowych i specjalnych przysposabiających do pracy razem	85
Tabela 24 Szkoły branżowe I stopnia - liczba placówek i uczniów w podziale na powiaty [dane za 2017 rok]	86
Tabela 25 Wykaz typów projektów możliwych do realizacji w ramach Działań i Poddziałań RPO-L2020 odnoszących się do szkolnictwa zawodowego	91
Tabela 26 Wartości wniosków o płatność zatwierdzonych w danym roku zagregowanych na poziomie poddziałań pokrywających obszar kształcenia zawodowego [wydatki kwalifikowalne]	97
Tabela 27 Zestawienie osiągniętych wartości wskaźników produktu i rezultatu dla III kwartału 2018 roku dla Działania 8.4 RPO-L2020	98
Tabela 28 Licea ogólnokształcące dla dorosłych - liczba placówek, uczniów i absolwentów w podziale na powiaty [dane za 2017 rok]	114
Tabela 29 Szkoły policealne - liczba placówek, uczniów i absolwentów w podziale na powiaty [dane za 2017 rok]	116
Tabela 30 Typy projektów w ramach działań RPO-L2020 obejmujących obszar edukacji dorosłych .	118
Tabela 31 Wartości wniosków o płatność zatwierdzonych w danym roku, zagregowane na poziomie poddziałań pokrywających obszar kształcenia zawodowego [wydatki kwalifikowalne]	125
Tabela 32 Zestawienie osiągniętych wartości wskaźników produktu i rezultatu dla III kwartału 2018 roku	125
Tabela 33 Wskaźniki RPO-L2020 dotyczące edukacji, wchodzące w zakres Ram Wykonania Programu	137

13.3. Spis map

Mapa 1 Liczba miejsc w przedszkolach nieuwzględniających placówek specjalnych w podziale na powiaty [dane za 2017 rok]	31
Mapa 2 Liczba miejsc w przedszkolach specjalnych w podziale na powiaty [dane za 2017 rok]	31
Mapa 4 Licea ogólnokształcące dla młodzieży bez specjalnych - liczba placówek w podziale na powiaty [dane za 2017 rok]	61
Mapa 5 Licea ogólnokształcące dla młodzieży bez specjalnych - liczba uczniów w podziale na powiaty [dane za 2017 rok]	61
Mapa 6 Licea ogólnokształcące dla młodzieży bez specjalnych - liczba absolwentów w podziale na powiaty [dane za 2017 rok]	61
Mapa 7 Liczba uczniów w szkołach zasadniczych zawodowych i przysposabiających do pracy specjalnych razem w podziale na powiaty [dane za 2016 rok]	86
Mapa 8 Szkoły branżowe 1 stopnia - liczba placówek w podziale na powiaty [dane za 2017 rok]	87
Mapa 9 Szkoły branżowe 1 stopnia - liczba uczniów w podziale na powiaty [dane za 2017 rok]	87
Mapa 10 Licea ogólnokształcące dla dorosłych - liczba placówek w podziale na powiaty [dane za 2017 rok]	115
Mapa 11 Licea ogólnokształcące dla dorosłych - liczba uczniów w podziale na powiaty [dane za 2017 rok]	115
Mapa 12 Licea ogólnokształcące dla dorosłych - liczba absolwentów w podziale na powiaty [dane za 2017 rok]	115
Mapa 13 Szkoły policealne - liczba placówek w podziale na powiaty [dane za 2017 rok]	116
Mapa 14 Szkoły policealne - liczba uczniów w podziale na powiaty [dane za 2017 rok]	117
Mapa 15 Szkoły policealne - liczba absolwentów w podziale na powiaty [dane za 2017 rok]	117

ANEKS 1 - PYTANIA BADAWCZE

Edukacja przedszkolna

1. Czy wsparcie zaplanowane w ramach RPO-L2020 finansowane ze środków EFS w obszarze edukacji przedszkolnej odpowiada na wyzwania w regionie, w szczególności w odniesieniu do aktualnej sytuacji społeczno-ekonomicznej oraz potrzeb edukacyjnych województwa? Czy kryteria wyboru projektów i regulaminy konkursów zapewniają wybór projektów, które odpowiadają na aktualne potrzeby?
2. Jakie typy działań podejmowanych w projektach z obszaru edukacji przedszkolnej dominują w ramach RPO-L2020? Czy działania realizowane ze środków EFRR stanowią uzupełnienie dla interwencji podejmowanej w ramach EFS?
3. Które typy projektów są najbardziej skuteczne, tzn. osiągnęły najlepsze efekty (analiza postępu rzeczowego wskaźników) a które najbardziej efektywne, tj. mierzone stosunkiem poniesionych nakładów do osiągniętych efektów?
4. Czy efekty podobne do uzyskanych w projektach z obszaru edukacji przedszkolnej można było osiągnąć bez wsparcia środkami Programu lub przy niższych nakładach?
5. Jaka jest efektywność kosztowa utworzenia jednego miejsca wychowania przedszkolnego oraz dostosowania jednego miejsca do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami?
6. Jakie czynniki wpływają na osiągane efekty, z uwzględnieniem charakterystyki uczestników projektów oraz specyfiki wykorzystywanych instrumentów wsparcia?
7. Czy wsparcie udzielone beneficjentom RPO-L2020 przyczynia się do podniesienia jakości kształcenia w porównaniu z instytucjami, które nie korzystały ze środków Programu?
8. Jakie bariery i trudności w realizacji projektów z obszaru edukacji przedszkolnej występują w ramach RPO-L2020?
9. Jaka jest dostępność do usług opieki nad dzieckiem w wieku przedszkolnym w województwie lubuskim i jak zmieniła się w wyniku interwencji (w tym analiza terytorialna)?
10. Jaka jest trwałość nowoutworzonych miejsc wychowania przedszkolnego?
11. W jakim stopniu wsparcie w ramach EFS odpowiada na zdiagnozowane problemy zawarte w Rekomendacjach Rady dla Polski (*Country Specific Recommendations*) i *Country Report* dla Polski na poziomie regionalnym?
12. Jak można wskazać dobre praktyki z realizacji projektów RPO-L2020 w obszarze edukacji przedszkolnej?

Kształcenie ogólne

1. Czy wsparcie zaplanowane w ramach RPO-L2020 finansowane ze środków EFS w obszarze edukacji ogólnej odpowiada na wyzwania w regionie, w szczególności w odniesieniu do aktualnej sytuacji społeczno-ekonomicznej oraz potrzeb edukacyjnych województwa? Czy kryteria wyboru projektów i regulaminy konkursów zapewniają wybór projektów, które odpowiadają na aktualne potrzeby?
2. Jakie typy działań podejmowanych w projektach z obszaru edukacji ogólnej dominują w ramach RPO-L2020? Czy działania realizowane ze środków EFRR stanowią uzupełnienie dla interwencji podejmowanej w ramach EFS?

3. Które typy projektów są najbardziej skuteczne, tzn. osiągnęły najlepsze efekty (analiza postępu rzeczowego wskaźników) a które najbardziej efektywne, tj. mierzone stosunkiem poniesionych nakładów do osiągniętych efektów?
4. Czy efekty podobne do uzyskanych w projektach z obszaru edukacji ogólnej można było osiągnąć bez wsparcia środkami Programu lub przy niższych nakładach?
5. Jaka jest efektywność kosztowa podniesienia kompetencji lub umiejętności uniwersalnych uczniów?
6. Jakie czynniki wpływają na osiągane efekty, z uwzględnieniem charakterystyki uczestników projektów oraz specyfiki wykorzystywanych instrumentów wsparcia?
7. Czy wsparcie udzielone beneficjentom RPO-L2020 przyczynia się do podniesienia jakości kształcenia w porównaniu z instytucjami, które nie korzystały ze środków Programu?
8. Jakie bariery i trudności w realizacji projektów z obszaru edukacji ogólnej występują w ramach RPO-L2020?
9. W jakim stopniu wsparcie w ramach EFS odpowiada na zdiagnozowane problemy zawarte w Rekomendacjach Rady dla Polski (*Country Specific Recommendations*) i *Country Report* dla Polski na poziomie regionalnym?
10. Jakie można wskazać dobre praktyki z realizacji projektów RPO-L2020 w obszarze edukacji ogólnej?
11. Czy wsparcie udzielone w ramach EFS na projekty edukacji ogólnej realizuje założenia określone w Programie Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego?

Kształcenie zawodowe

1. Czy wsparcie zaplanowane w ramach RPO-L2020 finansowane ze środków EFS w obszarze edukacji zawodowej odpowiada na wyzwania w regionie, w szczególności w odniesieniu do aktualnej sytuacji społeczno-ekonomicznej oraz potrzeb edukacyjnych województwa? Czy kryteria wyboru projektów, regulaminy konkursów i wezwania do złożenia wniosków zapewniają wybór projektów, które odpowiadają na aktualne potrzeby?
2. Jakie typy działań podejmowanych w projektach z obszaru edukacji zawodowej dominują w ramach RPO-L2020? Czy działania realizowane ze środków EFRR stanowią uzupełnienie dla interwencji podejmowanej w ramach EFS? Czy występuje komplementarność działań na poziomie krajowym i regionalnym?
3. Które typy projektów są najbardziej skuteczne, tzn. osiągnęły najlepsze efekty (analiza postępu rzeczowego wskaźników) a które najbardziej efektywne, tj. mierzone stosunkiem poniesionych nakładów do osiągniętych efektów?
4. Czy efekty podobne do uzyskanych w projektach z obszaru edukacji zawodowej można było osiągnąć bez wsparcia środkami Programu lub przy niższych nakładach?
5. Jakie czynniki wpływają na osiągane efekty, z uwzględnieniem charakterystyki uczestników projektów oraz specyfiki wykorzystywanych instrumentów wsparcia?
6. Czy wsparcie udzielone beneficjentom RPO-L2020 przyczynia się do podniesienia jakości kształcenia w porównaniu z instytucjami, które nie korzystały ze środków Programu?
7. Czy, a jeśli tak to jakie trudności występują w zapewnieniu wysokiej jakości kształcenia zawodowego?

8. Jakie bariery i trudności w realizacji projektów z obszaru edukacji zawodowej występują w ramach RPO-L2020?
9. Czy zrealizowane w obszarze kształcenia zawodowego projekty w ramach RPO-L2020 przyniosły dodatkowe efekty względem zaplanowanych w Programie (wartość dodana)? Jakież? W jaki sposób są one dostrzegane?
10. Jakie są efekty wsparcia skierowanego do nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu pod kątem zmian w systemie edukacji?
11. W jakim stopniu wsparcie w ramach EFS odpowiada na zdiagnozowane problemy zawarte w Rekomendacjach Rady dla Polski (*Country Specific Recommendations*) i *Country Report* dla Polski na poziomie regionalnym?
12. Czy wsparcie udzielone w ramach EFS na projekty z obszaru kształcenia zawodowego realizuje założenia określone w Programie Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego?
13. Jakich można wskazać dobre praktyki z realizacji projektów RPO-L2020 w obszarze edukacji zawodowej?

Edukacja dorosłych

1. Czy wsparcie zaplanowane w ramach RPO-L2020 finansowane ze środków EFS w obszarze edukacji dorosłych odpowiada na wyzwania w regionie, w szczególności w odniesieniu do aktualnej sytuacji społeczno-ekonomicznej oraz potrzeb edukacyjnych województwa? Czy kryteria wyboru projektów i regulaminy konkursów zapewniają wybór projektów, które odpowiadają na aktualne potrzeby?
2. Jakie typy działań podejmowanych w projektach z obszaru edukacji dorosłych dominują w ramach RPO-L2020?
3. Które typy projektów są najbardziej skuteczne, tzn. osiągnęły najlepsze efekty (analiza postępu rzeczowego wskaźników) a które najbardziej efektywne, tj. mierzone stosunkiem poniesionych nakładów do osiągniętych efektów?
4. Jakie czynniki wpływają na osiągane efekty, z uwzględnieniem charakterystyki uczestników projektów oraz specyfiki wykorzystywanych instrumentów wsparcia?
5. Czy wsparcie udzielone beneficjentom RPO-L2020 przyczynia się do podniesienia jakości kształcenia w porównaniu z instytucjami, które nie korzystały ze środków Programu?
6. Czy efekty podobne do uzyskanych w projektach z obszaru edukacji dorosłych można było osiągnąć bez wsparcia środkami Programu lub przy niższych nakładach?
7. Jakie bariery i trudności w realizacji projektów z obszaru edukacji dorosłych występują w ramach RPO-L2020?
8. W jakim stopniu wsparcie w ramach EFS odpowiada na zdiagnozowane problemy zawarte w Rekomendacjach Rady dla Polski (*Country Specific Recommendations*) i *Country Report* dla Polski na poziomie regionalnym?
9. Czy wsparcie udzielone w ramach EFS na projekty z obszaru kształcenia dorosłych realizuje założenia określone w Programie Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego?
10. Jakich można wskazać dobre praktyki z realizacji projektów RPO-L2020 w obszarze edukacji dorosłych?

ANEKS 2 WZORY NARZĘDZI BADAWCZYCH

Scenariusze wywiadów pogłębionych IDI

SCENARIUSZ WYWIADU Z IZ RPO-L2020

Dzień dobry,

nazywam się ..... i jestem pracownikiem firmy EU-Consult. Na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego przeprowadzamy badanie ewaluacyjne pn. „Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz edukacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020”. W związku z tym, chciał(a)bym poprosić Pana/Panią o wzięcie udziału w badaniu dotyczącym tego zagadnienia.

Chciałbym poinformować, że nasza rozmowa będzie nagrywana, a nagranie posłuży wyłącznie do sporządzenia raportu ewaluacyjnego przez Zespół Badawczy Wykonawcy. Czy wyraża Pan/Pani na to zgodę? (Jeśli nie, będę robił/ła notatki).

Dziękuję.

1. Czy uważają Państwo, że RPO-L2020 w części dotyczącej wsparcia edukacji stanowi odpowiedź na wyzwania pojawiające się w regionie?

Na jakie konkretnie wyzwania odpowiada wsparcie z RPO-L2020 w zakresie edukacji?

Czy od czasu zaakceptowania RPO-L2020 pojawiły się w województwie lubuskim dodatkowe wyzwania dotyczące edukacji, z którymi Program powinien się zmierzyć? Jeśli tak, to jakie?

Na jakim etapie wsparcie finansowe z RPO-L2020, kierowane dla obszaru edukacji jest największe: przedszkolnym, ogólnym, zawodowym czy w edukacji dorosłych? Dlaczego?

2. Czy na etapie przygotowania dokumentów (kryteriów oceny, regulaminów konkursów itp.) uwzględniają Państwo preferencje dla projektów, które odpowiadają na aktualne potrzeby i wyzwania w zakresie edukacji?

W jaki sposób uwzględniają Państwo te potrzeby i wyzwania? Jakie dokumenty o tym mówią?

Czy rozważają Państwo premiowanie takich projektów w jakiś inny niż dotychczas sposób? Jeśli tak, to w jaki sposób? Jeśli nie, to dlaczego?

3. Biorąc pod uwagę swoje doświadczenia związane z naborami wniosków o dofinansowanie, proszę wskazać, jakie typy przedsięwzięć podejmowanych w ramach projektów związanych z edukacją cieszą się największą popularnością wśród wnioskodawców?

W ramach jakiego szczebla edukacji wpływa największa liczba wniosków o dofinansowanie projektów? Czy jest to edukacja przedszkolna, ogólna, zawodowa czy edukacja dorosłych?

Czy zauważają Państwo jakieś różnice w zakresie skuteczności aplikowania o środki pomiędzy wnioskami składanymi przez podmioty reprezentujące poszczególne szczeble edukacji (przedszkolny, ogólny, zawodowy, dorosłych)? Jeśli tak, to z czego, Państwa zdaniem, to wynika?

Czy większą popularnością cieszą się projekty dotyczące przedsięwzięć infrastrukturalnych – współfinansowanych z EFRR, czy „miękkich”, współfinansowanych z EFS? Czy projekty te uzupełniają się wzajemnie? Z czego to wynika?

4. Czy Państwa zdaniem, przedsięwzięcia z zakresu edukacji, które obejmuje swoim zakresem RPO-L2020, byłyby możliwe do realizacji bez wsparcia finansowego z Programu?

Z jakich innych źródeł niż RPO można by było zrealizować te działania? Czy skorzystanie z innych środków umożliwiłoby realizację projektów dotyczących edukacji w takim zakresie, w jakim są one realizowane obecnie? Czy pozwoliłoby to na osiągnięcie porównywalnych efektów?

<p>Czy osiągnięcie porównywalnych efektów możliwe było przy niższych kosztach? Co o tym zdecydowało?</p>
<p>5. Jakie czynniki, w Państwa opinii, wpływają na osiągnięte efekty realizowanych projektów z zakresu edukacji?</p> <p>W jakim stopniu na osiągnięte efekty wpływa specyfika instrumentów wsparcia? Które instrumenty są najbardziej, a które najmniej skuteczne i dlaczego? Czy ich skuteczność jest zależna od rodzaju podmiotu, który ubiega się o uzyskanie dofinansowania?</p> <p>Czy, biorąc pod uwagę doświadczenia w zakresie kontroli i audytu w Państwa instytucji, zauważają Państwo jakieś tendencje związane z osiąganiem bądź nieosiąganiem założonych celów w zależności od rodzaju i szerokości edukacji placówki realizującej projekt?</p>
<p>6. Czy dofinansowanie z RPO-L2020, przewidziane w ramach działań związanych z edukacją, przyczynia się do realizacji założeń Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego?</p> <p>Czy realizowane projekty przeciwdziałają marginalizacji województwa?</p> <p>Czy przedsięwzięcia, które otrzymały dofinansowanie, sprzyjają podniesieniu jakości kształcenia technicznego?</p> <p>Na jakim etapie kształcenia (edukacja ogólna, zawodowa czy dorosłych) wsparcie to jest największe, a na którym najmniejsze? Od czego to zależy?</p>
<p>7. Czy wsparcie z RPO-L2020 odpowiada na problemy zdiagnozowane w Rekomendacjach Rady dla Polski oraz w Country Report dla Polski na poziomie regionalnym?</p> <p><i>(UWAGA DO MODERATORA – proszę o wyjaśnienie respondentowi: Wskazane dokumenty wskazują, że w Polsce powinno się podjąć działania na rzecz rozwoju placówek wczesnej edukacji, zwiększenia liczby osób dorosłych korzystających z edukacji ustawicznej oraz w celu zapewnienia podaży pracowników z określonymi umiejętnościami)</i></p> <p>Na którym etapie edukacji odpowiedź na te problemy jest największa, a na którym najmniejsza: przedszkolnym, ogólnym, zawodowym, czy edukacji dorosłych?</p> <p>Czy odpowiedziami na te problemy są działania o charakterze infrastrukturalnym (finansowane z EFRR), czy działania miękkie, finansowane z EFS?</p>
<p>8. Czy zauważają Państwo jakieś dobre praktyki w zakresie realizacji projektów na różnych szczeblach edukacji, które należałoby wykorzystać w przyszłości?</p> <p><i>[UWAGA DO MODERATORA: proszę wyjaśnić respondentom: Dobre praktyki to sposoby działania, które przyczyniły się do osiągnięcia pozytywnych rezultatów w danym przedsięwzięciu. Służą rozwiązaniu problemu, usprawnieniu działania oraz stanowią pewien wzorzec, możliwy do zastosowania w podobnych sytuacjach].</i></p> <p>Na którym poziomie edukacji (wychowanie przedszkolne, kształcenie ogólna, zawodowe, czy edukacja dorosłych) zauważają Państwo największe występowanie dobrych praktyk? Od czego może to zależeć?</p> <p>Czy podmioty realizujące projekty mogą czerpać od siebie wzajemnie dobre praktyki? Co temu sprzyja, a co utrudnia ten proces?</p>
<p>9. Czy chcieliby Państwo poruszyć jakieś jeszcze kwestie związane ze wsparciem w obszarze edukacji ze środków RPO-L2020, które nie zostały poruszone w naszej rozmowie?</p>
<p>Dziękuję za udział w badaniu!</p>

SCENARIUSZ WYWIADU Z IP RPO

Dzień dobry,

nazywam się ..... i jestem pracownikiem firmy EU-Consult. Na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego przeprowadzamy badanie ewaluacyjne pn. „Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz edukacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020”. W związku z tym, chciał(a)bym poprosić Pana/Panią o wzięcie udziału w badaniu dotyczącym tego zagadnienia.

Chciałbym poinformować, że nasza rozmowa będzie nagrywana, a nagranie posłuży wyłącznie do sporządzenia raportu ewaluacyjnego przez Zespół Badawczy Wykonawcy. Czy wyraża Pan/Pani na to zgodę? (Jeśli nie, będę robił/ła notatki).

Dziękuję.

1. Czy uważają Państwo, że RPO-L2020 w części dotyczącej wsparcia edukacji stanowi odpowiedź na wyzwania pojawiające się w regionie?

Na jakie konkretnie wyzwania odpowiada wsparcie z RPO-L2020 w zakresie edukacji?

Czy od czasu zaakceptowania RPO-L2020 pojawiły się w województwie lubuskim dodatkowe wyzwania, z którymi Program powinien się zmierzyć? Jeśli tak, to jakie?

Na jakim etapie wsparcie finansowe z RPO-L2020, kierowane do obszaru edukacji jest największe: przedszkolnym, ogólnym, zawodowym czy w edukacji dorosłych? Dlaczego?

2. Czy Państwa zdaniem, przedsięwzięcia z zakresu edukacji, które obejmuje swoim zakresem RPO-L2020, byłyby możliwe do realizacji bez wsparcia finansowego z Programu?

Z jakich innych niż środki RPO źródeł można by było zrealizować te działania? Czy skorzystanie z innych środków umożliwiłoby realizację projektów dotyczących edukacji w takim zakresie, w jakim są one realizowane obecnie? Czy pozwoliłoby to na osiągnięcie porównywalnych efektów?

Czy osiągnięcie porównywalnych efektów możliwe było przy niższych kosztach? Co o tym zdecydowało?

3. Jakie czynniki, w Państwa opinii, wpływają na osiągnięte efekty realizowanych projektów z zakresu edukacji?

W jakim stopniu na osiągnięte efekty wpływa specyfika instrumentów wsparcia? Które instrumenty są najbardziej, a które najmniej skuteczne i dlaczego? Czy ich skuteczność jest zależna od rodzaju podmiotu, który ubiega się o uzyskanie dofinansowania?

4. Czy dofinansowanie z RPO-L2020, przewidziane w ramach działań związanych z edukacją przyczynia się do realizacji założeń Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego?

Czy realizowane projekty przeciwdziałają marginalizacji województwa?

Czy przedsięwzięcia, które otrzymały dofinansowanie, sprzyjają podniesieniu jakości kształcenia technicznego?

Na jakim etapie kształcenia (edukacja ogólna, zawodowa czy dorosłych) wsparcie to jest największe, a na którym najmniejsze? Od czego to zależy?

5. Czy wsparcie z RPO-L2020 odpowiada na problemy zdiagnozowane w Rekomendacjach Rady dla Polski oraz w Country Report dla Polski na poziomie regionalnym?

(UWAGA DO MODERATORA – proszę o wyjaśnienie respondentowi: Wskazane dokumenty wskazują, że w Polsce powinno się podjąć działania na rzecz rozwoju placówek wczesnej edukacji, zwiększenia liczby osób dorosłych korzystających z edukacji ustawicznej oraz w celu zapewnienia podaży pracowników z określonymi umiejętnościami)

170

<p>Na którym etapie edukacji odpowiedź na te problemy jest największa, a na którym najmniejsza: przedszkolnym, ogólnym, zawodowym, czy edukacji dorosłych?</p> <p>Czy odpowiedzią na te problemy są działania o charakterze infrastrukturalnym (finansowane z EFRR), czy działania miękkie, finansowane z EFS?</p>
<p>6. Czy zauważają Państwo jakieś dobre praktyki w zakresie realizacji projektów na różnych szczeblach edukacji, które należałoby wykorzystać w przyszłości?</p> <p><i>[UWAGA DO MODERATORA: proszę wyjaśnić respondentom: Dobre praktyki to sposoby działania, które przyczyniły się do osiągnięcia pozytywnych rezultatów w danym przedsięwzięciu. Służą rozwiązaniu problemu, usprawnieniu działania oraz stanowią pewien wzorzec, możliwy do zastosowania w podobnych sytuacjach].</i></p> <p>Na którym poziomie edukacji (wychowanie przedszkolne, kształcenie ogólna, zawodowe, czy edukacja dorosłych) zauważają Państwo największe występowanie dobrych praktyk? Od czego może to zależeć?</p> <p>Czy podmioty realizujące projekty mogą czerpać od siebie wzajemnie dobre praktyki? Co temu sprzyja, a co utrudnia ten proces?</p>
<p>7. Czy chcieliby Państwo poruszyć jakieś jeszcze kwestie związane ze wsparciem w obszarze edukacji ze środków RPO-L2020, które nie zostały poruszone w naszej rozmowie?</p>
<p><i>Dziękuję za udział w badaniu!</i></p>

Scenariusz wywiadu z dyrektorami szkół/zastępcami dyrektorów szkół uczestniczących w projektach realizowanych w ramach poddziałań 9.3.1. i 9.3.2 RPO-L2020

Dzień dobry,

nazywam się ..... i jestem pracownikiem firmy EU-Consult. Na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego przeprowadzamy badanie ewaluacyjne pn. „Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz edukacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020”. W związku z tym, chciał(a)bym poprosić Państwa o wzięcie udziału w badaniu.

Chciałbym poinformować, że nasza rozmowa będzie nagrywana, a nagranie posłuży wyłącznie do sporządzenia raportu ewaluacyjnego przez Zespół Badawczy Wykonawcy. Czy wyraża Pan/Pani na to zgodę? (Jeśli nie, będę robił/ła notatki).

Dziękuję.

1. Czy uważają Państwo, że RPO-L2020 w części dotyczącej wsparcia infrastruktury edukacyjnej stanowi odpowiedź na wyzwania w tym zakresie pojawiające się w regionie?

Na jakim poziomie edukacji wsparcie to jest największe: przedszkolnym, ogólnym czy zawodowym?
Co o tym świadczy?

Czy uważają Państwo, że wsparcie z RPO-L2020 w tym zakresie jest wystarczające? Czy jest ono rozłożone równomiernie pomiędzy różne szczeble edukacji? Jeśli nie, to na których szczeblach występują braki/niedobory wsparcia?

2. Jak oceniają Państwo jakość kształcenia w reprezentowanej przez siebie placówce?

Jakie czynniki wpływają na Państwa ocenę?

Jakie problemy występują w Państwa placówce w odniesieniu do:

- infrastruktury edukacyjnej?
- efektów w nauce osiągniętych przez uczniów?
- kadry nauczycielskiej?

Czy w wyniku realizacji projektu udało się wpłynąć na zmniejszenie poziomu problemów w którychś z wymienionych obszarów? W którym? W jakim stopniu? Jakie czynniki na to wpłynęły?

3. Czy projekty z obszaru edukacji, w których uczestniczy/uczestniczyła reprezentowana przez Państwa placówka przyniosły zamierzone efekty?

Co o tym świadczy? Czy uważają Państwo, że można było osiągnąć założone cele w większym zakresie? Jeśli tak, to co należałoby zmienić, by było to możliwe?

Jeśli nie były skuteczne, to co, w Państwa opinii, o tym zdecydowało?

Czy realizowane projekty były efektywne? Czy osiągnięte efekty były adekwatne do poniesionych kosztów? Czy możliwe byłoby osiągnięcie porównywalnych efektów przy niższych kosztach?

4. Czy Państwa zdaniem, przedsięwzięcia dotyczące infrastruktury edukacyjnej, które obejmuje swoim zakresem RPO-L2020, byłyby możliwe do realizacji bez wsparcia finansowego z Programu?

Czy skorzystanie z innych środków pozwoliłoby na osiągnięcie porównywalnych efektów?

5. Czy zauważają Państwo jakiegokolwiek różnice w zakresie jakości kształcenia pomiędzy placówkami, które korzystały ze wsparcia w zakresie edukacji, a niekorzystającymi z takiego wsparcia?

Jeśli tak, to jakie?

Jeśli nie, to co musiałoby się zmienić w zakresie oferowanego wsparcia, żeby takie efekty były

<p>zauważalne? Czy brak zauważalnych efektów świadczy o braku efektywności wsparcia, czy wynika z innych przyczyn? Z jakich?</p>
<p>6. Jakie czynniki, w Państwa opinii, wpływają na osiągnięte efekty projektów dotyczących wsparcia infrastruktury edukacyjnej, w których uczestniczy reprezentowana przez Państwa placówka? W jakim stopniu na osiągnięte efekty wpływa specyfika instrumentów wsparcia? Które instrumenty są najbardziej, a które najmniej skuteczne i dlaczego? Czy realizując projekt uwzględnili Państwo specyficzne potrzeby niektórych spośród uczniów (np. uczniów z niepełnosprawnością)? Jeśli tak, to czy uwzględnienie potrzeb tych uczniów wpłynęło na efekty osiągnięte w wyniku realizacji projektu?</p>
<p>7. Czy zauważają Państwo jakieś dobre praktyki w zakresie realizacji projektów na różnych szczeblach edukacji, które należałoby wykorzystać w przyszłości? Jakież? <i>[UWAGA DO MODERATORA: proszę wyjaśnić respondentom: Dobre praktyki to sposoby działania, które przyczyniły się do osiągnięcia pozytywnych rezultatów w danym przedsięwzięciu. Służą rozwiązaniu problemu, usprawnieniu działania oraz stanowią pewien wzorzec, możliwy do zastosowania w podobnych sytuacjach].</i> Czy podmioty realizujące projekty mogą czerpać od siebie wzajemnie dobre praktyki?</p>
<p><u>Pytanie wyłącznie do reprezentantów placówek wychowania przedszkolnego:</u></p> <p>8. Czy usługi wychowania przedszkolnego są dostępne na terenie województwa lubuskiego w wystarczającym stopniu? Co o tym świadczy? Jak zmieniła się ta dostępność w wyniku realizacji przedsięwzięć współfinansowanych z RPO-L2020? Czy zauważają Państwo potrzebę dalszego wspierania infrastruktury edukacyjnej na poziomie wychowania przedszkolnego? Dlaczego? Czy zapewnienie trwałości powstałych nowych miejsc wychowania przedszkolnego jest łatwe, czy trudne? Dlaczego?</p>
<p><u>Pytanie wyłącznie do reprezentantów placówek kształcenia zawodowego:</u></p> <p>9. Czy zapewnienie wysokiej jakości kształcenia zawodowego wiąże się z jakimiś trudnościami? Jeśli tak, to co stoi temu na przeszkodzie? Czy kwestie te są możliwe do przezwyciężenia? Czy należałoby podjąć jakieś dodatkowe działania, żeby sprostać tym wyzwaniom? Czy zrealizowane na poziomie kształcenia zawodowego projekty przyniosły dodatkowe, inne niż zaplanowane korzyści? Co temu sprzyjało?</p>
<p>10. Czy chcieliby Państwo poruszyć jakieś jeszcze kwestie związane ze wsparciem w obszarze edukacji ze środków RPO-L2020, które nie zostały poruszone w naszej rozmowie?</p>
<p><i>Dziękuję za udział w badaniu!</i></p>

Scenariusz wywiadu z dyrektorami szkół/zastępcami dyrektorów szkół uczestniczących w projektach realizowanych w ramach poddziałań 8.1.1, 8.1.2 i 8.1.3

Dzień dobry,

nazywam się ..... i jestem pracownikiem firmy EU-Consult. Na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego przeprowadzamy badanie ewaluacyjne pn. „Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz edukacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020”. W związku z tym, chciał(a)bym poprosić Państwa o wzięcie udziału w badaniu.

Chciałbym poinformować, że nasza rozmowa będzie nagrywana, a nagranie posłuży wyłącznie do sporządzenia raportu ewaluacyjnego przez Zespół Badawczy Wykonawcy. Czy wyraża Pan/Pani na to zgodę? (Jeśli nie, będę robił/ła notatki).

Dziękuję.

- 1. Czy uważają Państwo, że RPO-L2020 w części dotyczącej jakości kształcenia na poziomie wychowania przedszkolnego i edukacji ogólnej stanowi odpowiedź na wyzwania w tym zakresie pojawiające się w regionie?**

Czy uważają Państwo, że wsparcie z RPO-L2020 w tym zakresie jest wystarczające? Jeśli nie, to dlaczego? Co o tym świadczy?

- 2. Jak oceniają Państwo jakość kształcenia w reprezentowanej przez siebie placówce?**

Jakie czynniki wpływają na Państwa ocenę?

Jakie problemy występują w Państwa placówce w odniesieniu do:

- infrastruktury edukacyjnej?
- efektów w nauce osiągniętych przez uczniów?
- kadry nauczycielskiej?

Czy w wyniku realizacji projektu udało się wpłynąć na zmniejszenie poziomu problemów w którymś z wymienionych obszarów? W którym? W jakim stopniu? Jakie czynniki na to wpłynęły?

- 3. Czy w Państwa opinii bardziej potrzebna jest realizacja działań „twardych” (infrastrukturalnych) – współfinansowanych z EFRR, czy „miękkich”, współfinansowanych ze środków EFS? (Działania miękkie obejmują realizację projektów z zakresu rozwoju kapitału ludzkiego – „inwestycje w człowieka”, tj. w jego wiedzę, umiejętności i kompetencje)?**

Z czego to wynika? Jakie działania należałoby wspierać ze środków EFRR (projekty infrastrukturalne), a jakie ze środków EFS (działania „miękkie”)?

Czy projekty te uzupełniają się wzajemnie? Jeśli tak, to w jaki sposób? Jeśli nie, to dlaczego?

- 4. Czy projekty z obszaru wychowania przedszkolnego i edukacji ogólnej, w których uczestniczy/uczestniczyła reprezentowana przez Państwa placówka przyniosły zamierzone efekty?**

Co o tym świadczy? Czy uważają Państwo, że można było osiągnąć założone cele w większym zakresie? Jeśli tak, to co należałoby zmienić, by było to możliwe?

Jeśli nie były skuteczne, to co, w Państwa opinii, o tym zdecydowało?

Czy realizowane projekty były efektywne? Czy osiągnięte efekty były adekwatne do poniesionych kosztów? Czy możliwe byłoby osiągnięcie porównywalnych efektów przy niższych kosztach?

- 5. Czy Państwa zdaniem, przedsięwzięcia dotyczące wsparcia jakości edukacji na poziomie przedszkolnym i ogólnym, które obejmuje swoim zakresem RPO-L2020, byłyby możliwe do realizacji bez dodatkowego wsparcia finansowego z Programu?**

Czy skorzystanie z innych środków pozwoliłoby na osiągnięcie porównywalnych efektów?

- 6. Czy zauważają Państwo jakiegokolwiek różnice w zakresie jakości kształcenia na poziomie**

<p>przedszkolnym i ogólnym pomiędzy placówkami, które korzystały ze wsparcia w zakresie edukacji, a niekorzystającymi z takiego wsparcia?</p> <p>Jeśli tak, to jakie?</p> <p>Jeśli nie, to co musiałoby się zmienić w zakresie oferowanego wsparcia, żeby takie efekty były zauważalne? Czy brak zauważalnych efektów świadczy o braku efektywności wsparcia, czy wynika z innych przyczyn? Z jakich?</p>
<p>7. Jakie czynniki, w Państwa opinii, wpływają na osiągnięte efekty realizowanych przez Państwa projektów dotyczących wsparcia edukacji?</p> <p>W jakim stopniu na osiągnięte efekty wpływa specyfika instrumentów wsparcia? Które instrumenty są najbardziej, a które najmniej skuteczne i dlaczego?</p> <p>Czy realizując projekt uwzględnili Państwo specyficzne potrzeby niektórych spośród uczniów (np. uczniów z niepełnosprawnością)? Jeśli tak, to czy uwzględnienie potrzeb tych uczniów wpłynęło na efekty osiągnięte w wyniku realizacji projektu?</p>
<p>8. Czy realizacja projektów na poziomie kształcenia przedszkolnego i ogólnego cechuje się jakimiś trudnościami bądź barierami? Jakimi?</p> <p>Czy trudności te występują, w Państwa opinii, również na innych szczeblach edukacji? Co decyduje o ich występowaniu?</p>
<p>9. Czy usługi wychowania przedszkolnego są dostępne na terenie województwa lubuskiego w wystarczającym stopniu? Co o tym świadczy?</p> <p>Jak zmieniła się ta dostępność w wyniku realizacji przedsięwzięć z RPO-L2020?</p> <p>Czy uważają Państwo, że istnieje konieczność dalszego wspierania projektów z zakresu wsparcia jakości edukacji na poziomie przedszkolnym i ogólnym? Z czego wynika Państwa opinia tego dotycząca?</p>
<p>10. Czy zauważają Państwo jakieś dobre praktyki w zakresie realizacji projektów na etapie wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego, które należałoby wykorzystać w przyszłości? Jakie?</p> <p><i>[UWAGA DO MODERATORA: proszę wyjaśnić respondentom: Dobre praktyki to sposoby działania, które przyczyniły się do osiągnięcia pozytywnych rezultatów w danym przedsięwzięciu. Służą rozwiązaniu problemu, usprawnieniu działania oraz stanowią pewien wzorzec, możliwy do zastosowania w podobnych sytuacjach].</i></p> <p>Czy podmioty realizujące projekty mogą czerpać od siebie wzajemnie dobre praktyki?</p>
<p><u>Pytanie wyłącznie do reprezentantów placówek wychowania przedszkolnego:</u></p> <p>11. Czy utworzenie lub dostosowanie miejsca przedszkolnego dla dziecka z niepełnosprawnością było efektywne pod względem kosztowym?</p> <p>Co o tym świadczy?</p> <p>Czy zauważają Państwo zapotrzebowanie na takie miejsca?</p> <p>Czy zauważają Państwo potrzebę dalszego zwiększania liczby miejsc przedszkolnych dla dzieci z niepełnosprawnością? Z czego wynika Państwa opinia?</p>
<p>12. Czy chcieliby Państwo poruszyć jakieś jeszcze kwestie związane ze wsparciem w obszarze edukacji ze środków RPO-L2020, które nie zostały poruszone w naszej rozmowie?</p>
<p>Dziękuję za udział w badaniu!</p>

Scenariusz wywiadu z dyrektorami szkół/zastępcami dyrektorów szkół uczestniczących w projektach realizowanych w ramach poddziałań 8.2.1, 8.2.2 i 8.2.3

Dzień dobry,

nazywam się ..... i jestem pracownikiem firmy EU-Consult. Na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego przeprowadzamy badanie ewaluacyjne pn. „Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz edukacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020”. W związku z tym, chciał(a)bym poprosić Państwa o wzięcie udziału w badaniu.

Chciałbym poinformować, że nasza rozmowa będzie nagrywana, a nagranie posłuży wyłącznie do sporządzenia raportu ewaluacyjnego przez Zespół Badawczy Wykonawcy. Czy wyraża Pan/Pani na to zgodę? (Jeśli nie, będę robił/ła notatki).

Dziękuję.

- 1. Czy uważają Państwo, że RPO-L2020 w części dotyczącej wyrównywania dysproporcji w jakości kształcenia na poziomie ogólnym stanowi odpowiedź na wyzwania w tym zakresie pojawiające się w regionie?**

Czy uważają Państwo wsparcie z RPO-L2020 w tym zakresie jest wystarczające? Jeśli nie, to dlaczego? Co o tym świadczy?

- 2. Jak oceniają Państwo jakość kształcenia w reprezentowanej przez siebie placówce?**

Jakie czynniki wpływają na Państwa ocenę?

Jakie problemy występują w Państwa placówce w odniesieniu do:

- infrastruktury edukacyjnej?
- efektów w nauce osiągniętych przez uczniów?
- kadry nauczycielskiej?

Czy w wyniku realizacji projektu udało się wpłynąć na zmniejszenie poziomu problemów w którymś z wymienionych obszarów? W którym? W jakim stopniu? Jakie czynniki na to wpłynęły?

- 3. Czy w Państwa opinii bardziej potrzebna jest realizacja działań „twardych” (infrastrukturalnych) – współfinansowanych z EFRR, czy „miękkich”, współfinansowanych ze środków EFS? (Działania miękkie obejmują realizację projektów z zakresu rozwoju kapitału ludzkiego – „inwestycje w człowieka”, tj. w jego wiedzę, umiejętności i kompetencje).**

Z czego to wynika? Jakie działania należałoby wspierać ze środków EFRR (projekty infrastrukturalne), a jakie ze środków EFS (działania „miękkie”).

Czy projekty te uzupełniają się wzajemnie? Jeśli tak, to w jaki sposób? Jeśli nie, to dlaczego?

- 4. Czy projekty z obszaru edukacji, w których uczestniczy/uczestniczyła reprezentowana przez Państwa placówka przyniosły zamierzone efekty?**

Co o tym świadczy? Czy uważają Państwo, że można było osiągnąć założone cele w większym zakresie? Jeśli tak, to co należałoby zmienić, by było to możliwe?

Jeśli nie były skuteczne, to co, w Państwa opinii, o tym zdecydowało?

Czy realizowane projekty były efektywne? Czy osiągnięte efekty były adekwatne do poniesionych kosztów? Czy możliwe byłoby osiągnięcie porównywalnych efektów przy niższych kosztach?

- 5. Czy, Państwa zdaniem, przedsięwzięcia z zakresu wyrównywania dysproporcji w jakości kształcenia na poziomie ogólnym, które obejmuje swoim zakresem RPO-L2020, byłyby możliwe do realizacji bez wsparcia finansowego z Programu?**

Czy skorzystanie z innych środków pozwoliłoby na osiągnięcie porównywalnych efektów?

- 6. Czy zauważają Państwo jakiegokolwiek różnice w zakresie jakości kształcenia pomiędzy placówkami**

<p>oferującymi kształcenie na poziomie ogólnym, które korzystały ze wsparcia, a placówkami niekorzystającymi z takiego wsparcia?</p> <p>Jeśli tak, to jakie?</p> <p>Jeśli nie, to co musiałoby się zmienić w zakresie oferowanego wsparcia, żeby takie efekty były zauważalne? Czy brak zauważalnych efektów świadczy o braku efektywności wsparcia, czy wynika z innych przyczyn? Z jakich?</p>
<p>7. Jakie czynniki, w Państwa opinii, wpływają na osiągnięte efekty realizowanych przez Państwa projektów z zakresu wyrównywania dysproporcji w jakości kształcenia na poziomie ogólnym?</p> <p>W jakim stopniu na osiągnięte efekty wpływa specyfika instrumentów wsparcia? Które instrumenty są najbardziej, a które najmniej skuteczne i dlaczego?</p> <p>Czy realizując projekt uwzględnili Państwo specyficzne potrzeby niektórych spośród uczniów (np. uczniów z niepełnosprawnością)? Jeśli tak, to czy uwzględnienie potrzeb tych uczniów wpłynęło na efekty osiągnięte w wyniku realizacji projektu?</p>
<p>8. Czy realizacja projektów z zakresu wyrównywania dysproporcji w jakości kształcenia na poziomie ogólnym cechuje się jakimiś trudnościami bądź barierami?</p> <p>Z czym związane są te trudności? Jak można sobie z nimi poradzić?</p> <p>Czy trudności te występują, w Państwa opinii, również na innych szczeblach edukacji?</p>
<p>9. Czy zauważają Państwo jakieś dobre praktyki w zakresie realizacji projektów z zakresu wyrównywania dysproporcji w jakości kształcenia na poziomie ogólnym, które należałoby wykorzystać w przyszłości?</p> <p><i>[UWAGA DO MODERATORA: proszę wyjaśnić respondentom: Dobre praktyki to sposoby działania, które przyczyniły się do osiągnięcia pozytywnych rezultatów w danym przedsięwzięciu. Służą rozwiązaniu problemu, usprawnieniu działania oraz stanowią pewien wzorzec, możliwy do zastosowania w podobnych sytuacjach]</i></p> <p>Czy podmioty realizujące projekty mogą czerpać od siebie wzajemnie dobre praktyki?</p>
<p>10. Czy chcieliby Państwo poruszyć jakieś jeszcze kwestie związane ze wsparciem w zakresie wyrównywania dysproporcji w jakości kształcenia na poziomie ogólnym ze środków RPO-L2020, które nie zostały poruszone w naszej rozmowie?</p>
<p>Dziękuję za udział w badaniu!</p>

Scenariusz wywiadu z dyrektorami szkół/zastępcami dyrektorów szkół uczestniczących w projektach realizowanych w ramach poddziałań 8.4.1 i 8.4.2

Dzień dobry,

nazywam się ..... i jestem pracownikiem firmy EU-Consult. Na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego przeprowadzamy badanie ewaluacyjne pn. „Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz edukacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020”. W związku z tym, chciał(a)bym poprosić Państwa o wzięcie udziału w badaniu.

Chciałbym poinformować, że nasza rozmowa będzie nagrywana, a nagranie posłuży wyłącznie do sporządzenia raportu ewaluacyjnego przez Zespół Badawczy Wykonawcy. Czy wyraża Pan/Pani na to zgodę? (Jeśli nie, będę robił/ła notatki).

Dziękuję.

- 1. Czy uważają Państwo, że RPO-L2020 w części dotyczącej wsparcia, upowszechnienia i podniesienia jakości kształcenia zawodowego stanowi odpowiedź na wyzwania w tym zakresie pojawiające się w regionie?**

Czy uważają Państwo wsparcie z RPO-L2020 w tym zakresie jest wystarczające? Jeśli nie, to dlaczego? Co o tym świadczy?

Czy realizacja projektów w zakresie wsparcia, upowszechnienia i podniesienia jakości kształcenia ustawicznego i zawodowego w ramach RPO-L2020 jest komplementarna ze wsparciem, które można uzyskać na realizację projektów z tego zakresu na poziomie krajowym?

- 2. Jak oceniają Państwo jakość kształcenia w reprezentowanej przez siebie placówce?**

Jakie czynniki wpływają na Państwa ocenę?

Jakie problemy występują w Państwa placówce w odniesieniu do:

- infrastruktury edukacyjnej?
- efektów w nauce osiągniętych przez uczniów?
- kadry nauczycielskiej?

Czy w wyniku realizacji projektu udało się wpłynąć na zmniejszenie poziomu problemów w którymś z wymienionych obszarów? W którym? W jakim stopniu? Jakie czynniki na to wpłynęły?

- 3. Czy w Państwa opinii bardziej potrzebna jest realizacja działań „twardych” (infrastrukturalnych) – współfinansowanych z EFRR, czy „miękkich”, współfinansowanych ze środków EFS? (Działania miękkie obejmują realizację projektów z zakresu rozwoju kapitału ludzkiego – „inwestycje w człowieka”, tj. w jego wiedzę, umiejętności i kompetencje).**

Z czego to wynika? Jakie działania należałoby wspierać ze środków EFRR (projekty infrastrukturalne), a jakie ze środków EFS (działania „miękkie“)?

Czy projekty te uzupełniają się wzajemnie? Jeśli tak, to w jaki sposób? Jeśli nie, to dlaczego?

- 4. Czy projekty z obszaru wsparcia, upowszechnienia i podniesienia jakości kształcenia ustawicznego i zawodowego, w których uczestniczy/uczestniczyła reprezentowana przez Państwa placówka przyniosły zamierzone efekty?**

Co o tym świadczy? Czy uważają Państwo, że można było osiągnąć założone cele w większym zakresie? Jeśli tak, to co należałoby zmienić, by było to możliwe?

Jeśli nie były skuteczne, to co, w Państwa opinii, o tym zdecydowało?

Czy realizowane projekty były efektywne? Czy osiągnięte efekty były adekwatne do poniesionych kosztów? Czy możliwe byłoby osiągnięcie porównywalnych efektów przy niższych kosztach?

- 5. Czy Państwa zdaniem, przedsięwzięcia z zakresu wsparcia, upowszechnienia i podniesienia jakości**

<p>kształcenia ustawicznego i zawodowego, które obejmuje swoim zakresem RPO-L2020, byłyby możliwe do realizacji bez wsparcia finansowego z Programu?</p> <p>Czy skorzystanie z innych środków pozwoliłoby na osiągnięcie porównywalnych efektów?</p>
<p>6. Czy zauważają Państwo jakiegokolwiek różnice w zakresie jakości kształcenia pomiędzy placówkami, które korzystały ze wsparcia, a niekorzystającymi z takiego wsparcia?</p> <p>Jeśli tak, to jakie?</p> <p>Jeśli nie, to co musiałyby się zmienić w zakresie oferowanego wsparcia, żeby takie efekty były zauważalne? Czy brak zauważalnych efektów świadczy o braku efektywności wsparcia, czy wynika z innych przyczyn? Z jakich?</p>
<p>7. Jakie czynniki, w Państwa opinii, wpływają na osiągnięte efekty realizowanych przez Państwa projektów z zakresu wsparcia, upowszechnienia i podniesienia jakości kształcenia ustawicznego i zawodowego?</p> <p>W jakim stopniu na osiągnięte efekty wpływa specyfika instrumentów wsparcia? Które instrumenty są najbardziej, a które najmniej skuteczne i dlaczego?</p> <p>Czy realizując projekt uwzględnili Państwo specyficzne potrzeby niektórych spośród uczniów (np. uczniów z niepełnosprawnością)? Jeśli tak, to czy uwzględnienie potrzeb tych uczniów wpłynęło na efekty osiągnięte w wyniku realizacji projektu?</p>
<p>8. Czy realizacja projektów z zakresu wsparcia, upowszechnienia i podniesienia jakości kształcenia ustawicznego i zawodowego cechuje się jakimiś trudnościami bądź barierami? Z jakimi?</p> <p>Z czym związane są te trudności? Jak można sobie z nimi poradzić?</p> <p>Czy trudności te występują, w Państwa opinii, również na innych szczeblach edukacji?</p>
<p>9. Czy zapewnienie wysokiej jakości kształcenia zawodowego wiąże się z jakimiś trudnościami?</p> <p>Jeśli tak, to co stoi temu na przeszkodzie? Czy kwestie te są możliwe do przezwyciężenia? Czy należałoby podjąć jakieś dodatkowe działania, żeby sprostać tym wyzwaniom?</p> <p>Czy zrealizowane na poziomie kształcenia ustawicznego i zawodowego projekty przyniosły dodatkowe, inne niż zaplanowane korzyści? Co temu sprzyjało?</p>
<p>10. Czy zauważają Państwo efekty wsparcia skierowanego do nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu pod kątem zmian w systemie edukacji?</p> <p>Jeśli tak, to jakie są to efekty?</p> <p>Jeśli nie, to czy uzyskanie takich efektów jest możliwe bez zmian systemowych? Jakie należałoby podjąć dodatkowe działania, by osiągnąć takie efekty?</p>
<p>11. Czy realizacja działań z zakresu wsparcia, upowszechnienia i podniesienia jakości kształcenia ustawicznego i zawodowego wpisuje się w Program Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wzmocnienie współpracy pomiędzy przedsiębiorcami a sektorem edukacji? (W jakim stopniu? Co o tym świadczy?) – Zwiększenie dostępności szkolnictwa zawodowego? (W jakim stopniu? Co o tym świadczy?) – Poprawę jakości wyposażenia technicznego szkół zawodowych? (W jakim stopniu? Co o tym świadczy?) – Promowanie udziału przedsiębiorstw w programach stażowych? (W jakim stopniu? Co o tym świadczy?)
<p>12. Czy zauważają Państwo jakieś dobre praktyki w zakresie realizacji projektów w placówkach oferujących edukację zawodową, które należałoby wykorzystać w przyszłości?</p> <p><i>[UWAGA DO MODERATORA: proszę wyjaśnić respondentom: Dobre praktyki to sposoby działania, które przyczyniły się do osiągnięcia pozytywnych rezultatów w danym przedsięwzięciu. Służą rozwiązaniu problemu, usprawnieniu działania oraz stanowią pewien wzorzec, możliwy</i></p>

do zastosowania w podobnych sytuacjach].

Czy podmioty realizujące projekty mogą czerpać od siebie wzajemnie dobre praktyki?

13. Czy chcieliby Państwo poruszyć jakieś jeszcze kwestie związane ze wsparciem w obszarze edukacji ze środków RPO-L2020, które nie zostały poruszone w naszej rozmowie?

Dziękuję za udział w badaniu!

SCENARIUSZ WYWIADU Z PRZEDSTAWICIELAMI KURATORIUM OŚWIATY

Dzień dobry,

nazywam się ..... i jestem pracownikiem firmy EU-Consult. Na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego przeprowadzamy badanie ewaluacyjne pn. „Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz edukacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020”. W związku z tym, chciał(a)bym poprosić Państwa o wzięcie udziału w badaniu.

Chciałbym poinformować, że nasza rozmowa będzie nagrywana, a nagranie posłuży wyłącznie do sporządzenia raportu ewaluacyjnego przez Zespół Badawczy Wykonawcy. Czy wyraża Pan/Pani na to zgodę? (Jeśli nie, będę robił/ła notatki).

Dziękuję.

1. Czy, Państwa zdaniem, poniższe przedsięwzięcia z zakresu edukacji, byłyby możliwe do realizacji bez dodatkowego wsparcia finansowego z Programu:

- poprawa dostępności do usług wychowania przedszkolnego,
- wsparcie infrastruktury edukacyjnej,
- wyrównywanie dysproporcji w jakości kształcenia,
- upowszechnianie i podnoszenie jakości kształcenia zawodowego i ogólnego,
- doskonalenie umiejętności zawodowych osób dorosłych.

Z jakich innych niż środki RPO źródeł można by było zrealizować te działania? Czy skorzystanie z innych środków pozwoliłoby na osiągnięcie porównywalnych efektów?

2. Czy zauważają Państwo jakiegokolwiek różnice w zakresie jakości kształcenia pomiędzy placówkami, które korzystały ze wsparcia w zakresie edukacji, a niekorzystającymi z takiego wsparcia?

Jeśli tak, to jakie?

Jeśli nie, to co musiałoby się zmienić w zakresie oferowanego wsparcia, żeby takie efekty były zauważalne? Czy brak zauważalnych efektów świadczy o braku efektywności wsparcia, czy wynika z innych przyczyn? Z jakich?

3. Jakie czynniki, w Państwa opinii, wpływają na osiągnięte efekty realizowanych przez placówki edukacyjne projektów z zakresu edukacji?

W jakim stopniu na osiągnięte efekty wpływa specyfika instrumentów wsparcia? Które instrumenty są najbardziej, a które najmniej skuteczne i dlaczego?

Czy specyficzne potrzeby niektórych uczniów (wynikające np. z niepełnosprawności) są brane pod uwagę przez placówki realizujące projekty edukacyjne? Czy sprzyjają one osiągnięciu zadowalających efektów projektów? W jaki sposób?

4. Czy zapewnienie wysokiej jakości kształcenia zawodowego wiąże się z jakimiś trudnościami?

Jeśli tak, to co stoi temu na przeszkodzie? Czy kwestie te są możliwe do przezwyciężenia? Czy należałoby podjąć jakieś dodatkowe działania, żeby sprostać tym wyzwaniom?

Czy zrealizowane na poziomie kształcenia zawodowego projekty przyniosły dodatkowe, inne niż zaplanowane korzyści? Co temu sprzyjało?

5. Czy zauważają Państwo efekty wsparcia skierowanego do nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu pod kątem zmian w systemie edukacji?

Jeśli tak, to jakie są to efekty?

Jeśli nie, to czy uzyskanie takich efektów jest możliwe bez zmian systemowych? Jakie należałoby podjąć dodatkowe działania, by osiągnąć takie efekty?

6. Czy zauważają Państwo jakieś dobre praktyki w zakresie realizacji projektów na różnych szczeblach edukacji, które należałoby wykorzystać w przyszłości?

[UWAGA DO MODERATORA: proszę wyjaśnić respondentom: Dobre praktyki to sposoby działania, które przyczyniły się do osiągnięcia pozytywnych rezultatów w danym przedsięwzięciu. Służą rozwiązaniu problemu, usprawnieniu działania oraz stanowią pewien wzorzec, możliwy do zastosowania w podobnych sytuacjach].

Czy podmioty realizujące projekty mogą czerpać od siebie wzajemnie dobre praktyki?

7. Czy chcieliby Państwo poruszyć jakieś jeszcze kwestie związane ze wsparciem w obszarze edukacji ze środków RPO-L2020, które nie zostały poruszone w naszej rozmowie?

Dziękuję za udział w badaniu!

Kwestionariusze wywiadów CAWI/CATI z beneficjentami

KWESTIONARIUSZ WYWIADU Z BENEFICJENTAMI REALIZUJĄCYMI PROJEKTY W RAMACH PODDZIAŁAŃ 9.3.1. ORAZ 9.3.2 RPO-L2020

Dzień dobry,

nazywam się ..... i jestem pracownikiem firmy EU-Consult. Na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego przeprowadzamy badanie ewaluacyjne pn. „Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz edukacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020”. W związku z tym, chciał(a)bym poprosić Państwa o wzięcie udziału w ankiecie dotyczącej tego zagadnienia.

Badanie będzie anonimowe, zaś jego wyniki zostaną wykorzystane jedynie do opracowania raportu ewaluacyjnego przez Zespół Badawczy Wykonawcy.

- 1. W jakim stopniu współfinansowany z RPO-L2020, realizowany przez Pana/Pani instytucję projekt dotyczący edukacji przyczynił się do:**
(Proszę o dokonanie oceny każdego aspektu w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „w ogóle się nie przyczynił”, a 5 oznacza „przyczynił się w bardzo dużym stopniu”).

	1	2	3	4	5
Wzrostu liczby miejsc wychowania przedszkolnego					
Wzrostu odsetka dzieci korzystających z usług wychowania przedszkolnego					
Poprawy jakości usług wychowania przedszkolnego					
Poprawy jakości kształcenia ustawicznego					
Wzrostu liczby uczniów w szkołach zawodowych i technicach					
Wzmocnienia współpracy pomiędzy szkołami a przedsiębiorstwami					

- 2. Czy w ramach naboru/ów, w którym/ych składali Państwo wnioski o dofinansowanie projektu, przewidziano preferencje dla projektów odpowiadających na wyzwania społeczno-ekonomiczne i edukacyjne w województwie lubuskim?**

- a) Tak, w regulaminie konkursu
- b) Tak, w kryteriach wyboru projektów
- c) Tak, w innym dokumencie (w jakim?) .....
- d) Nie
- e) Trudno powiedzieć (*nie czytać*)

- 3. Jak oceniają Państwo stopień osiągnięcia efektów realizowanego przez Państwa projektu?**

- a) Zdecydowanie dobrze
- b) Raczej dobrze
- c) Przeciętnie
- d) Raczej źle (dlaczego?) .....
- e) Zdecydowanie źle (dlaczego?) .....
- f) Trudno powiedzieć (*nie czytać*)

- 4. Jak oceniają Państwo kosztowność realizowanego przez siebie projektu?**

- a) Poniesione koszty są bardzo małe w stosunku do osiągniętych efektów
- b) Poniesione koszty są raczej małe w stosunku do osiągniętych efektów
- c) Poniesione koszty są raczej duże w stosunku do osiągniętych efektów (dlaczego?) .....
- d) Poniesione koszty są bardzo duże w stosunku do osiągniętych efektów (dlaczego?) .....
- e) Trudno powiedzieć (*nie czytać*)

- 5. Czy podjęliby się Państwo realizacji projektu dotyczącego edukacji, gdyby nie wsparcie**

z RPO-L2020?
<ul style="list-style-type: none"> a) Tak, w takim samym zakresie, jak obecnie b) Tak, ale w mniejszym zakresie, niż obecnie c) Nie d) Trudno powiedzieć (<i>nie czytać</i>)
6. Czy rozważali Państwo możliwość sfinansowania realizacji projektu z innego źródła niż RPO-L2020?
<ul style="list-style-type: none"> a) Tak (z jakiego?) ..... b) Nie c) Trudno powiedzieć (<i>nie czytać</i>)
7. Jakie czynniki w największym stopniu wpłynęły na efekty, które uzyskali Państwo w wyniku realizacji projektu?
<p>.....</p> <p>.....</p>
8. Czy w trakcie realizacji projektu osiągnęli Państwo jakieś dodatkowe rezultaty, inne niż zaplanowane?
<ul style="list-style-type: none"> a) Tak (jakie?) ..... b) Nie c) Trudno powiedzieć (<i>nie czytać</i>)
9. Czy w trakcie realizacji projektu zauważyli Państwo jakieś bariery bądź trudności, które wpłynęły na osiągnięcie efektów?
<ul style="list-style-type: none"> d) Tak e) Nie (<i>proszę przejść do pytania 11</i>) f) Trudno powiedzieć (<i>nie czytać</i>) (<i>proszę przejść do pytania 11</i>)
10. Jakie to były bariery bądź trudności? (Możliwość wyboru więcej niż jednej odpowiedzi)
<ul style="list-style-type: none"> a) Konieczność prowadzenia obszernej dokumentacji projektu b) Konieczność osiągnięcia wskaźników produktu c) Konieczność osiągnięcia wskaźników rezultatu d) Konieczność przedstawienia kompleksowego planu wykorzystania powstałej infrastruktury e) Niemożność czerpania zysków z udostępniania powstałej infrastruktury f) Niewielka znajomość przepisów związanych z realizacją projektu z RPO-L2020 g) Trudności w oszacowaniu kosztów wyposażenia obiektów, w tym pracowni specjalistycznych h) Wysokie koszty adaptacji miejsc do potrzeb osób z niepełnosprawnością i) Wysokie koszty przebudowy lub modernizacji istniejących obiektów na potrzeby realizacji projektu j) Zbyt krótki czas przewidziany na realizację projektu k) Inne czynniki (jakie?) .....
11. Czy w trakcie realizacji projektu wypracowali Państwo jakieś dobre praktyki, które można by było kontynuować?
<p><i>Dobre praktyki to sposoby działania, które przyczyniły się do osiągnięcia pozytywnych rezultatów w danym przedsięwzięciu. Służą rozwiązaniu problemu, usprawnieniu działania oraz stanowią pewien wzorzec, możliwy do zastosowania w podobnych sytuacjach,</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> a) Tak (jakie?) ..... b) Nie c) Trudno powiedzieć (<i>nie czytać</i>)
METRYCZKA
1. Stan realizowanego projektu:

a) Projekt rozpoczęty maksymalnie 6 miesięcy temu b) Projekt rozpoczęty co najmniej 6 miesięcy temu c) Projekt zakończony
2. Poddziałanie, w którym realizowany jest/był projekt:
a) 9.3.1 b) 9.3.2
<i>Dziękuję za udział w badaniu!</i>

KWESTIONARIUSZ WYWIADU Z BENEFICJENTAMI REALIZUJĄCYMI PROJEKTY W RAMACH PODZIAŁAŃ 8.1.1, 8.1.2 I 8.1.3

Dzień dobry,

nazywam się ..... i jestem pracownikiem firmy EU-Consult. Na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego przeprowadzamy badanie ewaluacyjne pn. „Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz edukacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020”. W związku z tym, chciał(a)bym poprosić Państwa o wzięcie udziału w ankiecie dotyczącej tego zagadnienia.

Badanie będzie anonimowe, zaś jego wyniki zostaną wykorzystane jedynie do opracowania raportu ewaluacyjnego przez Zespół Badawczy Wykonawcy.

- 1. W jakim stopniu współfinansowany z RPO-L2020, realizowany przez Pana/Pani instytucję projekt dotyczący edukacji przyczynił się do:**
(Proszę o dokonanie oceny w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „w ogóle się nie przyczynił”, a 5 oznacza „przyczynił się w bardzo dużym stopniu”).

	1	2	3	4	5
Wzrostu liczby miejsc wychowania przedszkolnego					
Wzrostu odsetka dzieci korzystających z usług wychowania przedszkolnego					
Przeciwdziałania ujemnemu saldu migracji w województwie					
Poprawy jakości usług wychowania przedszkolnego					

- 2. Czy w ramach naboru/ów, w którym/ych składali Państwo wnioski o dofinansowanie projektu, przewidziano preferencje dla projektów odpowiadających na wyzwania społeczno-ekonomiczne i edukacyjne w województwie lubuskim?**

- a) Tak, w regulaminie konkursu
- b) Tak, w kryteriach wyboru projektów
- c) Tak, w innym dokumencie (w jakim?) .....
- d) Nie
- e) Trudno powiedzieć (*nie czytać*)

- 3. Jak oceniają Państwo stopień osiągnięcia efektów realizowanego przez Państwa projektu?**

- a) Zdecydowanie dobrze
- b) Raczej dobrze
- c) Przeciętnie
- d) Raczej źle (dlaczego?) .....
- e) Zdecydowanie źle (dlaczego?) .....
- f) Trudno powiedzieć (*nie czytać*)

- 4. Jak oceniają Państwo kosztowność realizowanego przez siebie projektu?**

- a) Poniesione koszty są bardzo małe w stosunku do osiągniętych efektów
- b) Poniesione koszty są raczej małe w stosunku do osiągniętych efektów
- c) Poniesione koszty są raczej duże w stosunku do osiągniętych efektów (dlaczego?) .....
- d) Poniesione koszty są bardzo duże w stosunku do osiągniętych efektów (dlaczego?) .....
- e) Trudno powiedzieć (*nie czytać*)

- 5. Czy podjęliby się Państwo realizacji projektu dotyczącego edukacji, gdyby nie wsparcie z RPO-L2020?**

- a) Tak, w takim samym zakresie, jak obecnie
- b) Tak, ale w mniejszym zakresie, niż obecnie

<p>c) Nie</p> <p>d) Trudno powiedzieć (<i>nie czytać</i>)</p>
<p>6. Czy rozważali Państwo możliwość sfinansowania realizacji projektu z innego źródła niż RPO-L2020?</p>
<p>a) Tak (z jakiego?) .....</p> <p>b) Nie</p> <p>c) Trudno powiedzieć (<i>nie czytać</i>)</p>
<p>7. Jak oceniają Państwo efektywność kosztową utworzenia/dostosowania jednego miejsca wychowania przedszkolnego do potrzeb dziecka z niepełnosprawnością?</p>
<p>a) Zdecydowanie dobrze (z czego to wynika?) .....</p> <p>b) Raczej dobrze (z czego to wynika?) .....</p> <p>c) Przeciętnie (dlaczego?) .....</p> <p>d) Raczej źle (dlaczego?) .....</p> <p>e) Zdecydowanie źle (dlaczego?) .....</p>
<p>8. Czy w trakcie realizacji projektu osiągnęli Państwo jakieś dodatkowe rezultaty, inne niż zaplanowane?</p>
<p>a) Tak (jakie?) .....</p> <p>b) Nie</p> <p>c) Trudno powiedzieć (<i>nie czytać</i>)</p>
<p>9. Jakie czynniki w największym stopniu wpłynęły na efekty, które uzyskali Państwo w wyniku realizacji projektu?</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>10. Czy w trakcie realizacji projektu zauważyli Państwo jakieś bariery bądź trudności, które wpłynęły na osiągnięcie efektów?</p>
<p>a) Tak (jakie?) .....</p> <p>b) Nie (<i>proszę przejść do pytania 12</i>)</p> <p>c) Trudno powiedzieć (<i>nie czytać</i>) (<i>proszę przejść do pytania 12</i>)</p>
<p>11. Jakie to były bariery bądź trudności? (Możliwość wyboru więcej niż jednej odpowiedzi)</p>
<p>a) Konieczność prowadzenia obszernej dokumentacji projektu</p> <p>b) Konieczność osiągnięcia zakładanych wartości wskaźników produktu i rezultatu</p> <p>c) Nasycenie rynku placówkami oferującymi usługi tożsame z oferowanymi</p> <p>d) Niewielka znajomość przepisów związanych z realizacją projektu z RPO-L2020</p> <p>e) Niewystarczające w stosunku do potrzeb środki finansowe</p> <p>f) Rekrutacja wykwalifikowanej kadry pedagogicznej</p> <p>g) Zapewnienie różnorodnej i konkurencyjnej oferty edukacyjnej</p> <p>h) Zbyt krótki czas przewidziany na realizację projektu</p> <p>i) Braki kadrowe</p> <p>j) Inne czynniki (jakie?) .....</p>
<p>12. Jak oceniają Państwo trwałość nowo utworzonych miejsc przedszkolnych?</p>
<p>a) Utrzymanie tych miejsc jest zdecydowanie trudne (co na to wpływa?) .....</p> <p>b) Utrzymanie tych miejsc jest raczej trudne (co na to wpływa?) .....</p> <p>c) Utrzymanie tych miejsc jest raczej łatwe (co na to wpływa?) .....</p> <p>d) Utrzymanie tych miejsc jest zdecydowanie łatwe (co na to wpływa?) .....</p> <p>e) Trudno powiedzieć (<i>nie czytać</i>)</p>
<p>13. Czy w trakcie realizacji projektu wypracowali Państwo jakieś dobre praktyki, które można by było</p>

kontynuować?
<i>Dobre praktyki to sposoby działania, które przyczyniły się do osiągnięcia pozytywnych rezultatów w danym przedsięwzięciu. Służą rozwiązaniu problemu, usprawnieniu działania oraz stanowią pewien wzorzec, możliwy do zastosowania w podobnych sytuacjach,</i>
<ul style="list-style-type: none"> a) Tak (jakie?) ..... b) Nie c) Trudno powiedzieć (<i>nie czytać</i>)
METRYCZKA
1. Stan realizowanego projektu:
<ul style="list-style-type: none"> a) Projekt rozpoczęty maksymalnie 6 miesięcy temu b) Projekt rozpoczęty co najmniej 6 miesięcy temu c) Projekt zakończony
2. Poddziałanie, w którym realizowany jest/był projekt:
<ul style="list-style-type: none"> a) 8.1.1 b) 8.1.2 c) 8.1.3
<i>Dziękuję za udział w badaniu!</i>

KWESTIONARIUSZ WYWIADU Z BENEFICJENTAMI REALIZUJĄCYMI PROJEKTY W RAMACH PODDZIAŁAŃ 8.2.1, 8.2.2 I 8.2.3

Dzień dobry,

nazywam się ..... i jestem pracownikiem firmy EU-Consult. Na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego przeprowadzamy badanie ewaluacyjne pn. „Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz edukacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020”. W związku z tym, chciał(a)bym poprosić Państwa o wzięcie udziału w ankiecie dotyczącej tego zagadnienia.

Badanie będzie anonimowe, zaś jego wyniki zostaną wykorzystane jedynie do opracowania raportu ewaluacyjnego przez Zespół Badawczy Wykonawcy.

- 1. W jakim stopniu współfinansowany z RPO-L2020, realizowany przez Pana/Pani instytucję projekt dotyczący edukacji przyczynił się do:**
(Proszę o dokonanie oceny w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „w ogóle się nie przyczynił”, a 5 oznacza „przyczynił się w bardzo dużym stopniu”).

	1	2	3	4	5
Przysposobienia do pracy uczniów szkół specjalnych					
Uzyskiwania przez uczniów lepszych wyników egzaminów kończących szkołę					
Wypożyczenia szkół w sprzęt komputerowy					
Zmniejszenie różnic w wynikach nauczania występujących pomiędzy uczniami					

- 2. Czy w ramach naboru/ów, w którym/ych składali Państwo wnioski o dofinansowanie projektu, przewidziano preferencje dla projektów odpowiadających na wyzwania społeczno-ekonomiczne i edukacyjne w województwie lubuskim?**

- a) Tak, w regulaminie konkursu
- b) Tak, w kryteriach wyboru projektów
- c) Tak, w innym dokumencie (w jakim?) .....
- d) Nie
- e) Trudno powiedzieć (*nie czytać*)

- 3. Jak oceniają Państwo stopień osiągnięcia efektów realizowanego przez Państwa projektu?**

- a) Zdecydowanie dobrze
- b) Raczej dobrze
- c) Przeciętnie (dlaczego?) .....
- d) Raczej źle (dlaczego?) .....
- e) Zdecydowanie źle (dlaczego?) .....
- f) Trudno powiedzieć (*nie czytać*)

- 4. Jak oceniają Państwo kosztochłonność realizowanego przez siebie projektu?**

- a) Poniesione koszty są bardzo małe w stosunku do osiągniętych efektów
- b) Poniesione koszty są raczej małe w stosunku do osiągniętych efektów
- c) Poniesione koszty są raczej duże w stosunku do osiągniętych efektów (dlaczego?) .....
- d) Poniesione koszty są bardzo duże w stosunku do osiągniętych efektów (dlaczego?) .....
- e) Trudno powiedzieć (*nie czytać*)

- 5. Jak oceniają Państwo koszty poniesione na podniesienie kompetencji bądź umiejętności uczniów?**

- a) Poniesione koszty są bardzo małe w stosunku do osiągniętych efektów
- b) Poniesione koszty są raczej małe w stosunku do osiągniętych efektów

<ul style="list-style-type: none"> c) Poniesione koszty są raczej duże w stosunku do osiągniętych efektów (dlaczego?) ..... d) Poniesione koszty są bardzo duże w stosunku do osiągniętych efektów (dlaczego?) ..... e) Trudno powiedzieć (<i>nie czytać</i>)
<p>6. Czy podjęliby się Państwo realizacji projektu dotyczącego edukacji, gdyby nie wsparcie z RPO-L2020?</p>
<ul style="list-style-type: none"> a) Tak, w takim samym zakresie, jak obecnie b) Tak, ale w mniejszym zakresie, niż obecnie c) Nie d) Trudno powiedzieć (<i>nie czytać</i>)
<p>7. Czy rozważali Państwo możliwość sfinansowania realizacji projektu z innego źródła niż RPO-L2020?</p>
<ul style="list-style-type: none"> a) Tak (z jakiego?) ..... b) Nie c) Trudno powiedzieć (<i>nie czytać</i>)
<p>8. Jakie czynniki w największym stopniu wpłynęły na efekty, które uzyskali Państwo w wyniku realizacji projektu?</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>9. Czy w trakcie realizacji projektu osiągnęli Państwo jakieś dodatkowe rezultaty, inne niż zaplanowane?</p>
<ul style="list-style-type: none"> a) Tak (jakie?) ..... b) Nie c) Trudno powiedzieć (<i>nie czytać</i>)
<p>10. Czy w trakcie realizacji projektu zauważyli Państwo jakieś bariery bądź trudności, które wpłynęły na osiąganie efektów?</p>
<ul style="list-style-type: none"> a) Tak b) Nie (<i>proszę przejść do pytania 12</i>) c) Trudno powiedzieć (<i>nie czytać</i>) (<i>proszę przejść do pytania 12</i>)
<p>11. Jakie to były bariery bądź trudności? (Możliwość wyboru więcej niż jednej odpowiedzi)</p>
<ul style="list-style-type: none"> a) Konieczność prowadzenia obszernej dokumentacji projektu b) Konieczność osiągnięcia zakładanych wartości wskaźników produktu i rezultatu c) Nasylenie rynku placówkami oferującymi kształcenie na poziomie ogólnym d) Niewielka znajomość przepisów związanych z realizacją projektu z RPO-L2020 e) Niewystarczające w stosunku do potrzeb środki finansowe f) Zbyt krótki czas przewidziany na realizację projektu g) Braki kadrowe h) Inne czynniki (jakie?) .....
<p>12. Czy w trakcie realizacji projektu wypracowali Państwo jakieś dobre praktyki, które można by było kontynuować?</p> <p><i>Dobre praktyki to sposoby działania, które przyczyniły się do osiągnięcia pozytywnych rezultatów w danym przedsięwzięciu. Służą rozwiązaniu problemu, usprawnieniu działania oraz stanowią pewien wzorzec, możliwy do zastosowania w podobnych sytuacjach.</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> a) Tak (jakie?) ..... b) Nie c) Trudno powiedzieć (<i>nie czytać</i>)
<p>METRYCZKA</p>

1. Stan realizowanego projektu:
a) Projekt rozpoczęty maksymalnie 6 miesięcy temu b) Projekt rozpoczęty co najmniej 6 miesięcy temu c) Projekt zakończony
2. Poddziałanie, w którym realizowany jest projekt:
a) 8.2.1 b) 8.2.2 c) 8.2.3
<i>Dziękuję za udział w badaniu!</i>

KWESTIONARIUSZ WYWIADU Z BENEFICIENTAMI REALIZUJĄCYMI PROJEKTY W RAMACH PODZIAŁAŃ 8.4.1 I 8.4.2

Dzień dobry,

nazywam się ..... i jestem pracownikiem firmy EU-Consult. Na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego przeprowadzamy badanie ewaluacyjne pn. „Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz edukacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020”. W związku z tym, chciał(a)bym poprosić Państwa o wzięcie udziału w ankiecie dotyczącej tego zagadnienia.

Badanie będzie anonimowe, zaś jego wyniki zostaną wykorzystane jedynie do opracowania raportu ewaluacyjnego przez Zespół Badawczy Wykonawcy.

1. W jakim stopniu współfinansowany z RPO-L2020, realizowany przez Pana/Pani instytucję projekt dotyczący edukacji przyczynił się do:

Proszę o dokonanie oceny w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „w ogóle się nie przyczynił”, a 5 oznacza „przyczynił się w bardzo dużym stopniu”.

	1	2	3	4	5
Poszerzenie kompetencji zawodowych przez uczniów					
Zwiększenia liczby osób przygotowanych do wykonywania zawodów deficytowych					
Poprawy jakości kształcenia praktycznego w ramach szkół zawodowych					
Wzrostu liczby uczniów w szkołach zawodowych i technikach					
Wzmocnienia współpracy pomiędzy szkołami a przedsiębiorstwami					

2. Czy w ramach naboru/ów wniosków, w których składali Państwo wnioski o dofinansowanie projektu, przewidziano preferencje dla projektów odpowiadających na wyzwania społeczno-ekonomiczne i edukacyjne w województwie lubuskim?

- a) Tak, w regulaminie konkursu
- b) Tak, w kryteriach wyboru projektów
- c) Tak, w innym dokumencie (w jakim?) .....
- d) Nie
- e) Trudno powiedzieć (*nie czytać*)

3. Jak oceniają Państwo stopień osiągnięcia efektów realizowanego przez Państwa projektu?

- a) Zdecydowanie dobrze
- b) Raczej dobrze
- c) Przeciętnie
- d) Raczej źle (dlaczego?) .....
- e) Zdecydowanie źle (dlaczego?) .....
- f) Trudno powiedzieć (*nie czytać*)

4. Jak oceniają Państwo kosztowność realizowanego przez siebie projektu?

- a) Poniesione koszty są bardzo małe w stosunku do osiągniętych efektów
- b) Poniesione koszty są raczej małe w stosunku do osiągniętych efektów
- c) Poniesione koszty są raczej duże w stosunku do osiągniętych efektów (dlaczego?) .....
- d) Poniesione koszty są bardzo duże w stosunku do osiągniętych efektów (dlaczego?) .....
- e) Trudno powiedzieć (*nie czytać*)

5. Czy podjęliby się Państwo realizacji projektu dotyczącego edukacji, gdyby nie wsparcie z RPO-L2020?

- a) Tak, w takim samym zakresie, jak obecnie

b) Tak, ale w mniejszym zakresie, niż obecnie c) Nie d) Trudno powiedzieć (<i>nie czytać</i>)					
6. Czy rozważali Państwo możliwość sfinansowania realizacji projektu z innego źródła niż RPO-L2020?					
a) Tak (z jakiego?) ..... b) Nie c) Trudno powiedzieć (<i>nie czytać</i>)					
7. Jakie czynniki wpłynęły na efekty, które uzyskali Państwo w wyniku realizacji projektu?					
....					
8. Czy w trakcie realizacji projektu zauważyli Państwo jakieś bariery bądź trudności, które wpłynęły na osiągnięcie efektów?					
a) Tak b) Nie (<i>proszę przejść do pytania 10</i>) c) Trudno powiedzieć (<i>nie czytać</i>) (<i>proszę przejść do pytania 10</i>)					
9. Jakie to były bariery bądź trudności? (Możliwość wyboru więcej niż jednej odpowiedzi)					
a) Konieczność prowadzenia obszernej dokumentacji projektu b) Konieczność osiągnięcia zakładanych wartości wskaźników produktu i rezultatu c) Nasycenie rynku placówkami oferującymi kształcenie na poziomie zawodowym/edukacji dorosłych d) Niewielka znajomość przepisów związanych z realizacją projektu z RPO-L2020 e) Niewystarczające w stosunku do potrzeb środki finansowe f) Zbyt krótki czas przewidziany na realizację projektu g) Braki kadrowe h) Inne czynniki (jakie?)					
10. Czy Państwa zdaniem występują trudności w zapewnieniu wysokiej jakości szkolnictwa zawodowego?					
a) Tak b) Nie (<i>proszę przejść do pytania 12</i>) c) Trudno powiedzieć (<i>nie czytać</i>) (<i>proszę przejść do pytania 12</i>)					
11. Jakie to są trudności?					
	Zdecydo- wanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydo- wanie nie
Niechęć do nauki ze strony uczniów					
Ograniczona współpraca pomiędzy szkołami a pracodawcami					
Brak wykwalifikowanych nauczycieli praktycznej nauki zawodu					
Negatywne stereotypy dotyczące szkolnictwa zawodowego					
Brak odpowiednio wyposażonych pracowni w szkołach zawodowych					
Niewielka liczba godzin zajęć praktycznych					
Inny czynnik (jaki?)					
12. Czy zrealizowany przez Państwa projekt przyniósł jakieś dodatkowe, prócz zaplanowanych, korzyści?					
a) Tak (jakie?) ..... b) Nie					

c) Trudno powiedzieć (<i>nie czytać</i>)
13. Jakie zaobserwowali Państwo efekty wsparcia skierowanego do nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu pod kątem zmian w systemie edukacji?
a) Podjęcie przez nauczycieli dodatkowych szkoleń/kursów doskonalących b) Podjęcie przez nauczycieli współpracy z pracodawcami c) Inne (jakie?) ..... d) Nie zaobserwowaliśmy żadnych efektów
14. Czy w trakcie realizacji projektu wypracowali Państwo jakieś dobre praktyki, które można by było kontynuować?
<i>Dobre praktyki to sposoby działania, które przyczyniły się do osiągnięcia pozytywnych rezultatów w danym przedsięwzięciu. Służą rozwiązaniu problemu, usprawnieniu działania oraz stanowią pewien wzorzec, możliwy do zastosowania w podobnych sytuacjach.</i>
a) Tak (jakie?) ..... b) Nie c) Trudno powiedzieć (<i>nie czytać</i>)
METRYCZKA
1. Stan realizowanego projektu:
a) Projekt rozpoczęty maksymalnie 6 miesięcy temu b) Projekt rozpoczęty co najmniej 6 miesięcy temu c) Projekt zakończony
2. Poddziałanie, w którym realizowany jest projekt:
a) 8.4.1 b) 8.4.2
Dziękuję za udział w badaniu!

KWESTIONARIUSZ WYWIADU Z BENEFICJENTAMI REALIZUJĄCYMI PROJEKTY W RAMACH DZIAŁAŃ 8.3 I 8.5

Dzień dobry,

nazywam się ..... i jestem pracownikiem firmy EU-Consult. Na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego przeprowadzamy badanie ewaluacyjne pn. „Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz edukacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020”. W związku z tym, chciał(a)bym poprosić Państwa o wzięcie udziału w ankiecie dotyczącej tego zagadnienia.

Badanie będzie anonimowe, zaś jego wyniki zostaną wykorzystane jedynie do opracowania raportu ewaluacyjnego przez Zespół Badawczy Wykonawcy.

1. W jakim stopniu współfinansowany z RPO-L2020, realizowany przez Pana/Pani firmę projekt dotyczący edukacji przyczynił się do:

Proszę o dokonanie oceny w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „w ogóle się nie przyczynił”, a 5 oznacza „przyczynił się w bardzo dużym stopniu”.

	1	2	3	4	5
Rozszerzenie oferty edukacyjnej skierowanej do osób dorosłych					
Zwiększenia liczby osób przygotowanych do wykonywania zawodów deficytowych					
Zwiększenie liczby osób dorosłych uzupełniających swoje wykształcenie					
Zwiększenie liczby osób dorosłych którzy podejmują się przebranżowienia					
Zmniejszenie tzw. „wykluczenia cyfrowego” wśród osób dorosłych					

2. Czy w ramach naboru/ów wniosków, w których składali Państwo wnioski o dofinansowanie projektu, przewidziano preferencje dla projektów odpowiadających na wyzwania społeczno-ekonomiczne i edukacyjne w województwie lubuskim?

- a) Tak, w regulaminie konkursu
- b) Tak, w kryteriach wyboru projektów
- c) Tak, w innym dokumencie (w jakim?) .....
- d) Nie
- e) Trudno powiedzieć (*nie czytać*)

3. Jak oceniają Państwo stopień osiągnięcia efektów realizowanego przez Państwa projektu?

- a) Zdecydowanie dobrze
- b) Raczej dobrze
- c) Przeciętnie
- d) Raczej źle (dlaczego?) .....
- e) Zdecydowanie źle (dlaczego?) .....
- f) Trudno powiedzieć (*nie czytać*)

4. Jak oceniają Państwo kosztowność realizowanego przez siebie projektu?

- a) Poniesione koszty są bardzo małe w stosunku do osiągniętych efektów
- b) Poniesione koszty są raczej małe w stosunku do osiągniętych efektów
- c) Poniesione koszty są raczej duże w stosunku do osiągniętych efektów (dlaczego?) .....
- d) Poniesione koszty są bardzo duże w stosunku do osiągniętych efektów (dlaczego?) .....
- e) Trudno powiedzieć (*nie czytać*)

5. Czy podjęliby się Państwo realizacji projektu dotyczącego edukacji, gdyby nie wsparcie z RPO-L2020?

- a) Tak, w takim samym zakresie, jak obecnie
- b) Tak, ale w mniejszym zakresie, niż obecnie

<ul style="list-style-type: none"> c) Nie d) Trudno powiedzieć (<i>nie czytać</i>)
6. Czy rozważali Państwo możliwość sfinansowania realizacji projektu z innego źródła niż RPO-L2020?
<ul style="list-style-type: none"> a) Tak (z jakiego?) ..... b) Nie c) Trudno powiedzieć (<i>nie czytać</i>)
7. Jakie czynniki wpłynęły na efekty, które uzyskali Państwo w wyniku realizacji projektu?
....
8. Czy w trakcie realizacji projektu zauważyli Państwo jakieś bariery bądź trudności, które wpłynęły na osiągnięcie efektów?
<ul style="list-style-type: none"> a) Tak b) Nie (<i>proszę przejść do pytania 10</i>) c) Trudno powiedzieć (<i>nie czytać</i>) (<i>proszę przejść do pytania 10</i>)
9. Jak te były bariery bądź trudności? (Możliwość wyboru więcej niż jednej odpowiedzi)
<ul style="list-style-type: none"> a) Konieczność prowadzenia obszernej dokumentacji projektu b) Konieczność osiągnięcia zakładanych wartości wskaźników produktu i rezultatu c) Nasyconie rynku firmami oferującymi kształcenie na poziomie edukacji dorosłych d) Niewielka znajomość przepisów związanych z realizacją projektu z RPO-L2020 e) Niewystarczające w stosunku do potrzeb środki finansowe f) Zbyt krótki czas przewidziany na realizację projektu g) Braki kadrowe h) Inne czynniki (jakie?) .....
10. Czy zrealizowany przez Państwa projekt przyniósł jakieś dodatkowe, prócz zaplanowanych, korzyści?
<ul style="list-style-type: none"> a) Tak (jakie?) ..... b) Nie c) Trudno powiedzieć (<i>nie czytać</i>)
11. Czy w trakcie realizacji projektu wypracowali Państwo jakieś dobre praktyki, które można by było kontynuować?
<i>Dobre praktyki to sposoby działania, które przyczyniły się do osiągnięcia pozytywnych rezultatów w danym przedsięwzięciu. Służą rozwiązaniu problemu, usprawnieniu działania oraz stanowią pewien wzorzec, możliwy do zastosowania w podobnych sytuacjach,</i>
<ul style="list-style-type: none"> a) Tak (jakie?) ..... b) Nie c) Trudno powiedzieć (<i>nie czytać</i>)
METRYCZKA
1. Stan realizowanego projektu:
<ul style="list-style-type: none"> a) Projekt rozpoczęty maksymalnie 6 miesięcy temu b) Projekt rozpoczęty co najmniej 6 miesięcy temu c) Projekt zakończony
2. Działanie, w którym realizowany jest projekt:
<ul style="list-style-type: none"> a) 8.3 b) 8.5
Dziękuję za udział w badaniu!

Kwestionariusz wywiadu CATI/CAWI z nauczycielami, instruktorami praktycznej nauki zawodu oraz pracownikami placówek oświatowych

PRZEDSTAWICIELE PLACÓWEK WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO

Dzień dobry,

nazywam się ..... i jestem pracownikiem firmy EU-Consult. Na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego przeprowadzamy badanie ewaluacyjne pn. „Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz edukacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020”. W związku z tym, chciał(a)bym poprosić Państwa o wzięcie udziału w ankiecie dotyczącej tego zagadnienia.

Badanie będzie anonimowe, zaś jego wyniki zostaną wykorzystane jedynie do opracowania raportu ewaluacyjnego przez Zespół Badawczy Wykonawcy.

- 1. Jak oceniają Państwo jakość usług edukacyjnych oferowanych przez reprezentowaną przez siebie placówkę przed uczestnictwem w projekcie?**
(Proszę o dokonanie oceny każdego aspektu w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zdecydowanie negatywnie”, a 5 oznacza „zdecydowanie pozytywnie”).

	1	2	3	4	5
Kompetencje nauczycieli					
Wyposażenie sal i pracowni					
Wyniki uczniów					
Zaangażowanie nauczycieli w działalność placówki					
Zaangażowanie rodziców/opiekunów uczniów w działalność placówki					
Zainteresowanie usługami świadczonymi przez placówkę					
Inny aspekt (jaki?)					

- 2. Jak oceniają Państwo jakość usług edukacyjnych oferowanych przez reprezentowaną przez siebie placówkę pod względem zmian, które zaszły w wyniku uczestnictwa w projekcie?**
(Proszę o dokonanie oceny każdego aspektu w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zdecydowanie negatywnie”, a 5 oznacza „zdecydowanie pozytywnie”).

	1	2	3	4	5
Kompetencje nauczycieli					
Wyposażenie sal i pracowni					
Wyniki uczniów					
Zaangażowanie nauczycieli w działalność placówki					
Zaangażowanie rodziców/opiekunów uczniów w działalność placówki					
Zainteresowanie usługami świadczonymi przez placówkę					
Inny aspekt (jaki?)					

- 3. W jakim stopniu współfinansowany z RPO-L2020, projekt dotyczący edukacji, w którym Państwo uczestniczyli, przyczynił się do:**
(Proszę o dokonanie oceny w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „w ogóle się nie przyczynił”, a 5 oznacza „przyczynił się w bardzo dużym stopniu”).

	1	2	3	4	5
Wzrostu liczby miejsc wychowania przedszkolnego					
Lepszego przygotowania dzieci do nauki w szkole					
Zapewnienia bogatej, zróżnicowanej oferty edukacyjnej					
Zapewnienia wysoko wykwalifikowanej kadry pedagogicznej					

Zwiększenia zaangażowania nauczycieli w życie placówki						
Zwiększenia zaangażowania rodziców/opiekunów dzieci w życie placówki						
4. Jak oceniają Państwo stopień osiągnięcia efektów realizowanego przez Państwa projektu?						
a) Zdecydowanie dobrze b) Raczej dobrze c) Przeciętnie d) Raczej źle (dlaczego?) ..... e) Zdecydowanie źle (dlaczego?) ..... f) Trudno powiedzieć (<i>nie czytać</i>)						
5. Które przedsięwzięcia w ramach projektów na poziomie wychowania przedszkolnego są Państwa zdaniem najbardziej skuteczne (tj. mają szansę na osiągnięcie najlepszych efektów)? (Proszę ocenić podane poniżej typy projektów w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zdecydowanie nieskuteczny”, a 5 - zdecydowanie skuteczny”)						
	1	2	3	4	5	
Tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego						
Dostosowanie istniejących miejsc wychowania przedszkolnego do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami lub realizacja dodatkowej oferty dla takich dzieci						
Rozszerzenie oferty o dodatkowe zajęcia wyrównujące szanse edukacyjne dzieci						
Doskonalenie umiejętności, kompetencji lub kwalifikacji nauczycieli ośrodków wychowania przedszkolnego						
Kształtowanie i rozwijanie u dzieci w wieku przedszkolnym kompetencji kluczowych oraz umiejętności uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy						
Wydłużenie godzin pracy ośrodka wychowania przedszkolnego						
6. Czy Państwa zdaniem bez realizacji projektu współfinansowanego ze środków RPO-L2020 możliwe byłoby osiągnięcie podobnych efektów?						
a) Tak (w jaki sposób?) ..... b) Nie (dlaczego?) ..... c) Trudno powiedzieć (<i>nie czytać</i>)						
7. Jakie czynniki w największym stopniu wpłynęły na efekty, które uzyskali Państwo w wyniku realizacji projektu?						
....						
8. Czy w trakcie realizacji projektu zauważyli Państwo jakieś bariery bądź trudności, które wpłynęły na osiągnięcie efektów?						
a) Tak b) Nie (<i>proszę przejść do pytania 10</i>) c) Trudno powiedzieć (<i>nie czytać</i>) (<i>proszę przejść do pytania 10</i>)						
9. Jakie to były bariery bądź trudności?						
a) Konieczność prowadzenia obszernej dokumentacji projektu b) Niechęć rodziców/opiekunów do uczestnictwa dziecka w projekcie c) Konieczność osiągnięcia zakładanych wartości wskaźników produktu i rezultatu d) Niewielka znajomość zasad realizacji projektów współfinansowanych ze środków RPO-L2020 e) Brak wystarczających środków finansowych f) Zbyt duże obciążenie dla nauczyciela g) Inne (jakie?)						

10. Czy w trakcie realizacji projektu wypracowali Państwo jakieś dobre praktyki, które można by było kontynuować?
a) Tak (jakie?) ..... b) Nie c) Trudno powiedzieć (<i>nie czytać</i>)
11. Jak oceniają Państwo jakość nauczania w reprezentowanej przez siebie placówce?
a) Zdecydowanie dobrze b) Raczej dobrze c) Przeciętnie (dlaczego?) ..... d) Raczej źle (dlaczego?) ..... e) Zdecydowanie źle (dlaczego?) .....
12. Czy jakość nauczania w wyniku realizowanego przez Państwa projektu dotyczącego edukacji zmieniła się w wyniku podjętych działań?
a) Tak, zdecydowanie się poprawiła (w jaki sposób?) ..... b) Tak, raczej się poprawiła (w jaki sposób?) ..... c) Tak, raczej się pogorszyła (co na to wpłynęło?) ..... d) Tak, zdecydowanie się pogorszyła (co na to wpłynęło?) ..... e) Pozostała na tym samym poziomie
13. Czy zrealizowany przez Państwa projekt przyniósł jakieś dodatkowe, prócz zaplanowanych, korzyści?
a) Tak (jakie?) ..... b) Nie c) Trudno powiedzieć (<i>nie czytać</i>)
METRYCZKA
1. Stan realizowanego projektu:
a) Projekt rozpoczęty maksymalnie 6 miesięcy temu b) Projekt rozpoczęty co najmniej 6 miesięcy temu c) Projekt zakończony
2. Obszar działania, którego dotyczył realizowany przez Państwa projekt:
a) Rozwój infrastruktury edukacyjnej b) Poprawa dostępności do edukacji przedszkolnej c) Dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych i zdrowotnych
Dziękuję za udział w badaniu!

PRZEDSTAWICIELE PLACÓWEK KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO

Dzień dobry,

nazywam się ..... i jestem pracownikiem firmy EU-Consult. Na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego przeprowadzamy badanie ewaluacyjne pn. „Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz edukacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020”. W związku z tym, chciał(a)bym poprosić Państwa o wzięcie udziału w ankiecie dotyczącej tego zagadnienia.

Badanie będzie anonimowe, zaś jego wyniki zostaną wykorzystane jedynie do opracowania raportu ewaluacyjnego przez Zespół Badawczy Wykonawcy.

- 1. Jak oceniają Państwo jakość usług edukacyjnych oferowanych przez reprezentowaną przez siebie placówkę przed uczestnictwem w projekcie?**
(Proszę o dokonanie oceny każdego aspektu w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zdecydowanie negatywnie”, a 5 oznacza „zdecydowanie pozytywnie”).

	1	2	3	4	5
Kompetencje nauczycieli					
Wypożyczenie sal i pracowni lekcyjnych					
Wyniki uczniów w nauce					
Zaangażowanie uczniów w działalność szkoły					
Zaangażowanie nauczycieli w działalność szkoły					
Zaangażowanie rodziców/opiekunów uczniów w działalność szkoły					
Inny aspekt (jaki?)					

- 2. Jak oceniają Państwo jakość usług edukacyjnych oferowanych przez reprezentowaną przez siebie placówkę pod względem zmian, które zaszły w wyniku uczestnictwa w projekcie?**
(Proszę o dokonanie oceny każdego aspektu w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zdecydowanie negatywnie”, a 5 oznacza „zdecydowanie pozytywnie”).

	1	2	3	4	5
Kompetencje nauczycieli					
Wypożyczenie sal i pracowni lekcyjnych					
Wyniki uczniów w nauce					
Zaangażowanie uczniów w działalność szkoły					
Zaangażowanie nauczycieli w działalność szkoły					
Zaangażowanie rodziców/opiekunów uczniów w działalność szkoły					
Inny aspekt (jaki?)					

- 3. W jakim stopniu współfinansowany z RPO-L2020, projekt dotyczący edukacji, w którym Państwo uczestniczyli, przyczynił się do:**
(Proszę o dokonanie oceny w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „w ogóle się nie przyczynił”, a 5 oznacza „przyczynił się w bardzo dużym stopniu”).

	1	2	3	4	5
Poprawy jakości usług kształcenia ogólnego					
Zapewnienia wysoko wykwalifikowanej kadry pedagogicznej					
Poprawy wyposażenia sal i pracowni lekcyjnych					
Zapewnienia uczniom oferty zajęć pozalekcyjnych					
Zwiększenie zaangażowania uczniów w życie placówki					
Zwiększenia zaangażowania rodziców/opiekunów dzieci w życie placówki					
Zwiększenia zaangażowania nauczycieli w życie placówki					

4. Jak oceniają Państwo stopień osiągnięcia efektów realizowanego przez Państwa projektu?					
a) Zdecydowanie dobrze b) Raczej dobrze c) Przeciętnie d) Raczej źle (dlaczego?) ..... e) Zdecydowanie źle (dlaczego?) ..... f) Trudno powiedzieć (<i>nie czytać</i>)					
5. Które przedsięwzięcia w ramach projektów są Państwa zdaniem najbardziej skuteczne (tj. mają szansę na osiągnięcie najlepszych efektów)? (Proszę ocenić podane poniżej typy projektów w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zdecydowanie nieskuteczny”, a 5 - zdecydowanie skuteczny”)					
	1	2	3	4	5
<i>Doskonalenie umiejętności, kompetencji lub kwalifikacji zawodowych nauczycieli w zakresie kształtowania i rozwijania u uczniów lub słuchaczy kompetencji kluczowych i uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy</i>					
<i>Kształtowanie i rozwijanie u uczniów lub słuchaczy kompetencji kluczowych i uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy</i>					
<i>Wyposażenie szkolnych pracowni w narzędzia do nauczania przedmiotów przyrodniczych lub matematyki</i>					
<i>Doskonalenie umiejętności, kompetencji lub kwalifikacji zawodowych nauczycieli, do prowadzenia procesu nauczania opartego na metodzie eksperymentu</i>					
<i>Kształtowanie i rozwijanie kompetencji uczniów lub słuchaczy w zakresie przedmiotów przyrodniczych lub matematyki</i>					
<i>Doposażenie szkół lub placówek systemu oświaty w pomoce dydaktyczne oraz specjalistyczny sprzęt, a także podręczniki szkolne i materiały dydaktyczne dostosowane do potrzeb uczniów z niepełnosprawnością</i>					
<i>Przygotowanie nauczycieli do prowadzenia procesu indywidualizacji pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi</i>					
<i>Wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczniów młodszych w ramach zajęć uzupełniających ofertę szkoły lub placówki</i>					
<i>Wyposażenie szkół lub placówek systemu oświaty w pomoce dydaktyczne oraz narzędzia technologii informacyjno-komunikacyjnej</i>					
<i>Podnoszenie kompetencji cyfrowych nauczycieli</i>					
<i>Kształtowanie i rozwijanie kompetencji cyfrowych uczniów lub słuchaczy, w tym z uwzględnieniem bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni</i>					
<i>Pomoc stypendialna dla uczniów lub słuchaczy szczególnie uzdolnionych</i>					
6. Czy Państwa zdaniem bez realizacji projektu współfinansowanego ze środków RPO-L2020 możliwe byłoby osiągnięcie podobnych efektów?					
a) Tak (w jaki sposób?) ..... b) Nie (dlaczego?) ..... c) Trudno powiedzieć (<i>nie czytać</i>)					
7. Jakie czynniki w największym stopniu wpłynęły na efekty, które uzyskali Państwo w wyniku realizacji projektu?					
....					
8. Czy w trakcie realizacji projektu zauważyli Państwo jakieś bariery bądź trudności, które wpłynęły na osiągnięcie efektów?					
a) Tak b) Nie (<i>proszę przejść do pytania 10</i>)					

c) Trudno powiedzieć (<i>nie czytać</i>) (<i>proszę przejść do pytania 10</i>)
9. Jakie to były bariery bądź trudności?
a) Konieczność prowadzenia obszernej dokumentacji projektu b) Niechęć uczniów/podopiecznych do włączania się w realizację projektu c) Niechęć uczniów do poszerzania umiejętności d) Nieukończenie projektu / rezygnacja przez ucznia z udziału w trakcie trwania projektu e) Niechęć rodziców/opiekunów do uczestnictwa dziecka w projekcie f) Niewielka znajomość zasad realizacji projektów współfinansowanych ze środków RPO-L2020 g) Brak wystarczających środków finansowych h) Trudności w rekrutacji kadry pedagogicznej i) Zbyt duże obciążenie dla nauczyciela j) Inne (jakie?) .....
10. Czy w trakcie realizacji projektu wypracowali Państwo jakieś dobre praktyki, które można by było kontynuować?
a) Tak (jakie?) ..... b) Nie c) Trudno powiedzieć (<i>nie czytać</i>)
11. Jak oceniają Państwo jakość nauczania w reprezentowanej przez siebie placówce?
a) Zdecydowanie dobrze b) Raczej dobrze c) Przeciętnie (dlaczego?) ..... d) Raczej źle (dlaczego?) ..... e) Zdecydowanie źle (dlaczego?) .....
12. Czy jakość nauczania w wyniku realizowanego przez Państwa projektu dotyczącego edukacji zmieniła się w wyniku podjętych działań?
a) Tak, zdecydowanie się poprawiła (w jaki sposób?) ..... b) Tak, raczej się poprawiła (w jaki sposób?) ..... c) Tak, raczej się pogorszyła (co na to wpłynęło?) ..... d) Tak, zdecydowanie się pogorszyła (co na to wpłynęło?) ..... e) Pozostała na tym samym poziomie
13. Czy zrealizowany przez Państwa projekt przyniósł jakieś dodatkowe, prócz zaplanowanych, korzyści?
a) Tak (jakie?) ..... b) Nie c) Trudno powiedzieć (<i>nie czytać</i>)
METRYCZKA
1. Stan realizowanego projektu:
a) Projekt rozpoczęty maksymalnie 6 miesięcy temu b) Projekt rozpoczęty co najmniej 6 miesięcy temu c) Projekt zakończony
2. Obszar działania, którego dotyczył realizowany przez Państwa projekt:
a) Rozwój infrastruktury edukacyjnej b) Wyrównanie dysproporcji w jakości kształcenia na poziomie ogólnym c) Dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych i zdrowotnych
Dziękuję za udział w badaniu!

PRZEDSTAWICIELE PLACÓWEK KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO

Dzień dobry,

nazywam się ..... i jestem pracownikiem firmy EU-Consult. Na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego przeprowadzamy badanie ewaluacyjne pn. „Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz edukacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020”. W związku z tym, chciał(a)bym poprosić Państwa o wzięcie udziału w ankiecie dotyczącej tego zagadnienia.

Badanie będzie anonimowe, zaś jego wyniki zostaną wykorzystane jedynie do opracowania raportu ewaluacyjnego przez Zespół Badawczy Wykonawcy.

1. Jak oceniają Państwo jakość usług edukacyjnych oferowanych przez reprezentowaną przez siebie placówkę przed uczestnictwem w projekcie?

(Proszę o dokonanie oceny każdego aspektu w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zdecydowanie negatywnie”, a 5 oznacza „zdecydowanie pozytywnie”).

	1	2	3	4	5
Poprawa jakości usług kształcenia zawodowego					
Wyposażenie sal i pracowni praktycznej nauki zawodu					
Wyniki uczniów w nauce					
Zaangażowanie uczniów w działalność szkoły					
Zaangażowanie nauczycieli w działalność szkoły					
Współpraca pomiędzy szkołą a przedsiębiorstwami					
Zwiększenie kompetencji i umiejętności praktycznych wśród uczniów					
Zapewnienie wysoko wykwalifikowanej kadry instruktorów praktycznej nauki zawodu					
Zapewnienie uczniom oferty zajęć pozalekcyjnych					
Inny aspekt (jaki?)					

2. Jak oceniają Państwo jakość usług edukacyjnych oferowanych przez reprezentowaną przez siebie placówkę pod względem zmian, które zaszły w wyniku uczestnictwa w projekcie?

(Proszę o dokonanie oceny każdego aspektu w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zdecydowanie negatywnie”, a 5 oznacza „zdecydowanie pozytywnie”).

	1	2	3	4	5
Poprawa jakości usług kształcenia zawodowego					
Wyposażenie sal i pracowni praktycznej nauki zawodu					
Wyniki uczniów w nauce					
Zaangażowanie uczniów w działalność szkoły					
Zaangażowanie nauczycieli w działalność szkoły					
Współpraca pomiędzy szkołą a przedsiębiorstwami					
Zwiększenie kompetencji i umiejętności praktycznych wśród uczniów					
Zapewnienie wysoko wykwalifikowanej kadry instruktorów praktycznej nauki zawodu					
Zapewnienie uczniom oferty zajęć pozalekcyjnych					
Inny aspekt (jaki?)					

3. W jakim stopniu współfinansowany z RPO-L2020, projekt dotyczący edukacji, w którym Państwo uczestniczyli, przyczynił się do:

(Proszę o dokonanie oceny w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „w ogóle się nie przyczynił”, a 5 oznacza „przyczynił się w bardzo dużym stopniu”).

	1	2	3	4	5
Zwiększenia liczby osób przygotowanych do wykonywania zawodów deficytowych					
Poprawy jakości kształcenia zawodowego					
Wzrostu liczby uczniów w szkołach zawodowych i technikach					
Wzmocnienia współpracy pomiędzy szkołami a przedsiębiorstwami					
Zwiększenia poziomu kompetencji przydatnych na rynku pracy wśród uczniów i absolwentów szkół zawodowych					
4. Jak oceniają Państwo stopień osiągnięcia efektów realizowanego przez Państwa projektu?					
d) Zdecydowanie dobrze					
e) Raczej dobrze					
f) Przeciętnie					
g) Raczej źle (dlaczego?)					
h) Zdecydowanie źle (dlaczego?)					
i) Trudno powiedzieć (nie czytać)					
5. Które przedsięwzięcia w ramach projektów edukacyjnych na poziomie kształcenia zawodowego są Państwa zdaniem najbardziej skuteczne (tj. mają szansę na osiągnięcie najlepszych efektów)? (Proszę ocenić podane poniżej typy projektów w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zdecydowanie nieskuteczny”, a 5 - zdecydowanie skuteczny”).					
	1	2	3	4	5
doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli zawodu i instruktorów praktycznej nauki zawodu, związanych z nauczaniem zawodem, we współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym					
podnoszenie umiejętności oraz uzyskiwanie kwalifikacji zawodowych przez uczniów i wzmocnianie ich zdolności do zatrudnienia					
tworzenie w szkołach lub placówkach systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe warunków odzwierciedlających naturalne warunki pracy właściwe dla nauczanych zawodów					
rozwój współpracy szkół lub placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe z ich otoczeniem społeczno-gospodarczym					
przygotowanie szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe do pełnienia funkcji Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego lub innych zespołów realizujących zadania zbieżne z zadaniami Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego dla określonej branży					
wsparcie realizacji zadań przez Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego lub innych zespołów realizujących zadania zbieżne z zadaniami Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego dla określonych branż					
uzyskiwanie kwalifikacji doradców zawodowych przez osoby realizujące zadania z zakresu doradztwa zawodowego w szkołach i placówkach, które nie posiadają kwalifikacji z tego zakresu oraz podnoszenie kwalifikacji zawodowych doradców edukacyjno-zawodowych, realizujących zadania z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego					
tworzenie Szkolnych Punktów Informacji i Kariery					
zewewnętrzne wsparcie szkół w obszarze doradztwa edukacyjno-zawodowego					
6. Czy Państwa zdaniem bez realizacji projektu współfinansowanego ze środków RPO-L2020 możliwe byłoby osiągnięcie podobnych efektów?					
a) Tak (w jaki sposób?)					
b) Nie (dlaczego?)					
c) Trudno powiedzieć (nie czytać)					

7. Jakie czynniki w największym stopniu wpłynęły na efekty, które uzyskali Państwo w wyniku realizacji projektu?					
.....					
8. Czy w trakcie realizacji projektu zauważyli Państwo jakieś bariery bądź trudności, które wpłynęły na osiągnięcie efektów?					
a) Tak					
b) Nie <i>(proszę przejść do pytania 10)</i>					
c) Trudno powiedzieć <i>(nie czytać)</i> <i>(proszę przejść do pytania 10)</i>					
9. Jakie to były bariery bądź trudności?					
a) Konieczność prowadzenia obszernej dokumentacji projektu					
b) Niechęć uczniów/podopiecznych do włączania się w realizację projektu					
c) Niechęć uczniów do poszerzania umiejętności					
d) Nieukończenie projektu / rezygnacja przez ucznia z udziału w trakcie trwania projektu					
e) Niewielka znajomość zasad realizacji projektów współfinansowanych ze środków RPO-L2020					
f) Brak wystarczających środków finansowych					
g) Brak odpowiednich instruktorów praktycznej nauki zawodu					
h) Zbyt duże obciążenie dla nauczyciela					
i) Inne (jakie?)					
10. Czy w trakcie realizacji projektu wypracowali Państwo jakieś dobre praktyki, które można by było kontynuować?					
a) Tak (jakie?)					
b) Nie					
c) Trudno powiedzieć <i>(nie czytać)</i>					
11. Jak oceniają Państwo jakość nauczania w reprezentowanej przez siebie placówce?					
a) Zdecydowanie dobrze					
b) Raczej dobrze					
c) Przeciętnie (dlaczego?)					
d) Raczej źle (dlaczego?)					
e) Zdecydowanie źle (dlaczego?)					
12. Czy Państwa zdaniem występują trudności w zapewnieniu wysokiej jakości szkolnictwa zawodowego?					
a) Tak					
b) Nie <i>(proszę przejść do pytania 14)</i>					
c) Trudno powiedzieć <i>(nie czytać)</i> <i>(proszę przejść do pytania 14)</i>					
13. Jakie to są trudności?					
	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Niechęć do nauki ze strony uczniów					
Ograniczona współpraca pomiędzy szkołami a pracodawcami					
Brak wykwalifikowanych nauczycieli praktycznej nauki zawodu					
Negatywne stereotypy dotyczące szkolnictwa zawodowego					
Brak odpowiednio wyposażonych pracowni w szkołach zawodowych					

Niewielka liczba godzin zajęć praktycznych					
Inny czynnik (jaki?)					
14. Czy jakość nauczania w wyniku realizowanego przez Państwa projektu dotyczącego edukacji zmieniła się w wyniku podjętych działań?					
a) Tak, zdecydowanie się poprawiła (w jaki sposób?)					
b) Tak, raczej się poprawiła (w jaki sposób?)					
c) Tak, raczej się pogorszyła (co na to wpłynęło?)					
d) Tak, zdecydowanie się pogorszyła (co na to wpłynęło?)					
e) Pozostała na tym samym poziomie					
15. Czy zrealizowany przez Państwa projekt przyniósł jakieś dodatkowe, prócz zaplanowanych, korzyści?					
a) Tak (jakie?)					
b) Nie					
c) Trudno powiedzieć (<i>nie czytać</i>)					
16. Jakie zaobserwował/a Pan/i efekty wsparcia skierowanego do nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu w swoim przypadku?					
a) Możliwość poszerzenia wiedzy poprzez uczestnictwo w kursie/szkoleniu					
b) Możliwość poszerzenia umiejętności praktycznych poprzez uczestnictwo w kursie/szkoleniu					
c) Nawiązanie współpracy z pracodawcami					
d) Inne (jakie?)					
METRYCZKA					
1. Stan realizowanego projektu:					
a) Projekt rozpoczęty maksymalnie 6 miesięcy temu					
b) Projekt rozpoczęty co najmniej 6 miesięcy temu					
c) Projekt zakończony					
2. Obszar działania, którego dotyczył realizowany przez Państwa projekt:					
a) Rozwój infrastruktury edukacyjnej					
b) Dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych i zdrowotnych					
c) Doskonalenie jakości kształcenia zawodowego					
Dziękuję za udział w badaniu!					

Scenariusze zogniskowanych wywiadów grupowych (FGI)

SCENARIUSZ ZOGNISKOWANEGO WYWIADU GRUPOWEGO Z UDZIAŁEM DYREKTORÓW/ZASTĘPCÓW DYREKTORÓW PLACÓWEK WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO

Dzień dobry,

nazywam się ..... i jestem pracownikiem firmy EU-Consult. Na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego przeprowadzamy badanie ewaluacyjne pn. „Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz edukacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020”. W związku z tym, chciał(a)bym poprosić Państwa o wzięcie udziału w dyskusji dotyczącej tego zagadnienia.

Chciałbym poinformować, że nasze spotkanie będzie nagrywane, a nagranie posłuży wyjątkowo do sporządzenia raportu ewaluacyjnego przez Zespół Badawczy Wykonawcy.

W dzisiejszym spotkaniu biorą udział: ...

1. Czy uważają Państwo, że RPO-L2020 w części dotyczącej wsparcia edukacji przedszkolnej stanowi odpowiedź na wyzwania pojawiające się w województwie lubuskim?

Na jakie konkretnie wyzwania odpowiada wsparcie z RPO-L2020 w zakresie edukacji na poziomie przedszkolnym?

Czy od czasu zaakceptowania RPO-L2020 pojawiły się w województwie lubuskim dodatkowe wyzwania w tym zakresie, z którymi Program musi sobie poradzić? Jeśli tak, to jakie?

2. Wsparcie jakich działań z zakresu edukacji na poziomie wychowania przedszkolnego, przewidzianych w ramach RPO-L2020 było najbardziej potrzebne?

Z czego, Państwa zdaniem, to wynika?

Czy większą popularnością cieszą się działania „twarde” (infrastrukturalne) – współfinansowane z EFRR, czy „miękkie”, współfinansowane z EFS? Z czego to wynika?

(Działania miękkie obejmują realizację projektów z zakresu rozwoju kapitału ludzkiego – „inwestycje w człowieka”, tj. w jego wiedzę, umiejętności i kompetencje).

3. Które przedsięwzięcia edukacyjne, możliwe do dofinansowania z RPO-L2020 są Państwa zdaniem najtrudniejsze w realizacji?

Co wpływa na trudność związaną z ich realizacją?

Realizacja których przedsięwzięć jest najbardziej efektywna, tzn. wymaga poniesienia niewielkich kosztów, a pozwala na osiągnięcie znacznych efektów? Na którym szczeblu edukacji realizacja takich przedsięwzięć jest najłatwiejsza?

4. Czy Państwa zdaniem, przedsięwzięcia z zakresu edukacji na poziomie wychowania przedszkolnego, które obejmuje swoim zakresem RPO-L2020, byłyby możliwe do realizacji bez wsparcia finansowego z Programu?

Z jakich innych niż środki RPO źródeł można by było zrealizować te działania?

Czy w przypadku wykorzystania innych niż RPO-L2020 źródeł finansowania możliwa byłaby realizacja projektów edukacyjnych w takim stopniu, jak obecnie?

5. Czy cechy grupy dzieci, do których jest skierowany projekt (np. wiek, niepełnosprawność), wpływają na osiągnięte efekty?

Jeśli tak, to które cechy dzieci najbardziej sprzyjają osiągnięciu zadowalających efektów projektu, a które utrudniają ich osiągnięcie? Czy wsparcie było zróżnicowane w zależności od cech uczniów?

Jeśli tak, to w jaki sposób? Jeśli nie, to czy uważają Państwo, że powinno być zróżnicowane?

Czy oferowane instrumenty wsparcia wpływają na stopień osiągnięcia efektów? Jeśli tak, to które

instrumenty są najbardziej, a które najmniej skuteczne i dlaczego?
<p>6. Czy realizacja projektów na poziomie przedszkolnym cechuje się jakimiś trudnościami bądź barierami? Jakimi? Z czego one wynikają? Jak można je przezwyciężyć?</p>
<p>7. Czy usługi wychowania przedszkolnego są dostępne na terenie województwa lubuskiego w wystarczającym stopniu? Co o tym świadczy? Jak zmieniła się ta dostępność w wyniku realizacji przedsięwzięć z RPO-L2020? Czy nowoutworzone miejsca mają szansę się utrzymać? Jeśli tak, to co o tym decyduje? Jeśli nie, to co o tym decyduje? Jak Państwo szacują, ile spośród utworzonych w wyniku wsparcia otrzymanego z RPO-L2020 miejsc wychowania przedszkolnego ma szansę utrzymać się przez okres co najmniej 2 lat od chwili uzyskania dofinansowania ze środków EFS?</p>
<p>8. Czy zauważają Państwo jakieś dobre praktyki w zakresie realizacji projektów na poziomie wychowania przedszkolnego, które należałoby wykorzystać w przyszłości? Czy podmioty realizujące projekt mogą czerpać od siebie wzajemnie dobre praktyki?</p>
<p>9. Czy chcieliby Państwo poruszyć jakieś jeszcze kwestie związane ze wsparciem w obszarze edukacji ze środków RPO-L2020, które nie zostały poruszone w naszej rozmowie?</p>
<i>Dziękuję za udział w badaniu!</i>

SCENARIUSZ ZOGNISKOWANEGO WYWIADU GRUPOWEGO Z UDZIAŁEM DYREKTORÓW/ZASTĘPCÓW DYREKTORÓW
PLACÓWEK OFERUJĄCYCH KSZTAŁCENIE NA POZIOMIE OGÓLNYM

Dzień dobry,

nazywam się ..... i jestem pracownikiem firmy EU-Consult. Na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego przeprowadzamy badanie ewaluacyjne pn. „Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz edukacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020”. W związku z tym, chciał(a)bym poprosić Państwa o wzięcie udziału w dyskusji dotyczącej tego zagadnienia.

Chciałbym poinformować, że nasze spotkanie będzie nagrywane, a nagranie posłuży wyłącznie do sporządzenia raportu ewaluacyjnego przez Zespół Badawczy Wykonawcy.

W dzisiejszym spotkaniu biorą udział: ...

1. Czy uważają Państwo, że RPO-L2020 w części dotyczącej wsparcia edukacji na poziomie ogólnym stanowi odpowiedź na wyzwania pojawiające się w województwie lubuskim?

Na jakie konkretnie wyzwania odpowiada wsparcie z RPO-L2020 w zakresie edukacji?

Czy od czasu zaakceptowania RPO-L2020 pojawiły się w województwie lubuskim dodatkowe wyzwania, z którymi Program musi sobie poradzić? Jeśli tak, to jakie?

2. Wsparcie jakich działań z zakresu edukacji, przewidzianych w ramach RPO-L2020 było najbardziej potrzebne?

Z czego, Państwa zdaniem, to wynika?

Czy większą popularnością cieszą się działania „twarde” (infrastrukturalne) – współfinansowane z EFRR, czy „miękkie”, współfinansowane z EFS? Z czego to wynika?

(Działania miękkie obejmują realizację projektów z zakresu rozwoju kapitału ludzkiego – „inwestycje w człowieka”, tj. w jego wiedzę, umiejętności i kompetencje).

3. Które przedsięwzięcia edukacyjne, możliwe do dofinansowania z RPO-L2020 są Państwa zdaniem najtrudniejsze w realizacji?

Co wpływa na trudność związaną z ich realizacją?

Realizacja których przedsięwzięć jest najbardziej efektywna, tzn. wymaga poniesienia niewielkich kosztów, a pozwala na osiągnięcie znacznych efektów? Na którym szczeblu edukacji realizacja takich przedsięwzięć jest najłatwiejsza?

4. Czy Państwa zdaniem, przedsięwzięcia z zakresu edukacji, które obejmuje swoim zakresem RPO-L2020, byłyby możliwe do realizacji bez dodatkowego wsparcia finansowego z Programu?

Z jakich innych niż środki RPO źródeł można by było zrealizować te działania?

Czy w przypadku wykorzystania innych niż RPO-L2020 źródeł finansowania możliwa byłaby realizacja projektów edukacyjnych w takim stopniu, jak obecnie?

5. Czy cechy grupy uczniów, do których jest skierowany projekt (np. wiek, niepełnosprawność), wpływają na osiągnięte efekty?

Jeśli tak, to które cechy uczniów najbardziej sprzyjają osiągnięciu zadowalających efektów projektu, a które utrudniają ich osiągnięcie? Czy wsparcie było zróżnicowane w zależności od cech uczniów?

Jeśli tak, to w jaki sposób? Jeśli nie, to czy uważają Państwo, że powinno być zróżnicowane?

Czy oferowane instrumenty wsparcia wpływają na stopień osiągnięcia efektów? Jeśli tak, to które instrumenty są najbardziej, a które najmniej skuteczne i dlaczego?

6. Czy realizacja projektów na poziomie ogólnym cechuje się jakimiś trudnościami bądź barierami?

Jakimi? Z czego one wynikają? Jak można je przewyciężyć?

7. Czy zauważają Państwo jakieś dobre praktyki w zakresie realizacji projektów na różnych szczeblach

edukacji, które należałoby wykorzystać w przyszłości?

Czy podmioty realizujące projekt mogą czerpać od siebie wzajemnie dobre praktyki?

- 8. Czy chcieliby Państwo poruszyć jakieś jeszcze kwestie związane ze wsparciem w obszarze edukacji ze środków RPO-L2020, które nie zostały poruszone w naszej rozmowie?**

Dziękuję za udział w badaniu!

Dzień dobry,

nazywam się ..... i jestem pracownikiem firmy EU-Consult. Na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego przeprowadzamy badanie ewaluacyjne pn. „Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz edukacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020”. W związku z tym, chciał(a)bym poprosić Państwa o wzięcie udziału w dyskusji dotyczącej tego zagadnienia.

Chciałbym poinformować, że nasze spotkanie będzie nagrywane, a nagranie posłuży wyłącznie do sporządzenia raportu ewaluacyjnego przez Zespół Badawczy Wykonawcy.

W dzisiejszym spotkaniu biorą udział: ...

1. Czy uważają Państwo, że RPO-L2020 w części dotyczącej wsparcia edukacji na poziomie zawodowym stanowi odpowiedź na wyzwania pojawiające się w województwie lubuskim?

Na jakie konkretnie wyzwania odpowiada wsparcie z RPO-L2020 w zakresie edukacji?

Czy od czasu zaakceptowania RPO-L2020 pojawiły się w województwie lubuskim dodatkowe wyzwania, z którymi Program musi sobie poradzić? Jeśli tak, to jakie?

2. Wsparcie jakich działań z zakresu edukacji, przewidzianych w ramach RPO-L2020 było najbardziej potrzebne?

Z czego, Państwa zdaniem, to wynika?

Czy większą popularnością cieszą się działania „twarde” (infrastrukturalne) – współfinansowane z EFRR, czy „miękkie”, współfinansowane z EFS? Z czego to wynika?

(Działania miękkie obejmują realizację projektów z zakresu rozwoju kapitału ludzkiego – „inwestycje w człowieka”, tj. w jego wiedzę, umiejętności i kompetencje).

3. Które przedsięwzięcia edukacyjne, możliwe do dofinansowania z RPO-L2020 są Państwa zdaniem najtrudniejsze w realizacji?

Co wpływa na trudność związaną z ich realizacją?

Realizacja których przedsięwzięć jest najbardziej efektywna, tzn. wymaga poniesienia niewielkich kosztów, a pozwala na osiągnięcie znacznych efektów? Na którym szczeblu edukacji realizacja takich przedsięwzięć jest najłatwiejsza?

4. Czy Państwa zdaniem, przedsięwzięcia z zakresu edukacji, które obejmuje swoim zakresem RPO-L2020, byłyby możliwe do realizacji bez wsparcia finansowego z Programu?

Z jakich innych niż środki RPO źródeł można by było zrealizować te działania?

Czy w przypadku wykorzystania innych niż RPO-L2020 źródeł finansowania możliwa byłaby realizacja projektów edukacyjnych w takim stopniu, jak obecnie?

5. Czy cechy grupy uczniów, do których jest skierowany projekt (np. wiek, niepełnosprawność), wpływają na osiągnięte efekty?

Jeśli tak, to które cechy uczniów najbardziej sprzyjają osiągnięciu zadowalających efektów projektu, a które utrudniają ich osiągnięcie? Czy wsparcie było zróżnicowane w zależności od cech uczniów?

Jeśli tak, to w jaki sposób? Jeśli nie, to czy uważają Państwo, że powinno być zróżnicowane?

Czy oferowane instrumenty wsparcia wpływają na stopień osiągnięcia efektów? Jeśli tak, to które instrumenty są najbardziej, a które najmniej skuteczne i dlaczego?

6. Czy realizacja projektów z zakresu kształcenia zawodowego cechuje się jakimiś trudnościami bądź barierami?

Jakimi? Z czego one wynikają? Jak można je przezwyciężyć?

<p>7. Czy zapewnienie wysokiej jakości kształcenia zawodowego wiąże się z jakimiś trudnościami?   Jeśli tak, to co stoi temu na przeszkodzie? Czy kwestie te są możliwe do przewyciężenia?   Czy należałoby podjąć jakieś dodatkowe działania, żeby sprostać tym wyzwaniom?   Czy zrealizowane na poziomie kształcenia zawodowego projekty przyniosły dodatkowe, inne niż zaplanowane korzyści? Co temu sprzyjało?</p>
<p>8. Czy zauważają Państwo efekty wsparcia skierowanego do nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu pod kątem zmian w systemie edukacji?   Jeśli tak, to jakie są to efekty?   Jeśli nie, to czy uzyskanie takich efektów jest możliwe? Jakże należałoby podjąć dodatkowe działania, by osiągnąć takie efekty?</p>
<p>9. Czy zauważają Państwo jakieś dobre praktyki w zakresie realizacji projektów na różnych szczeblach edukacji, które należałoby wykorzystać w przyszłości?   Czy podmioty realizujące projekt mogą czerpać od siebie wzajemnie dobre praktyki?</p>
<p>10. Czy wsparcie udzielone w ramach EFS wpisuje się w Program Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wzmocnienie współpracy pomiędzy przedsiębiorcami a sektorem edukacji? (W jakim stopniu? Co o tym świadczy?) – Zwiększenie dostępności szkolnictwa zawodowego? (W jakim stopniu? Co o tym świadczy?) – Poprawę jakości wyposażenia technicznego szkół zawodowych? (W jakim stopniu? Co o tym świadczy?) – Promowanie udziału przedsiębiorstw w programach stażowych? (W jakim stopniu? Co o tym świadczy?)
<p>11. Czy chcieliby Państwo poruszyć jakieś jeszcze kwestie związane ze wsparciem w obszarze edukacji ze środków RPO-L2020, które nie zostały poruszone w naszej rozmowie?</p>
<p><i>Dziękuję za udział w badaniu!</i></p>

Metoda kontryfaktyczna – kwestionariusz badania PAPI

Dzień dobry,

nazywam się ..... i jestem pracownikiem firmy EU-Consult. Na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego przeprowadzamy badanie ewaluacyjne pn. „Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz edukacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020”. W związku z tym, chciał(a)bym poprosić Państwa o wzięcie udziału w ankiecie dotyczącej tego zagadnienia.

Badanie będzie anonimowe, zaś jego wyniki zostaną wykorzystane wyłącznie do sporządzenia raportu ewaluacyjnego przez Zespół Badawczy Wykonawcy.

1. Jak oceniają Państwo jakość nauczania w reprezentowanej przez siebie placówce?

- a) Zdecydowanie dobrze
  - b) Raczej dobrze
  - c) Przeciętnie (dlaczego?) .....
  - d) Raczej źle (dlaczego?) .....
- Zdecydowanie źle (dlaczego?) .....

2. Czy Państwa zdaniem do poprawy jakości usług edukacyjnych w Państwa placówce mogłyby przyczynić się:

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć (nie czytać)
Podniesienie standardu wyposażenia pracowni i sal lekcyjnych	(w jaki sposób?)	(Dlaczego?)	
Możliwość wykorzystania nowoczesnych technologii w nauczaniu	(w jaki sposób?)	(Dlaczego?)	
Większe zaangażowanie dzieci i młodzieży w działalność placówki edukacyjnej	(w jaki sposób?)	(Dlaczego?)	
Większe zaangażowanie nauczycieli w działalność placówki edukacyjnej	(w jaki sposób?)	(Dlaczego?)	
Zwiększenie kompetencji uczniów	(w jaki sposób?)	(Dlaczego?)	
Zwiększenie kompetencji nauczycieli	(w jaki sposób?)	(Dlaczego?)	
Osiągnięcie innych efektów (jakich?)	(w jaki sposób?)	(Dlaczego?)	

3. Czy reprezentowana przez Państwa placówka podejmowała działania zmierzające do:

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć (nie czytać)
Podniesienie standardu wyposażenia pracowni i sal lekcyjnych	(w jaki sposób?)	(Dlaczego?)	
Możliwość wykorzystania nowoczesnych technologii w nauczaniu	(w jaki sposób?)	(Dlaczego?)	
Większe zaangażowanie dzieci i młodzieży w działalność placówki edukacyjnej	(w jaki sposób?)	(Dlaczego?)	
Większe zaangażowanie nauczycieli w działalność placówki edukacyjnej	(w jaki sposób?)	(Dlaczego?)	
Zwiększenie kompetencji uczniów	(w jaki sposób?)	(Dlaczego?)	
Zwiększenie kompetencji nauczycieli	(w jaki sposób?)	(Dlaczego?)	
Osiągnięcie innych efektów (jakich?)	(w jaki sposób?)	(Dlaczego?)	

4. Z jakich źródeł finansowane były działania zmierzające do osiągnięcia ww. celów?

- a) Ze środków przeznaczonych na działalność placówki
- b) Ze środków z budżetu państwa
- c) Ze środków budżetu jednostki samorządu terytorialnego
- d) Ze środków unijnych innych niż RPO-L2020

e) Ze środków NGO
 f) Ze środków prywatnych
 g) Z innych źródeł (z jakich?)

Pytanie wyłącznie do przedstawicieli placówek kształcenia zawodowego:

5. Czy Państwa zdaniem występują trudności w zapewnieniu wysokiej jakości szkolnictwa zawodowego?

a) Tak
 b) Nie
 c) Trudno powiedzieć (*nie czytać*)

Pytanie wyłącznie do przedstawicieli placówek kształcenia zawodowego:

6. Jakie to są trudności?

	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
<i>Niechęć do nauki ze strony uczniów</i>					
<i>Ograniczona współpraca pomiędzy szkołami a pracodawcami</i>					
<i>Brak wykwalifikowanych nauczycieli praktycznej nauki zawodu</i>					
<i>Negatywne stereotypy dotyczące szkolnictwa zawodowego</i>					
<i>Brak odpowiednio wyposażonych pracowni w szkołach zawodowych</i>					
<i>Niewielka liczba godzin zajęć praktycznych</i>					
<i>Inny czynnik (jaki?) .....</i>					

METRYCZKA

1. Jaką instytucję Pan/Pani reprezentuje?

a) Placówka wychowania przedszkolnego
 b) Placówka edukacji elementarnej
 c) Placówka kształcenia ogólnego
 d) Placówka kształcenia zawodowego
 e) Placówka edukacji dorosłych

Dziękuję za udział w badaniu!

Metoda kontrfaktyczna – scenariusz wywiadu pogłębionego IDI

Dzień dobry,

nazywam się ..... i jestem pracownikiem firmy EU-Consult. Na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego przeprowadzamy badanie ewaluacyjne pn. „Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz edukacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020”. W związku z tym, chciał(a)bym poprosić Państwa o wzięcie udziału w badaniu.

Chciałbym poinformować, że nasza rozmowa będzie nagrywana, a nagranie posłuży wyłącznie do sporządzenia raportu ewaluacyjnego przez Zespół Badawczy Wykonawcy. Czy wyraża Pan/Pani na to zgodę? (Jeśli nie, będę robił/robiła notatki).

Dziękuję.

- 1. W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Lubuskie 2020 istnieje możliwość uzyskania wsparcia na realizację projektów z zakresu wsparcia edukacji na różnych poziomach oraz wsparcia rozwoju infrastruktury edukacyjnej.**

Dlaczego reprezentowana przez Państwa placówka nie uczestniczy w realizacji projektu dotyczącego edukacji, współfinansowanego ze środków RPO-I2020?

Jakie czynniki mają na to wpływ?

Czy planują Państwo uczestnictwo w projekcie w przyszłości? Jeśli nie, to dlaczego?

- 2. Jak oceniają Państwo jakość kształcenia w reprezentowanej przez siebie placówce?**

Jakie czynniki wpływają na Państwa ocenę?

Czy, a jeśli tak to jakie problemy występują w Państwa placówce w odniesieniu do:

- infrastruktury edukacyjnej?
- efektów w nauce osiągniętych przez uczniów?
- kadry nauczycielskiej?

Czy w ostatnich latach zauważyli Państwo zmianę jakościową w jakości usług edukacyjnych świadczonych przez Państwa placówkę? Jeśli tak, to z czego mogła wynikać ta zmiana? Jeśli nie, to dlaczego?

Czy reprezentowana przez Państwa placówka podejmuje jakieś działania zmierzające do poprawy standardu świadczonych usług edukacyjnych? Jeśli tak, to jakie?

- 3. Czy zasoby kadrowe, finansowe, organizacyjne i czasowe pozwalają reprezentowanej przez Państwa placówce na podejmowanie działań zmierzających do zapewnienia wysokiej jakości edukacji i wysokiego standardu infrastruktury edukacyjnej?**

Jeśli nie, co które zasoby stanowią problem? Których zasobów brakuje? W jaki sposób można by je pozyskać?

Pytanie wyłącznie do reprezentantów placówek oferujących kształcenie na poziomie zawodowym:

- 4. Czy zauważają Państwo jakieś trudności w zapewnieniu wysokiej jakości kształcenia zawodowego?**

Z czego mogą wynikać zauważone trudności?

Czy możliwe jest ich przezwyciężenie poprzez realizację projektów dotyczących edukacji?

Czy istnieją różnice w trudnościach w zależności od realizowania bądź nierealizowania przez placówkę projektu dotyczącego edukacji?

Dziękuję za udział w badaniu!

Scenariusze diady

SCENARIUSZ DIADY Z PRZEDSTAWICIELAMI PLACÓWEK WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO

Dzień dobry,

nazywam się ..... i jestem pracownikiem firmy EU-Consult. Na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego przeprowadzamy badanie ewaluacyjne pn. „Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz edukacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020”. W związku z tym, chciał(a)bym poprosić Państwa o wzięcie udziału w badaniu.

Chciałbym poinformować, że nasze spotkanie będzie nagrywane, a nagranie posłuży wyłącznie do sporządzenia raportu ewaluacyjnego przez Zespół Badawczy Wykonawcy. Czy wyrażają Państwo na to zgodę? (Jeśli nie, będę robił/robiła notatki).

Dziękuję.

W dzisiejszym spotkaniu biorą udział: ...

1. Czy uważają Państwo, że RPO-L2020 w części dotyczącej wsparcia edukacji na poziomie wychowania przedszkolnego stanowi odpowiedź na wyzwania pojawiające się w regionie?

Na jakie konkretnie wyzwania odpowiada wsparcie z RPO-L2020 w zakresie edukacji?

Czy zauważają Państwo inne wyzwania niż ujęte w RPO-L2020, z którymi mierzy się edukacja na poziomie przedszkolnym? Jeśli tak, to jakie?

2. Uzyskanie dofinansowania których przedsięwzięć dotyczących edukacji na poziomie przedszkolnym, realizowanych przez Państwa w ramach RPO-L2020 było najtrudniejsze?

Z czego, Państwa zdaniem, to wynikało?

Czy większą popularnością cieszą się działania „twarde” (infrastrukturalne) – współfinansowane z EFRR, czy „miękkie”, współfinansowane z EFS? Z czego to wynika?

3. Które przedsięwzięcia edukacyjne z zakresu wychowania przedszkolnego, możliwe do dofinansowania z RPO-L2020 są Państwa zdaniem najtrudniejsze w realizacji?

Co wpływa na trudność związaną z ich realizacją?

Realizacja których przedsięwzięć jest najbardziej efektywna, tzn. wymaga poniesienia niewielkich kosztów, a pozwala na osiągnięcie znacznych efektów?

4. Czy Państwa zdaniem, przedsięwzięcia z zakresu wychowania przedszkolnego, które obejmuje swoim zakresem RPO-L2020, byłyby możliwe do realizacji bez wsparcia finansowego z Programu?

Z jakich innych niż środki RPO źródeł można by było zrealizować te działania? Czy byłyby one porównywalne pod względem skali?

5. Czy realizacja projektów sprzyja podniesieniu jakości kształcenia w porównaniu do placówek, które nie uczestniczyły w realizacji?

Czy różnica ta jest duża? Z jakich względów ona wynika? W jakich obszarach zauważana jest w największym stopniu?

Czy można zapewnić tę lukę w inny sposób, niż poprzez realizację projektu?

6. Czy cechy grupy dzieci, do których jest skierowany projekt (np. niepełnosprawność) wpływają na osiągnięte efekty realizowanego projektu?

Czy wsparcie było zróżnicowane w zależności od cech uczniów? Jeśli tak, to w jaki sposób? Jeśli nie, to czy uważają Państwo, że powinno być zróżnicowane?

Czy instrumenty wsparcia oferowane w ramach projektów wpływają na stopień osiągniętych

217

efektów? Jeśli tak, to które instrumenty są najbardziej, a które najmniej skuteczne i dlaczego?
<p>7. Czy realizacja projektów na poziomie wychowania przedszkolnego cechuje się jakimiś trudnościami bądź barierami? Jakimi? Z czego one wynikają? Jak można je przezwyciężyć?</p>
<p>8. Czy usługi wychowania przedszkolnego są dostępne na terenie województwa lubuskiego w wystarczającym stopniu? Co o tym świadczy? Jak zmieniła się ta dostępność w wyniku realizacji przedsięwzięć z RPO-L2020? Czy nowoutworzone miejsca mają szansę się utrzymać? Jeśli tak, to co o tym decyduje? Jeśli nie, to co o tym decyduje?</p>
<p>9. Czy zauważają Państwo jakieś dobre praktyki w zakresie realizacji projektów poziomu wychowania przedszkolnego, które należałoby wykorzystać w przyszłości? Czy podmioty realizujące projekty mogą czerpać od siebie wzajemnie dobre praktyki?</p>
<p>10. Czy chcieliby Państwo poruszyć jakieś jeszcze kwestie związane ze wsparciem w obszarze edukacji ze środków RPO-L2020, które nie zostały poruszone w naszej rozmowie?</p>
<i>Dziękuję za udział w badaniu!</i>

SCENARIUSZ DIADY Z PRZEDSTAWICIELAMI PLACÓWEK KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO

Dzień dobry,

nazywam się ..... i jestem pracownikiem firmy EU-Consult. Na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego przeprowadzamy badanie ewaluacyjne pn. „Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz edukacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020”. W związku z tym, chciał(a)bym poprosić Państwa o wzięcie udziału w badaniu.

Chciałbym poinformować, że nasze spotkanie będzie nagrywane, a nagranie posłuży wyłącznie do sporządzenia raportu ewaluacyjnego przez Zespół Badawczy Wykonawcy. Czy wyrażają Państwo na to zgodę? (Jeśli nie, będę robił/robiła notatki).

Dziękuję.

W dzisiejszym spotkaniu biorą udział: ...

1. Czy uważają Państwo, że RPO-L2020 w części dotyczącej wsparcia edukacji ogólnej stanowi odpowiedź na wyzwania pojawiające się w regionie?

Na jakie konkretnie wyzwania odpowiada wsparcie z RPO-L2020 w zakresie edukacji?

Czy zauważają Państwo inne wyzwania niż ujęte w RPO-L2020, z którymi mierzy się edukacja na poziomie kształcenia ogólnego? Jeśli tak, to jakie?

2. Uzyskanie dofinansowania których przedsięwzięć realizowanych przez Państwa w ramach RPO-L2020 było najtrudniejsze?

Z czego, Państwa zdaniem, to wynikało?

Czy większą popularnością cieszą się działania „twarde” (infrastrukturalne) – współfinansowane z EFRR, czy „miękkie”, współfinansowane z EFS? Z czego to wynika?

3. Które przedsięwzięcia edukacyjne na poziomie kształcenia ogólnego, możliwe do dofinansowania z RPO-L2020 są Państwa zdaniem najtrudniejsze w realizacji?

Co wpływa na trudność związaną z ich realizacją?

Realizacja których przedsięwzięć jest najbardziej efektywna, tzn. wymaga poniesienia niewielkich kosztów, a pozwala na osiągnięcie znacznych efektów?

4. Czy Państwa zdaniem, przedsięwzięcia z zakresu edukacji na poziomie kształcenia ogólnego, które obejmuje swoim zakresem RPO-L2020, byłyby możliwe do realizacji bez dodatkowego wsparcia finansowego z Programu?

Z jakich innych niż środki RPO źródeł można by było zrealizować te działania?

5. Czy realizacja projektów sprzyja podniesieniu jakości kształcenia placówek kształcenia ogólnego w porównaniu do placówek, które nie uczestniczyły w realizacji?

Czy różnica ta jest duża? Z jakich względów ona wynika? W jakich obszarach zauważana jest w największym stopniu?

Czy można zapewnić tę lukę w inny sposób, niż poprzez realizację projektu?

6. Czy cechy grupy uczniów, do których jest skierowany projekt (np. wiek), wpływają na osiągnięte efekty?

Jeśli tak, to które cechy uczniów najbardziej sprzyjają osiągnięciu zadowalających efektów projektu, a które utrudniają ich osiągnięcie? Czy wsparcie było zróżnicowane w zależności od cech uczniów?

Jeśli tak, to w jaki sposób? Jeśli nie, to czy uważają Państwo, że powinno być zróżnicowane?

Czy instrumenty wsparcia oferowane w ramach projektów wpływają na stopień osiągniętych efektów? Jeśli tak, to które instrumenty są najbardziej, a które najmniej skuteczne i dlaczego?

<p>7. Czy realizacja projektów na poziomie kształcenia ogólnego cechuje się jakimiś trudnościami bądź barierami? Jakimi? Z czego one wynikają? Jak można je przezwyciężyć?</p>
<p>8. Czy zauważają Państwo jakieś dobre praktyki w zakresie realizacji projektów na różnych szczeblach edukacji, które należałoby wykorzystać w przyszłości? Czy podmioty realizujące projekt mogą czerpać od siebie wzajemnie dobre praktyki?</p>
<p>9. Czy chcieliby Państwo poruszyć jakieś jeszcze kwestie związane ze wsparciem w obszarze edukacji ze środków RPO-L2020, które nie zostały poruszone w naszej rozmowie?</p>
<p><i>Dziękuję za udział w badaniu!</i></p>

Dzień dobry,

nazywam się ..... i jestem pracownikiem firmy EU-Consult. Na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego przeprowadzamy badanie ewaluacyjne pn. „Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz edukacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020”. W związku z tym, chciał(a)bym poprosić Państwa o wzięcie udziału w badaniu.

Chciałbym poinformować, że nasze spotkanie będzie nagrywane, a nagranie posłuży wyłącznie do sporządzenia raportu ewaluacyjnego przez Zespół Badawczy Wykonawcy. Czy wyrażają Państwo na to zgodę? (Jeśli nie, będę robił/robiła notatki).

Dziękuję.

W dzisiejszym spotkaniu biorą udział: ...

1. Czy uważają Państwo, że RPO-L2020 w części dotyczącej wsparcia kształcenia zawodowego stanowi odpowiedź na wyzwania pojawiające się w regionie?

Na jakie konkretnie wyzwania odpowiada wsparcie z RPO-L2020 w zakresie edukacji?

Czy zauważają Państwo inne wyzwania niż ujęte w RPO-L2020, z którymi mierzy się edukacja na poziomie zawodowym? Jeśli tak, to jakie?

2. Uzyskanie dofinansowania których przedsięwzięć realizowanych przez Państwa w ramach RPO-L2020 było najtrudniejsze?

Z czego, Państwa zdaniem, to wynikało?

Czy typy podejmowanych przedsięwzięć, które są najbardziej popularne w RPO-L2020, są zbieżne, czy różne w zależności od poziomu kształcenia? Jakie to są typy przedsięwzięć dla poszczególnych szczebli edukacji?

Czy większą popularnością cieszą się działania „twarde” (infrastrukturalne) – współfinansowane z EFRR, czy „miękkie”, współfinansowane z EFS? Z czego to wynika?

3. Które przedsięwzięcia edukacyjne, możliwe do dofinansowania z RPO-L2020 są Państwa zdaniem najtrudniejsze w realizacji?

Co wpływa na trudność związaną z ich realizacją?

Realizacja których przedsięwzięć jest najbardziej efektywna, tzn. wymaga poniesienia niewielkich kosztów, a pozwala na osiągnięcie znacznych efektów?

4. Czy Państwa zdaniem, przedsięwzięcia z zakresu edukacji na poziomie kształcenia zawodowego, które obejmuje swoim zakresem RPO-L2020, byłyby możliwe do realizacji bez dodatkowego wsparcia finansowego z Programu?

Z jakich innych niż środki RPO źródeł można by było zrealizować te działania?

5. Czy realizacja projektów sprzyja podniesieniu jakości kształcenia placówek kształcenia zawodowego w porównaniu do placówek, które nie uczestniczyły w realizacji?

Czy różnica ta jest duża? Z jakich względów ona wynika? W jakich obszarach zauważana jest w największym stopniu?

Czy można zapewnić tę lukę w inny sposób, niż poprzez realizację projektu?

6. Czy cechy grupy osób, do których jest skierowany projekt (np. wiek, niepełnosprawność), wpływają na osiągnięte efekty?

Jeśli tak, to które cechy uczniów najbardziej sprzyjają osiągnięciu zadowalających efektów projektu, a które utrudniają ich osiągnięcie?

<p>Czy osoby pobierające naukę w placówkach kształcenia zawodowego posiadają cechy wyróżniające ich spośród uczniów innych placówek? Czy cechy te ułatwiają, czy utrudniają osiągnięcie celów i efektów projektu?</p> <p>Czy instrumenty wsparcia oferowane w ramach Programu wpływają na stopień osiągniętych efektów? Jeśli tak, to które instrumenty są najbardziej, a które najmniej skuteczne i dlaczego?</p>
<p>7. Czy realizacja projektów na poziomie kształcenia zawodowego cechuje się jakimiś trudnościami bądź barierami? Z jakimi?</p> <p>Czy trudności te są zależne od poziomu kształcenia, na którym jest realizowany projekt? Na którym poziomie są one większe, a na którym mniejsze?</p>
<p>8. Czy zapewnienie wysokiej jakości kształcenia zawodowego wiąże się z jakimiś trudnościami?</p> <p>Jeśli tak, to co stoi temu na przeszkodzie? Czy kwestie te są możliwe do przewyżnienia? Czy należałoby podjąć jakieś dodatkowe działania, żeby sprostać tym wyzwaniom?</p> <p>Czy zrealizowane na poziomie kształcenia zawodowego projekty przyniosły dodatkowe, inne niż zaplanowane korzyści? Co temu sprzyjało?</p>
<p>9. Czy zauważają Państwo efekty wsparcia skierowanego do nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu pod kątem zmian w systemie edukacji?</p> <p>Jeśli tak, to jakie są to efekty?</p> <p>Jeśli nie, to czy uzyskanie takich efektów jest możliwe bez wprowadzania zmian systemowych? Jakie należałoby podjąć dodatkowe działania, by osiągnąć takie efekty?</p>
<p>10. Czy zauważają Państwo jakieś dobre praktyki w zakresie realizacji projektów na szczeblu kształcenia zawodowego, które należałoby wykorzystać w przyszłości?</p> <p>Czy podmioty realizujące projekt mogą czerpać od siebie wzajemnie dobre praktyki?</p>
<p>11. Czy chcieliby Państwo poruszyć jakieś jeszcze kwestie związane ze wsparciem w obszarze edukacji ze środków RPO-L2020, które nie zostały poruszone w naszej rozmowie?</p>
<p><i>Dziękuję za udział w badaniu!</i></p>

SCENARIUSZ DIADY Z PRZEDSTAWICIELAMI FIRM OFERUJĄCYCH WSPARCIE Z ZAKRESU EDUKACJI DOROSŁYCH

Dzień dobry,

nazywam się ..... i jestem pracownikiem firmy EU-Consult. Na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego przeprowadzamy badanie ewaluacyjne pn. „Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz edukacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020”. W związku z tym, chciał(a)bym poprosić Państwa o wzięcie udziału w badaniu.

Chciałbym poinformować, że nasze spotkanie będzie nagrywane, a nagranie posłuży wyłącznie do sporządzenia raportu ewaluacyjnego przez Zespół Badawczy Wykonawcy. Czy wyrażają Państwo na to zgodę? (Jeśli nie, będę robił/robiła notatki).

Dziękuję.

W dzisiejszym spotkaniu biorą udział: ...

1. Czy uważają Państwo, że RPO-L2020 w części dotyczącej wsparcia edukacji dorosłych stanowi odpowiedź na wyzwania pojawiające się w regionie?

Na jakie konkretnie wyzwania odpowiada wsparcie z RPO-L2020 w zakresie edukacji dorosłych?

Czy zauważają Państwo inne wyzwania niż ujęte w RPO-L2020, z którymi mierzy się edukacja dorosłych? Jeśli tak, to jakie?

2. Które przedsięwzięcia edukacyjne, możliwe do dofinansowania z RPO-L2020 są Państwa zdaniem najtrudniejsze w realizacji?

Co wpływa na trudność związaną z ich realizacją?

Realizacja których przedsięwzięć jest najbardziej efektywna, tzn. wymaga poniesienia niewielkich kosztów, a pozwala na osiągnięcie znacznych efektów?

3. Czy Państwa zdaniem, przedsięwzięcia z zakresu edukacji osób dorosłych, które obejmuje swoim zakresem RPO-L2020, byłyby możliwe do realizacji bez dodatkowego wsparcia finansowego z Programu?

Z jakich innych niż środki RPO źródeł można by było zrealizować te działania?

4. Czy realizacja projektów sprzyja podniesieniu jakości kształcenia firm oferujących wsparcie w zakresie edukacji dorosłych w porównaniu do firm, które nie uczestniczyły w realizacji?

Czy różnica ta jest duża? Z jakich względów ona wynika? W jakich obszarach zauważana jest w największym stopniu?

Czy można zapewnić tę lukę w inny sposób, niż poprzez realizację projektu?

5. Czy cechy grupy osób, do których jest skierowany projekt (np. wiek, niepełnosprawność), wpływają na osiągnięte efekty?

Jeśli tak, to które cechy uczniów najbardziej sprzyjają osiągnięciu zadowalających efektów projektu, a które utrudniają ich osiągnięcie?

Jakie cechy, wyróżniające ich spośród uczniów innych placówek, posiadają osoby pobierające naukę w firmach oferujących kształcenie w zakresie edukacji dorosłych? Czy cechy te ułatwiają, czy utrudniają osiągnięcie celów i efektów projektu?

Czy instrumenty wsparcia oferowane w ramach Programu wpływają na stopień osiągniętych efektów? Jeśli tak, to które instrumenty są najbardziej, a które najmniej skuteczne i dlaczego?

6. Czy realizacja projektów na poziomie edukacji dorosłych cechuje się jakimiś trudnościami bądź barierami? Z jakimi?

Czy trudności te są zależne od poziomu kształcenia, na którym jest realizowany projekt? Na którym

poziomie są one większe, a na którym mniejsze?
<p>7. Czy zapewnienie wysokiej jakości kształcenia wiąże się z jakimiś trudnościami?   Jeśli tak, to co stoi temu na przeszkodzie? Czy kwestie te są możliwe do przewyciężenia?   Czy należałoby podjąć jakieś dodatkowe działania, żeby sprostać tym wyzwaniom?   Czy zrealizowane projekty przyniosły dodatkowe, inne niż zaplanowane korzyści? Co temu sprzyjało?</p>
<p>8. Czy zauważają Państwo jakieś dobre praktyki w zakresie realizacji projektów na szczeblu edukacji dorosłych, które należałoby wykorzystać w przyszłości?   Czy podmioty realizujące projekt mogą czerpać od siebie wzajemnie dobre praktyki?</p>
<p>9. Czy chcieliby Państwo poruszyć jakieś jeszcze kwestie związane ze wsparciem w obszarze edukacji ze środków RPO-L2020, które nie zostały poruszone w naszej rozmowie?</p>
<i>Dziękuję za udział w badaniu!</i>

Scenariusz panelu ekspertów¹²⁵

Dzień dobry,

nazywam się ..... i jestem pracownikiem firmy EU-Consult. Na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego przeprowadzamy badanie ewaluacyjne pn. „Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz edukacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020”. W związku z tym, chciał(a)bym poprosić Państwa o wzięcie udziału w badaniu.

Chciałbym poinformować, że nasze spotkanie będzie nagrywane, a nagranie posłuży wyłącznie do sporządzenia raportu ewaluacyjnego przez Zespół Badawczy Wykonawcy.

W dzisiejszym spotkaniu biorą udział: ...

- 1. Czy Państwa zdaniem wsparcie zaplanowane w ramach RPO-L2020 finansowane ze środków EFS w obszarze edukacji odpowiada na wyzwania w regionie, w szczególności w odniesieniu do aktualnej sytuacji społeczno-ekonomicznej oraz potrzeb edukacyjnych województwa?**

Na jakie konkretnie wyzwania odpowiada to wsparcie? W jakim stopniu odpowiada na te wyzwania? Czy istnieją jakieś wyzwania w tym zakresie, na które nie odpowiada wsparcie ze środków RPO-L2020 w odniesieniu do edukacji?

- 2. Czy efekty podobne do uzyskanych w projektach z obszaru edukacji można było osiągnąć bez wsparcia środkami Programu lub przy niższych nakładach?**

W jaki inny sposób można by było uzyskać porównywalne efekty? Co zdecydowało o tym, że bez wsparcia z Programu porównywalne efekty można by było osiągnąć przy niższych kosztach? Z czym to jest związane i z czego wynika?

- 3. Czy wsparcie udzielone beneficjentom RPO-L2020 przyczynia się do podniesienia jakości kształcenia w porównaniu z instytucjami, które nie korzystały ze środków Programu?**

W jakich aspektach przejawiają się te różnice? Czy są one duże? W jaki sposób można zapełnić ową lukę?

- 4. Jakie bariery i trudności w obszarze edukacji występować mogą w województwie lubuskim?**

Czy bariery i trudności są skorelowane ze szczeblem edukacji, czy są od niego niezależne? Jakie przyczyny decydują o wystąpieniu tych barier i trudności? Jak można im sprostać?

- 5. Jaka jest dostępność do usług opieki nad dzieckiem w wieku przedszkolnym w województwie lubuskim?**

Czy dostępność ta jest zależna od obszaru (gmina wiejska, miejska)? Od jakich innych kwestii może zależeć ta dostępność? Jak dostępność do usług opieki nad dzieckiem w wieku przedszkolnym zmieniła się w wyniku interwencji? Czy usługi te są dostępne w większym stopniu?

¹²⁵ Niniejszy scenariusz stanowi wyłącznie zarys planowanych do poruszenia zagadnień. Szczegółowe aspekty planowane do poruszenia w trakcie panelu ekspertów zostaną ustalone po przeprowadzeniu wcześniejszych badań analizie ich wyników.

<p>6. Jaka jest trwałość nowoutworzonych miejsc wychowania przedszkolnego?</p> <p>Czy nowoutworzone miejsca przedszkolne w Państwa opinii będą funkcjonowały po zakończeniu realizacji projektu?</p> <p>Jak Państwo szacują, ile spośród utworzonych w wyniku wsparcia otrzymanego z RPO-L2020 miejsc wychowania przedszkolnego ma szansę utrzymać się przez okres co najmniej 2 lat od chwili uzyskania dofinansowania ze środków EFS?</p> <p>Czy ich utrzymanie będzie proste, czy będzie się wiązało z dodatkowymi trudnościami? Czy trudnościami tym można zaradzić? W jaki sposób?</p>
<p>7. W jakim stopniu wsparcie w ramach EFS odpowiada na zdiagnozowane problemy zawarte w dokumentach unijnych, związane m. in. z niedoborem wykwalifikowanej siły roboczej?</p> <p>Czy realizacja projektów skierowanych do poszczególnych grup pozwoli na wyrównanie dochodów pomiędzy poszczególnymi zawodami?</p> <p>Czy wsparcie ma szansę przyczynić się do wzrostu konkurencyjności regionu na poziomie regionalnym oraz krajowym? Czy wsparcie to zapewni województwu lubuskiemu konkurencyjność na poziomie międzynarodowym?</p> <p>Czy realizacja projektów na etapie wychowania przedszkolnego może przyczynić się do wsparcia rodziców/opiekunów takich dzieci na rynku pracy?</p>
<p>8. Jakie można wskazać dobre praktyki z realizacji projektów RPO-L2020 w obszarze edukacji?</p> <p>Na jakim szczeblu kształcenia dobre praktyki są najbardziej zauważalne, a na którym najmniej? Z czego to wynika?</p>
<p>9. Jaka jest efektywność kosztowa podniesienia kompetencji lub umiejętności uniwersalnych uczniów?</p> <p>Czy efektywność ta jest większa w przypadku uczniów szkół zawodowych, czy w przypadku edukacji dorosłych? Czy da się zwiększyć tę efektywność? W jaki sposób?</p>
<p>10. Czy wsparcie udzielone w ramach EFS wpisuje się w Program Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wzmocnienie współpracy pomiędzy przedsiębiorcami a sektorem edukacji? (W jakim stopniu? Co o tym świadczy?) – Zwiększenie dostępności szkolnictwa zawodowego? (W jakim stopniu? Co o tym świadczy?) – Poprawę jakości wyposażenia technicznego szkół zawodowych? (W jakim stopniu? Co o tym świadczy?) – Promowanie udziału przedsiębiorstw w programach stażowych? (W jakim stopniu? Co o tym świadczy?)
<p>11. Czy wsparcie udzielone w ramach EFS na projekty edukacji ogólnej wpisuje się w Program Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego?</p> <p>Jeśli tak, to jaki sposób? Jeśli nie, to dlaczego? Co należałoby zmienić, żeby wsparcie to wpisywało się w Program Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego?</p> <p>Czy uczniowie mają świadomość znaczenia innowacji? Czy w ramach projektów realizowane są dodatkowe zajęcia, które pomagają inspirować dzieci i młodzież do poszukiwania zainteresowań?</p>
<p>12. Czy zapewnienie wysokiej jakości kształcenia zawodowego wiąże się z jakimiś trudnościami?</p> <p>Jeśli tak, to co stoi temu na przeszkodzie? Czy kwestie te są możliwe do przezwyciężenia? Czy należałoby podjąć jakieś dodatkowe działania, żeby sprostać tym wyzwaniom?</p> <p>Czy zrealizowane na poziomie kształcenia ustawicznego i zawodowego projekty przyniosły dodatkowe, inne niż zaplanowane korzyści? Co temu sprzyjało?</p>

13. Czy zauważają Państwo efekty wsparcia skierowanego do nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu pod kątem zmian w systemie edukacji?

Jeśli tak, to jakie są to efekty?

Jeśli nie, to czy uzyskanie takich efektów jest możliwe bez wprowadzania zmian systemowych? Jakie należałoby podjąć dodatkowe działania, by osiągnąć takie efekty?

Dziękuję za udział w badaniu!

Scenariusz warsztatu ewaluacyjnego¹²⁶

Dzień dobry,

nazywam się ..... i jestem pracownikiem firmy EU-Consult. Na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego przeprowadzamy badanie ewaluacyjne pn. „Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz edukacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020”. W związku z tym, chciał(a)bym poprosić Państwa o wzięcie udziału w badaniu.

Chciałbym poinformować, że nasze spotkanie będzie nagrywane, a nagranie posłuży wyłącznie do sporządzenia raportu ewaluacyjnego przez Zespół Badawczy Wykonawcy.

W dzisiejszym spotkaniu biorą udział: ...

1. Czy Państwa zdaniem zaprezentowane wyniki dotyczące adekwatności wsparcia działań dotyczących edukacji do wyzwań występujących w regionie, w szczególności w odniesieniu do aktualnej sytuacji społeczno-ekonomicznej oraz potrzeb edukacyjnych województwa świadczą o konieczności podjęcia jakichś dodatkowych działań?

Czy wskazania respondentów należy uznać za trafne?

2. Czy na etapie programowania zapewnili Państwo preferencje dla projektów, które odpowiadają na aktualne potrzeby w zakresie edukacji?

Czy odpowiedzi beneficjentów środków z RPO-L2020 świadczą o wiedzy, czy o niewiedzy w tym temacie? Czy istnieją jakieś istotne preferencje, które funkcjonują w odniesieniu do obszaru edukacji, a o których nie wspomnieli respondenci?

Czy beneficjenci prawidłowo wskazali źródła, z jakich wynika udzielenie preferencji dla projektów dotyczących obszaru edukacji?

3. Czy odpowiedzi respondentów w zakresie skuteczności i efektywności przedsięwzięć można przełożyć na cały RPO-L2020?

Czy w tym zakresie występują jakieś różnice w zależności od szczebla edukacji, na którym realizowany jest projekt?

Czy skuteczność i efektywność projektu jest większa w przypadku projektów finansowanych z EFS czy EFRR? Z czego to może wynikać?

4. Czy efekty podobne do uzyskanych w projektach z obszaru edukacji można było osiągnąć bez wsparcia środkami Programu lub przy niższych nakładach?

Czy inne środki pozwalają na realizację podobnych przedsięwzięć? Jakże to środki?

5. Jakie czynniki wpływają na osiągnięte efekty projektów?

Czy na osiągnięte efekty rzeczywiście wpływają czynniki wskazane przez respondentów?

Czy istnieją inne, niewskazane przez respondentów czynniki, które mają lub mogą mieć wpływ na osiągnięcie celów realizowanych projektów? Jeśli tak, to jakie?

Czy w zależności od szczebla edukacji, na którym jest realizowany projekt czynniki te są podobne, czy ulegają zmianie?

¹²⁶ Niniejszy scenariusz stanowi wyłącznie zarys planowanych do poruszenia zagadnień. Szczegółowe aspekty planowane do poruszenia w trakcie warsztatu ewaluacyjnego zostaną ustalone po przeprowadzeniu wcześniejszych badań i analizie ich wyników.

<p>6. Czy wsparcie udzielone beneficjentom RPO-L2020 przyczynia się do podniesienia jakości kształcenia w porównaniu z instytucjami, które nie korzystały ze środków Programu?</p> <p>W jakich aspektach przejawiają się te różnice? Czy istnieje możliwość zapełnienia tej luki w inny sposób, niż poprzez realizację projektu?</p>
<p>7. Jakie bariery i trudności w realizacji projektów z obszaru edukacji występują w ramach RPO-L2020?</p> <p>Czy bariery i trudności są skorelowane ze szczeblem edukacji, na jakim realizowany jest projekt? Czy zauważają Państwo jakąś tendencję w występowaniu tych barier i trudności w zależności od szczebla edukacji, na którym jest/był realizowany projekt?</p>
<p>8. Jaka jest dostępność do usług opieki nad dzieckiem w wieku przedszkolnym w województwie lubuskim?</p> <p>Jak dostępność do usług opieki nad dzieckiem w wieku przedszkolnym zmieniła się w wyniku interwencji? Czy usługi te są dostępne w większym stopniu? Czy na terenie województwa lubuskiego są obszary, które wyraźnie różnią się od pozostałej części województwa pod względem dostępności do miejsc wychowania przedszkolnego? Jeśli tak, które to obszary? Czy wyróżniają się one pozytywnie, czy negatywnie na tle reszty województwa? Czy dostępność ta jest zależna od obszaru (gmina wiejska, miejska)? Od jakich innych kwestii może zależeć ta dostępność?</p>
<p>9. Jaka jest trwałość nowo utworzonych miejsc wychowania przedszkolnego?</p> <p>Czy nowo utworzone miejsca przedszkolne w Państwa opinii będą funkcjonowały po zakończeniu realizacji projektu? Czy ich utrzymanie będzie proste, czy będzie się wiązało z dodatkowymi trudnościami? Od czego to zależy? Czy trudnościami tym można zaradzić?</p>
<p>10. W jakim stopniu wsparcie w ramach EFS odpowiada na zdiagnozowane problemy zawarte w dokumentach unijnych, związane m. in. z niedoborem wykwalifikowanej siły roboczej?</p> <p>Czy wsparcie ma szansę przyczynić się do wzrostu konkurencyjności regionu na poziomie regionalnym oraz krajowym? Czy wsparcie to zapewni województwu lubuskiemu konkurencyjność na poziomie międzynarodowym? W jaki sposób? Czy wsparcie w zakresie edukacji, pochodzące z RPO-L2020 może zapobiec marginalizacji województwa? W jaki sposób? Czy realizacja projektów na etapie wychowania przedszkolnego może przyczynić się do wsparcia rodziców/opiekunów takich dzieci na rynku pracy?</p>
<p>11. Jakie można wskazać dobre praktyki z realizacji projektów RPO-L2020 w obszarze edukacji?</p> <p>Na jakim szczeblu kształcenia dobre praktyki są najbardziej zauważalne, a na którym najmniej? Z czego to wynika? Czy promują Państwo w jakiś sposób dobre praktyki w zakresie realizacji przedsięwzięć w zakresie edukacji?</p>
<p>12. Jaka jest efektywność kosztowa podniesienia kompetencji lub umiejętności uniwersalnych uczniów?</p> <p>Czy efektywność ta jest większa w przypadku uczniów placówek kształcenia ogólnego, szkół zawodowych, czy w przypadku edukacji dorosłych? Z czego wynikają ewentualne różnice? Czy da się zwiększyć tę efektywność? W jaki sposób?</p>

13. Czy wsparcie udzielone w ramach EFS wpisuje się w Program Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego poprzez:

- Wzmocnienie współpracy pomiędzy przedsiębiorcami a sektorem edukacji? (W jakim stopniu? Co o tym świadczy?)
- Zwiększenie dostępności szkolnictwa zawodowego? (W jakim stopniu? Co o tym świadczy?)
- Poprawę jakości wyposażenia technicznego szkół zawodowych? (W jakim stopniu? Co o tym świadczy?)
- Promowanie udziału przedsiębiorstw w programach stażowych? (W jakim stopniu? Co o tym świadczy?)

14. Czy wsparcie udzielone w ramach EFS na projekty edukacji ogólnej wpisuje się w Program Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego?

Jeśli tak, to jaki sposób? Jeśli nie, to dlaczego? Co należałoby zmienić, żeby wsparcie to wpisywało się w Program Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego?

Czy uczniowie mają świadomość znaczenia innowacji? Czy w ramach projektów realizowane są dodatkowe zajęcia, które pomagają inspirować dzieci i młodzież do poszukiwania zainteresowań?

15. Czy zapewnienie wysokiej jakości kształcenia zawodowego wiąże się z jakimiś trudnościami?

Jeśli tak, to co stoi temu na przeszkodzie? Czy kwestie te są możliwe do przewyciężenia? Czy należałoby podjąć jakieś dodatkowe działania, żeby sprostać tym wyzwaniom?

Czy zrealizowane na poziomie kształcenia ustawicznego i zawodowego projekty przyniosły dodatkowe, inne niż zaplanowane korzyści? Co temu sprzyjało?

16. Czy zauważają Państwo efekty wsparcia skierowanego do nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu pod kątem zmian w systemie edukacji?

Jeśli tak, to jakie są to efekty?

Jeśli nie, to czy uzyskanie takich efektów jest możliwe bez wprowadzania zmian systemowych? Jakie należałoby podjąć dodatkowe działania, by osiągnąć takie efekty?

Dziękuję za udział w badaniu!